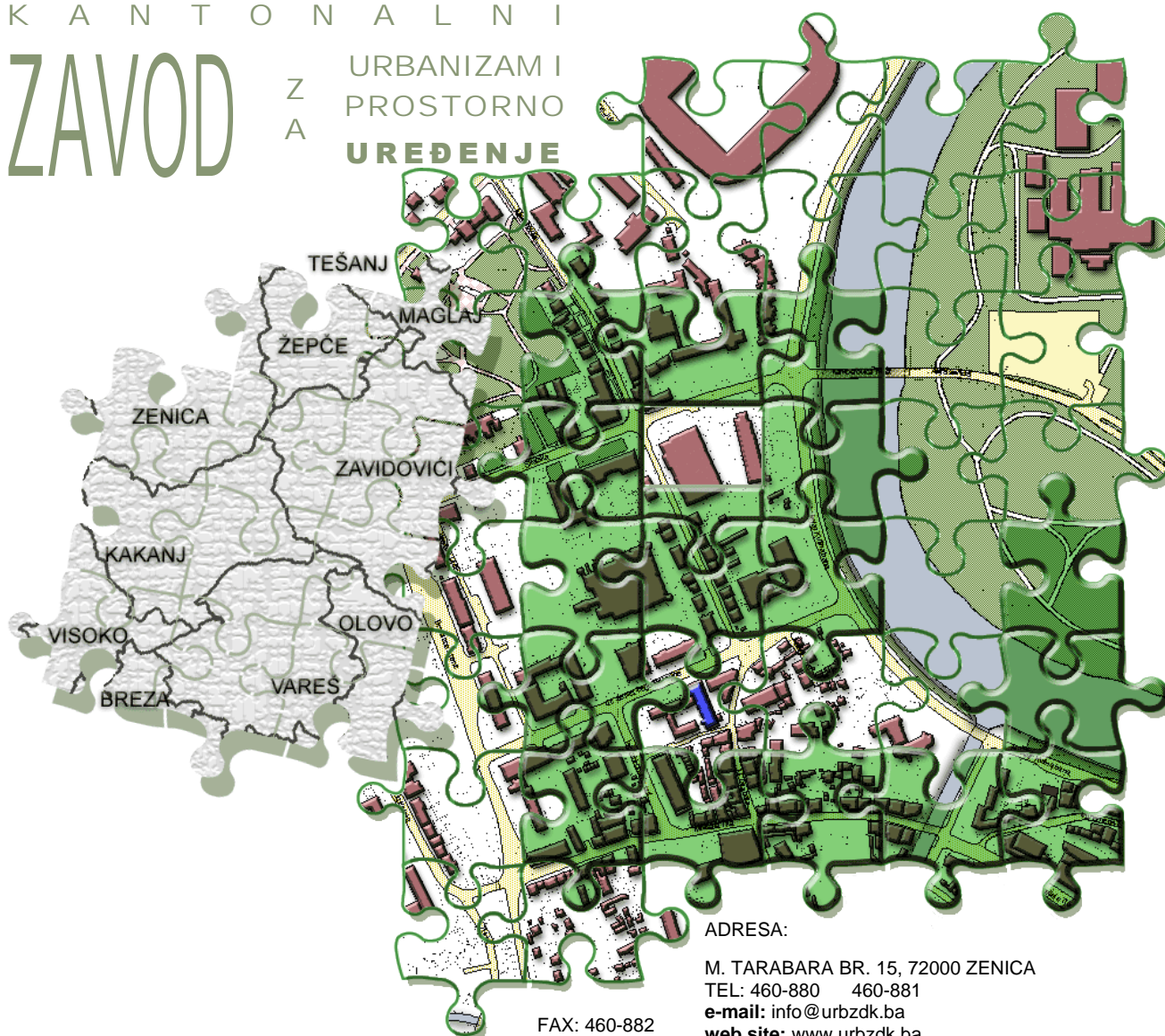

K A N T O N A L N I
ZAVOD ZA URBANIZAM I
PROSTORNO UREĐENJE

ADRESA:

M. TARABARA BR. 15, 72000 ZENICA
TEL: 460-880 460-881
e-mail: info@urbzdk.ba
web site: www.urbzdk.ba

FAX: 460-882

PROSTORNI PLAN OPĆINE ZAVIDOVIĆI 2016-2036.

PRIJEDLOG

**PROSTORNI PLAN OPĆINE ZAVIDOVIĆI
(2016 – 2036.)**

Prijedlog

Zenica, decembar/prosinac 2017.

Nosilac izrade: Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, Zenica

RADNI TIM:

Koordinator i voditelj: Aida Sumbuljević, dipl.ing.arh.

Saradnici: Melina Klepo, dipl.ing.arh.

Fikreta Hodžić, dipl.ing.građ.

Damir Črnica, dipl.ing.maš.

Alma Beganović – Hasanica, dipl.ing.arh.

Samira Spahić – Rustempašić, dipl.ing.arh.

Branislav Sajević, dipl.ecc.

Jasminka Alagić, bach.ing.građ.

Grafička obrada: Semir Mahić, el.teh.

Damir Črnica, dipl.ing.maš.

Saša Kovačević, građ.teh.

Jusuf Delić, građ.teh.

Senada Ajanović, građ.teh.

Tehnička priprema: Senada Džafić, teh.sekr.

Goran Hadžić, građ.teh.

Miloš Majdov, referent

Direktorica:

Aida Sumbuljević, dipl.ing.arh.

SARADNICI NA PRIPREMI PLANA:

- Nosilac pripreme: Općina Zavidovići / Općinski načelnik/
Služba za upravu geodetskih, imovinsko pravnih poslova i urbanizma
- Općina Zavidovići / Stručni tim
- Javno komunalno preduzeće „Radnik“
- JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo,
Podružnica „Elektrodistribucija“ Zenica
- Elektroprenos BiH, Operativno područje Sarajevo
- „BH-GAS“, d.o.o. Sarajevo
- BH Telecom d.d. Zenica
- Kantonalna ministarstva
- Federalni zavod za statistiku,
Služba za statistiku za područje ZE-DO kantona
- Javna preduzeća
- Javne ustanove

Sadržaj tekstualnog dijela:

Uvodne napomene

Osnovne karakteristike općine Zavidovići

1. Opći i posebni ciljevi prostornog razvoja

- 1.1. Opći ciljevi razvoja općine Zavidovići
- 1.2. Posebni ciljevi razvoja općine Zavidovići

2. Projekcija prostornog razvoja i uređenja

2.1. Stanovništvo

2.2. Sistem naselja i hijerarhija centara

2.3. Urbana područja i građevinska zemljišta van urbanih područja

2.4. Poljoprivredno zemljište

- 2.4.1. Kategorizacija poljoprivrednog zemljišta
- 2.4.2. Zone proizvodne sposobnosti – agrozone

2.5. Šume i šumsko zemljište

- 2.5.1. Kategorije šumskog zemljišta
- 2.5.2. Funkcije šuma i njihov značaj
- 2.5.3. Plan i ciljevi gospodarenja

2.6. Mineralne sirovine

- 2.6.1. Utvrđene rezerve mineralnih sirovina
- 2.6.2. Potencijalna ležišta mineralnih sirovina

2.7. Vode i vodna područja

- 2.7.1. Hidrografske karakteristike
- 2.7.2. Izvorišta vode za piće

2.8. Komunalna infrastruktura

- 2.8.1. Vodosnabdijevanje
- 2.8.2. Sistem odvodnje otpadnih voda
- 2.8.3. Komunalni objekti
 - 2.8.3.1. Deponije
 - 2.8.3.2. Groblja
 - 2.8.3.3. Tržnice

2.9. Energetska infrastruktura

- 2.9.1. Elektroenergetska infrastruktura
- 2.9.2. Gasna infrastruktura
- 2.9.3. Termoenergetska infrastruktura
- 2.9.4. Obnovljivi izvori energije

2.10. Saobraćajna infrastruktura i sistem veza

- 2.10.1. Saobraćaj
- 2.10.2. Sistem veza

- 2.11. Privreda i turizam**
 - 2.11.1. Privreda
 - 2.11.2. Turizam

- 2.12. Društvena infrastruktura**
 - 2.12.1. Obrazovanje
 - 2.12.2. Zdravstvo
 - 2.12.3. Socijalna zaštita
 - 2.12.4. Kultura
 - 2.12.5. Sport i fizička kultura
 - 2.12.6. Uprava
 - 2.12.7. Sudstvo
 - 2.12.8. Ostale društvene djelatnosti

- 2.13. Posebno zaštićena područja**
 - 2.13.1. Područja prirodnih vrijednosti
 - 2.13.2. Kulturno-historijsko naslijeđe
 - 2.13.3. Područja namijenjena za razvoj turizma
 - 2.13.4. Područja od značaja za Federaciju BiH i Kanton

- 2.14. Ugroženost i zaštita okoliša**
 - 2.14.1. Zagađivači
 - 2.14.2. Zaštita okoliša

- 2.15. Minska situacija**

- 2.16. Procjena ugroženosti područja od elementarnih nepogoda, tehničkih katastrofa i ostalih nesreća, i mjere za ograničavanje negativnih efekata**
 - 2.16.1. Procjena ugroženosti područja od elementarnih nepogoda, tehničkih katastrofa i ostalih nesreća
 - 2.16.2. Mjere za ograničavanje negativnih efekata prirodnim i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda

- 2.17. Projekcija osnovne namjene prostora**

- 3. Projekcija razvoja prostornih sistema**
 - 3.1. Osnova prostornog razvoja sistema naselja**
 - 3.2. Osnova prostornog razvoja privredne i javne infrastrukture**
 - 3.3. Osnova prostornog razvoja okoline**

- 4. Odluka o provođenju Prostornog plana**

Sadržaj grafičkog dijela:

Projekcija prostornog razvoja i uređenja:

1. Izvod iz Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona (2009-2029.)
2. Postojeća namjena i korištenje prostora
3. Stanovništvo i sistem naselja
4. Urbana područja i građevinska zemljišta van urbanih područja
5. Poljoprivredno zemljište
6. Šume i šumsko zemljište
7. Vode i vodna područja / Mineralne sirovine
8. Saobraćaj i sistem veza
9. Energetska infrastruktura
10. Komunalna infrastruktura
11. Privreda i turizam
12. Društvena infrastruktura
13. Zaštićena područja
14. Ugroženost prostora

Projekcija razvoja prostornih sistema:

15. Prostorni razvoj sistema naselja
16. Prostorni razvoj privredne i javne infrastrukture
17. Prostorni razvoj okoline

UVODNE NAPOMENE

Plansko upravljanje, korištenje zemljišta i zaštita prostora kao osobito vrijednog i ograničenog dobra osigurava se kroz cjelovit pristup planskom uređenju koje obuhvata istraživanja i ocjenu mogućnosti zahvata u prostoru, izradu planskih dokumenata, provedbu i praćenje provedbe na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH, kantonima i općinama.

Izrada i donošenje Prostornog plana općine Zavidovići treba da spriječi neracionalno korištenje prostora u svrhu ostvarivanja općih ciljeva zasnovanih na zajedničkim opredjeljenjima u namjeni prostora i korištenju prirodnih izvora i resursa utvrđenih planskim dokumentima šireg područja i strateškim razvojnim dokumentima (međunarodni, državni, entitetski i kantonalni) i stvaranja planskih pretpostavki za realizaciju posebnih ciljeva razvoja prepoznatih kao specifičnosti općine Zavidovići kao prostorne cjeline za koju se radi Prostorni plan.

Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.godine (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, broj 4/09,6/09 i 5/10), utvrđena je obaveza evidentiranja i usklađivanja prostorno-planske dokumentacije na području Kantona i svih dvanaest općina u Kantonu, kao i obezbjeđenje uslova za izradu planskih dokumenata propisanih Zakonom i Prostornim planom Kantona.

Doneseni planski dokument šireg područja - Prostorni plan Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029. godine (“Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj 4/09, 6/09 i 5/10) obezbjeđuje da se kod izrade Prostornog plana općine preuzimaju, prilagođavaju, razrađuju i dopunjavaju planska opredjeljenja iz Prostornog plana Kantona koja se odnose na prostor općine Zavidovići ([grafički prilog br. 1 – Izvod iz Prostornog plana Kantona](#)), a povoljna okolnost jeste da na ovom prostoru uglavnom ne postoje konflikti sa Prostornim planom Federacije BiH 2008-2028., koji je urađen u fazi prijedloga (i još nije donesen).

U skladu sa Zakonom utvrđenim nadležnostima, Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, kao sastavni dio Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona, je uradio “Analizu stanja prostorno-planske dokumentacije na području Zeničko-dobojskog kantona“ kojom je utvrđeno u većini općina nepostojanje, zastarjelost ili neusaglašenost, naročito planskih dokumenata šireg područja (prostornih i urbanističkih planova općina).

Kako općina Zavidovići nema Prostorni plan pokrenute su zajedničke aktivnosti na pripremi uslova za početak izrade Prostornog plana općine Zavidovići, od strane Općine Zavidovići, Načelnika i nadležne Službe za upravu geodetskih, imovinsko pravnih poslova i urbanizma kao Nosioca pripreme, i Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline i nadležnog Kantonalnog zavoda za urbanizam i prostorno uređenje u sastavu Ministarstva kao Nosioca izrade ovog planskog dokumenta.

Odlukom o pristupanju izradi Prostornog plana općine Zavidovići za period 2016-2036. godine, donesenoj od strane Općinskog vijeća Zavidovići na 29. sjednici održanoj 22.04.2015. godine definisano je slijedeće:

- Nosilac pripreme Prostornog plana je Općina Zavidovići - Općinski načelnik i Služba za upravu geodetskih, imovinsko pravnih poslova i urbanizma
- Nosilac izrade Plana je Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, kao upravna organizacija u sastavu Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona
- Vremenski period za koji se donosi Prostorni plan je od 2016 – 2036.godina.

Prostorni plan općine Zavidovići za period 2016-2036.g. urađen je u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i građenju („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj 1/14 i 4/16) i Uredbom o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata, i sadrži:

- Prostornu osnovu, koja je aktom Nosioca pripreme broj 06-23-2343/16 od 20.10.2016.g., kao i Zapisnikom Stručnog tima (akt broj 06-23-2343/16 od 07.10.2016.g. i 13.10.2016.g.) usvojena, i koja je bila osnov za izradu faze Prednacrt plana;
- Prednacrt, koji je nakon razmatranja prihvaćen i isti bio osnov za izradu faze Nacrta plana;
- Nacrt plana, koji je usvojen na 8. sjednici Općinskog vijeća Zavidovići dana 24. i 25.05.2017.godine i upućen na javni uvid i raspravu u trajanju od 45 dana.
- Nakon završetka javnog uvida i rasprave, Nosilac pripreme je dostavio Izvještaj Nosiocu izrade o provedenoj javnoj raspravi na Nacrt plana (aktom Općine Zavidovići broj 06-23-2343/16 od 10.07.2017g.), te je uslijedio period usaglašavanja stavova po pitanju pristiglih primjedbi, prijedloga i sugestija na Nacrt Prostornog plana.
- Kako je aktom broj 06-23-2343/16 od 05.12.2017.godine Nosilac pripreme dostavio Nosiocu izrade konačan stav u vezi sa usaglašavanjem stavova i uvrštavanjem primjedbi u Prijedlog Prostornog plana općine Zavidovići za period 2016-2036.g., stekli su se uslovi za izradu konačne faze Prijedloga plana, što je predmet narednog tekstualnog i grafičkog dijela.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE OPĆINE ZAVIDOVIĆI

Geografski položaj i veličina

Općina Zavidovići administrativno pripada Zeničko-dobojskom kantonu i zahvata značajan istočni dio ovog Kantona, na granici je sa Tuzlanskim kantomom, a graniči i sa šest općina Kantona i to sa općinom Maglaj na sjeveru, općinom Žepče na zapadu, dok južnim dijelom od zapada prema istoku graniči sa Gradom Zenica i općinama Kakanj, Vareš i Olovo. Zauzima površinu od 555,69 km² i najveća je jedinica lokalne samouprave po veličini prostornog obuhvata u Kantonu (površina općine rezultat obrade podataka, planova i karata GIS alatima).

Prema konačnim rezultatima Popisa stanovništva 2013. godine, u općini Zavidovići je na dan 31.03.2013.g. bilo prisutno ukupno 35.988 stanovnika u 47 naseljenih mjesta koja su teritorijalno raspoređena u 21 mjesnu zajednicu.

U geografskom smislu općina Zavidovići smještena je u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, nalazi se na 44,2° sjeverne geografske širine i 18,10° istočne geografske dužine. Općina se prostire duž obala rijeke Bosne, koja čini dio crnomorskog sliva, sa pritokama Krivajom i Gostovićem koje se ulivaju u istu južno i sjeverno od općinskog centra. Sjeverni dio općine karakterizira brdsko-ravničarski pejzaž prožet brojnim potocima, na sjeverozapadu općinska granica je ograničena tokom rijeke Bosne i brežuljcima srednje visine, na jugu administrativnu granicu slijedi planinski lanac Dinarida, a istočna granica prati brežuljke i planine i siječe dolinu rijeke Krivaje u njenom gornjem toku.

Rijeka Krivaja i Gostović imaju na prostoru općine veoma razvijene slivove, a između njih se nalaze planinska razvođa. Na samom njihovom ušću nalazi se Klek planina, a nešto uzvodnije između ovih rijeka nalazi se druga individualizirana jedinica reljefa Velež, sa najvećim vrhom Čauševac (1129 m).

Prostor općine je, preko dolina rijeka Krivaje i Gostović otvoren prema sjeverozapadu ka dolini Bosne. Na taj način prostor je amfiteatralno otvoren prema sjeveru i sjeverozapadu. U prvom amfiteatralnom okviru koji omeđava jugozapadni, južni i jugoistočni granični pojas općine nalaze se u istom položaju planine: Ravan, Greben i Konjuh. Sjeverna podgorina Ravan planine u području općine je kompleks Tajan (1297 m), Grohot (1232 m) i Crni Vrh (1227 m). Podgorina Greben planine u području općine je Čauševac (1129 m), Žedni Vrh (1089 m), Gramorača (1021 m) i Debelo Brdo (1003 m). U krajnjem jugoistočnom pojasu

općine je segment Konjuh planine (1328 m) i Modra Ploča (972 m). Dolina Bosne na kompletnoj liniji razvoja teritorije grada Zavidovići ima visine između 298m i 190 m nadmorske visine. Doline rijeka Krivaje i Gostović su relativno uske, pa je reljef u njihovim dolinskim stranama vrlo izražen.

Geoprometni položaj

Geoprometni položaj općine Zavidovići u Kantonu je zadovoljavajući obzirom da se općina nalazi u neposrednoj blizini najznačajnijeg multimodalnog transportnog koridora u Bosni i Hercegovini, koridora V-c (A1), koji se pruža trasom bivše magistralne ceste M-17(E73), i prolazi kroz općine Žepče i Maglaj, gdje će se ostvarivati i veza općine Zavidovići sa transportnim koridorom V-c.

Kroz općinu Zavidovići prolaze i trase regionalnih cesta, R465 (Žepče-Zavidovići-Maglaj), u dužini od 13,95km, R466 (Zavidovići-Kamenica), u dužini od 27,38km, R467 (Zavidovići-Vozuća-Maoča) u dužini od 34,84km i R469 (Ribnica - granica općine Banovići) u dužini od 3,90km, što povoljno utiče na geoprometni položaj općine, tj. na povoljnu saobraćajnu povezanost sa ostalim područjem Kantona, države i šire.

Na teritoriji općine egzistira i željeznička pruga Šamac-Sarajevo-Ploče, u dužini od 16,0 km, koja je magistralnog značaja i predstavlja veoma bitan transportni pravac u željezničkom saobraćaju.

S aspekta zračnog prometa, općina Zavidovići ima povoljne uslove, obzirom da se zračne luke: u Sarajevu (udaljenost 110km), Tuzli (udaljenost 110km), Mostaru (udaljenost 230km) i Banja Luci (udaljenost 160km) nalaze na srednjoj udaljenosti od općine Zavidovići.

Shodno navedenom može se konstatovati da općina Zavidovići ima veoma povoljan geoprometni položaj.

[Sintezni prikaz Postojeće namjene i korištenja prostora dat je na grafičkom prilogu broj 2.](#)

1. OPĆI I POSEBNI CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA

1.1. OPĆI CILJEVI RAZVOJA OPĆINE ZAVIDOVIĆI

Opći ciljevi prostornog razvoja utvrđeni Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.g. ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 4/09, 6/09 i 5/10), koji su u skladu sa principima prostornog planiranja i korištenja zemljišta na području Federacije Bosne i Hercegovine, preuzeti su i u postupku utvrđivanja ciljeva koje je potrebno dostići projekcijom razvoja svih segmenata života i rada na području općine Zavidovići, definisanoj Prostornim planom općine Zavidovići za period 2016-2036.g., a odnose se na:

- poštivanje ljudskih prava kao osnovnog principa u planiranju i organizovanju prostora,
- valorizaciju i zaštitu vrijednosti prirodnih resursa, prirodnog i kulturno-historijskog naslijeđa,
- obezbjeđivanje dostupnosti svim izvorima materijalnih dobara, potrebnih za dostojan standard života bez ugrožavanja okoline,
- stvaranje uslova za dostupnost obrazovanju, nauci, kulturi, zdravstvu i socijalnoj zaštiti svakom stanovniku,
- uključivanje stanovnika u proces planiranja i provođenje planova,
- profiliranje prostora općine kao ambijenta unosnog, održivog i visokoprofitabilnog poslovanja,
- stvaranje ambijenta ugodnog življenja, podizanjem kvaliteta stanovanja, vodosnabdijevanja, tehnološki kontrolisanog načina odvođenja i tretmana otpadnih voda, snabdijevanja energentima, saobraćajne dostupnosti i povezanosti, urbanog zelenila, zaštite okoline, socijalne sigurnosti, obrazovanja, zdravstva, kulture i sporta,
- obezbjeđivanje kvalitetne komunikacione povezanosti sa Evropom, regionom jugoistočne Evrope i svijetom,
- reduciranje nepovoljnih uticaja na prirodnu i urbanu sredinu zagađenu industrijom, saobraćajem i dejstvima koja imaju direktan uticaj na neposrednu okolinu (minirani prostori nastali u toku rata, klizišta, područja erozije, eksploataciona polja i sl.).

1.2. POSEBNI CILJEVI RAZVOJA OPĆINE ZAVIDOVIĆI

Održivi prostorni razvoj i uređenje :

- racionalna organizacija, korištenje i zaštita prostora,
- određivanje odgovarajućih prostornih kapaciteta za urbani i ruralni razvoj,
- policentrični sistem razvoja općine Zavidovići (disperzna koncentracija),
- očuvanje bogatstva i raznolikosti pejzaža,
- rekonstrukcija, unaprjeđenje i razvoj transportne, energetske, vodoprivredne i telekomunikacione infrastrukture,
- racionalno korištenje mineralnih resursa u skladu sa zaštitom okoline,
- ekonomski efikasnije korištenje zemljišta,

- racionalno korištenje i eksploatacija voda, zaštita izvorišta, podzemnih i otvorenih vodotokova,
- smanjenje štetnih uticaja na prirodnu sredinu, na urbanim i vanurbanim područjima,
- zaštita i uređenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa,
- sprječavanje disponiranja industrijskog otpada bez njegovog prethodnog zaštitnog tretmana,
- zaštita ljudi i dobara od elementarnih nepogoda.

Održivo korištenje prirodnih resursa:

- Eksploataciju mineralnih sirovina vršiti tako da se obezbjedi stabilnost terena iznad i u neposrednoj blizini eksploatacionih radova;
- Nakon završenih eksploatacionih radova, inicirati kod korisnika eksploatacije, (površinske i podzemne) izradu projektne dokumentacije, i izvođenje radova na rekultivaciji zemljišta (tehnička ili biološka rekultivacija), u skladu sa Zakonom o rudarstvu i Zakonom o prostornom uređenju i građenju;
- Zaštititi poljoprivredno zemljište na način da se agrozona I (I, II, III, IVa bonitetna kategorija) isključivo planira za poljoprivredu;
- Podizati kvalitet poljoprivrednog zemljišta, različitim oblicima unapređenja (meliorativnim, agrotehničkim, hidrotehničkim i drugim mjerama);
- Podsticati razvoj intenzivne poljoprivrede posebno na zemljištu visokih bonitetnih kategorija;
- Visoko vrijedno šumsko zemljište zaštititi od promjene namjene, u skladu sa šumsko-razvojnim planovima;
- Očuvati biodiverzitet;
- Provoditi efikasne mjere zaštite zemljišta od dalje degradacije, od štetnog uticaja elementarnih nepogoda, biljnih bolesti i požara;
- Ostvarivanje što većeg prinosa šuma usklađenog sa tržištem u smislu vrste drveća i asortimana glavnih šumskih proizvoda;
- Iskoristiti sekundarne proizvode šuma i šumskog zemljišta (ljekovito bilje, gljive,...);
- Zaštititi vodotokove i područja uz vodotokove od zagađenja;
- Izgraditi sisteme za odvodnju sa prečišćavanjem otpadnih voda na području općine;
- Prioritetno zaštititi sva izvorišta pitke vode, shodno važećoj zakonskoj regulativi;
- Iskoristiti hidropotencijal rijeka i drugih manjih vodotokova izgradnjom hidroelektrana;
- Stvoriti uslove za razvoj sportskog ribolova, omogućiti razvoj ribogojstva u gornjim tokovima rijeka gdje je to moguće;
- Osigurati uslove za lokaciju rekreativnih sadržaja;
- Energiju iz sunčeve energije koristiti preko pasivnih i aktivnih sistema za neposrednu pretvorbu sunčeve u električnu energiju;
- Energiju vjetra koristiti na područjima gdje ista predstavlja značajan resurs;
- Koristiti biomasu kao izvor energije iz poljoprivrednog i šumskog otpada i ostataka, i iz goriva deriviranih iz komunalnog i sličnog otpada.

Održivi ekonomski razvoj :

- profiliranje prostora kao ambijenta profitabilne ekonomije,
- uvođenje tržišnog sistema korištenja zemljišta,
- stvaranje uslova za realizaciju ekonomskog regionalnog razvoja (prema kome općina Zavidovići sa još sedam općina Kantona pripada Regiji Centralne BiH, a četiri općine: Visoko, Breza, Vareš i Olovo pripadaju Sarajevskoj regiji) kroz:
- razvijeno produktivno okruženje (uglavnom prerađivačka industrija, poljoprivreda, energetika i umreženi sektor malih i srednjih preduzeća), zajedno sa inovativnim i efektivnim uslugama za poslovnu podršku,
- razvijen pristup infrastrukturi i turizmu, uz korištenje geostrateških položaja regija i jaka obaveznost prema okolišu,
- visoko razvijeno tržište rada, bazirano na prilagođenim ljudskim resursima i tehnološkim ostvarenjima,
- razvijena socijalna kohezija, koju održavaju partnerstvo i saradnja između privatnog i javnog sektora.

Demografski razvoj :

- stvaranje uslova za normalizaciju ukupnih demografskih procesa i poklanjanje potrebne pažnje obnavljanju stanovništva,
- stvaranje uslova za demografsku revitalizaciju i obnavljanje naseljavanja ruralnih područja.

Upravljanje razvojem:

- uspostavljanje sistema upravljanja razvojem općine Zavidovići, koji će na bazi stečenog pravno-političkog sistema, omogućiti da vladajuće strukture ostvaruju istinske interese građana, razvijajući pri tom zajedničko opredjeljenje da se razvoj mora zasnivati na primjeni nauke, znanja i informacija.

2. PROJEKCIJA PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2.1. STANOVNIŠTVO

Uslovi i okolnosti u kojima je rađeno istraživanje za potrebe demografske studije Prostornog plana općine Zavidovići predstavljali su ozbiljna ograničenja, prije svega zato što u Bosni i Hercegovini nije bilo popisa stanovništva od 1991. do 2013. godine. Zbog ovoga nedostaju mnogi relevantni podaci potrebni za jednu ovakvu analizu i dugoročnu projekciju, naročito oni koji se odnose na biološku strukturu stanovništva. S obzirom na činjenicu da su objavljeni konačni rezultati popisa 2013. godine, koji se odnose samo na ukupan broj stanovnika i domaćinstava po općinama, a ne i po naseljenim mjestima, jasno su još uvijek nedostupni bilo kakvi podaci o strukturi stanovništva. Umjesto stvarnih podataka o ovim strukturama, danas postoje samo njihove aproksimacije, što iz razumljivih razloga nema istu vjerodostojnost kao izvori koje nudi popis stanovništva. Uz sve ovo, ratno pustošenje 1992 - 1995.g. demografski je destruiralo Bosnu i Hercegovinu u toj mjeri da u zemlji živi 700.000 do 1.000.000 manje stanovnika nego što bi to bilo da se nije dogodilo ratno razaranje. Time je zahvaćeno čitavo područje Bosne i Hercegovine, pa samim tim i Zeničko – dobojski kanton i općina Zavidovići.

Projekcija broja stanovnika za period 2016-2036.godine data je kroz analizu demografskih kretanja i predstavlja podlogu za procjenu broja stanovnika Kantona i za svaku pojedinačnu općinu. Pretpostavke za projekciju takođe su utemeljene na pomenutoj analizi.

Broj stanovnika

Razvoj stanovništva Zeničko-dobojskog kantona i općine Zavidovići od 1991.godine odvijao se u nepovoljnim okolnostima. Ratno pustošenje izvršilo je glavni uticaj na taj razvoj, što je dovelo do velikog poremećaja u reprodukciji i svim ostalim aspektima demografskog kretanja. Veliki broj stanovnika je napustio svoja prebivališta, dok se značajan dio populacije iz drugih područja Bosne i Hercegovine nastanio u ovaj Kanton u svojstvu raseljenih osoba. Jedan broj ljudi je smrtno stradao ili se vodi kao nestali. Nije mali dio ni onih koji su napustili Bosnu i Hercegovinu i kao izbjeglice ili državljani drugih zemalja žive u raznim krajevima svijeta. Konačan rezultat svega ovoga je smanjeno stanovništvo i ozbiljan gubitak njegovih sposobnosti za dalji rast, što je vidljivo u narednim tabelarnim pregledima. Takođe se nameću sljedeći zaključci o kretanju stanovništva u navedenom periodu:

- broj stanovnika Kantona u 1998.godini manji je gotovo za jednu petinu u odnosu na 1991.godinu. Najveće smanjenje ima općina Vareš (blizu 55%). Jedino je populacija općine Žepče povećana za nešto više od 13%;
- od 1998. do 2005.godine stopa rasta stanovništva Kantona je u opadanju, što važi, uz izvjesne oscilacije u kretanju, i za svaku općinu pojedinačno;
- poređenje stopa rasta stanovništva od 1991. do 2002. godine i od 1991. do 2005. godine pokazuje da se vremenom smanjuje razlika broja stanovnika u odnosu na 1991.godinu.

Broj stanovnika u periodu 1991 – 2013.

RB	OPĆINA	1991.	1998.	2000.	2002.	2005.	2013.
1	Zavidovići	57.164	37.175	37.854	36.592	38.102	35.988
2	ZDK	475.152	385.957	394.572	398.419	401.401	364.433

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku Bosne i Hercegovine, procjene osim za 2013. g. kada su uzeti konačni rezultati Popisa stanovništva 2013.g.

Prirodno kretanje stanovništva

Podaci za rođene i umrle prikupljaju se iz matičnih knjiga, pa su zbog toga statistički pouzdaniji od podataka o broju stanovnika, koji se utvrđuju procjenom. Federalni zavod za statistiku objavio je podatke o prirodnom kretanju od 1997. godine.

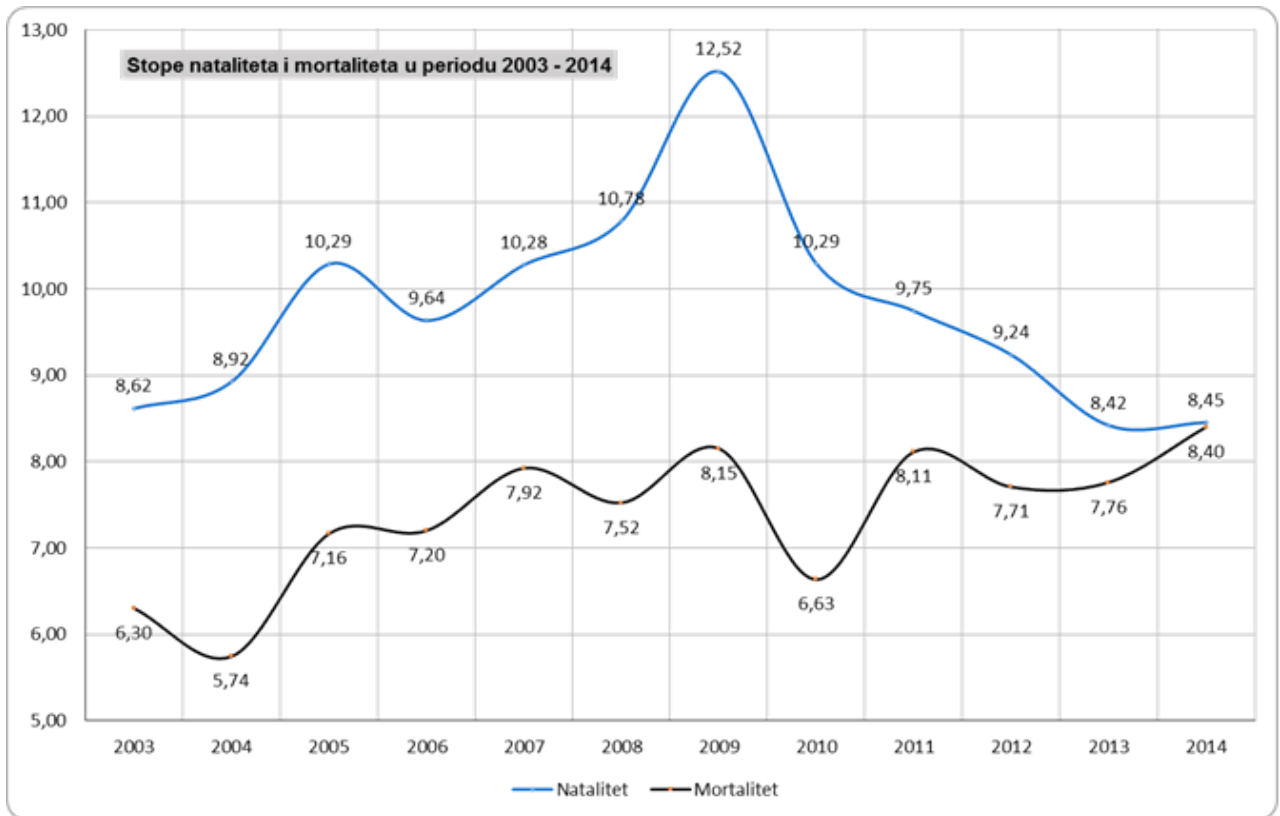
Prirodno kretanje stanovništva

Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj
2003	382	272	100
2004	390	251	139
2005	392	273	119
2006	368	275	93
2007	393	303	90
2008	410	286	124
2009	476	310	166
2010	391	252	139
2011	370	308	62
2012	350	292	58
2013	318	293	25
2014	318	316	2

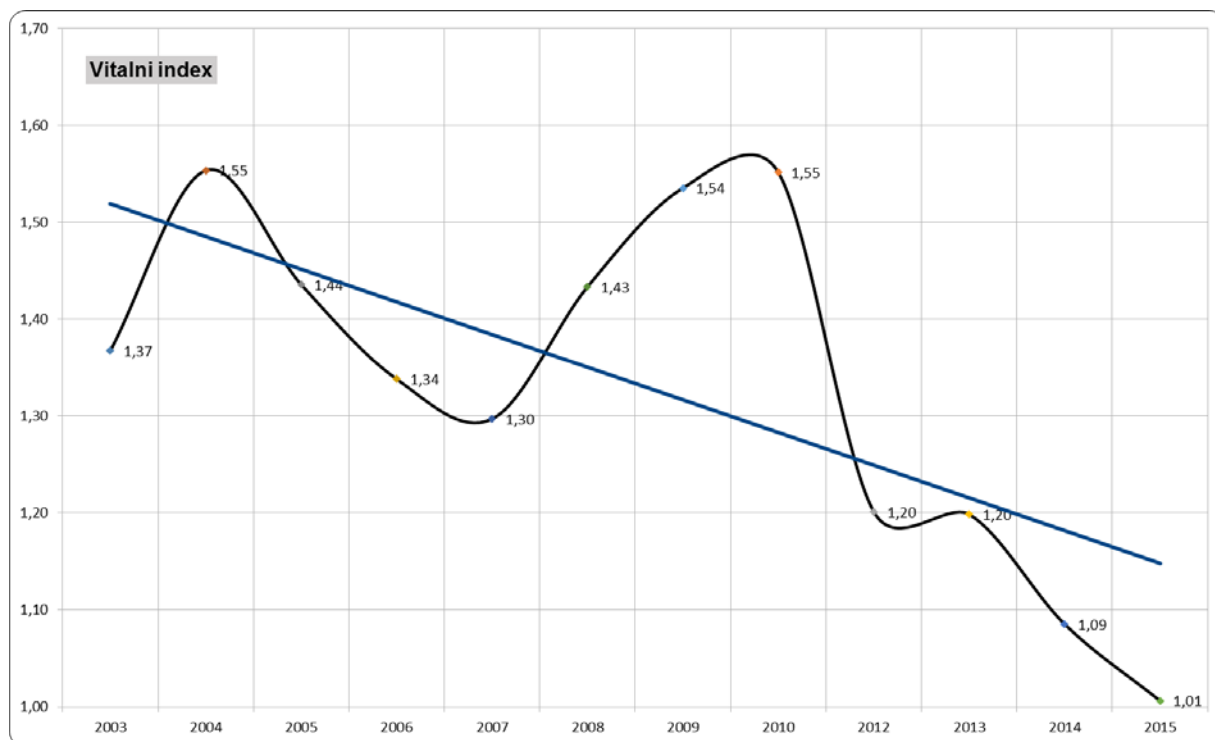
Izvor: Federalni zavod za statistiku Bosne i Hercegovine

Iz prethodne tabele se nameću sljedeći zaključci:

- Opšta slika prirodnog kretanja stanovništva: natalitet opada, mortalitet raste, prirodni priraštaj se smanjuje.
- Opadajući trend prirodnog priraštaja u Kantonu ukazuje da će uskoro ovo područje ući u prirodnu depopulaciju, što znači da će broj umrlih biti veći od broja živorođenih.
- Općina Zavidovići je na pragu prirodne depopulacije, što se može vidjeti iz narednog tabelarnog prikaza i grafičkog prikaza.

Godina	Natalitet	Mortalitet	Vitalni index
2003	8,62	6,3	1,37
2004	8,92	5,74	1,55
2005	10,29	7,16	1,44
2006	9,64	7,20	1,34
2007	10,28	7,92	1,30
2008	10,78	7,52	1,43
2009	12,52	8,15	1,54
2010	10,29	6,63	1,55
2011	9,75	8,11	1,20
2012	9,24	7,71	1,20
2013	8,42	7,76	1,09
2014	8,45	8,40	1,01

Starosna struktura stanovništva 2012. godine

Starosna struktura stanovništva odražava sve one promjene koje su se dogodile u prošlosti, no naročito su značajni podaci iz posljednjeg popisa stanovništva 1991. godine. Zbog toga predstavlja važan pokazatelj koji zaslužuje posebnu pažnju.

Pregled strukture stanovništva prema tri osnovne starosne grupe 2013. godine

RB	OPĆINA	UKUPNO	STAROSNE GRUPE		
			0-14	15-64	65 i više
1	2	3	4	5	6
1	Zavidovići	35.988	6.075	26.148	3.765
2	ZDK	364.433	60.443	262.010	41.980

Izvor: Federalni zavod za statistiku – Popis 2013. godine

Stanovništvo Zeničko – dobojskog kantona postalo je za relativno kratko vrijeme od 1991. do 2013. godine izrazito staro stanovništvo. To se dogodilo najvećim dijelom pod uticajem ratne destrukcije 1992-1995. Godine, i u vezi s tim, povećanim iseljavanjem posebno reproduktivno sposobnog stanovništva.

Projekcija stanovništva 2016-2036. godine

Osnovna demografska obilježja u početnoj godini projekcije

Za projekciju stanovništva od bitne je važnosti razmotriti njegova glavna obilježja u početnoj godini promjena koje se predviđaju, kao što su:

- Na području Kantona, određenom Dejtonskim sporazumom, 2013. godine živjelo je tek oko 77% stanovništva koje je bilo naseljeno na tom istom području 1991. godine. U općini Zavidovići taj procenat je još nepovoljniji i iznosi 63%.
- Populacija je dostigla visok nivo starosti i pokazuje tendenciju daljeg porasta grupe ljudi koji su preživjeli fertilni period života.
- Okrnjena populacija Kantona u cjelini i općine Zavidovići, njene starosne karakteristike i nepovoljne ekonomske prilike stvaraju loše uslove za biološko obnavljanje naraštaja.
- Stopa nataliteta opada, a stopa mortaliteta blago raste, što nužno vodi prirodnoj depopulaciji.

Navedena obilježja izražavaju sve ono što se dogodilo od 1991. godine u Bosni i Hercegovini. Prolazeći kroz ekonomsko – tehnološku modernizaciju, ova populacija je od druge polovine dvadesetog vijeka ušla u intenzivnu demografsku tranziciju, ali je zadržala biološku vitalnost i mlađu starosnu strukturu, o čemu jasno svjedoči popis stanovništva 1990. godine. Danas je to znatno starija i u reproduktivnom smislu već malaksala populacija.

Ako izostane djelotvornija politika usmjerena na poboljšanje ekonomskog i demografskog stanja, onda se prirodna depopulacija ne može izbjeći i broj stanovnika Kantona do 2025. godine biće manji nego 2013. godine.

Naspram ovakvog toka događaja uzeće se u obzir varijanta koja računa da će u narednom razdoblju djelovati određena pozitivna populaciona politika sa ciljem poboljšanja opštih prilika za demografski rast. U ovoj varijanti prvo bi došlo do zaustavljanja postojećeg trenda koji ukazuje na smanjenje broja stanovnika u budućnosti, a nakon toga nastao bi blagi demografski rast.

Bitno je napomenuti da je za uspješno definiranje i provođenje populacione politike neophodno zajedničko djelovanje svih nadležnih organa na državnom, federalnom, kantonalnom i općinskom nivou.

Projekcija ukupnog broja stanovnika

Osnovne pretpostavke za projekciju ukupnog broja stanovnika u općini Zavidovići su:

- Postojanje aktivnije razvojne politike kako bi se gradovima i općinama na području Kantona podigla sposobnost za stvaranje novih radnih mjesta i privlačenje stanovništva iz drugih krajeva.
- Preduzimanje određenih mjera populacione politike usmjerenih na zaustavljanje pada, a zatim i izvjesnog povećanja nataliteta.
- Doći će do oživljavanja povratka raseljenih i izbjeglih iz skupine mlađeg naraštaja.
- Efekti demografske tranzicije iz ratnog razdoblja biće ublaženi.

- Ostvarivanjem prednjih pretpostavki nastaje povoljniji uslovi za budući razvoj stanovništva na prostoru Kantona u cjelini i općine Zavidovići posebno. Može se očekivati da će se broj stanovnika u općini Zavidovići povećati za 11,96 % (prosječna godišnja stopa rasta od 0,54).

Projekcija stanovništva je zasnovana na nalazima analize i studije, kao i na prethodno navedenim pretpostavkama, a prikazana je u sljedećoj tabeli:

Projekcija broja stanovnika

RB	Grad/Općina	2013.	2036.	
		Broj	Broj	Stopa rasta
1	2	3	4	5
2	Zavidovići	35.968	40.270	0,54

2.2. SISTEM NASELJA I HIJERARHIJA CENTARA

U Zeničko-dobojskom kantonu, dolina rijeke Bosne predstavlja prostor sa najvećom koncentracijom stanovnika, privrede i sa najbitnijom putnom mrežom, što u širem pogledu dovodi do stvaranja svojevrsne konurbacije na teritoriji sarajevsko-zeničke makroregije.

Osnovne karakteristike razvoja sistema naselja na prostoru Zeničko-dobojskog kantona su:

- zadržavanje naslijeđene prostorne disperzije naselja,
- policentrični obrazac razvoja sistema naselja,
- hijerarhizacija centara (glavni, regionalni, subregionalni, lokalni centri),
- postojanje tendencije napuštanja manjih naselja i preseljenje u centar.

Prostornim planom Kantona, sistem naselja na teritoriji Kantona je projekcijom budućeg razvoja opredijeljen za razvijanje i unaprijeđenje već oformljene policentrične strukture, što ima za cilj osiguravanje uravnoteženosti u razvoju cjelokupnog prostora.

Za prostor Kantona je utvrđen policentrični model koji je hijerarhijski struktuiran na više nivoa i to: kantonalni centar, subkantonalni centri i općinski centri. Zavidovići u ovoj strukturi čine subkantonalni (sekundarni) centar.

Uspostavljeni sistem naselja, na teritoriji općine Zavidovići obuhvata 47 naseljenih mjesta organizovanih u 21 mjesnu zajednicu. U prostornom smislu općinski centar Zavidovići, leži periferno u odnosu na ukupnu općinsku teritoriju u dolini rijeke Bosne, dok su se ostala naselja razvila uglavnom u dolinama rijeka Krivaje, Rujnice i Gostović rijeke.

Uvidom u granice naseljenih mjesta i granice mjesnih zajednica, utvrđeno je da je u najvećem broju mjesnih zajednica primjenjen princip da jedna mjesna zajednica uključuje jedno ili više cjelovitih naseljenih mjesta. Izuzetak čine:

- naseljeno mjesto Gostović – podijeljeno na MZ Donji Gostović i MZ Gostović,
- naseljeno mjesto Zavidovići – podijeljeno na MZ Asim Čamdžić, MZ Branioci Grada i MZ Klek,
- naseljeno mjesto Činovići – podijeljeno na MZ Brezik, MZ Pašin Konak i MZ Kovači,
- naseljeno mjesto Predražići – podijeljeno na MZ Ribnica i MZ Maoča,
- naseljeno mjesto Gare – podijeljeno na MZ Vozuća i MZ Krivaja (Gare).

Analizom stanja na terenu i podataka popisa stanovništva iz 2013. godine, uočljivo je da danas na teritoriji općine postoji dosta napuštenih naselja sa vidljivim ostacima izgrađenosti zemljišta, i to u granicama naseljenih mjesta Karačić, Podvolujak, Priluk i Suha, Mitrovići i Kamenica, a koja površinski zauzimaju veliki dio teritorije općine cca 35 %.

Broj stanovnika u naseljenim mjestima je veoma različit, i kreće se od 0 stanovnika do preko 9.000 stanovnika u općinskom centru Zavidovići.

Konfiguracija terena, kvalitet zemljišta, klimatske prilike, vodni resursi i saobraćajna povezanost usloveli su da je veliki dio teritorije Zavidovića razvijenog reljefa pa stoga vrlo slabo naseljen gdje naselja nisu stvorila jaču koncentraciju koja bi zahtijevala i opravdala razvoj nekih funkcija.

Na drugoj strani stvorila se jaka koncentracija stanovništva u nizijskim predjelima općinske teritorije uz glavne vodotokove i putne pravce. Naseobinska struktura se razvila u sjevernom dijelu općine u dolini rijeke Bosne, Krivaje, Rujnice i Gostović. To su predjeli nižih nadmorskih visina i plodnog poljoprivrednog zemljišta, saobraćajno dobro povezani sa općinskim centrom.

Veličinski aspekt naseljenih mjesta

Projekcijom prostornog razvoja je zadržan uspostavljeni sistem od 47 naseljenih mjesta organizovanih u 21 mjesnu zajednicu, bez obzira što u 4 naseljena mjesta nema stanovnika (Kamenica, Podvolujak, Priluk i Suha) što dovodi u pitanje opravdanost njihovog statusa kao naseljenog mjesta. Planiranjem i usmjeravanjem daljeg razvoja naselja nastojala se naći pravilna organizaciona forma okrupnjavanja nekih naselja naročito očekivanim povećanjem broja stanovnika u klasi od 200-499 da bi se izbjegla sadašnja prekomjerna usitnjenost.

Koncentracija stanovništva, veličinski aspekt naseljenih mjesta u odnosu na planirani broj stanovnika i hijerarhija centara prezentovan je [na grafičkom prilogu br. 3.](#), a u narednoj tabeli dat je pregled zastupljenosti (broja) naseljenih mjesta prema uspostavljenim veličinskim klasama:

Klasa	Broj naseljenih mjesta	Projekcija	%
0-199	16	1.245	3,09
200-499	10	3.625	9,00
500-999	7	4.536	11,26
1000-1999	10	14.032	34,84
2000 i više	3	7.706	19,14
Zavidovići	1	9.126	22,66
Ukupno	47	40.270	100,00

- Iz prezentovanih podataka je vidljivo da je najveća koncentracija stanovništva u naseljenom mjestu Zavidovići (centralno područje općine) i to 9.126 stanovnika ili 22,66 % od ukupnog planiranog broja stanovnika općine.

- U 16 naseljena mjesta (0-199) je planirano da do kraja planskog perioda živi 3,09% od ukupnog planiranog broja stanovnika.

- U 10 naseljenih mjesta (200-499) je planirana naseljenost od 3.625 stanovnika što iznosi 9% u odnosu na ukupan planirani broj.

- U 7 naseljenih mjesta (500-999) je planirano 4.536 stanovnika što je 11,26% u odnosu na ukupan planirani broj.

- Najznačajnija koncentracija stanovnika je u klasama od 1000-1999 i 2000 i više (izuzimajući centralno općinsko područje - naseljeno mjesto Zavidovići), gdje je u ukupno 13 naseljenih mjesta planirana koncentracija od 21.738 stanovnika što je 53,98% od ukupnog planiranog broja. U ovim klasama su zastupljena naseljena mjesta koji su centri koncentracije sadržaja društvene infrastrukture u cilju zadovoljavanja osnovnih potreba lokalnog stanovništva (obrazovanje, zdravstvo, kultura, uprava, sport i sl.).

VELIČINSKA KLASA	NASELJENO MJESTO	PROJEKCIJA (2036.)	UKUPNO
0-199	KAMENICA	0	1.245
	PODVOLUJAK	0	
	PRILUK	0	
	SUHA	0	
	HRGE	15	
	VUKMANOVIĆI	30	
	SVINJAŠNICA	62	
	MITROVIĆI	64	
	GORNJE SELO	73	
	GARE	115	
	MILJEVIĆI	118	
	DIŠTICA	120	
	VUKOVINE	141	
	ČARDAK	160	
	DOLAC	171	
KUĆICE	176		
200-499	BILJAČIĆI	221	3.625
	DŽEBE	255	
	RIDŽALI	287	
	CRNJEVO	307	
	PREDRAŽIĆI	320	
	KARAČIĆ	380	
	SKROZE	384	
	MAHOJE	478	
	LIJEVČA	496	
	DRAGOVAC	497	
	500-999	MAJDAN	
DOLINA		564	
OSJEČANI		564	
BOROVNICA		587	
ALIĆI		674	
GORNJI JUNUZOVIĆI		727	
VOZUĆA		915	
1000-1999	RIBNICA DIO	1.083	14.032
	BAJVATI	1.263	

	DUBRAVICA	1.307	
	KRIVAJA	1.332	
	PEROVIĆI	1.369	
	MUSTAJBAŠIĆI	1.396	
	RUJNICA	1.450	
	DONJI JUNUZOVIĆI	1.462	
	GOSTOVIĆ	1.513	
	POTKLEČE	1.857	
2000 i više	HAJDEROVIĆI	2.046	7.706
	DONJA LOVNICA	2.317	
	ČINOVIĆI	3.343	
	ZAVIDOVIĆI	9.126	9.126
UKUPNO		40.270	

Područja gravitacije mjesnih zajednica prema centrima razvoja

U općinskom centru Zavidovića (primarni centar) razvila se industrija, saobraćaj, trgovina, ugostiteljstvo, javna uprava, zanatstvo i trgovina, društvene djelatnosti i dr.. Kako je općinski centar Zavidovića dobio karakter polifunkcionalnog centra, i gdje je uz veću koncentraciju radnih mjesta, iniciran i razvoj drugih komplementarnih funkcija, u planskom periodu ga i dalje treba razvijati uz obezbjeđenje višeg nivoa usluga kako vlastitom stanovništvu, tako i širem gravitacionom području uspostavljajući tako povratnu spregu između općinskog centra i njegovog zaleđa.

U prostornom uređenju najveća transformacija desila se u prstenu oko Zavidovića gdje su se formirala prigradska naselja uz prilazne saobraćajnice i dalje. Na taj način veliki broj zaseoka i odvojenih grupa kuća koje povezane čine selo u ovom području, uz veliku koncentraciju stanovništva po km² i veliku agrarnu prenaseljenost plodnih površina, mogu se smatrati ograničavajućim faktorom razvoja u smislu prostornog uređenja ovog područja.

Zatečenom stanju izgrađenosti i velikoj naseljenosti općinskog centra i prstena oko ovog područja, projekcijom Prostornog plana utvrđena je ograničena mogućnost dodatnog proširenja postojećeg izgrađenog i naseljenog područja. Utvrđeno je da veliki broj stanovnika iz 10 mjesnih zajednica gravitira općinskom primarnom centru što čini 50,7 % (ili 20.415) od ukupnog broja stanovnika općine.

U dosadašnjim kretanjima i tendencijama razvoja donekle je koncentracija određenih sadržaja stvorena u mjesnim zajednicama Kovači, Pašin Konak, Gostović i Vozuća, kojima gravitira određeni broj okolnog stanovništva. Analizom koncentracije sadržaja društvene infrastrukture, u prvom redu osnovnog obrazovanja i zdravstva, utvrđena su područja gravitacije stanovnika prema naprijed navedenim centrima mjesnih zajednica Kovači, Pašin Konak, Gostović i Vozuća, kao i prema primarnom općinskom centru. Projekcijom prostornog razvoja je utvrđeno da se navedena područja i dalje razvijaju u cilju zadovoljavanja svakodnevnih potreba stanovništva koje im gravitira. U narednom tabelarnom pregledu, kao i u grafičkom dijelu plana dat je prikaz gravitacionih područja u skladu sa podacima za mjesne zajednice ([grafički prilog broj 3.](#) i [broj 4.](#)).

Centar gravitacije	Mjesna zajednica	Broj stanovnika (projekcija 2036.)
Primarni centar / općinski centar (Urbanistički plan)	Branilaca Grada	1.341
	Asim Čamdžić	9.510
	Klek	2.354
	Lovnica	2.317
	Donji Gostović	384
	Stipovići	343
	Dubravica	1.307
	Dolina-Alići	1.238
	Dolac	171
Rujnica	1.450	
Ukupno:	MZ 10	20.415
Sekundarni centar Vozuća	Vozuća	2.060
	Ribnica	1.403
	Maoča	120
	Krivaja (Gare)	115
Ukupno:	MZ 4	3.698
Sekundarni centar Kovači (Činovići- Mustajbašići)	Kovači	4.739
	Brezik	1.332
	Krivaja-Smailbašići	62
Ukupno:	MZ 3	6.133
Sekundarni centar Gostović (Sinanovići)	Gostović	4289
	Mahoje	478
Ukupno:	MZ 2	4.767
Sekundarni centar Pašin Konak (Hajderovići)	Pašin Konak	4.522
	Mečevići	735
Ukupno:	MZ 2	5.257
Sveukupno:	MZ 21	40.270

2.3. URBANA PODRUČJA I GRAĐEVINSKA ZEMLJIŠTA VAN URBANIH PODRUČJA

Analizom postojećeg stanja izgrađenosti, tj. stanja izgrađenog urbanog i građevinskog zemljišta van urbanog područja, utvrđeno je da je u samom općinskom centru kao urbanom području u granici Urbanističkog plana (iz 1989./2006.) površina građevinskog zemljišta cca 592 hektara. Površina građevinskog zemljišta na cijelom području općine, izvan granica Urbanističkog plana, okarakterisanog kao naseljeno iznosi cca 2.125 hektara. Na području općine je evidentiran i veliki broj površina, utvrđenih kao napušteno građevinsko zemljište i isto iznosi ukupno cca 273 hektara.

U skladu sa navedenim, kao i na osnovu analize rasporeda društvene i druge infrastrukture, vodeći računa o kontinuitetu u planiranju prostora, uspostavljena je hijerarhija centara i karakter urbanih područja u namjeri da se omogući optimalan i ravnomjeran razvoj općine:

- Primarni-općinski centar Zavidovići, opremljen društvenom i drugom infrastrukturom koja zadovoljava potrebe svih stanovnika općine, planiran je na području Urbanističkog plana, ukupne površine 653,98 hektara;
- Sekundarni centri (kao veća urbana područja ili kao centri mjesnih zajednica) za koje su definirana urbana područja i planirana društvena i druga infrastruktura na način da omogućava njihov dalji razvoj, a samim tim i ravnomjeran razvoj općine: Vožuća (dolina rijeke Krivaje), Kovači (dolina rijeke Krivaje), Gostović (dolina rijeke Gostović) i Pašin Konak, na ukupnoj površini građevinskog zemljišta od 638,45 hektara;
- Ostala urbana područja (kao centri zajednice sela), ili kao 21 naselje sa ograničenim stepenom urbaniteta koja imaju tendenciju razvoja, planirana su na ukupnoj površini od 1.116,18 hektara građevinskog zemljišta;
- Neurbana naselja okarakterisana kao građevinska zemljišta van urbanih područja (sela i zaseoci) namijenjena prvenstveno stanovanju (formirana od određenog broja stambenih objekata, sa malom gustom naseljenosti), planirana su na ukupnoj površini od 2.065,51 hektara (121 građevinsko zemljište).

Utvrđivanjem urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja ([prikazanih na grafičkom priložju broj 4.](#)) se poduzimaju mjere zaštite prostora kao vitalnog resursa koji treba koristiti racionalno i smišljeno, jer se u njemu nalaze resursi poljoprivrednog i šumskog zemljišta od nezamjenjive vrijednosti, vode i vodna područja, kulturno-historijske i prirodne vrijednosti, infrastrukturni koridori i dr.

Prostornim i funkcionalnim utvrđivanjem urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja se nastoji spriječiti bespravna gradnja, te korisnike prostora adekvatno usmjeriti ka gradnji koja je funkcionalno i estetski prihvatljiva. Urbano područje i građevinsko zemljište van urbanog područja ne znači prostor koji je u potpunosti zaposjednut izgradnjom. To je površinski rezervat i za buduću plansku izgradnju i u tom smislu se štiti prema pretpostavljenoj namjeni.

Definirana urbana područja uključuju osim površina za stanovanje i rad ljudi, i sadržaje društvene infrastrukture u svrhu podizanja kvaliteta života lokalnog stanovništva. Osnovni princip razmještaja naseobinskih sistema i formiranja centara urbanog razvoja zasnovan je na regionalnom i policentričnom principu, na način formiranja većih središta iz kojih se planira jača inicijativa za razvoj gravitacionih područja.

Koncentracija sadržaja društvene infrastrukture (obrazovanje-osnovno, zdravstvo-ambulance, kulturni sadržaji, i sl.) uglavnom je zastupljena na postojećim lokacijama, pa su samim tim u projekciji date mogućnosti za razvoj i proširenja ovih područja kao i opredjeljenja za razvoj većih centara razvoja u policentričnom sistemu naselja (primarni općinski centar - Zavidovići u granici Urbanističkog plana, sekundarni centri – Kovači, Pašin Konak, Gostović i Vožuća kao gravitaciona područja mjesnih zajednica.

Prostornim planom utvrđeno je 26 urbanih područja u ukupnoj površini od 2.408,61 hektara, u okviru kojih se planira izgradnja, uređenje i opremanje prostora potrebnom infrastrukturom u skladu sa utvrđenim statusom naselja, kao i hijerarhijskim statusom utvrđenih centara naseljenih mjesta u granici Prostornog plana.

Urbana područja su:

RB	NAZIV	STATUS	PRIMARNA NAMJENA	POVRŠINA (ha)
1	Zavidovići Urbanistički plan	urbano područje	primarni centar	653,98
ukupno primarni centar				653,98
2	Kovači	urbano područje	sekundarni centar	193,39
3	Pašin konak	urbano područje	sekundarni centar	100,41
4	Gostović	urbano područje	sekundarni centar	174,68
5	Vožuća	urbano područje	sekundarni centar	169,97
ukupno sekundarni centri				638,45
6	Bajvati	urbano područje	naselje	32,52
7	Mečevići	urbano područje	naselje	25,71
8	Brezik	urbano područje	naselje	13,52
9	Dištica	urbano područje	naselje	38,27
10	Dolac	urbano područje	naselje	27,10
11	Dolina-Alići	urbano područje	naselje	116,25
12	Dolovi	urbano područje	naselje	118,19
13	Donja Gosovica	urbano područje	naselje	57,94
14	Donji Junuzovići	urbano područje	naselje	95,91
15	Krajinići	urbano područje	naselje	46,66
16	Krivaja-Bara	urbano područje	naselje	26,99
17	Memići-Lug	urbano područje	naselje	63,32
18	Osječani	urbano područje	naselje	113,33
19	Poljice	urbano područje	naselje	67,09

20	Potok	urbano područje	naselje	21,32
21	Predražići	urbano područje	naselje	30,49
22	Ribnica-G.Mujići	urbano područje	naselje	29,86
23	Rujnica	urbano područje	naselje	75,57
24	Smajilbašići	urbano područje	naselje	67,85
25	Stipin Han	urbano područje	naselje	10,75
26	Stipovići	urbano područje	naselje	37,54
			ukupno naselja	1.116,18
			Sveukupno	2.408,61

Prostornim planom utvrđuju se građevinska zemljišta van urbanih područja i istih je utvrđeno 129 u ukupnoj površini od 2.239,79 hektara:

- 121 građevinsko zemljište ukupne površine 2.065,51 hektara, namijenjena prioritetno stanovanju van urbanog područja, na kojima se planira izgradnja, uređenje i opremanje prostora potrebnom infrastrukturom u skladu sa planiranom namjenom;
- 8 građevinskih zemljišta ukupne površine 174,28 hektara, namijenjenih za razvoj turizma i koncentrisanu vikend izgradnju, na kojima se planira izgradnja, uređenje i opremanje prostora potrebnom infrastrukturom u skladu sa planiranom namjenom.

Građevinska zemljišta van urbanog područja su:

RB	NASELJENO MJESTO	NAZIV	STATUS	PRIMARNA NAMJENA	POVRŠINA
1	Bajvati	Beše	građevinsko zemljište	stanovanje	46,56
2	Bajvati	Lijevoča	građevinsko zemljište	stanovanje	72,48
3	Bajvati	Mahovići	građevinsko zemljište	stanovanje	3,73
				ukupno	122,77
4	Biljačići	Biljačići	građevinsko zemljište	stanovanje	12,54
5	Biljačići	Biljačići I	građevinsko zemljište	stanovanje	5,72
6	Biljačići	Biljačići II	građevinsko zemljište	stanovanje	1,57
7	Biljačići	Biljačići III	građevinsko zemljište	stanovanje	2,68
				ukupno	22,51
8	Borovnica	Borovnica	građevinsko zemljište	stanovanje	15,46
9	Borovnica	Borovnica I-Čardak	građevinsko zemljište	turizam	12,28
10	Borovnica	Kozlići	građevinsko zemljište	stanovanje	28,70

11	Borovnica	Šehići	građevinsko zemljište	stanovanje	15,05
				ukupno	71,49
12	Crnjevo	Crnjevo	građevinsko zemljište	stanovanje	53,34
				ukupno	53,34
13	Čardak	Čardak	građevinsko zemljište	stanovanje	10,18
14	Čardak	Drakulići	građevinsko zemljište	stanovanje	21,67
15	Čardak	Čardak-Pejići	građevinsko zemljište	stanovanje	16,13
				ukupno	47,98
16	Činovići	Brijeg-Dragovići-Kovači	građevinsko zemljište	stanovanje	41,56
17	Činovići	Hum	građevinsko zemljište	stanovanje	4,86
18	Činovići	Karalići	građevinsko zemljište	stanovanje	23,08
19	Činovići	Vrela	građevinsko zemljište	stanovanje	20,91
20	Činovići	Žišci	građevinsko zemljište	stanovanje	15,22
				ukupno	105,63
21	Dištica	Borkovica	građevinsko zemljište	stanovanje	4,32
22	Dištica	G.Dištica	građevinsko zemljište	stanovanje	5,78
				ukupno	10,10
23	Dolac	Blizna	građevinsko zemljište	stanovanje	30,30
				ukupno	30,30
24	Dolina	Dolina I	građevinsko zemljište	stanovanje	4,84
				ukupno	4,84
25	Donji Junuzovići	Krčevine	građevinsko zemljište	stanovanje	29,73
				ukupno	29,73
26	Dubravica	Dubravica	građevinsko zemljište	stanovanje	81,92
27	Dubravica	Dubravica I	građevinsko zemljište	stanovanje	5,26
28	Dubravica	Dubravica II	građevinsko zemljište	stanovanje	4,28
29	Dubravica	Dubravica III	građevinsko zemljište	stanovanje	7,37

30	Dubravica	Kremenjaši	građevinsko zemljište	stanovanje	8,25
				ukupno	107,08
31	Džebe	Džebe	građevinsko zemljište	stanovanje	29,30
				ukupno	29,30
32	Gare	Brdo	građevinsko zemljište	stanovanje	8,71
33	Gare	Stošnica	građevinsko zemljište	stanovanje	40,44
34	Gare	Turčinovići	građevinsko zemljište	stanovanje	18,31
35	Gare	Vasovine	građevinsko zemljište	stanovanje	8,86
36	Gare	Zabrdo	građevinsko zemljište	stanovanje	12,59
				ukupno	88,91
37	Gornji Junuzovići	Horozovići	građevinsko zemljište	stanovanje	17,70
38	Gornji Junuzovići	Rudače	građevinsko zemljište	stanovanje	26,17
				ukupno	43,87
39	Gostović	Grabovica-Mrđani	građevinsko zemljište	stanovanje	18,82
40	Gostović	Prnjavor	građevinsko zemljište	stanovanje	30,11
				ukupno	48,93
41	Hajderovići	Delići I	građevinsko zemljište	stanovanje	22,38
42	Hajderovići	Hasanovići-Laz	građevinsko zemljište	stanovanje	32,60
43	Hajderovići	Huskići	građevinsko zemljište	stanovanje	9,14
44	Hajderovići	Keseri	građevinsko zemljište	stanovanje	3,81
45	Hajderovići	Kuljani	građevinsko zemljište	stanovanje	20,23
46	Hajderovići	Kuljani I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,85
47	Hajderovići	Šadići	građevinsko zemljište	stanovanje	24,53
				ukupno	115,54
48	Hrge	Hrge I	građevinsko zemljište	stanovanje	12,96
49	Hrge	Hrge II	građevinsko zemljište	stanovanje	3,47
50	Hrge	Hrge III	građevinsko zemljište	stanovanje	7,69

51	Hrge	Hrge IV	građevinsko zemljište	stanovanje	3,72
52	Hrge	Kamenica-Stojnici	građevinsko zemljište	stanovanje	21,63
53	Hrge	Medići	građevinsko zemljište	stanovanje	6,35
54	Hrge	Stog	građevinsko zemljište	stanovanje	17,58
				ukupno	73,40
55	Kamenica	Kamenica	građevinsko zemljište	turizam	52,31
56	Kamenica	14.kilometar (slap)	građevinsko zemljište	turizam	19,23
				ukupno	71,54
57	Karačić	Čevaljuša	građevinsko zemljište	stanovanje	16,20
58	Karačić	Karačić I	građevinsko zemljište	stanovanje	9,31
59	Karačić	Karačić II	građevinsko zemljište	stanovanje	5,35
60	Karačić	Riječani I	građevinsko zemljište	stanovanje	7,54
61	Karačić	Riječani II	građevinsko zemljište	stanovanje	4,04
				ukupno	42,44
62	Kučice	Kučice	građevinsko zemljište	stanovanje	14,27
				ukupno	14,27
63	Mahoje	Žioke	građevinsko zemljište	stanovanje	18,75
64	Mahoje	Žuber	građevinsko zemljište	stanovanje	12,45
65	Mahoje	Volujak	građevinsko zemljište	stanovanje	19,43
				ukupno	50,63
66	Miljevići	Adžići	građevinsko zemljište	stanovanje	2,77
67	Miljevići	Gornji Predrazi	građevinsko zemljište	stanovanje	17,50
68	Miljevići	Miljevići	građevinsko zemljište	stanovanje	55,05
69	Miljevići	Miljevići I	građevinsko zemljište	stanovanje	5,21
70	Miljevići	Trnići	građevinsko zemljište	stanovanje	21,05
				ukupno	101,58
71	Mitrovići	Mitrovići I	građevinsko zemljište	turizam	11,50

72	Mitrovići	Mitrovići II	građevinsko zemljište	turizam	19,18
73	Mitrovići	Stojanovići	građevinsko zemljište	stanovanje	7,12
74	Mitrovići	Udrim	građevinsko zemljište	turizam	6,10
				ukupno	43,90
75	Mustajbašići	Mustajbašići I	građevinsko zemljište	stanovanje	11,37
76	Mustajbašići	N.Mustajbašići	građevinsko zemljište	stanovanje	32,79
77	Mustajbašići	S.Mustajbašići-Usjela	građevinsko zemljište	stanovanje	12,42
78	Mustajbašići	Vikovići	građevinsko zemljište	stanovanje	61,84
79	Skroze-Mustajbašići-Gostović	Klek	građevinsko zemljište	turizam	50,16
				ukupno	168,58
80	Osječani	Osječani I	građevinsko zemljište	stanovanje	11,90
81	Osječani	Šljivići	građevinsko zemljište	stanovanje	11,51
82	Osječani	Vildani	građevinsko zemljište	stanovanje	6,39
				ukupno	29,80
83	Perovići	Dedići	građevinsko zemljište	stanovanje	19,89
84	Perovići	Livade	građevinsko zemljište	stanovanje	17,87
85	Perovići	Merdanovići-Halilovići	građevinsko zemljište	stanovanje	41,60
86	Perovići	Mustafići-Imamovići-Garići	građevinsko zemljište	stanovanje	31,52
87	Perovići	Perovići I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,96
88	Perovići	Pluževine	građevinsko zemljište	stanovanje	2,12
89	Perovići	Suljići	građevinsko zemljište	stanovanje	5,44
				ukupno	121,40
90	Potkleče	Potkleče	građevinsko zemljište	stanovanje	15,48
				ukupno	15,48
91	Predražići	Maoča	građevinsko zemljište	stanovanje	11,00
92	Predražići	Predražići I	građevinsko zemljište	stanovanje	14,95

				ukupno	25,95
93	Ribnica	Čizme	građevinsko zemljište	stanovanje	6,54
94	Ribnica	D.Mujići	građevinsko zemljište	stanovanje	22,72
95	Ribnica	Gornja Gosovica	građevinsko zemljište	stanovanje	28,49
96	Ribnica	Ribnica I	građevinsko zemljište	stanovanje	14,05
97	Ribnica	Vračevac	građevinsko zemljište	stanovanje	16,17
				ukupno	87,97
98	Rujnica	Staro selo -Blizna	građevinsko zemljište	stanovanje	3,54
99	Rujnica	Kazići	građevinsko zemljište	stanovanje	42,17
100	Rujnica	Mednjik	građevinsko zemljište	stanovanje	94,53
101	Rujnica	Rujnica I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,76
102	Rujnica	Rujnica II	građevinsko zemljište	stanovanje	2,95
103	Rujnica	Rujnica III	građevinsko zemljište	stanovanje	2,06
104	Rujnica	Rujnica IV	građevinsko zemljište	stanovanje	3,33
105	Rujnica	Rujnica V	građevinsko zemljište	stanovanje	4,78
				ukupno	156,12
106	Skroze	Dragovac	građevinsko zemljište	stanovanje	13,17
107	Skroze	V.Skroze	građevinsko zemljište	stanovanje	10,66
				ukupno	23,83
108	Svinjašnica	Curići	građevinsko zemljište	stanovanje	18,65
109	Svinjašnica	Lazendići	građevinsko zemljište	stanovanje	12,15
110	Svinjašnica	Sjenokos	građevinsko zemljište	stanovanje	7,54
111	Svinjašnica	Svinjašnica	građevinsko zemljište	stanovanje	18,71
112	Svinjašnica	Tunjik	građevinsko zemljište	stanovanje	14,53
				ukupno	71,58
113	Vozuća	Crkva Sv.Trojice-Vozuća	građevinsko zemljište	turizam	3,52
114	Vozuća	Cvijanovći-Jeličići	građevinsko zemljište	stanovanje	10,84

115	Vozuća	Delići	građevinsko zemljište	stanovanje	11,40
116	Vozuća	Gaj	građevinsko zemljište	stanovanje	9,91
117	Vozuća	Jelav (Pašalići)	građevinsko zemljište	stanovanje	9,86
118	Vozuća	Kalajši	građevinsko zemljište	stanovanje	17,26
119	Vozuća	Lipa	građevinsko zemljište	stanovanje	3,20
120	Vozuća	Pejići	građevinsko zemljište	stanovanje	13,84
121	Vozuća	Potkočarin	građevinsko zemljište	stanovanje	20,40
122	Vozuća	Vozućica-Maričići	građevinsko zemljište	stanovanje	37,14
123	Vozuća	Vozuća I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,69
				ukupno	140,06
124	Vukmanovići	Kojići	građevinsko zemljište	stanovanje	27,55
125	Vukovine	Durakovići	građevinsko zemljište	stanovanje	6,58
126	Vukovine	Pantelići	građevinsko zemljište	stanovanje	7,52
127	Vukovine	Radići	građevinsko zemljište	stanovanje	9,59
				ukupno	51,24
128	Zavidovići	M .Skroze	građevinsko zemljište	stanovanje	5,25
129	Zavidovići	Osoje	građevinsko zemljište	stanovanje	11,45
				ukupno	16,70
				Sveukupno	2.239,79

Stepen ugroženosti urbanih područja i građevinskih zemljišta i opremljenost komunalnom infrastrukturom

Prilikom definisanja urbanih područja i građevinskih zemljišta, utvrđeni su i ograničavajući faktori razvoja koji direktno utiču na sigurnost stanovnika i građevina, a isti se odnose na:

- ugroženost minama,
- prirodnu stabilnost terena,
- uticaj od prirodnih nepogoda (poplavna područja, klizišta, i dr.).

Minirana područja su u Prostornom planu prikazana kao sumnjive površine I,II i III kategorije. Zabranjeno je korištenje zemljišta za bilo kakvu namjenu površina kontaminiranih minama i minsko – eksplozivnim sredstvima dok se ne izvrši njihovo deminiranje. U procesu realizacije etapnog deminiranja prostora, prioritet moraju imati građevinska zemljišta u urbanim područjima ili van njih, namijenjena stanovanju, privrednim kompleksima, poljoprivrednoj proizvodnji, kao i područja saobraćajnih komunikacija i lokaliteti od strateškog značaja.

Poplavna područja su naročito detektovana nakon poplava 2014.g., ne samo uz tokove većih rijeka Bosne, Krivaje i Gostović rijeke, nego i uz tokove velikog broja njihovih pritoka, kada je veliki broj objekata bio uništen ili značajno oštećen. U planskom periodu je neophodno poduzeti mjere zaštite od voda, ali i kontrolu i zabranu izgradnje u vodnom pojasu, što je evidentirano kao učestala pojava u toku analiza i izrade ovog Prostornog plana.

Uslovno stabilni tereni su ustvari najčešće stabilni tereni u prirodnim uslovima bez vidljivih jasnih manifestacija nestabilnosti, a najčešće nestabilni nakon nanošenja dodatnog opterećenja ili izvođenja zemljanih radova. Priroda ovih terena zahtijeva da se prije definisanja pogodnosti za građenje moraju poduzeti obavezna ispitivanja i to većeg stepena .

Nestabilni tereni predstavljaju najnepovoljniju kategoriju, jer se u principu, na njima ne preporučuje izgradnja objekata. Ograničavanje izgradnje vezano je za činjenicu da su to tereni nestabilni kako u prirodnom, tako i nakon izvođenja zemljanih radova ili nanošenja dodatnih opterećenja. Kod izrazito velikih klizišta treba izbjegavati bilo kakvu izgradnju i ta područja pretvarati u zelene površine (poljoprivredne, šumske, parkovske i sl.). Za manja klizišta prije poduzimanja bilo kakvih zahvata neophodno je analizirati ekonomsku opravdanost i svrsishodnost prethodne sanacije terena u cilju izgradnje građevina.

Klizišta predstavljaju posebno značajnu opasnost za materijalna dobra i ljudske živote. Klizišta se javljaju najčešće u tercijarnim i kvartarnim naslagama, a odroni i na strmim padinama i zasjecima. Nagib terena je u direktnoj vezi sa stabilnošću istog. Za vrijeme izuzetnih padavina koje se javljaju u jesen ili proljeće dolazi do poplava i velikog opterećenja tla podzemnim i površinskim vodama koje uzrokuju veliko opterećenje padina, te dolazi do pojave klizišta. To se i desilo 2014.godine kada je došlo do pojave novih klizišta i odrona na području općine Zavidovići, uzrokovanih obilnim padavinama. Detaljnija situacija je opisana u dijelu teksta „Procjena ugroženosti područja od elementarnih nepogoda, tehničkih katastrofa i ostalih nesreća”.

Na tematskoj karti ovog Plana (grafički prilog broj 14. - Ugroženost prostora) lokacije klizišta su orijentacione prema raspoloživim podacima, što je razlog obavezne provjere inženjersko-geoloških karakteristika i stabilnosti terena za svaku intervenciju u prostoru, odnosno izgradnju građevina, bez obzira na stabilnost terena i pozicije klizišta definisane u ovoj fazi Prostornog plana.

U što kraćem roku, potrebno je izvršiti pozicioniranje svih klizišta, odnosno, načiniti katastar klizišta sa prijedlogom sanacije. Na površinama koje su utvrđene kao klizišta ili koja se u planskom periodu pokažu kao potencijalna klizišta i aktivna klizišta, nije dozvoljena gradnja, sve do otklanjanja opasnosti, odnosno, sanacije klizišta. Gradnja je tada moguća samo pod uslovom da se dobije nalaz stručnog, ovlaštenog subjekta o uspješnoj sanaciji i otklanjanju prepreka za gradnju.

Komunalna opremljenost urbanih područja podrazumijeva održavanje, rekonstrukciju i izgradnju novih vodoprivrednih kapaciteta, tamo gdje je to kroz ovaj Plan ili druge razvojne dokumente utvrđeno kao potreba, potom uvođenje što većeg broja korisnika u sistem organiziranog prikupljanja i odlaganja otpada, što je posebno bitno provesti u najvećem mogućem obimu na cijelom prostoru općine.

Osim komunalnog opremanja urbanih područja, u planskom periodu se treba sistematski i planski djelovati na polju poboljšanja i ostalih vidova infrastrukture, kao što su energetska infrastruktura, gdje se planira jačanje postojeće dalekovodne mreže i izgradnje novih transformatorskih stanica, u skladu sa planiranom izgradnjom prostora i potrebama potrošača, i uspostavu centralizovanog sistema zagrijavanja, koji imaju manji negativni uticaj na okoliš, kroz ukрупnjavanje individualnih ložišta, izgradnju mini kotlovnica u naseljima, te korištenje ekološki prihvatljivih energenata.

Saobraćajni sistem je predviđen tako da urbana područja imaju dovoljan stepen saobraćajne povezanosti ne samo sa općinskim centrom, već i međusobno, u skladu sa predloženim sistemom naselja u okviru ovog Plana.

U urbanim područjima se nalazi i glavnina postojećih društvenih infrastrukturnih objekata, čiji je nivo opremljenosti i stanje u kojem se nalaze različito. Planom su predviđena proširenja postojećih kapaciteta i povećanje nivoa opremljenosti.

Na građevinskim zemljištima izvan urbanih područja, osim stanovanja, poslovanja i društvene infrastrukture, mogu da se predviđaju proizvodni, prerađivački i servisni objekti ili turističke i rekreacijske namjene.

U područjima koja nisu predviđena kao građevinska zemljišta, zadržavaju se kategorije poljoprivrednog ili šumskog zemljišta, gdje je izgradnja moguća samo u funkciji osnovne namjene prostora.

Vanurbana područja se trebaju takođe opremiti osnovnom infrastrukturom, skladu sa postavkama ovog Plana, pri čemu se prvenstveno misli na saobraćajnu, vodoprivrednu i energetska infrastrukturu.

2.4. POLJOPRIVREDNO ZEMLJIŠTE

Poljoprivredno zemljište, je najvećim dijelom smješteno u dolinama rijeka Bosne, Krivaje i Gostović i njihovih pritoka, gdje je i najintenzivnije naseljavanje, što je uslovilo da se veliki dio tog zemljišta pretvori u građevinsko zemljište. Obzirom da je ovaj prirodni resurs veoma značaja neophodna je njegova zaštita, a shodno upotrebnoj vrijednosti naročito zemljišta grupisanog u I agrozonu (I,II,III i IVa bonitetna kategorija) koju isključivo treba planirati za razvoj poljoprivrede.

2.4.1. Kategorizacija poljoprivrednog zemljišta

Projekcijom prostornog razvoja općine Zavidovići, a na osnovu podataka iz "Studije upotrebne vrijednosti zemljišta za područje Zeničko-dobojskog kantona", i ostalih namjena utvrđenih Prostornim planom (prvenstveno građevinskog i šumskog zemljišta), urađena je karta kategorizacije poljoprivrednog zemljišta. Na području općine nije zastupljena I kategorija najkvalitetnijeg poljoprivrednog zemljišta. Utvrđena je zastupljenost: II, III, IV (IVa) i (IVb), V, VI i VII kategorije poljoprivrednog zemljišta, u ukupnoj površini od 6.961,68 hektara ili 12,52 % od ukupne površine općine, što je detaljnije obrađeno u narednom dijelu teksta, i prikazano na [grafičkom prilogu broj 5](#).

Utvrđene bonitetne kategorije poljoprivrednog zemljišta prema upotrebnoj vrijednosti razvrstane su u dvije grupe:

- zemljišta prikladna za korištenje u poljoprivredne svrhe – prikladna za kultiviranje (I-IV bonitetna kategorija), zahvataju ukupnu površinu od 1.640,72 ha ili 2,95 % površine općine,
- zemljišta ograničena u upotrebi – općenito slabije prikladna i neprikladna za kultiviranje (V-VII bonitetna kategorija), zahvataju ukupnu površinu od 5.320,96 ha ili 9,57 % površine općine.

Zemljišta prikladna za korištenje u poljoprivredne svrhe

II kategorija poljoprivrednih površina - Površine II kategorije poljoprivrednog zemljišta zauzimaju ukupnu površinu od 258,38 hektara izvan granica urbanih područja. Površine ove bonitetne kategorije prisutne su dolinom rijeke Bosne u okolini mjesta Podkleče, zatim uski pojas uz rijeku Bosnu u mjestu Dolina, kao i od mjesta Alići do mjesta Dolac. Na rijeci Krivaji lokaliteti Kulište i Memići su takođe zastupljeni sa ovom bonitetnom kategorijom. Tla u ovoj kategoriji imaju manja ograničenja koja reduciraju izbor usjeva i zahtijevaju osrednje mjere za njihovu zaštitu: slab nagib (do 5°), malu podložnost eroziji od djelovanja vjetera ili vode.

III kategorija poljoprivrednih površina - Površine III bonitetne kategorije poljoprivrednog zemljišta zauzimaju ukupnu površinu od 155,51 hektara izvan granica urbanih područja. Površine ove kategorije prisutne su dolinom rijeke Krivaje s desne i lijeve strane u mjestima Memići, Hajderovići, Mustajbašići, zatim lokaliteti između mjesta Džebe i Majdan, Džebe i Hadrovac. Ova zemljišta mogu biti iskorištena za gajenje ratarskih i povrtlarskih usjeva kao i za druge kulture (voćnjaci, livade). Nedostaci mogu biti posljedice jednog ili više slijedećih faktora: osrednja dubina tla (60-90cm), stepen nagiba (do 8°), osrednja erozija vodom ili vjetrom, povremeno plavljenje, slaba propusnost.

IV kategorija poljoprivrednih površina - Zemljišta kategorije IV imaju izražene nedostatke koji ograničavaju izbor kultura, zahtijevaju vrlo brižljivo gospodarenje ili i jedno i drugo. Zemljišta kategorije IV upotrebljavaju se najčešće kao voćnjaci i livade, a nešto manje kao oranice. Kultiviranje usjeva je ograničeno djelovanjem više stalnih nedostataka kao što su: nagib terena (do 12°), dubina tla (40-60 cm), osjetljivost na eroziju vodom ili vjetrom, slaba propusnost, prekomjerno vlaženje (gornjom i donjom vodom), često plavljenje i sl. Ova kategorija široko je zastupljena gotovo na cijelom području općine. Predstavljena je sa dvije podkategorije: IVa bonitetna kategorija zastupljena je na ravnim terenima na kojima su potrebne hidromelioracije i IV b bonitetna kategorija na terenima sa nagibom do 12°.

U **IVa bonitetnu kategoriju**, koja zahvata površinu od 63,21 hektara područja općine, svrstana su hidromorfna tla, odnosno tla koja su izložena prekomjernom vlaženju kao što su močvarna i pseudoglejna tla, te aluvijalna tla u dolinama manjih vodotoka. Ova bonitetna kategorija zastupljena je na lijevoj i desnoj strani obale rijeke Krivaje od lokaliteta Savida do lokaliteta Prnjak.

U **IVb bonitetnu kategoriju**, koja zahvata površinu od 1.164,22 hektara područja općine, svrstana su tla koja su dosta dobro ocijenjena i uglavnom predstavljaju oranične površine koje se smjenjuju sa površinama pod voćnjacima i travnjacima. Ova bonitetna kategorija u općini Zavidovići je najviše zastupljena na lokalitetima Žišci, Hrkići, Idrizovina, Kovači, Dedići, Hadrovici, Stavci, Sabitovo brdo, Krčevine i Repište. Tla ove kategorije graniče sa tlima V i Vn kategorije.

Zemljišta neprikladna za kultiviranje (ograničena u upotrebi)

V kategorija poljoprivrednih površina - Zemljište V kategorije zauzima 2.421,94 hektara od ukupne površine općine. Na području općine Zavidovići zemljište V bonitetne kategorije je prisutno na jugozapadnom dijelu općine na lokalitetu Stojanovića, a na južnom dijelu općine na lokalitetu Gostović-Luke. Na ostalim dijelovima općine zastupljenost V bonitetne kategorije je ravnomjerna. Zemljišta su podložna eroziji (nagib do 20°), ali znatan dio površina se obrađuje i iskorištava. Iako površine V kategorije upotrebne vrijednosti zemljišta spadaju u zemljišta ograničena za upotrebu u znatnoj mjeri se koriste kao oranične površine. Upravo zbog toga posebna pažnja bi se trebala posvetiti ovim tlima kao što su poseban tretman u aktiviranju njihovih potencijalnih proizvodnih sposobnosti, zaštita od erozije i općenito mjere konzervacije tla.

VI Kategorija poljoprivrednih površina - Zemljišta VI kategorije zauzimaju površinu 2.426,58 hektara od ukupne površine općine. Ovu kategoriju čine plitka tla i nalaze se na jako strmim padinama (nagib do 30°). Koriste se kao prirodne livade i pašnjaci. Zastupljenost ove bonitetne kategorije na općini Zavidovići je ravnomjerna u istočnom dijelu općine i od centralnog dijela općine ka sjeveru. Svaka obrada ovog zemljišta ima za posljedicu veliko snošenje zemljišta ili eroziju. Opšte karakteristike ovih površina nas upućuju na to da su ova zemljišta sa velikim ograničenjima i da su općenito neprikladna za intenzivnije kultiviranje.

VII Kategorija poljoprivrednih površina - Zemljišta VII kategorije zauzimaju površinu od 472,44 ha ili 0,85 % ukupne površine općine. To su vrlo plitka tla, sa nagibom preko 30°. Ova tla bi trebalo pošumiti jer su i pašnjaci na njima loši. Ova bonitetna kategorija nalazi se na zapadnom dijelu općine na površinama sela Stojanovići, Priluk i Veselinovići. Na istoku općine zastupljenost VII bonitetnom kategorijom su lokacije sela Džine, Jelići, Cijetovine i Šiktar. U centralnom dijelu općine zastupljenost ovom bonitetnom kategorijom je okolina Šadića, dok je sjeverni dio općine okolina Karačića. Ova kategorija obuhvata uglavnom šumska zemljišta bonitetno najslabija sa vrlo velikim ograničenjima za širu poljoprivrednu proizvodnju. Danas su to isključivo površine pod prirodnom livadskom vegetacijom, gdje se znatan dio tih površina treba pošumiti i prepustiti šumskom gospodarenju.

2.4.2. Zone proizvodne sposobnosti – agrozone

U odnosu na ukupnu površinu općine Zavidovići, poljoprivredna zemljišta se nalaze na drugom mjestu prema zastupljenosti pojedinih kategorija zemljišta i to sa ukupnom površinom od 6.961,68 ha ili 12,52 % gdje dominira poljoprivredno zemljište V i VI kategorije sa 4.848,52 ha ili 8,72 % od ukupne površine općine, dok kvalitetno poljoprivredno zemljište od II-IV bonitetne kategorije zahvata površinu od 1.640,72 ha ili 2,95 % ukupne površine općine. Prema urađenoj karti bonitetnih kategorija na području općine Zavidovići nije zastupljena I kategorija poljoprivrednog zemljišta. Najzastupljenije su V, VI i IVb kategorija.

Pod zoniranjem se podrazumijeva grupisanje bonitetnih kategorija poljoprivrednog zemljišta u jedinstvene cjeline koje se međusobno razlikuju prema proizvodnoj sposobnosti zemljišta, uslovima proizvodnje i načinu korištenja, i na osnovu toga, na području općine Zavidovići utvrđeno su tri zone proizvodne sposobnosti poljoprivrednog zemljišta - agrozona I, agrozona II i agrozona III.

Agrozona I

Sa aspekta zemljišnih potencijala ovo je najvrijednije područje općine. Zahvata površinu od 1.640,72 ha ili 2,95 % ukupne površine općine. Predstavljena je II i III kategorijom, IVa i IVb bonitetnom podkategorijom. Ovo je područje u kojem je moguća intenzivna poljoprivredna proizvodnja sa mogućnostima uređenja i douređenja zemljišta uključujući agro i hidromelioracione mjere (odvodnjavanje – navodnjavanje) u cilju uvećanja prinosa u odnosu na sadašnje stanje.

Agrozona II

Zahvata površinu od 4.848,52 ha ili 8,72 % ukupne površine općine. U ovu zonu grupisana su zemljišta osrednjih potencijala koje posjeduju ograničenja i uglavnom su manje prikladna za kultiviranje, tako da se mogu koristiti manje kao oranična tla, a pretežno se koriste kao livade i voćnjaci. U okviru ove zone svrstana su zemljišta V i VI bonitetne kategorije. Ovo je zona poluintenzivne poljoprivrede odnosno zona suhog ratarenja i voćarstva. Tla ove zone su općenito pod uticajem erozionih procesa. Nerijetko se mogu javljati i klizišta (naročito na glincima i pješčarima). Glavni ograničavajući faktori njihovog intenzivnog korištenja u ratarskoj proizvodnji su mala dubina soluma, jak nagib terena pa prema tome i otežano korištenje mehanizacije.

Agrozona III

Zahvata površinu od 472,44 ha ili 0,85 % ukupne površine općine. U ovu zonu su grupisana zemljišta slabih zemljišnih potencijala a to su zemljišta VII bonitetne kategorije. Ova zona ima izrazita ograničenja za korištenje u poljoprivredi. To su u prvom redu zemljišta planinskih područja, velike inkliniranosti terena, male dubine soluma, viših nadmorskih visina i u skladu s tim nepovoljnih klimatskih prilika. Zemljišta ove zone uglavnom su pod pašnjacima i livadama iz čega proizilazi da se ova zona koristi uglavnom u okviru ekstenzivne stočarske proizvodnje.

Bonitetne kategorije poljoprivrednog zemljišta:

Zona	Kategorija	Površina (ha)	%
I agrozona	II	258,38	
I agrozona	III	155,51	
I agrozona	IVa	63,21	
I agrozona	IVb	1.164,22	
I agrozona	Ukupno	1.640,72	2,95 %
II agrozona	V	2.421,94	
II agrozona	VI	2.426,58	
II agrozona	Ukupno	4.848,52	8,72%
III agrozona	VII	472,44	
III agrozona	Ukupno	472,44	0,85 %
Poljoprivredno	Ukupno	6.961,68	12,52 %
Općina	Ukupno	55.569,32	100 %

2.5. ŠUME I ŠUMSKO ZEMLJIŠTE

Projekcijom prostornog uređenja utvrđeno je da najveći dio prostora općine Zavidovići čak 39.989,88 ha ili 71,96 % zauzima šumsko zemljište, zbog čega šume i šumsko zemljište predstavlja ekonomski najznačajniji prirodni resurs općine.

2.5.1. Kategorije šumskog zemljišta

Na osnovu podataka iz karte bonitetnih kategorija šumskih površina¹, i na osnovu namjene zemljišta utvrđene projekcijom prostornog uređenja, šumska zemljišta na području općine Zavidovići razvrstana su u četiri osnovne kategorije: od IV do VII kategorije i zahvataju 39.989,88 ha ili 71,96 % ukupne površine općine. Na području općine, nisu zastupljene I, II i III kategorija najvrijednijeg šumskog zemljišta. Šumske kategorije nose pored oznake kategorije u indeksu simbole ograničavajućih faktora kao što su: (n) nagib; (e) erozija; (d) dreniranost; (k) kamenitost; (r) opasnost od klizišta i (s) skeletnost.

U narednom tabelarnom pregledu dat je bilans površina po kategorijama šumskog zemljišta, kao i na [grafičkom prilogu broj 6](#).

Kategorija šumskog zemljišta	Površina (ha)	%
IV d	216,16	0,39%
V n	1.030,26	1,85%
V ne	3.591,67	6,47 %
VI n	3.660,16	6,58 %
VI ne	6.578,74	11,83 %
VI nes	1.856,60	3,36 %
VI ns	184,11	0,33 %
VI es	240,14	0,43 %
VII n	5.367,20	9,65 %
VII ne	7.496,05	13,48 %
VII nes	9.451,20	17,02 %
VII ns	105,20	0,19%.
VII nsk	202,43	0,36 %
VII es	3.618,48	6,52 %
Šumsko zemljište / Ukupno:	39.989,88	71,96 %
Općina / Ukupno:	55.569,32	100 %

IV Kategorija šumskih površina - ova kategorija prekriva površinu od 216,16 ha ili 0,39 % ukupnog prostora općine, a čini je IVd kategorija. Poslije III, ova kategorija se nalazi na najnižim nadmorskim visinama. Ova kategorija zemljišta zastupljena je u okolini Činovića, Podubravlja, Hasanovića, Mustajbašića, Pašin Konak i Đurića gaj. Ograničavajući faktori su nagib, dreniranost, erozija, opasnost od klizišta, te najčešće kombinovano dejstvo nagiba i erozije.

¹ Studija upotrebne vrijednosti zemljišta na području ZDK (mart, 2011.)

V Kategorija šumskih površina - ova kategorija zauzima ukupnu površinu od 4.621,93 ha ili 8,32% od ukupne površine općine. Elementarni areali V kategorije su veći u odnosu na prethodne i nalaze se na višoj nadmorskoj visini. Zastupljenost ove kategorije na jugu općine je na područjima mjesta: Bučje, Sprečka kosa, Paline i Lokva. Istočni dio općine je zastupljen sa predmetnom kategorijom na lokalitetima Bučje, Mrki trn i Kinjovica. Centralni dio općine je zastupljen sa ovom bonitetnom kategorijom na lokalitetima Buretina, Debelo brdo i Marnjača. Zapadni dio općine je zastupljen sa predmetnom kategorijom na lokalitetu Donje Lovnice i Stankovića. Sjeverni dio općine je ravnomjerno raspoređen sa ovom bonitetnom kategorijom. Ograničavajući faktori su izraženi pojedinačno ili u kombinovanom dejstvu nagib i erozija, nagib i dubina. Ovi faktori umanjuju produkciju drveta i ograničavaju način gospodarenja šumama, odnosno smanjuju intenzitet sječe.

U nižim položajima i toplim ekspozicijama zastupljene su šume hrasta kitnjaka i običnog graba, a na ostalim prostorima vertikalnog profila šume bukve i mješovite šume jele, bukve i smrče. S obzirom na potencijalnu vegetaciju najveće površine treba da zauzimaju mješovite šume bukve, jele i smrče.

VI Kategorija šumskih površina - ova kategorija je zastupljena sa: VIn površine 3.660,16 ha; VIne površine 6.578,74 ha; VInes površine 1.856,60 ha; VIns površine 184,11 ha; VIs površine 240,14 ha. Predmetne šumske kategorije su zastupljene na svim dijelovima općine ravnomjerno. Broj ograničavajućih faktora je povećan u odnosu na prethodne kategorije, a najčešće je u kombinovanom dejstvu sa nagibom, erozijom, klizištem i dubinom (odnosno plitkoćom), a mjestimično je izražena i kamenitost. U višim položajima ograničavajući faktor je skraćenje perioda vegetacije i osjetno smanjene produkcije biomase. Svi ovi faktori stavljaju šumskom gospodarenju ograničenja uglavnom na smanjivanju intenziteta sječa i opreznosti kod golih siječa, izbora vrsta drveća i bržeg pošumljavanja ogoljelih površina.

Od recentne vegetacije zastupljene su na južnim padinama termofilne šume medunca i šume medunca i crnog graba. Od potencijalne vegetacije bolje iskorištavanje produkcije bile bi borove šume. Najveće prostore prekrivaju čiste šume bukve i mješovite šume bukve, jele i smrče. Prostorno ograničene najviše položaje zauzimaju subalpske šume bukve, bukve sa jelom i smrčom i šume smrče.

VII kategorija šumskih površina - ova kategorija je zastupljena sa: VIIIn površine 5.367,20 ha; VIIIne površine 7.496,05 ha; VIIInes površine 9.451,20 ha; VIIIns površine 105,20 ha; VIIInsk površine 202,43 ha i VIIIs površine 3.618,48 ha. Ograničavajući faktori, koji su ova zemljišta svrstali u VII kategoriju su velika plitkoća soluma, izrazita stjenovitost i kamenitost terena, te veliki nagib terena. Bioprodukcija na ovoj kategoriji je ograničena (uglavnom degradirane šume). *Ako se ukaže potreba za korištenjem krečnjačkog materijala može se preporučiti da se eksploatacija vrši na površinama ove kategorije.* VII kategorija je najzastupljenija i proteže se dužinom cijele općine Zavidovići raspoređena ravnomjerno po svim njenim djelovima.

2.5.2. Funkcije šuma i njihov značaj

Zbog vrlo dugog produkcionog perioda većine autohtonih vrsta šumskog drveća i šume kao vrlo složene i osjetljive zajednice mnoštva živih bića, gospodarenje šumama se temelji na dugoročnim planovima. U žiži promjena koje su posljedica klimatskih udara, šume su najosjetljiviji ekosistemi i zahtijevaju izuzetnu brigu kada je riječ o gospodarenju, korištenju i zahvatima ujednačenih intenziteta. Ta briga se ogleda prije svega u očuvanju njihove stabilnosti i bogatstva koje posjeduju u našim krajevima, a zasigurno da njihov biodiverzitet

ima posebno mjesto u evropskim prirodoslovnim dimenzijama.

Parametri značajnosti šumskih ekosistema i blagodati koje oni čine svojoj užoj i široj okolini dugo vremena su poznate, ali treba još jednom napomenuti da su šume najveći rezervoari pitke vode i ugljika, veliki proizvođači kiseonika, regulatori i stabilizatori pojava u prirodi koji direktno utiču na blagost klime umanjujući i ublažavajući ekstreme bilo koje vrste. Osim toga šume djeluju umirujuće na ljudski organizam čineći izuzetan medij za revitaliziranje umornog organizma kroz ugodne šetnje, sport i boravak u prirodi. Jedna generalna konstatacija bi mogla biti izvedena iz dosadašnjih akcidenata koja su bila prisutna u prošlosti, a i danas i koja glasi: Ukoliko dođe od uništavanja šuma zasigurno nestaje izvora vode, klimatski i drugi ekstremi koji su nepodnošljivi postaju izraženiji, prestaje mogućnost opstanka na tom području što sve tjera stanovništvo na migracije. U takvim prilikama se formiraju beživotni prostori za duži period. Nestankom šuma nestaje i civilizacija.

Zakon o šumama determinira pojam šume i šumskog zemljišta, racionalnog korištenja, prostorno i upravno uređenje, uslove i načine gospodarenja šumama, te prava, obaveze i odgovornost subjekata u gospodarenju sa šumama.

Za dugoročno planiranje gospodarenja šumama bitne su slijedeće karakteristike: geografija i granice područja, hidrografija, geološko-pedološke karakteristike, klima i prostorno uređenje. Uz naprijed navedeno, te zbog svojih socijalnih i proizvodnih funkcija, šume predstavljaju dobro od općeg interesa, pa shodno tome zahtijevaju posebnu brigu i zaštitu kako Federacije BiH tako i Kantona.

Shodno tome, Zakona o šumama propisuje dugoročni Šumarski program Federacije, Kantonalni šumsko-razvojni plan i Šumskogospodarsku osnovu. Prema Zakonu o šumama šume se tretiraju na osnovu svojih polivalentnih (opće korisnih) funkcija, kao i privrednog značaja objekata koji uživaju posebnu brigu i zaštitu najšire društvene zajednice.

Da bi se sve to postiglo potrebno je vršiti monitoring u šumskim ekosistemima, te registrirati sve promjene s jedne, a s druge strane optimizirati njihovo korištenje u smislu snabdijevanja društva drvnom građom, industrijskim, celuloznim i ogrjevnim drvetom. To se sve čini svrsishodnim na osnovu sagledavanja potencijala staništa i dugoročnog planiranja gospodarenja šumama.

2.5.3. Plan i ciljevi gospodarenja

U svim gospodarskim granama potrebno je voditi proizvodnju na osnovu planova različitog vremena trajanja. To je posebno važno imati u vidu kod prirodnih resursa kao što je šuma gdje je sam produkcionni proces vezan za prostrano radno polje i duži vremenski period. Idealno bi bilo proizvodnju drvne mase temeljiti na skidanju godišnjeg drvnog prirasta na cijelom šumsko-gospodarskom području ŠGP. Količina drvne mase-etata koja treba da se uzme sa svakog ŠGP usklađena sa potencijalima postojećih staništa i sastojina i temeljena na realnom stanju šuma i postavljenih ciljeva gospodarenja za naredni uređajni period. Ovdje treba imati u vidu i dodatne uvjete koji determiniraju obim sječa, a oni se odnose prije svega:

- obezbijediti kontinuitet gospodarenja šumama na pojedinim šumskogospodarskim područjima -ŠGP u skladu sa osnovnim smjernicama gospodarenja šumama;
- uzeti u obzir postojeće industrijske kapacitete za preradu drveta u cilju snabdijevanja sirovinom, u svjetlu novih zbivanja tržišnog načina privređivanja u FBiH i kantonima (tržišni odnosi i privatizacija ne bi trebala biti obaveza);
- da sa ekonomskog aspekta šumskogospodarska osnova -ŠGO bude opravdana.

U cilju očuvanja i unapređenja općekorisnih funkcija šuma, te racionalnog korištenja prirodnih bogatstava, posebno šume i općeg razvoja šumsko-gospodarskog područja, šumama

i šumskim zemljištem potrebno je gospodariti kroz Zakon o šumama koji regulira i propisuje da se šumama u Federaciji BiH gospodari na osnovu izrađenih šumsko gospodarskih osnova (ŠGO) koje se rade za period 10-15 godina. To je plan za dugoročno gospodarenje šumama i šumskim zemljištem. Njime se definiraju osnovne smjernice gospodarenja usklađenim sa usvojenom politikom i strategijom razvoja šumarstva i drugih gospodarskih djelatnosti.

Šume Zeničko-dobojskog kantona smještene su u okviru šest šumsko-gospodarskih područja (ŠGP), i to:

1. ŠGP „Olovsko“ nalazi se na području općina: Olovo, Vareš, Kakanj.
2. ŠGP „Gornjebosansko“ nalazi se na području općina: Visoko, Vareš, Kakanj, Breza, Zavidovići.
3. ŠGP „Kakanjsko“, nalazi se na području općina: Vareš, Kakanj, Zenica, Visoko.
4. ŠGP „Krivajsko“, nalazi se na području općina: Zavidovići, Žepče, Zenica, Olovo, Kakanj, Maglaj
5. ŠGP „Natron-Usorsko-Ukrinsko“ na području općina: Tešanj, Žepče, Usora, Zenica, Maglaj i Doboju-jug.
6. ŠGP "Sprečko“ na području općine: Maglaj

Šumsko zemljište u državnoj svojini na području općine Zavidovići, u potpunosti je sastavni dio šumskogospodarskog područja ŠGP „Krivajsko“, te u okviru istog procentualno zauzima najveću površinu od 42%. „Krivajsko“ ŠGP je nekada, a i danas predstavlja jedno od najvećih područja koje u svom sastavu ima površinu od blizu 84.000 ha.

Klasificiranje, odnosno razvrstavanje državnih šuma i šumskih zemljišta izvršeno je tako da su sve šume prema uzgojnom obliku (stanju sastojina) svrstane u 7 širih kategorija (1000-7000), prema zastupljenosti pojedinih vrsta drveća u 17 užih kategorija, te na osnovu podataka o stanju sastojina na temelju relevantnih saznanja o biodiverzitetu u 51 gazdinsku klasu.

Stanje površina šuma i šumskih zemljišta za državne šume

Šira kategorija	Šumsko-gospodarsko/ privredno područje	Površina (hektara)
1000	Krivajsko	27.246,21
2000	Krivajsko	0,00
3000	Krivajsko	3.499,48
4000	Krivajsko	1.788,86
5000	Krivajsko	560,12
6000	Krivajsko	814,48
7000	Krivajsko	150,20
Ukupno		34.059,18

Napomena: Ukupna površina šumskog zemljišta iz prethodne tabele je rezultat obrade GIS alatima, i u korist privatnih šuma. A prema podacima iz šumsko-gospodarskih osnova za državne šume, površina državnog šumskog zemljišta na području općine Zavidovići (ŠGP Krivajsko) iznosi 35.197,50 hektara.

S obzirom da su privatne šume u česticama pretežno malih površina, disperzno razasute u širokom prostoru, zbog njihove usitnjenosti, metodika uređivanja istih, znatno je složenija

nego u državnim šumama. Osnov prostornog uređenja općinskog područja je katastarska podjela na katastarske općine (K.O.) i katastarskih općina na katastarske čestice (k.č.), koje u šumskogospodarskoj osnovi za privatne šume predstavljaju prostorne jedinice.

Osnovna uređajno-planska jedinica u privatnim šumama je reprezentant, dok katastarska čestica predstavlja obilježje vlasničke pripadnosti.

Ukupna površina privatnih šuma i šumskih zemljišta na području općine Zavidovići iznosi 6.859,21 ha, od čega je minirano čak 1.609,71 ha ili 23,47%

Stanje površina šuma i šumskih zemljišta za privatne šume

Kategorija		OPĆINA ZAVIDOVIĆI	
Šifra	Obilježje		
1000	Visoke šume sa prirodnom obnovom	1.581,4652	
1100	Visoke šume bukve	617,8835	
1200	Čiste i mješovite jele i smrče i mješ. jele, smrče i bukve.	72,0336	
1300	Čiste i mješovite šume bijelog i crnog bora	558,9749	
1400	Visoke šume hrasta (kitnjaka, sladuna, i cera)	313,0358	
1500	Ostale visoke šume sa prirodnom obnovom	19,5374	
1000m	Minirane visoke šume sa prirodnom obnovom	467,4808	
1100m	Minirane visoke šume bukve	126,5278	
1200m	Minirane čiste i mješ. jele i smrče i jele, smrče i bukve.	10,0267	
1300m	Minirane čiste i mješovite šume bijelog i crnog bora	267,3542	
1400m	Minirane visoke šume hrasta (kitnjaka, sladuna, i cera)	63,5721	
3000	Šumski zasadi	41,3412	
3110	Šumski zasadi jele i smrče i jele, smrče i liščara	2,5007	
3210	Šumski zasadi bijelog i crnog bora i borova i liščara	37,5916	
3510	Šumski zasadi ostalih četinarara	1,2987	
3000m	Minirani šumski zasadi	5,4275	
3210m	Minirani zasadi bijelog i crnog bora i borova i liščara	5,3195	
3510m	Minirani zasadi ostalih četinarara	0,1080	
4000	Izdanačke šume	3.439,8203	
4100	Izdanačke šume bukve	870,4853	
4200	Izdanačke šume hrasta	936,9187	
4300	Izdanačke šume bukve i hrasta	567,1530	
4400	Ostale izdanačke šume	1.065,2633	
4000m	Minirane izdanačke šume	1.134,5227	
4100m	Minirane izdanačke šume bukve	466,0675	
4200m	Minirane izdanačke šume hrasta	263,8833	
4300m	Minirane izdanačke šume bukve i hrasta	300,9644	
4400m	Minirane ostale izdanačke šume	103,6075	
5000	Goleti ispod gornje granice privredne šume	54,3017	
5000m	Minirane goleti ispod gornje granice privredne šume	0,1723	
6000	Neproductivne površine u šumarskom pogledu	132,5725	
6100	Iskrčeno građevinsko zemljište	36,4076	
6002	Iskrčeno poljoprivredno zemljište	96,1649	
6000m	Minirane neproductiv. površi u šumarskom pogledu	2,1031	
6100m	Minirano iskorčeno građevinsko zeljište	0,0280	
620m	Minirano iskrčeno poljoprivredno zemljište	2,0751	
Sve šume i šumska zemljišta		neminirano	5.249,5009
		minirano	1.609,7064
		ukupno	6.859,2073

Plan gospodarenja šumama pretpostavlja takve gospodarske aktivnosti u planskom periodu, kakve garantiraju trajnu stabilnost, produktivnost i obnavljanje šuma. Šumskogospodarska osnova ŠGO kao dugoročni plan gospodarenja šumama, na temelju utvrđenog stanja šuma i postavljenih proizvodnih ciljeva, daje osnovne smjernice-okvire gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u desetgodišnjem periodu.

S obzirom na široku šarolikost tipova šuma, naročito u privatnim šumama, plan gospodarenja treba da definiira okvire ravnomjernog i kontinuiranog korištenja produkata šume i obnove šuma tokom uređajnog perioda, dok detalje gospodarenja po tipovima šuma i najužim uređajno-planskim jedinicama utvrđuje-definira godišnji operativni plan i izvodački projekt gdje je to Zakonom o šumama propisano.

Osnovne pretpostavke dobrog plana gospodarenja jesu, stručno postavljeni ciljevi gospodarenja i odabrani odgovarajući sistemi gospodarenja koji pretpostavljaju najbrže, najdosljednije i najjednostavnije dostizanje postavljenih ciljeva.

Navedene kriterije dostizanja postavljenih ciljeva neuporedivo je teže zadovoljiti u privatnim, nego u državnim šumama, jer je u privatnoj šumi, redovito male površine i primjenom ma kojeg poznatog sistema gospodarenja, vrlo upitna njena stabilnost i potrajnost gospodarenja.

Ciljevi gospodarenja

Da bi realizacijom plana gospodarenja šumama i šumskim zemljištima mogli zadovoljiti maksimum zahtjeva koji se postavljaju prema šumi i subjektu koji njome gospodari, nužno je poznavanje općih ciljeva koje postavlja društvena zajednica-država i proizvodno - tehničkih ciljeva, koji proističu iz naučno dokazanih optimalnih - normalnih stanja šuma u odgovarajućim stanišnim uvjetima.

Opći ciljevi

Činjenica da privatne šume čine sastavni dio općeg šumskog ekosistema kao općeg dobra, nameće vlasniku obavezu, da gospodarenje vlastitom šumom uskladi sa općim ciljem, koji proističe iz ozakonjenog kontinuiteta gospodarenja i trajnog zadovoljavanja općih potreba za proizvodima i funkcijama šume.

Opći ciljevi gospodarenja šumama i šumskim zemljištima ogledaju se u slijedećem:

- formirati sastav vrsta drveća i strukturu šume u takvu, koja će trajno proizvoditi ujednačene prinose po količini i kvalitetu,
- ostvariti prinos što veći i što skladniji sa potrebama društva-tržišta, kako po vrsti drveta, tako po asortimanu glavnih šumskih proizvoda,
- očuvati i ojačati općekorisne funkcije šume, te obogatiti njen biodiverzitet (prirodnu raznolikost), i
- primjenjenim sistemom gospodarenja pozitivno utjecati na produktivnost rada i bolje ekonomske efekte pri iskorištavanju šuma.

Tehnički ciljevi

Prva pretpostavka ostvarenja općih ciljeva u gospodarenju šumama i šumskim zemljištima jeste dobro-stručno postavljeni tehnički ciljevi i određeni odgovarajući im sistemi gospodarenja.

Da bi za sve raznolikosti šuma utvrdili proizvodno-tehničke ciljeve, neophodno je prethodno izvršiti klasifikaciju šuma na kategorije šuma (šire i uže) i u okviru kategorija na gazdinske klase.

Tehnički cilj je jedino moguće utvrditi za gazdinsku klasu, a on se smatra utvrđenim kada je:

- odabrana vrsta ili vrste drveća, takva da odgovara ekološkim uslovima staništa i odabran odgovarajući omjer smjese vrsta drveća,
- odabran sistem gospodarenja,
- utvrđena dužina planskog produkcionog perioda po vrstama drveća, te način prorjeđivanja,

ako se radi o šumama sastavljenim od jednodobnih sastojina,
- utvrđena optimalna struktura i veličina drvne zalihe po debljinskim stepenima /klasama/, za šume kojima se gospodari sistemom skupinasto prebornih i prebornih šuma.

Zbog nemogućnosti formiranja gazdinskih klasa u privatnim šumama, konkretni plan gospodarenja šumama i šumskim zemljištima nije baziran na utvrđenim tehničkim ciljevima, nego je utemeljen na utvrđenom stanju šuma i šumskih zemljišta, uz maksimalno poštivanje općih ciljeva i mogućnost primjene uglavnom prebornog i znatno manje skupinasto-prebornog sistema gospodarenja. Modificirani skupinasti sistem gospodarenja dozvoljen je samo kada su stečeni materijalni uvjeti za blagovremeno vještačko pošumljavanje skupina i prevođenje izdanačkih šuma u viši gospodarski oblik.

Kao što je naprijed rečeno, ostvarivanje općih i tehničkih ciljeva gospodarenja prije svega treba temeljiti na ispravnom odabiru vrste drveća. Svi resursi znanja moraju biti usmjereni na izbor domaćih vrsta drveća usklađenih sa proizvodno-ekološkim uslovima staništa i biološkim zahtjevima vrsta drveća sa ciljem zadovoljenja proizvodnog momenta i asortimana proizvoda koji je usklađen sa dugoročnim potrebama tržišta i šire društvene zajednice. Posebno treba biti oprezan pri izboru vrste drveća u narednom periodu kada su u pitanju socijalni zahtjevi prema šumi, te zahtjevima za očuvanjem autohtonosti i biodiverzitetu naših šuma u vezi sa trendovima klimatskih promjena i akcidenata vezanih za šume u svijetu.

Već odavno je poznato da šume nisu u mogućnosti same od sebe zadovoljiti potrebe šire društvene zajednice. Da bi mogli odgovoriti zahtjevima koji se postavljaju pred šumu bilo u gospodarskom ili socio-ekološkom smislu potrebno je da čovjek svojim dostignućima obezbijedi kroz sistem gospodarenja potrajnost prihoda i prinosa. To se postiže posebnim tretmanom šumskih ekosistema kroz odabrani tzv. sistem gospodarenja, pod kojim se podrazumijevaju sve biološko-uzgojne, uređajno-ekonomske i tehničke mjere, koje se primjenjuju pri planiranju, izvođenju i kontroli gospodarenja šumama, a u cilju ostvarenja trajno što većeg prinosa najboljeg kvaliteta i vrijednosti, uz očuvanje i jačanje ostalih općekorisnih funkcija šume.

2.6. MINERALNE SIROVINE

Pojave mineralnih sirovina vezane su za ultrabazične stijene, vulkanogeno-sedimentnu formaciju i tercijar. Za ultrabazite su vezani magnezit, talkit i kromit, za vulkanogeno-sedimentnu formaciju barit, željezo, arsen i bakar, a za tercijarne bazene ugalj.

Općinu Zavidovići u geološkom smislu čine pretežno klasične stijene jure i krede. Unutar jurskog perioda posebno se ističe vulkanogeno-sedimentna formacija "dijabaz-rožnjačka formacija" koja na području Zavidovića ima najveće rasprostranjenje (krivajsko – mračajska sinklinala, odnosno maglajsko – zavidovička sinklinala, te sekundarna bočinjska antiklinala).

Spiliti predstavljaju važan i čest eruptivni član ovog kompleksa. Miješanje dijabaz – doleritskih i amfibolitskih stijena je najviše izraženo kod Bočinje.

U području Zavidovića nalaze se u središnjem dijelu pakleničke sinklinala masivni krečnjaci, rijetko slojeviti. Trijas je relativno malo zastupljen. Tercijarne stijene imaju rasprostranjenje, uglavnom u dolinama rijeka (u proširenim dijelovima). Kvartar je isključivo rasprostranjen u dolinama rijeka.

Osim navedenih mineralnih sirovina, na ovom području postoje i značajne pojave građevinskog materijala (krečnjak i šljunak). Prostor općine karakterističan je i po nalazištima dijabaza i spilita iz kojih se mogu dobivati frakcije tehičkog kamena.

2.6.1. Utvrđene rezerve mineralnih sirovina²

Nemetalne mineralne sirovine

Na teritoriji općine Zavidovići nalaze se dva ležišta nemetalnih mineralnih sirovina:

- **Ležište krečnjaka „Sokolica“** - u radu; eksploatacioni prostor površine 33,06 ha,
- **Ležište dijabaza „Ribnica“**- u radu; istražno eksploataciono polje površine 14,91 ha.

2.6.2. Potencijalna ležišta mineralnih sirovina

Nemetalne mineralne sirovine

Spilit - Priluk³

Lokalitet na kojem bi se detaljnim istraživanjima trebala definisati nalazišta nemetalne sirovine – spilita je lokacija Priluk koja se nalazi južno od Zavidovića, na putu M3 koji povezuje dolinu rijeke Gostović sa Mrčajem na desnoj obali Bosne. Kota terena je cca 564 m, a prostire se od mjesta Prilug na jugu do trigonometra Kremenjača (638 m), što po dužini iznosi 4 km, a po širini cca 5 km. Lokacija je otvorena putem-M3 u dužini cca 3km. Lokacija se može obići duž potoka Lomnica i Cibave.

Metalne mineralne sirovine

Bakar – Kablovac

Nekoliko pojava minerala bakra nalazi se duž kontakta ultrabazita i gabrodolerita u području Kablovca kod Zavidovića, ali ove pojave nisu definitivno ispitane i istražene.

Magnezit – Bajvati

U okolini Zavidovića i oko naselja Bajvati javlja se ruda magnezita. Pojavljuje se unutar ultramafitskih masiva, naročito u rasjednim zonama u žilama. Debljina rudnih žila iznosi do 4 m, a dužina do nekoliko stotina metara. Intenzitet mineralizacije je različit. Kvalitet rude je neujednačen, zbog sadržaja karbonskih dolomitskih i silicijskih mineralnih primjesa.

Barit – Hrge

Nekoliko manjih baritnih pojava poznato je u području naselja Hrge. Tu se radi o nekoliko manjih kalcitsko-baritnih i baritnih rudnih tijela žilastog i gnjezdastog oblika. Ovisno od oblika pukotina i kaverni u krečnjaku u kojem se pojavljuju, ove pojave za sada nemaju veći ekonomski značaj.

Za potencijalna ležišta mineralnih sirovina, utvrđena na osnovu raspoložive prostorno-planske dokumentacije, će se prethodnim detaljnim istraživanjima definirati eventualna

² Izvor: Studija prirodnih resursa ZE-DO kantona – Rudarstvo (Institut za hidrotehniku GF Sarajevo, 2007. g.); Podaci o koncesijama – Ministarstvo za privredu ZE-DO kantona

³ Izvor: Studija prirodnih resursa ZE-DO kantona – Rudarstvo (Institut za hidrotehniku GF Sarajevo, 2007. g.);

mogućnost i opravdanost njihove eksploatacije.

Raspored utvrđenih i potencijalnih ležišta mineralnih sirovina na području općine Zavidovići dat je na grafičkom prilogu br. 7 (Vode i vodna područja / Mineralne sirovine).

2.7. VODE I VODNA PODRUČJA

2.7.1. Hidrografske karakteristike

Na području općine Zavidovići je zastupljena vrlo razvijena hidrografska površinska mreža vodotokova, koji pripadaju slivovima rijeka Bosne, Krivaje i Gostović rijeke, a koje imaju veliki broj svojih manjih i većih pritoka.

- Među površinskim tokovima najznačajniji je tok Bosne. Na području općine Zavidovići rijeka Bosna teče svojim srednjim tokom u samom centralnom dijelu općine u dužini od 12 km, na nadmorskoj visini od 190 m/n.v., gdje postepeno prelazi u ravničarsku rijeku. U nju se ulijevaju rijeke Krivaja, Gostović i manje rječice Pejička rijeka i Rujnica. Prosječna širina rijeke je 102 m, prosječna dubina je oko 2,00 m, prosječan protok vode iznosi 100 m³/s. Obale su visine 1,5 do najviše 6,00 m, obrasle šibljem i drvećem.
- Tok Krivaje je drugi po značaju i važnosti na prostoru općine. Kroz teritorij općine Zavidovići protiče dužinom od cca 40 km, na toj dužini u nju se ulijeva veliki broj manjih rječica ili pritoka od kojih su značajnije Mala Maoča, Dištica, Ribnica, Vozučica i dr.
- Rijeka Gostović izvire ispod planine Tajan, tačnije formira se od više manjih rječica, Suhe i Lužnice i teče svojim tokom 16,5 km do ušća u rijeku Bosnu. Njene najznačajnije pritoke su Buretina, Otežna, Trbušnica, Suha i Lužnica.

Rijeka	Ukupna dužina (km)	Ukupna dužina na teritoriji općine (km)	Finalni primalac
Bosna	273	12	Sava
Krivaja	73,5	40	Bosna
Gostović	18	16,5	Bosna

Rijeke Bosna i Krivaja su vodotoci I kategorije i za njih je utvrđeno vodno dobro od strane Agencije za vodno područje rijeke Save.

Ostali vodotoci su vodotoci II kategorije za koje je, sukladno važećoj zakonskoj regulativi, utvrđen zaštitni pojas od 5 m s lijeve i 5m s desne strane vodotoka, koji se koristi prema uslovima koje daju nadležne institucije, a u cilju njegove zaštite.

U narednoj tabeli su podaci o karakterističnim vrijednostima protoka na hidrološkim stanicama za rijeke I kategorije – Bosna i Krivaja i rijeke II kategorije – Gostović rijeke (podaci preuzeti iz planskih dokumenata Agencije za vodno područje rijeke Save).

Vodotok	VS	Qsr.g.(m ³ /s)	sr.Qmin (m ³ /s)	Maks. QI/T (m ³ /s)		
				20 g.	50 g.	100 g.
Gostović	Stipovići	6,54	0,590	153	175	192
Krivaja	Zavidovići	24,6	3,85	835	1010	1176
Bosna	Zavidovići	97,4	22,70	1370	1545	1723

Karakteristike vodotoka na području općine Zavidovići je da su svi vodotoci u uskim dolinama, a u međuvremenu je došlo do širenja urbanih površina i značajno je povećana vrijednost dobara u ugroženim područjima. Zbog toga je danas visok rizik od poplava u uskim dolinama vodotoka.

Cijelo područje općine Zavidovići veoma je osjetljivo i ugroženo od izlivanja voda iz korita rijeka i potoka. Pojava izlivanja voda usljed hidroloških uslova u slivovima ovih rijeka je česta, a nerijetko sa katastrofalnim posljedicama. Kao rezultat takvih pojava su erozije tla i klizišta.

Opasnost od poplava i klizišta nameće potrebu aktivnog poboljšanja sistema zaštite od poplava i smanjenje rizika od poplava na području općine Zavidovići. U zadnjih nekoliko godina urađeno je nekoliko projekata regulacije i uređenja korita na rijeci Bosni i čišćenja korita rijeka Krivaje i Gostović, što je nedovoljno, i potrebno je uraditi puno više kroz provođenje određenih mjera:

- Osigurati sredstva za izgradnju nasipa i poldera i izvršavati redovno održavanje izgrađenih objekata za zaštitu od poplava i jasno utvrditi stepen zaštite koji osiguravaju.
- Administrativnim mjerama osigurati poštivanje propisanog upravljanja i korištenja objekata i prostora u cjelini, a koji imaju uticaja na nastanak poplava. Pritom posebno voditi računa o stanju u širem slivnom području (kontrolisana sječa šuma i pošumljavanje, način korištenja i obrade zemljišta, uspostavljanje odgovarajućih uslova vezano za vodni režim kod izgradnje bilo kojih objekata, dosljedna primjena svih predviđenih mjera, radova, postupaka kod izgradnje objekata i sl., razmatranje mogućnosti izgradnje vodnih akumulacija koje bi mogle imati korisno djelovanje na režim voda i odbranu od poplava, ...)

Zbog izgrađenosti određenih područja realno je očekivati da se izgradnja većine planiranih akumulacija prostorno-planskim dokumentima šireg područja (u njihovom maksimalno planiranom kapacitetu) neće dogoditi u skorije vrijeme. Zbog utvrđene postojeće prevelike izgrađenosti područja, akumulacija Krajinići koja je ranije planirana Prostornim planom SRBiH (iz 1981.g.) nije preuzeta kao obavezujuća smjernica u postupku izrade i donošenja Prostornog plana Kantona 2009-2029., te ni ovim planskim dokumentom – Prostornim planom općine nije planirana.

S druge strane, radi korisnog djelovanja akumulacija na popravljavanje režima voda i odbrane od poplava, Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.g., na području Kantona planirane su druge akumulacije na Fojničkoj rijeci, Gostović rijeci, Krivaji, Bioštici i Vranduk na rijeci Bosni, zbog čega je na prostoru općine Zavidovići projekcijom zadržana planirana višenamjenska akumulacija Ribnica na rijeci Krivaji, kao sastavni dio mogućeg rješenja regionalnog vodosnabdijevanja Tuzlanskog Kantona planiranog planskim dokumentima šireg područja, popravljavanja režima voda i zaštite od poplava i hidroenergetskog iskorištavanja. *Pitanje zadržavanja ili „brisanja“ akumulacije Ribnica na Krivaji bi se trebalo riješiti nakon donošenja Prostornog plana Federacije BiH, i izrade Studije višenamjenskog korištenja rijeke Krivaje.* Akumulacija na Gostović rijeci je izuzeta jer ista nije planirana revidovanom Studijom hidroenergetskog iskorištenja sliva Gostović rijeke iz 2014.godine.

2.7.2. Izvorišta vode za piće

Postojeći javni vodovod za općinski centar Zavidovića snabdijeva se vodom sa kaptiranog vrela „Izron“ u koritu rijeke Suha i izvorišta „Tajašnica“ - otvorenog vodozahvata na vodotoku rijeke Tajašnice (Tirolski zahvat i pjeskolov). Ovaj vodovod je pod upravom Javnog komunalnog preduzeća "Radnik" d.o.o. Zavidovići. U *Tabeli 1* dati su osnovni podaci za izvorišta.

R/b	Naziv izvorišta	Tip izvorišta	Tip zahvata	Ukupna min. izdašnost l/s	Kvalitet	Zaštitne zone izvorišta
1.	Izron Suha	Vrelo - izvor	Kaptaža	160	Ne zadovoljava zbog mutnoće	Postoji elaborat ali se ne provode mjere zaštite
2.	Tajašnica	Otvoreni vodozahvat	Tirolski zahvat i pjeskolov			

Tabela 1 – Podaci o izvorištima

Na području općine Zavidovići postoji još 25 izvorišta lokalnih vodovoda za koje je izdata potrebna dokumentacija sa predviđenim i djelimično uređenim zaštitnim zonama za njihova izvorišta.

2.8. KOMUNALNA INFRASTRUKTURA

2.8.1. VODOSNABDIJEVANJE

Na području općine Zavidovići postoji oko 380 vodovoda - komunalni vodovod Zavidovići (20.000 stanovnika), 4 mjesna vodovoda (500-1500 stanovnika) i oko 374 lokalnih vodovoda (od 1 do 500 stanovnika)⁴.

Ozbiljna oskudica vode postoji u selima Hajderovići i Mahoje i dijelom u Stavicima, Fojnici, Marušićima i drugim manjim lokalitetima.

Gradski vodovod Zavidovići

Postojeći javni vodovod za općinski centar Zavidovića snabdijeva se vodom sa kaptiranog vrela „Izron“ u koritu rijeke Suha i izvorišta „Tajašnica“ - otvorenog vodozahvata na vodotoku rijeke Tajašnice (Tirolski zahvat i pjeskolov). Ovaj vodovod je pod upravom Javnog komunalnog preduzeća "Radnik" d.o.o. Zavidovići. U *Tabeli 1* dati su osnovni podaci za izvorišta.

R/b	Naziv izvorišta	Tip izvorišta	Tip zahvata	Ukupna min. izdašnost l/s	Kvalitet	Zaštitne zone izvorišta
1.	Izron Suha	Vrelo - izvor	Kaptaža	160	Ne zadovoljava zbog mutnoće	Postoji elaborat ali se ne provode mjere zaštite
2.	Tajašnica	Otvoreni vodozahvat	Tirolski zahvat i pjeskolov	-	-	-

Tabela 1 – Podaci o izvorištima

⁴ Studija uticaja na okoliš - Zamjena azbesocementnih cijevi i upotreba istih za fekalni kolektor, 2012. god.

Voda na ovim izvorištima nije prikladna za izravnu ljudsku konzumaciju, zbog prekoračenih vrijednosti oksidacije i često mekoće. Zbog nepoštivanja zaštite ovog područja, prisutna je intenzivna sječa šume i čišćenje strojeva i opreme koji se pri tome koriste, što dovodi do javljanja supstanci mineralnih ulja u kaptiranoj vodi. Ove koncentracije se snižavaju niže mjesta spajanja cjevovoda ovih dvaju izvorišta, u hlornoj stanici. Stanica je u potpunosti okružena ogradom i ulaznom kapijom i adekvatno je zatvorena i dostupna samo ovlaštenim osobama.

Cjevovod je azbest-cementni, a vodi se od izvorišta, preko hlorne stanice do rasteretne komore, te glavnog gradskog rezervoara „Zavidovići“.

Procjena gubitaka vode u vodoopskrbnoj mreži, prema podacima komunalnog preduzeća, iznosi najmanje 70% kaptiranog volumena. Razlog ovome je stanje zastarjelog sistema distribucije, naročito interne sekundarne mreže koja opskrbljuje preduzeće Krivaja.

Prema podacima iz 2015. god.⁵, gradski vodovod snabdijeva 7.733 korisnika. Od toga su 7.219 fizička lica, a 514 korisnika su pravna lica.

Godina	Broj korisnika gradskog vodovoda			
	2006	2010	2014	2015
Fizčka lica	6127	6349	6889	7219
Pravna lica	321	493	541	514
UKUPNO	6448	6842	7430	7733

Tabela 2 – Pregled korisnika gradskog vodovoda

Snabdijevanje vode u hidrološki povoljnim uvjetima je zadovoljavajuće, izuzev perioda ljetnih mjeseci i dužih suša kada se mora pribjegavati redukcijama. Međutim, krajnji korisnici u 70% slučajeva dobijaju vodu lošije henijske kvalitete od one na izvorištima, što se pripisuje organskim onečišćenjima (ispusti i/ili širenje bakterijskih kolonija u mreži) koja se javljaju duž distribucijske mreže, a zbog zastarjelog stanja primarne i sekundarne mreže, koje je rezultiralo lošom zaštitom infrastrukture od izvora vanjskog onečišćenja.

Mjesni i lokalni vodovodi

Karakteristike distribuirane vode u ovim sistemima su redovito praćene (otprilike 2 puta godišnje) od strane sanitarnih inspektora i „Doma zdravlja sa poliklinikom“- Zavidovići, koji uzimaju uzorke i koji se potom analiziraju od strane nadležnog kantonalnog instituta. Ispitani sistemi su Svinjašnica, Brezik, Kovači, Bajvati, Mahoje, Lovnica, Rujnica, Hajderovići, Šljivići, Vožuća, Ribnica i Maoča. Sa hemijskog gledišta, jedino na uzorku uzetom u osnovnoj školi na Mahoju je otkrivena neprikladnost vode za piće zbog vrijednosti oksidacije (16 mg/l) što prelazi zakonske limite. Sa mikrobiološkog gledišta samo vodovodi Kovači i Bajvati su osigurali prikladnost za ljudsku upotrebu. U 66% slučajeva (8 uzoraka od 12) je identificirana vrijednost preko zakonskog ograničenja za ukupan broj koliformnih bakterija. U 42% slučajeva (5 uzoraka od 12) je otkriveno prisustvo fekalne kontaminacije, što potvrđuje, ponekad vrlo veliki sadržaj Escherichia coli.

Na području općine Zavidovići postoji još 25 lokalnih vodovoda za koje je izdata potrebna dokumentacija sa predviđenim i djelomično uređenim zaštitnim zonama za njihova izvorišta⁶ (grafički prilog broj 10.):

⁵ Strategija integriranog razvoja općine Zavidovići za period 2017.-2026. godine

⁶ Općinska Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova, akt od 21.06.2016. god.

- Mjesni vodovod "Vožuća" - MZ "Vožuća",
- Mjesni vodovod "Prisoje" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Male Ribnice" - MZ "Ribnica",
- Mjesni vodovod "Džinići" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Beljevnice" - MZ "Gostović",
- Mjesni vodovod "Bregovi-Krčavine" - MZ "Krivaja-Smajlbašići",
- Mjesni vodovod "Bum" - MZ "Brezik",
- Mjesni vodovod "Gornji Mustajbašići" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Škroze" - MZ "Asim Čamdžić",
- Mjesni vodovod "Kozjak-Rijeka" - MZ "Krivaja-Smailbašići",
- Mjesni vodovod "Tunjik-Smailbašići-Rijeka" - MZ "Krivaja-Smailbašići",
- Mjesni vodovod "Kruščice" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Klek, Uvala-Kovači i Mustajbašići" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Marušići-Fojnica" - MZ "Gostović",
- Mjesni vodovod "Kuljani-Bare" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Keseri" - MZ "Krivaja",
- Mjesni vodovod "Klobučara" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Kamen-Prosica" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Bibulja-Laz" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Cibava" - MZ "Gostović",
- Mjesni vodovod "Vrela-Kuvelj" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Podcjelovo-Vučije polje" - "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Gosovica" - MZ "Ribnica",
- Mjesni vodovod "Maoča" - MZ "Maoča",
- Mjesni vodovod "Šušnjarica" - MZ "Lovnica".

Projekcija prostornog razvoja

Realizacijom „Glavnog projekta zamjene azbestno-cementnih cijevi sa daktil cijevima i rješavanje odvodnje fekalnih voda promjenom namjene AC cijevi u kanalizacioni kolektor⁷“, planirana je izgradnja novog dovodnog cjevovoda sa filterskim postrojenjem od izvorišta „Izron“ Suha do centralnog općinskog područja. Realizacijom ovog projekta očekuje se poboljšanje stanja u glavnoj dovodnoj cijevi.

Osim ovog projekta, očekuje se realizacija slijedećih projekata:

- Projekat vodosnabdijevanja Hajderovića i Memića u MZ "Pašin Konak" i MZ „Brezik“,
- Izgradnja vodovoda Velika Rasječnica za potrebe MZ „Pašin Konak“, „Krivaja - Smailbašići“ „Krivaja“ i „Brezik“,
- Izgradnja bazena za vodosnabdijevanje MZ Pašin Konak i MZ Brezik na Markovici iznad Vrela,
- Izgradnja vodovoda Lijeve u MZ „Gostović“,
- Ugradnja mjernih uređaja za sve korisnike vodovoda na području općine sa mogućnošću telemetrijskog očitavanja.
- Izgradnja dvije male HE na objektima gradskog vodovoda:
 - mHE „Prekidna komora“ u naselju Čardak, snage 52 kVA i
 - mHE „Hlorna stanica“ u naselju Kamenica, snage 54 kVA.

⁷ Institut za građevinarstvo „IG“ d.o.o. Banja Luka, 2012. god.

2.8.2. SISTEM ODVODNJE OTPADNIH VODA

Sistem javne kanalizacije u općinskom centru Zavidovića je pod upravom Javnog komunalnog preduzeća "Radnik" d.o.o. Zavidovići.

Trenutna dispozicija fekalnih kolektora u samom centru je vrlo loša. Ne postoji organizirano odvođenje otpadnih voda do postrojenja za prečišćavanje, nego se otpadna voda preko individualnih ispusta direktno uvodi u otvorene vodotoke rijeka Bosne, Krivaje i Gostović, bez prethodnog tretmana i prečišćavanja koje bi zadovoljilo zakonske norme. Od ukupnog broja korisnika gradskog vodovoda, na sistem odvodnje otpadnih voda je priključeno 3.473 korisnika. Otpadne vode sadrže: kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijente.

Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije ispuštaju se u septičke jame, prelive i kanale koji vode do najbližih vodnih tijela. Ovdje su uključene i otpadne vode sa farmi i poljoprivrednih dobara iz ruralnih područja općine Zavidovići. Problemi velikog zagađenja otpadnim vodama zbog neizgrađenih kanalizacija su najviše prisutni u naseljima Podubravlje, Dubravica, Biljačić, Ridžali, Džebe, Majdan, itd., kao i u selima Hajderovići, Mećevići, Krčevine, Brijeg itd.

Industrijske otpadne vode zagađuju rijeke: Krivaju, Gostović i Bosnu. Ove otpadne vode sadrže: kabasti materijal, biorazgradive organske materije, nutrijente, teške metale i opasne supstance.

	Broj korisnika sistema odvodnje			
Godina	2006	2010	2014	2015
Fizčka lica		2921	2984	3063
Pravna lica		369	441	410
UKUPNO	3054	3290	3425	3473

Tabela 3 – Pregled korisnika gradskog sistema odvodnje

Projekcija prostornog razvoja

U aprilu 2012. god. urađen je „Glavni projekat zamjene azbestno-cementnih cijevi sa daktil cijevima i rješavanje odvodnje fekalnih voda promjenom namjene AC cijevi u kanalizacioni kolektor“. Ovim projektom dato je rješenje glavnog kanalizacijskog kolektora za prikupljanje otpadnih voda sa područja grada Zavidovići, te prevođenje postojećih azbestcementnih vodovodnih cijevi u kanalizacijski kolektor. Predviđena je izgradnja jednog glavnog kraka fekalne kanalizacije od kanalizacijskih polipropilenskih cijevi i 5 krakova uz maksimalno moguće iskorištenje AC cijevi starog vodovoda i kraćih polipropilenskih dionica. Glavni krak završava sa jednim glavnim postrojenjem za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV), a svaki od ostalih 5 krakova sa svojim vlastitim mini postrojenjem PPOV.

Za realizaciju ovog projekta potrebna su značajna finansijska sredstva.

Osim ovog projekta, očekuje se realizacija slijedećih projekata:

- Projekat kanalizacije Stavci u MZ "Kovači",
- Izgradnja kanalizacije Lijevče za MZ „Gostović“ (nakon izgradnje vodovoda za ovo područje),
- Izgradnja kanalizacija sa kolektorima gradskih, prigradskih i ruralnih naselja.

2.8.3. KOMUNALNI OBJEKTI

2.8.3.1. Deponije

Trajno rješenje pitanja zbrinjavanja komunalnog otpada na području općine Zavidovići je odvoz istog na već postojeću Regionalnu deponiju „Mošćanica“ u Zenici, što je u skladu sa federalnom Strategijom zaštite okoliša 2008-2018. i federalnim i kantonalnim planovima upravljanja otpadom, i u sklopu provođenja aktivnosti postepenog zatvaranja i sanacije postojećeg odlagališta / deponije “Ekonomija” Zavidovići.

Pored sanacije postojeće deponije u Zavidovićima, predviđa se izgradnja pretovarne stanice i sortirnice za privremeno deponovanje sortiranog otpada na ovoj lokaciji. Pretovarna stanica bila bi u funkciji privremenog skladišta, pripreme i pretovara otpada namijenjenog transportu prema Regionalnoj deponiji „Mošćanica“.

U skladu sa utvrđenim strateškim opredjeljenjima, započetim aktivnostima i finansijskim sredstvima u narednom periodu treba nastaviti realizaciju:

- Aktivnosti na izradi investiciono-tehničke dokumentacije i okolinske dokumentacije, zatvaranja i sanacije deponije i izgradnja reciklažnog dvorišta sa selektivnicom i drugim pratećim sadržajima. Za odabranu lokaciju potrebno je aplicirati prema višim nivoima vlasti za obezbjeđivanje sredstava za realizaciju projekta.
- U saradnji sa mjesnim zajednicama i JKP “Radnik”, provoditi aktivnosti u skladu sa Planom upravljanja otpadom koje se odnose na proširenje organizovanog sistema prikupljanja otpada, te podjele pvc kanti na lokalitetima koji su u sistemu gradske vodovodne mreže, odnosno kontejnerima na području mjesnih zajednica koje nisu u sistemu gradske vodovodne mreže.
- Pojačati aktivnosti na saniranju divljih deponija na područjima koja se uključe u sistem organizovanog odvoza komunalnog otpada, te pojačati inspekcijski nadzor i procesuirati prekršioce eko-incidenata.
- Educirati stanovništvo u oblasti zaštite okoliša.

2.8.3.2. Groblja

Groblje predstavlja obavezan sadržaj svakog naseljenog mjesta, koje egzistira na određenom lokalitetu i funkcionira bez obzira na vrstu naselja i njegovu opremljenost drugim sadržajima. Osim toga, groblja zauzimaju i važno mjesto u kulturno-historijskom naslijeđu jednog naroda, odnosno "groblja su često svjedoci vremena koji nam mogu ispričati pojednostavljenu historiju naselja". Nadgrobni spomenici (stećci, nišani) govore nam o vremenskom periodu u kojem je formirano naselje, njegov kulturni razvitak, vjeroispovijest stanovništva i dr.

Islamska groblja locirana su samostalno, blizu naselja, a vrlo često i uz objekte džamija, što se uglavnom odnosi na veća naselja i naselja unutar urbanog područja.

Katolička groblja su najčešće locirana izvan naselja, na uzvisinama, ograđena su, a u njihovom sklopu obično se nalazi kapela, grobovi su uređeni, većina posjeduje nadgrobne spomenike, a sahranjivanje se vrši u nizovima, tako da imaju dovoljno mjesta za prolaženje. Većina ovih groblja su saobraćajno dobro povezana sa naseljenim mjestima, a prema mnogim grobljima danas se grade putevi i uređuje prostor oko njih.

Pravoslavna groblja, kao i katolička, obično su centralizovana i nalaze se na izdvojenim mjestima od mjesta stanovanja.

Određeni broj pravoslavnih grobalja je u napuštenim mjestima, gdje trenutno nema stanovništva.

Nema pasivnih katoličkih grobalja.

Na području općine postoji jedno romsko pasivno groblje na parceli k.č. 988, K.O. Zavidovići, u ulici „4. Manevarski bataljon“, i jedno jevrejsko pasivno groblje na parceli k.č. 559, K.O. Zavidovići, u ulici „Matije Gupca“.

Podaci o aktivnim grobljima, dostavljeni od općinskih službi, prema konfesijama, prikazani su na [grafičkom prilogu broj 10.](#) i u narednoj tabeli:

NASELJENO MJESTO	KONFESIJA	K.Č.	MJESNA ZAJEDNICA
Bajvati	islamsko	1674	Gostović
	islamsko	1389,1390	Gostović
	islamsko	1315	Gostović
Biljačići	pravoslavno	2104	Branioći Grada
Borovnica	islamsko	644	Gostović
	islamsko	677	Gostović
Crnjevo	islamsko	843,853	Vozuća
	islamsko	656	Vozuća
Čardak	pravoslavno	355	Gostović
Činovići	islamsko	3588	Brezik
	islamsko	1203	Činovići
	islamsko	2728	Činovići
	islamsko	2332	Kovači
	islamsko	879	Kovači
	islamsko	1923,2235	Kovači
	islamsko	1910	Kovači
	islamsko	132	Pašin Konak
	islamsko	390	Pašin Konak
Dolac	pravoslavno	989	Dolac
Dolina	katoličko	1201	Dolina-Alići
	katoličko	1210/3	Dolina-Alići
Donja Lovnica	islamsko	1513	Lovnica
	islamsko	1512	Lovnica
	islamsko	1966	Lovnica
	islamsko	1971	Lovnica
	islamsko	1366	Lovnica
	islamsko	1843	Lovnica
	islamsko	1830	Lovnica
	islamsko	572	Stipovići
Donji Junuzovići	islamsko		Dolina-Alići
	islamsko	788/3	Pašin Konak
	islamsko	1287	Pašin Konak
	islamsko	896	Pašin Konak

	islamsko	1133,1134	Pašin Konak
Dubravica	islamsko	101	Dubravica
	islamsko	596	Dubravica
	islamsko	453/3,474	Dubravica
	islamsko	601,602,605	Dubravica
	islamsko	101	Dubravica
Džebe	islamsko	1828	Branioci Grada
	islamsko	1961	Branioci Grada
	islamsko	2012	Branioci Grada
	islamsko	1780	Branioci Grada
Gare	islamsko	2449	Gare
	islamsko	1263	Gare
	islamsko	1256-1259	Gare
	islamsko	1097	Gare
	pravoslavno	1654	Gare
Gornji Junuzovići	islamsko	164	Mečevići
	islamsko	90	Mečevići
	islamsko	740	Mečevići
	islamsko	819	Mečevići
Gostović	islamsko	1211	Gostović
	islamsko	3947	Gostović
	islamsko	3902	Gostović
	islamsko	4202	Gostović
	islamsko	4206	Gostović
	islamsko	1937	Gostović
	islamsko	1942	Gostović
	islamsko		Gostović
	islamsko	997	Gostović
Hajderovići	islamsko	264	Pašin Konak
	islamsko	122	Pašin Konak
	islamsko	1130	Pašin Konak
	islamsko	964	Pašin Konak
	islamsko	2851	Pašin Konak
	islamsko	2811	Pašin Konak
	islamsko	2849	Pašin Konak
	islamsko	3243	Pašin Konak
	islamsko	2178	Pašin Konak
	islamsko	1938	Pašin Konak
Hrge	pravoslavno	1245	Vozuća
Krivaja	islamsko	543	Brezik
	islamsko	655	Brezik
	islamsko	461	Brezik
	islamsko	880	Brezik
	islamsko	1042	Brezik
Kučice	islamsko	253	Gostović

Lijevča	islamsko	2198	Gostović
	islamsko	3071	Gostović
	islamsko		Gostović
Mahoje	islamsko	764	Mahoje
	islamsko	582	Mahoje
	islamsko	270	Mahoje
	islamsko	302,317,320	Mahoje
Miljevići	islamsko	930	Vozuća
	islamsko	408	Vozuća
	pravoslavno	416	Vozuća
	pravoslavno	1593	Vozuća
Mustajbašići	islamsko	1578	Kovači
	islamsko	2607	Kovači
	islamsko	2819	Kovači
	islamsko	1577	Kovači
	islamsko	2586	Kovači
	islamsko	169/2	Kovači
Osječani	islamsko	1120	Vozuća
	islamsko	2132	Vozuća
Perovići	islamsko		Pašin Konak
	islamsko	914	Pašin Konak
	islamsko	260	Pašin Konak
	islamsko	1592	Pašin Konak
	islamsko	1183	Pašin Konak
Potkleče	islamsko	520	Klek
	islamsko	480	Klek
	islamsko	388	Klek
	islamsko	386	Klek
Ribnica	islamsko	925	Ribnica
	islamsko	569	Ribnica
	islamsko	1162	Ribnica
Rujnica	islamsko	2402	Rujnica
	islamsko	1315	Rujnica
	islamsko	1371	Rujnica
	islamsko	1701	Rujnica
	islamsko	509	Rujnica
	islamsko	357	Rujnica
	islamsko	358	Rujnica
	islamsko	786/1,2,3	Rujnica
	islamsko	2429	Rujnica
	islamsko	2358	Rujnica
	islamsko	1187	Rujnica
	islamsko	1747	Rujnica
	islamsko	749	Rujnica
Skroze	islamsko	357	Asim Čamdžić

	islamsko	1149	Asim Čamdžić
	islamsko	863	Asim Čamdžić
Svinjašnica	pravoslavno	1680	Krivaja-Smailbašići
	islamsko	789	Krivaja-Smailbašići
	islamsko	1070	Krivaja-Smailbašići
Vozuća	islamsko	2749	Vozuća
	pravoslavno	2351	Vozuća
Vukovine	islamsko	3474	Vozuća
	islamsko	3107	Vozuća
Zavidovići	islamsko	690	Asim Čamdžić
	islamsko	39/5	Klek
	islamsko	39/5	Klek
	islamsko		Klek
	Romsko (pasivno)	988	Asim Čamdžić
	Jevrejsko (pasivno)	559	Branioći Grada

Smjernice za plansko upravljanje i održavanje ovih površina odnose se na slijedeće:

- formiranje i uspostava nadležnih ustanova ili službi na području općine, koje će planski upravljati i održavati površine za ovu namjenu,
- centralizovanje površina za sahranjivanje u okviru granica mjesnih zajednica ili naseljenih mjesta, kako bi se izbjegla evidentirana usitnjenost grobalja na području općine (podaci u gornjoj tabeli) i pojava da jedno naselje, neovisno od veličine, ima više grobalja,
- evidentiranje i valorizacija starih i pasivnih grobalja od strane nadležnih institucija i preduzimanje mjera zaštite i održavanja,
- utvrditi precizne površine parcela pojedinih grobalja i izvršiti njihovo ažuriranje u geodetske podloge,
- opremiti groblja objektima komunalne infrastrukture: prilaz, voda, rasvjeta i sl., posebno na grobljima unutar urbanog područja općinskog centra i grobljima uz veća urbana područja,
- omogućiti proširenje postojećih grobalja, kao i otvaranje novih, na lokalitetima gdje ne postoje i gdje se ukaže potreba.

2.8.3.3. Tržnice

Na području općine Zavidovići postoje dvije pijace, i to:

- Gradska tržnica u Zavidovićima kao zelena pijaca, i
- Pijaca rabljenih proizvoda koja se nalazi u ulici Radnička, za koju se preporučuje izmiještanje iz centralnog područja općine, i izvan granica Urbanističkog plana.

U planskom periodu je neophodno obezbijediti organizovano trajno i nesmetano pružanje usluga tržnica i pijaca na veliko i malo, te drugih usluga iz komunalnih djelatnosti od javnog društvenog interesa.

Projekcijom prostornog razvoja nisu planirane nove lokacije ove vrste objekata, što ne isključuje mogućnost planiranja kroz izradu detaljnih planskih dokumenata ukoliko se za to ukaže potreba.

[Prikaz komunalne infrastrukture i objekata dat je na grafičkom prilogu broj 10.](#)

2.9. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

2.9.1. ELEKTROENERGETSKA INFRASTRUKTURA

Postojeći elektroenergetski kapaciteti općine Zavidovići

PJ distribucije Zavidovići snabdijeva svoje kupce električnom energijom iz jedne primarne transformatorske stanice TS 110/x kV „Zavidovići“, te dvije TS 35/x kV („Podubravlje“ i „Vožuća“). Pregled tehničkih podataka predmetnih primarnih trafostanica dat je u Tabeli 1.

Redni broj	Naziv primarne trafostanice	Vlasništvo	Transformator		
				Sn (MVA)	Un (kV)
1	TS 110/x kV ZAVIDOVIĆI	Elektroprenos	TR1	40	110/36,75/10,5
			TR2	40	110/36,75/10,5
2	TS 35/10 kV PODUBRAVLJE	Podružnica ED Zenica	TR1	4	35/10
			TR2	8	20/10
3	TS 35/10 kV VOŽUĆA	Podružnica ED Zenica	TR1	4	35/10
			TR2	2,5	35/10

Tabela 1 – Pregled primarnih transformatorskih stanica 110/x kV ili 35/x kV u PJD Zavidovići

Poslovna jedinica distribucije Zavidovići ima 187 sekundarnih trafostanica prenosnog odnosa 10-20/0.4 kV. Na teritoriji općine Zavidovići je izgrađena distributivna mreža naponskog nivoa 35 kV u dužini cca 18 km, a naponskog nivoa 10-20 kV u dužini cca 250 km. Od ukupne dužine 10-20 kV mreže 68% čini zračna mreža, a 32% podzemna mreža (grafički prilog br. 9.).

Općina Zavidovići na slivu rijeke Gostović ima priključena tri distribuirana izvora električne energije: malu hidroelektranu „Čardak“ priključne snage 945 kVA, malu hidroelektranu „Rujevica Ušće“ priključne snage 760 kVA i malu hidroelektranu „Botašnica Ušće“ priključne snage 980 kVA.

Sa stanovišta prenosne mreže električne energije, odnosno visokonaponske mreže 110 – 400 kV, općina Zavidovići pripada operativnom području (OP) Sarajevo, Elektoprijenosa BiH, koji nakon transformacija naponskih polja predaje srednjenaponsku el. energiju, koju za općinu Zavidovići preuzima Podružnica ED Zenica, PJD Zavidovići.

U općini Zavidovići nema direktnih kupaca električne energije na prenosnoj strani⁸.

Postojeća VN oprema u općini Zavidovići sastoji se od:

- TS 110/35/10 kV ZAVIDOVIĆI (ZJ).

Visokonaponska mreža koja se nalazi u ili prolazi kroz obuhvat općine Zavidovići sastoji se od:

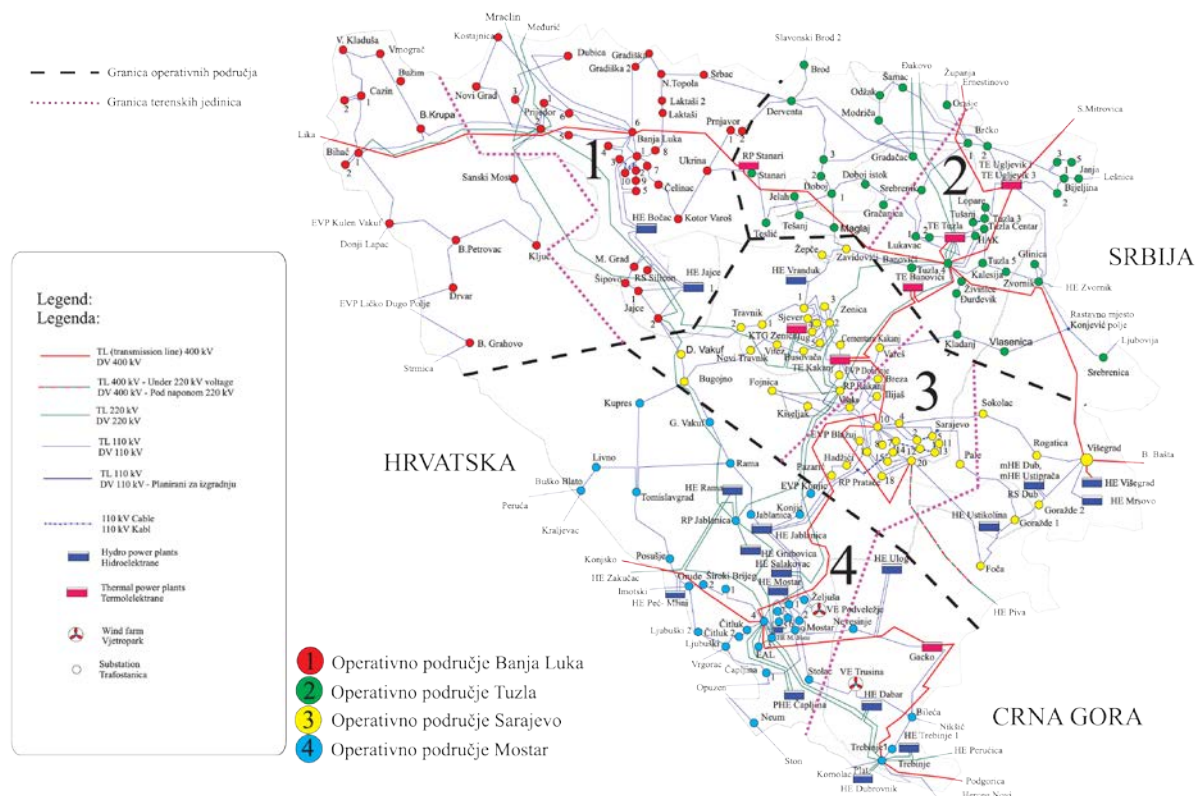
- DV 110 kV Zenica 1 – Zavidovići,
- DV 110 kV Zavidovići – Maglaj,
- DV 220 kV TS RP Kakanj - Tuzla 4
- DV 220 kV Zenica 2 - Tuzla,
- DV 400 kV TS Sarajevo 10 - TS Tuzla 4.

⁸ NOSBiH: Bilans električne energije na mreži prijenosa za 2016. godinu

Projekcija prostornog razvoja

Elektroprenosna mreža

U skladu sa važećom legislativom, Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini (NOSBiH) priprema Indikativni plan razvoja proizvodnje. Ovaj Plan se priprema na kraju svake godine i obuhvata period od deset godina i prilagođen je potrebama izrade Plana razvoja prenosne mreže u skladu sa važećim Mrežnim kodeksom. Podloge za pripremu i izradu Indikativnog plana razvoja proizvodnje sadrže potrebne podatke o potrošnji svih korisnika koji preuzimaju električnu energiju na prenosnoj mreži i za svako mrežno čvorište kao i potrebne podatke koje dostavljaju proizvođači električne energije čiji su proizvodni kapaciteti priključeni preko mrežnog čvorišta na prenosnu mrežu. Pod mrežnim čvorištem podrazumijeva se tačka priključka na prenosnu mrežu naponskog nivoa 400 kV, 220 kV i 110 kV.

Slika 1: Karta EES BiH za 2026. godinu

Planom razvoja prenosne mreže definirana je dinamika izgradnje novih DV polja postojećih transformatorskih stanica, kao i novih transformatorskih stanica, proizašla iz potrebe izgradnje novih vodova, rješavanja postojećih antenskih veza ili priključenja novih korisnika na prenosnu mrežu.

Na osnovu dinamike definirane planom razvoja⁹, u planskom periodu u općini Zavidovići treba predvidjeti:

- izgradnju DV polja 110 kV Banovići - Zavidovići, kojom će se smanjiti opterećenje dalekovoda na potezu TE Tuzla - Lukavac, te omogućiti dvostrano napajanje TS 110/35/6 Banovići. Pored toga, DV 110 kV Banovići - Zavidovići, zajedno sa

⁹ Elektroprijenos BiH: Plan investicija za period 2014.-2016.g., i Dugoročni plan razvoja prenosne mreže 2016-2025.g.

izgradnjom i puštanjem u pogon HE Vranduk, će doprinijeti i smanjenju opterećenja transformatora 220/110 kV, 150 MVA u TS 220/110 kV Zenica 2. Trasa ovog planiranog dalekovoda je prikazana na [grafičkom prilogu br. 9](#).

- zamjenu provodnih užadi, izolatora, spojne i ovjesne opreme, te AKZ čeličnoretkastih stubova na starom DV 110 kV Maglaj – Zavidovići (1955/1971).
- rekonstrukciju SN postrojenja na TS 110/35/10 kV Zavidovići, proširenjem istog za 4 ćelije 10(20) kV i 2 ćelije 35 kV, zbog potrebe priključenja novih distributivnih potrošača.

Elektrodistributivna mreža

Elektrodistributivna mreža je dio elektroenergetskog sistema, koji služi za dovođenje električne energije na ekonomski optimalan način od prijenosne mreže ili elektrana priključenih na distributivnu mrežu do kupaca priključenih na distributivnu mrežu. Pritom pogon sistema treba zadovoljavati ograničenja u pogledu opterećenja i vrijednosti napona te pružati zadovoljavajuću kvalitetu električne energije.

Distribucija električne energije je djelatnost lokalnog karaktera i ovisna je o lokalnim uvjetima i dinamici razvoja potrošnje električne energije. Kako je distribucija električne energije djelatnost lokalnog karaktera, planove izgradnje pojedinačnih većih objekata (primarnih trafostanica i primarnih vodova) ne treba u dugoročnom razdoblju smatrati konačnim, već je uvijek moguća potreba većeg ili manjeg dodatnog usklađivanja sa detaljnijim lokalnim razvojnim planovima. Planiranje distributivne mreže geografska je, tehnička i ekonomska analiza različitih rješenja pružanja pouzdane i ekonomski povoljne usluge korisnicima mreže s obzirom na njihove buduće potrebe. Svrha planiranja razvoja distributivne mreže je primjereno dimenzioniranje za pouzdani rad i održavanje parametara kvalitete električne energije u skladu s normama te usklađeno djelovanje distributivne mreže s prijenosnom mrežom i priključenim postrojenjima korisnika distributivne mreže.

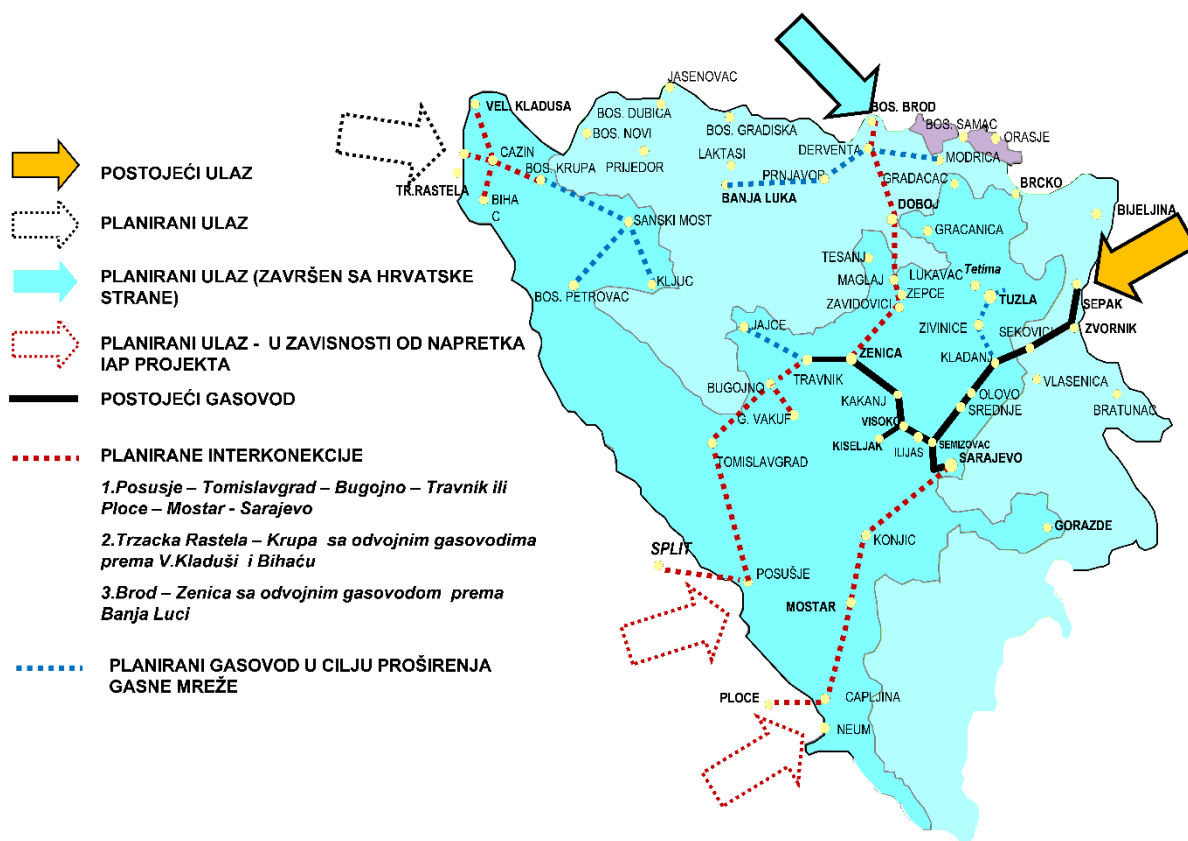
Plan razvoja distributivne mreže treba biti usklađen sa prostorno-planskim dokumentima izgradnje privrednih i stambenih objekata, te sa planom izgradnje objekata za proizvodnju električne energije priključnih snaga do 10 MVA, kao i s planom razvoja prijenosne mreže u dijelu koji se odnosi na lokacije novih trafostanica transformacije visoki napon/srednji napon.

Veći dio postojećeg sistema distribucije električne energije na srednjem naponu temelji se na dva stepena transformacije (110/35/20/10 kV i 35/10-20 kV) te tri mreže srednjeg napona (35 kV, 20 kV i 10 kV). Dugoročno posmatrano, cilj je postojeći sistem transformisati u sistem sa jednim sredjenaponskim nivoom (20 kV) i jednom direktnom transformacijom (110/20 kV). Stoga se razvoj mreže srednjeg napona temelji na dva djelomično povezana načela: zamjena naponskog nivoa 10 kV sa 20 kV i postupno uvođenje direktne transformacije 110/10(20) kV te ukidanje mreže 35 kV. Jedan od osnovnih zadataka planiranja distributivne mreže je pronalaženje optimalnih prijelaznih rješenja, koja će omogućiti postupni prijelaz na novu koncepciju, uz iskorištenje postojeće mreže.

Razvoj mreže niskog napona treba temeljiti na sljedećim načelima: kratki izvodi niskog napona i pojednostavnjene trafostanice 10-20/0,4 kV s transformatorima relativno male nazivne snage i kratkom priključenom mrežom niskog napona. Ovakva koncepcija razvoja mreže niskog napona znači da nisu planirana veća ulaganja u vodove niskog napona, već se povećanje opterećenja rješava povećanjem broja izvoda niskog napona ugradnjom novih trafostanica 10-20/0,4 kV u postojeću mrežu.

Pri planiranju razvoja složenog sistema kakav je distribucija električne energije potrebno je planirati stalnu modernizaciju, odnosno postupnu zamjenu pojedinih uređaja novim i modernijim te ugradnju savremenih uređaja koji doprinose pouzdanijem pogonu distributivne mreže i kvalitetnijem napajanju njenih korisnika. Međutim, pritom odlučujući trebaju biti ekonomski kriteriji planiranja distributivne mreže kroz vrednovanje dobiti i troškova ugradnje ili zamjene uređaja. U ovu kategoriju ulaze i projekti koji nisu uvjetovani tehničkim kriterijima, ali mogu donijeti značajnu ekonomsku korist operatoru distributivne mreže kroz smanjenje troškova i reorganizaciju redovnog poslovanja. Tu se u prvom redu misli na dugoročne strateške projekte, na primjer smanjenje gubitaka električne energije i snage, smanjenje neovlaštene potrošnje rekonstrukcijom priključaka i postavljanjem mjernih mjesta na fasadu ili granicu vlasništva posjeda, automatizaciju i daljinsko upravljanje mrežom, ugradnju elektronskih brojlara električne energije i omogućavanje daljinskog očitavanja i upravljanja potrošnjom i slično.

2.9.2. GASNA INFRASTRUKTURA

Slika 1 – Pregled postojeće i planirane gasovodne transportne mreže u BiH

Uredbom o organizaciji i regulaciji sektora gasne privrede ("Službene novine Federacije BiH" broj 83/07) za operatora transportnog sistema gasa u FBiH određeno je privredno društvo "BH-Gas" d.o.o. Sarajevo.

Parametri postojećeg transportnog sistema prirodnog gasa u BiH su:

Transportni gasovod Zvornik-Sarajevo-Zenica-Travnik

– dužina gasovoda	229	km
– prečnik gasovoda	406,4	mm
– projektovani pritisak	50	bar
– projektovani kapacitet	1 milijarda	m ³ /godina

Na ovom gasovodu postoji 13 mjernih/regulacionih, 16 blok i 5 čistačkih stanica.

Sadašnji kapacitet transportnog gasovoda iznosi cca 500 miliona m³/godina, a zakupljeni maksimalno mogući transportni kapacitet iznosi cca 750 miliona m³/godina.

U općini Zavidovići nema direktnih potrošača gasa i ne vrši se njegova distribucija i maloprodaja.

Projekcija prostornog razvoja

Planirana interkonekcija Brod-Zenica prolazi kroz općine Maglaj, Žepče i Zenica, zaobilazeći općinu Zavidovići. Trenutno nije planiran nijedan odvojak za općinu Zavidovići i nijedan dosadašnji općinski razvojni dokument ne spominje gas kao energent koji bi se mogao koristiti u industriji ili za neke druge potrebe.

Imajući u vidu prednosti gasa kao energenta i blizinu prolaza planirane interkonekcije pored općinskog središta, potrebno je planirati izgradnju odvojka sa planiranog gasovodnog pravca Zenica-Žepče-Maglaj za općinu Zavidovići. U općini Zavidovići postoji objektivna potreba za gasom radi uspostave centralnog sistema zagrijavanja stanova i poslovnih objekata, ali i za razvoj drugih privrednih djelatnosti. Pri tome je potrebno uključiti privredne subjekte i donijeti konačan zajednički stav o modelu (direktan kupac – kotlana, distributer za općinu i sl.) buduće gasifikacije općine Zavidovići.

2.9.3. TERMOENERGETSKA INFRASTRUKTURA

U općini Zavidovići nema centralnog sistema daljinskog grijanja koji bi toplinskom energijom snabdijevao cijelo područje općinskog centra.

U pogonu su dva manja sistema daljinskog grijanja sa kotlovnica na ugalj „Samačka“ i „Parnjača“, koje opslužuju pojedina domaćinstva i poslovne i administrativne objekte, a pod upravom su Javnog komunalnog preduzeća "Radnik" d.o.o. Zavidovići. Prema podacima iz 2015. god., ovim kotlovnica ukupne snage 4,145 MW, „pokriveno“ je 296 fizičkih i 28 pravnih lica. *Tabela 1* pokazuje trend opadanja u pet prethodnih godina.

	Broj korisnika javnog grijanja		
Godina	2010.	2014.	2015.
Fizička lica	329	312	296
Pravna lica	55	35	28
UKUPNO	384	347	324

Tabela 1 - Pregled korisnika javnog grijanja

Zadnja mjerenja emisije dimnih plinova (iz marta 2015. god.) iz kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“ su pokazala povišene vrijednosti CO i SO₂, dok emisija prašine i NO_x ne prelazi iznad propisanih vrijednosti prema *Pravilniku o graničnim vrijednostima emisije u zrak iz postrojenja za sagorijevanje FBiH*. Osim ove dvije kotlovnice, jedan broj stambenih i poslovnih objekata u užem urbanom području ima vlastite kotlovnice.

Procjenjuje se da se ostala domaćinstva na području općine, 13.528 stambenih jedinica-kuća prosječne površine 100 m² stambenog prostora, sva griju kombinacijom drva i uglja. Na

bazi ovih podataka na godišnjem nivou, procjenjuje se da se za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem uglja, drveta i ostalih energenata, kao i potrošnje električne energije oslobađa se niz štetnih supstanci i pri tome se u atmosferu emitira: 975 tona sumpor dioksida, 185 tona azotnih oksida, 532 tona nemetanskih isparljivih organskih spojeva, 4.579 tona ugljen monoksida, 1.326 tona sitnih čvrstih čestica (prvenstveno čađi), i 0,39 tona teških metala. Osim toga, ove funkcije naselja imaju i najveću ulogu u emisiji stakleničkih gasova koji dovode do pojave efekta staklenika i klimatskih promjena. Za općinu Zavidovići ove emisije godišnje iznose: 131.581 tona ugljen dioksida (CO₂) i 19.565 tona metana (CH₄).

Projekcija prostornog razvoja

U budućnosti je potrebno planirati mjere za smanjenje emisija štetnih tvari u atmosferu od grijanja, kroz izradu energetske studije centralnog općinskog područja Zavidovići, koja će definirati:

- stvarne potrebe za toplinskom energijom koje već sada predmetna postrojenja ne mogu da zadovolje,
- tehničko-tehnološki pristup za rješavanje pitanja toplifikacije općinskog centra (da li treba pristupiti rekonstrukciji i poboljšanju postojećih postrojenja ili graditi nova, definiranje vrste i kvaliteta goriva i sl.),
- lokaciju izgradnje (eventualne) nove toplane.

Nakon izrade ovakve Studije, potrebno je uraditi glavni projekat toplifikacije za trajno rješavanje pitanja snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za centralno područje općine Zavidovići, te na njega postepeno spajati javne, privredne, kolektivne i individualne stambene objekte, ujedno gaseći njihova individualna ložišta. Lokalnim ekološkim akcionim planom (LEAP) za općinu Zavidovići 2012-2017. god. je također planirano:

- izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada,
- izmjena glavnog projekta toplifikacije općine prema rezultatima studije,
- fazna realizacija projekta toplifikacije grada,
- spajanje 50 subjekata (kolektivnih i individualnih stambenih, privrednih i javnih) na sistem daljinskog zagrijavanja Zavidovići.

Privatizacijom IP „Krivaja“ DC „Energetika“ stvoreni su preduvjeti za pokretanje očekivanih inicijativa za izradu i realizaciju projekta izgradnje daljinskog grijanja za općinski centar Zavidovića.

Istovremeno je potrebno vršiti stalnu edukaciju stanovništva o značaju korištenja alternativnih izvora energije za potrebe grijanja i primjene principa energetske efikasnosti u zgradarstvu.

2.9.4. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

Zbog porasta potrošnje energije kojeg će u budućnosti sve teže biti zadovoljiti ograničenim kapacitetima tradicionalnih fosilnih goriva, nužno je razmotriti trenutni način opskrbe energijom u općini Zavidovići. Također, zbog procesa evropskih integracija Bosne i

Hercegovine, nameću se i pripadajuće obaveze primjene evropskih normi i standarda u oblasti zaštite i očuvanja okoliša, što se odražava i na proizvodnju i korištenje energije.

Pravni okvir

U skladu sa Ugovorom o osnivanju Energetske zajednice, Savjet Ministara BiH je 18.10.2012.god. usvojio Odluku o implementaciji EU Direktive 2009/28 o promociji proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, kojim je za Bosnu i Hercegovinu utvrđen obavezujući cilj od 40% udjela obnovljivih izvora energije u potrošnji električne energije do 2020. godine.

Politika korištenja obnovljivih izvora energije određena EU Direktivom 2009/28 o promociji proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, ogleda se u slijedećem:

- sigurnom, kvalitetnom i pouzdanom snabdijevanju elektirčnom energijom,
- zaštiti okoliša i
- smanjenju energetske ovisnosti od uvoza i korištenja fosilnih goriva.

Za Federaciju BiH udio energije iz obnovljivih izvora u bruto finalnoj potrošnji energije u 2009. god. iznosio je 36%, a ciljani udio energije iz obnovljivih izvora u 2020. god. je 41%.

U Federecaiji BiH je Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije („Službene novine Federacije BiH”, br. 70/13 i 5/14) utvrđeno:

- uspostavljenje Operatora za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju (Operator za OIEiEK), s ciljem stvaranja institucionalne strukture za operacionalizaciju sistema podsticaja proizvodnje i otkupa električne energije iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju. Rad i poslovanje Operatora za OIEiEK reguliraju i nadziru Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije i Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH, svako u okviru svojih nadležnosti.
- Članom 4., propisana je obaveza izrade Nacionalnog akcionog plana korištenja obnovljivih izvora energije Bosne i Hercegovine (NAPOE), čiji je sastavni dio Akcioni plan za korištenje obnovljivih izvora energije u Federaciji (APOEF);
- Članom 22. stav 2., utvrđena je obaveza donošenja Uredbe o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije i određivanju naknada za podsticanje.

Akcionim planom za korištenje obnovljivih izvora energije u Federaciji („Službene novine Federacije BiH”, br. 48/14), se u okviru nacionalnog cilja korištenja obnovljivih izvora energije, iskazuju obavezujući ciljevi Federacije do 2020. godine o udjelu energije iz OIE u ukupnoj finalnoj potrošnji električne energije, energije za grijanje i/ili hlađenje i energije za transport, uvažavajući efekte energetske efikasnosti i uštede energije kod krajnjih kupaca, kao i drugih mjera sa svrhom ispunjenja postavljenih ciljeva.

Uredbom o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije i određivanju naknada za podsticanje ("Službene novine Federacije BiH", broj 48/14) uređuje se:

- način određivanja i prikupljanja naknada za podsticanje od krajnjih kupaca električne energije,

- način raspodjele prikupljenih sredstava po osnovu naknade za podsticaj privilegovanih proizvođača električne energije,
- kriteriji u pogledu veličine pojedinačnih postrojenja za svaku tehnologiju koja mogu imati status privilegovanog proizvođača i precizno definisanje pojma „postrojenje“ za različite tehnologije korištenja OIEiEK,
- maksimalno vrijeme izgradnje postrojenja i njegovo priključenje na mrežu, tokom kojeg će investitoru biti garantovan status potencijalnog privilegovanog proizvođača, u skladu sa APOEF-om za svaku od tehnologija definiranih u članu 3. stav (1) tačka y) Zakona OIEiEK,
- plan prikupljanja naknada za podsticanje korištenja OIEiEK za period 10 godina u skladu sa dinamičkim kvotama iz čl. 5, 18. i 19. Zakona OIEiEK i garantiranim cijenama.

Ova Uredba, u Članu 15., daje klasifikaciju svih postrojenja za korištenje OIEiEK u FBiH, ovisno o instaliranoj snazi:

- mikro postrojenja: od 2 kW do i uključivo 23 kW,
- mini postrojenja: od 23 kW do i uključujući 150 kW,
- mala postrojenja: od 150 kW do i uključivo 1 MW,
- srednja postrojenja: od 1 MW do i uključivo 10 MW,
- velika postrojenja: preko 10 MW.

Potencijali obnovljivih izvora energije u cilju povećanja energetske efikasnosti, zaštite okoliša i smanjenja CO₂, su:

- hidroenergija;
- energija biomase;
- energija sunca;
- energija vjetra i
- geotermalna energija.

Hidroenergetski potencijal

Iako je energija vode po svojoj definiciji obnovljiv izvor energije, samo značenje pojma obnovljivi izvori često ne obuhvata sve hidroelektrane. Obnovljivim izvorima se u pravilu smatraju lokalne elektrane manjih snaga i s manjim utjecajem na okoliš. Osnovni parametar na osnovu kojeg se definira pojam male hidroelektrane je instalirana snaga. U većini zemalja svijeta to su hidroelektrane sa instaliranim snagama do 10 MW, mada ova granica varira u rasponu 1 – 30 MW. Glavna prednost hidroenergetskih postrojenja je što u svom radu ne dovode do štetnih emisija, kao što je to slučaj kod termoenergetskih postrojenja. Procjenjuje se da jedna hidroelektrana snage 5 MW godišnje svojim radom zamjenjuje 1400 tekv.nafte fosilnog goriva i smanjuje emisiju od 16.000 t CO₂ u poređenju sa postrojenjem na fosilno gorivo iste godišnje proizvodnje.

Prema zakonskoj regulativi u FBiH, status privilegiranog proizvođača mogu steći pravna i fizička lica kojima je utvrđen status kvalificiranog proizvođača i koji posjeduju Dozvolu za rad za proizvodnju električne energije Regulatorne komisije za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, u hidroelektranama instalirane snage do 10 MW.

Zeničko-dobojski kanton ima velike potencijalne mogućnosti za iskorišavanje hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije. Sve rijeke u ZE-DO kantonu pripadaju slivu rijeke Bosne i čine bogatu hidrografsku mrežu. Glavni tok rijeke Bosne nosi 57% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZE-DO kantona. Od svih pritoka rijeke Bosne najznačajnija je rijeka Krivaja, koja nosi 20% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala Zeničko-dobojskog kantona.

Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029. god. su planirane kao potencijalne hidroelektrane HE i mHE na rijekama Bosni i Krivaji, i iste su preuzete i u Prostornom planu općine Zavidovići kao mogućnost, što ne mora biti obavezujući uslov za njihovu izgradnju, ukoliko se za iste naknadno ne utvrdi opravdanost za njihovu izgradnju:

Planirane HE/mHE na rijeci Bosni:

- HE „Zavidovići”,
- HE „Dolina”,
- HE „Globarica”, na granici između općina Zavidovići i Žepče.

Planirane HE/mHE na rijeci Krivaji:

- HE „Ribnica”,
- HE „Velike Skroze”,
- HE „Miljevići”,
- HE „Vozuća”

HE „Ribnica” je planirana kao akumulaciona, a ostale tri kao protočne hidroelektrane.

Na srednjenaponskom nivou, prema Studiji hidroenergetskog iskorištenja sliva rijeke Gostović iz 2014. god., planirana je izgradnja devet novih mHE, prema slijedećoj Slici i Tabeli 2:

Naziv	Rijeka	Snaga [kVA]
mHE "Borovnica"	Buretina	187,26
mHE "Medeni potok"	Gostović	773,85
mHE "Popovača"	Gostović	369,81
mHE "Lemešak"	Gostović	379,62
mHE "Bogatina Luka"	Gostović	277,40
mHE "Kamenica"	Kamenica	778,00
mHE "Sađevica ušće"	Lužnica	403,53
mHE "Sajavica ušće"	Lužnica	456,61
mHE "Dvanaesti kilometar"	Otežna	1.296,00

Tabela 2 – Pregled planiranih mHE u slivu rijeke Gostović

Slika 1: Situacija odabranih mHE u slivu Gostović rijeke (Studija iz 2014.god.)

Na slivu rijeke Gostović su već realizirana i priključena tri distribuirana izvora električne energije: mala hidroelektrana mHE „Čardak“ priključne snage 945 kVA, mala hidroelektrana mHE „Rujevica Ušće“ priključne snage 760 kVA i mala hidroelektrana mHE „Botašnica Ušće“ priključne snage 980 kVA.

Treba spomenuti i da su na cjevovodu gradskog vodovoda, u vlasništvu JKP „Radnik“ planirane dvije mHE i to:

- mHE „Prekidna komora“ u naselju Čardak, snage 52 kVA,
- mHE „Hlorna stanica“ u naselju Kamenica, snage 54 kVA.

Energija biomase

Biomasa se smatraju sve materije biološkog porijekla, osim onih u geološkim naslagama koje su prošle kroz proces mineralizacije, na primjer ugalj, nafta i plin. Biomasa je resurs koji nastaje, između ostalog, i kao nusprodukt eksploatacije šuma, industrije za preradu drveta i poljoprivredne industrije. Biomasa kao izvor energije ima određene prednosti u poređenju sa tradicionalnim izvorima energije, kao što su:

- relativno niski troškovi;
- manja ovisnost o klimatskim promjenama;
- promocija regionalne ekonomije;
- stvaranje alternativnih izvora prihoda za poljoprivrednike.

Prema podacima iz Studije energetskog sektora u BiH, upotreba biomase u obliku drveta za ogrjev ili drvenog uglja je u porastu u Bosni i Hercegovini, sa procijenjenom potrošnjom od oko 1.464.400 tona u 2003. godini. Prema teoretskim procjenama, raspoloživa biomasa može dostići udio od oko 14% u ukupnoj potrošnji energije.

Biomasa se može koristiti za proizvodnju toplinske i električne energije, ali i u saobraćaju - korištenjem biogoriva.

Korištenje biomase za proizvodnju toplinske i električne energije

Prema Studiji energetskog sektora u BiH, od ukupnog prostora prekrivenog šumama, oko 81,3% je u vlasništvu države, a ostatak je u privatnom vlasništvu. Prema raspoloživim podacima, gotovo 50% tla Bosne i Hercegovine pokriveno je šumama (oko 2.700.000 hektara), a livade i pašnjaci zauzimaju oko 20%. Navedeno upućuje na zaključak da Bosna i Hercegovina, Zeničko-dobojski kanton i općina Zavidovići imaju izuzetno pogodne uvjete za korištenje biomase kao obnovljivog izvora energije. Najznačajniji izvor biomase za proizvodnju energije je drvena biomasa iz šuma (drvo za ogrjev, drveni ostatak i otpad drvne industrije). Osim toga, i poljoprivredni ostatak ima energetski potencijal koji nije zanemariv. Podaci o strukturi proizvoda od prerađenog drveta u Zeničko-dobojskom kantonu za 2003. godinu su dati u *Tabeli 1*.

Trupci	Drvo za ogrjev	Drveni ostatak	UKUPNO
m ³	m ³	m ³	m ³
654.350	210.397	134.653	999.400

Tabela 1. Struktura proizvoda od prerađenog drveta u Zeničko-dobojskom kantonu (2003. godina)

Općenito, biomasu je moguće koristiti u proizvodnji toplotne i električne energije. Peći i kotlovi na biomasu su u novije vrijeme unaprijeđeni (emisije CO₂ su smanjene na oko 50 mg/m³, a efikasnost povećana na 85 - 92%), mada je efikasnost proizvodnje električne energije iz biomase još uvijek u dosta slučajeva niža u odnosu na tradicionalna postrojenja. Potrebna veličina postrojenja donekle sprječava korištenje biomase za proizvodnju električne energije zbog problema garantirane opskrbe biomasom. Naime, ovakva postrojenja zahtijevaju velike količine goriva (već i zbog niske vrijednosti toplinske moći), što dalje zahtijeva kontinuiranu i garantiranu opskrbu. Stoga je svrsishodno velika postrojenja izgraditi unutar same industrije koja vlastiti otpad može koristiti kao gorivo (na primjer u šumarstvu, poljoprivrednoj ili prehrambenoj industriji).

Na troškove opskrbe biomase značajno utječu potrebna količina, udaljenosti mjesta dobave, kao i procesi poboljšanja kvaliteta takvog goriva (na primjer peletizacija). Ako se drveni peleti mogu lokalno proizvesti, upotrebom 10% piljevine u kombinaciji s ugljem moguće je za oko 5% smanjiti emisiju CO₂. Također, sagorijevanjem 15 – 20% sušenih drvenih peleta u kombinaciji sa ugljem, moguće je postići oko 10% smanjenja emisije CO₂. Područni sistem grijanja grada predstavlja viši nivo za primjenu biomase. Procjenjuje se da za zadovoljenje potreba grijanja u općini Zavidovići oko 60% domaćinstava koristi područni sistem grijanja, a ostatak samostalne grijne sisteme (kotlove). Područni sistem grijanja također štedi gorivo i doprinosi smanjenju emisije CO₂. Opskrba biomasom bi se mogla riješiti preko

jednog ili više dobavljača, koji su neovisni o samom postrojenju i garantiraju dostavu goriva odgovarajućeg stanja. Sami dobavljači mogu biti dioničari, kako bi se zajamčila dugoročna opskrba gorivom i kako bi ulaganje donijelo dobit.

Uz gore navedeno, kao nedovoljno ispitani potencijal, treba spomenuti i gradski otpad. Iako je kod upravljanja otpadom primarni cilj uklanjanje ili zbrinjavanje otpada, upotreba energije iz otpada za grijanje ili proizvodnju električne energije predstavlja također jedan od načina za efikasno korištenje otpada, uz smanjen negativan utjecaj na okoliš. Postrojenja termičke obrade otpada u urbanim i gusto naseljenim sredinama omogućavaju istovremeno zbrinjavanje i energetske iskorištavanje (naprimjer određeni zeleni dio recikliranog otpada, biomasa iz parkova, mulj iz kolektora otpadnih voda i slično). U vezi potrebe i opravdanosti, odnosno mogućnosti sagorijevanja komunalnog otpada, kao i njegovog utjecaja na okoliš, potrebno je provesti adekvatna istraživanja i tehničku analizu. Osim sagorijevanja, eventualno se iz deponijskog otpada na savremenim deponijama može proizvoditi biogas postupkom anaerobne obrade otpada. Deponijski gas može se koristiti kao gorivo za pogon gasnih motora (na principu gasnog ciklusa) koji pokreću generatore za proizvodnju električne energije. Osim za proizvodnju energije, sakupljanje deponijskog gasa je od značaja i za zaštitu okoliša, jer emisija jedinične mase metana iz deponijskog gasa u atmosferu ima višestruko veći utjecaj na proces globalnog zagrijavanja u odnosu na jediničnu masu emitiranog CO₂.

U cilju poticanja korištenja energije biomase, potrebno je provesti niz aktivnosti kao što su program pomoći za nabavku postrojenja za skupljanje, prevoz i obradu biomase, uvođenje evropskih standarda i regulative za goriva iz biomase, provođenje studija o potencijalu biomase i analiza različitih tehnologija spaljivanja biomase u kombinaciji sa ugljem.

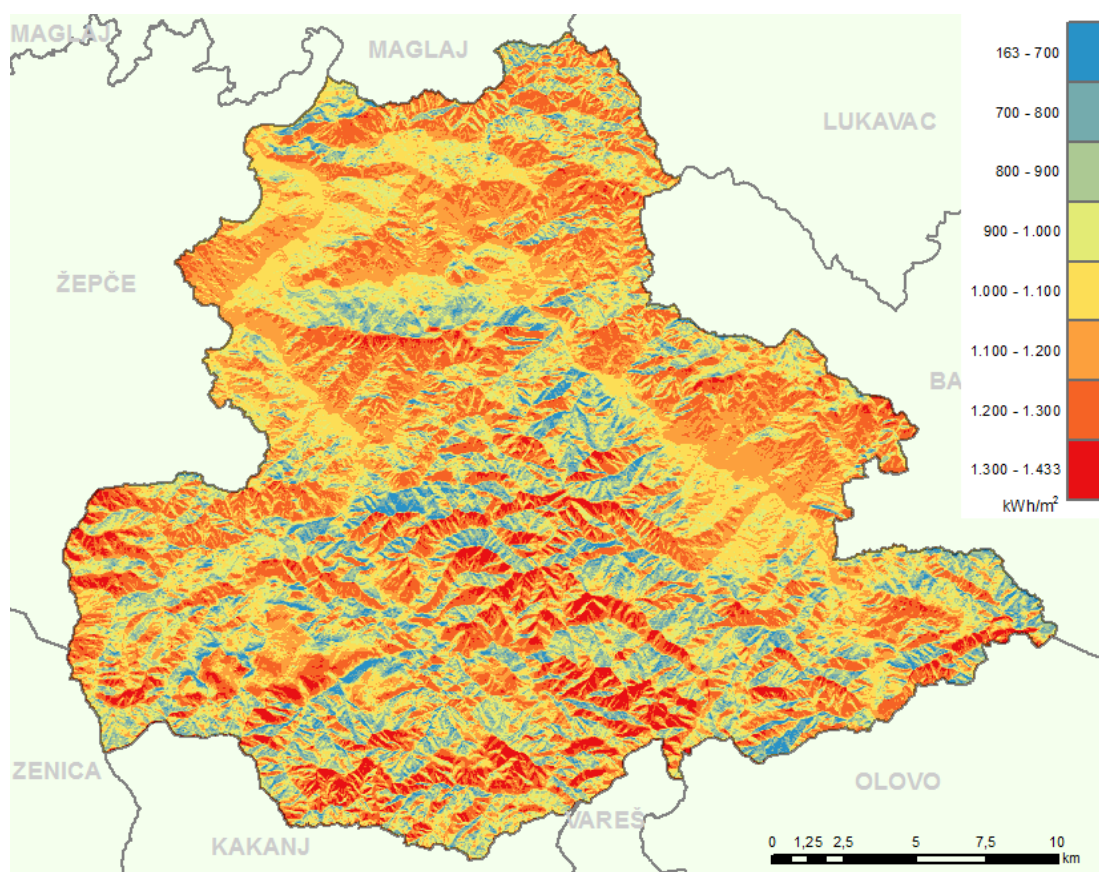
Korištenje biogoriva u saobraćaju

Biogoriva su tekuća pogonska goriva motornih vozila, nastala transformacijama biljnih i životinjskih materija. Bioetanol se dobiva iz tradicionalnih usjeva žitarica, kukuruza, repe i slično, postupcima fermentacije i destilacije, a primjenjuje se kao dodatak benzinu. Biodiesel se proizvodi rafiniranjem biljnih ulja (suncokretovo ili od repičinog sjemena), otpadnih jestivih ulja i životinjskih masti, a koristi se u diesel motorima kao mješavina ili zasebno gorivo. U cilju smanjenja emisije štetnih gasova, u narednom periodu bi se mogla provesti analiza i razmotriti mogućnosti korištenja biodizela kao pogonskog goriva u vozilima gradskog i prigradskog saobraćaja u općini Zavidovići, a također i povećati javni interes za širu proizvodnju i primjenu biodizela. Troškovi proizvodnje biogoriva u velikoj mjeri zavise od cijene same sirovine na tržištu (uljana repica i druge uljarice, odnosno kukuruz), zatim pogonski troškovi procesa proizvodnje, investicijski troškovi i troškovi osoblja. Prema raspoloživim podacima u toku 2006. godine proizvodna cijena biodizela na području EU iznosila je 0,6 – 0,9 €l, a bioetanol oko 1,0 €l.

Energija sunca

Sunčeva energija je svugdje dostupan izvor koji se može koristiti za grijanje i rasvjetu zgrada, grijanje potrošne tople vode i vode u bazenima ili za direktnu proizvodnju električne energije. Najznačajnija primjena Sunčeve energije je u zgradarstvu gdje se mogu za grijanje u zimskom periodu iskoristiti relativno niski nivoi zračenja, a pravilnom gradnjom također spriječiti visoke toplotne doprinose zračenja u ljetnim mjesecima. Površina od 1 m² kvalitetnog prozora može osigurati oko 600 W toplotne energije (snage) za grijanje, a isti kvadratni metar prozora može osigurati rasvjetu kvalitetniju od umjetnih rasvjetnih tijela zamjenjujući oko 100 W električne energije (snage) za rasvjetu.

Zahvaljujući razvoju tehnologije, u posljednje vrijeme toplotni sistemi koji koriste Sunčevo zračenje danas predstavljaju pouzdan i učinkovit način proizvodnje toplinske energije za pripremu potrošne tople vode i grijanje prostorija. Površina od 1 m² solarnih kolektora može proizvesti oko 700 W toplinske snage za grijanje tople vode ili prostora. Dobivena energija se može akumulirati u rezervoarima, ali je u hladnijem periodu godine potrebno osigurati dodatnu energiju (najčešće električnu). Osim za grijanje, solarna energija je izuzetno pogodna i za proizvodnju električne energije. Površina od 1 m² solarnih ćelija spojenih u modul može proizvesti preko 100 W električne energije. Zbog svojih karakteristika, solarne ćelije su posebno pogodne za napajanje potrošača koji nisu spojeni na elektroenergetski sistem (na primjer napajanje telekomunikacijskih i radiodifuznih postrojenja). Fotonaponski sistemi su kapitalno intenzivna postrojenja koja karakteriziraju izuzetno visoka početna ulaganja, ali, s druge strane, i vrlo niski troškovi rada, uz životni vijek od preko 25 godina. Zbog visokih početnih ulaganja, ne može se očekivati značajnije građenje ovih sistema bez uvođenja poticajne cijene i garantiranog otkupa energije na državnom ili federalnom nivou na duži vremenski period.

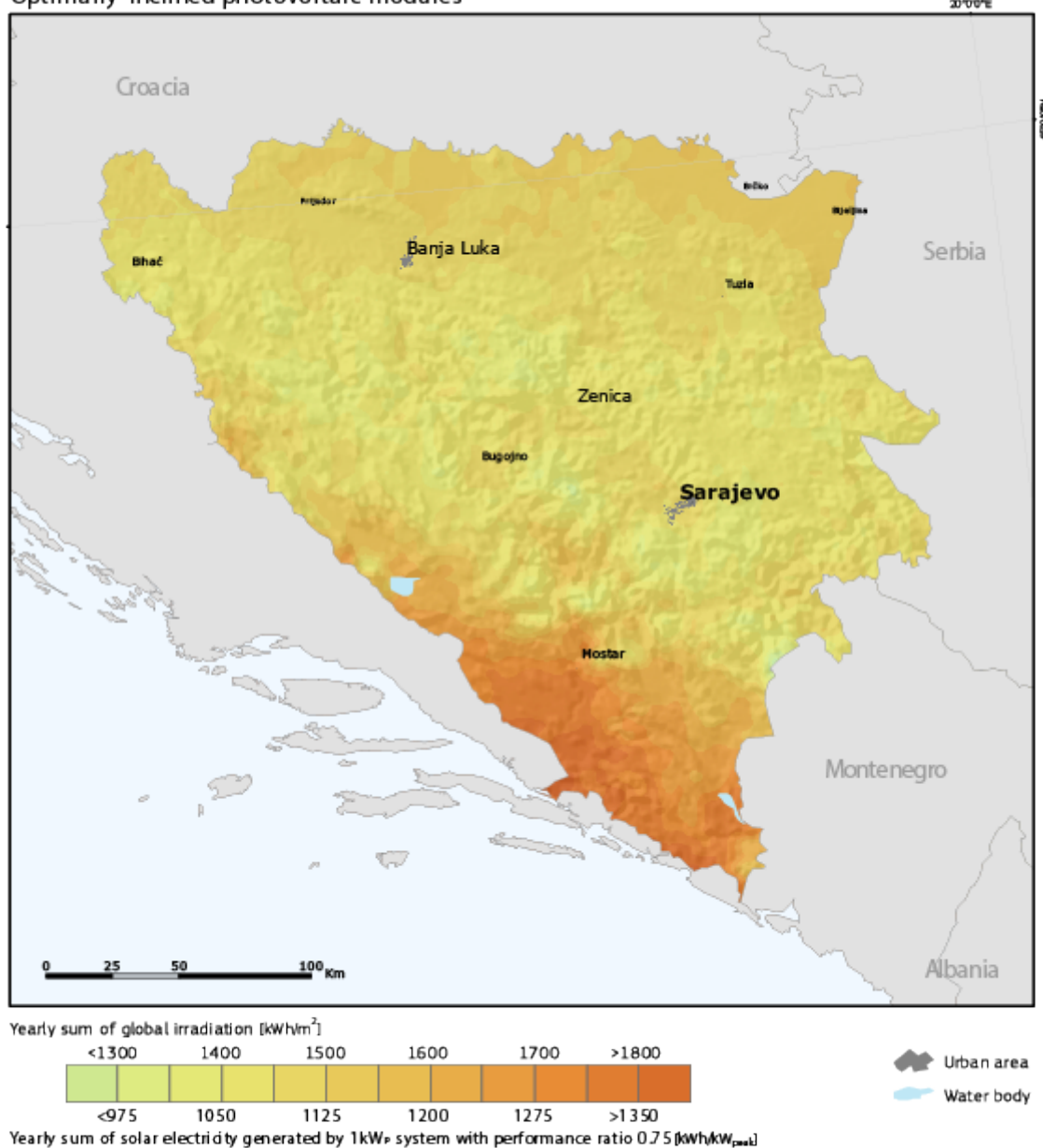
Slika 2. Prostorna raspodjela ukupne godišnje ozračenosti reljefa općine Zavidovići (kWh/m²)

Slika 2 prikazuje najpovoljnije lokacije za iskorištenje solarnog potencijala u općini Zavidovići, s obzirom na konfiguraciju terena, sa teoretskim vrijednostima godišnje ozračenosti površine u kWh/m², prostorne rezolucije 20 m.

Slika 3 daje prostorni pregled raspodjele solarnog potencijala u BiH, za slučaj optimalno nagnutih fotovoltaznih ploha¹⁰, prostorne rezolucije 1' 30'' × 1' 30''.

¹⁰ European Commission – Joint Research Centre

Global irradiation and solar electricity potential BOSNIA AND HERZEGOVINA
Optimally-inclined photovoltaic modules

Slika 3. Prostorna raspodjela godišnje ukupne ozračenosti i solarnog potencijala u BiH, za slučaj optimalno nagnutih fotovoltaičnih ploha

Prema predstavljenim podacima, područje Zavidovića može očekivati zračenje približno u iznosu 1,3 - 1,4 MWh/m² ukupno dozračene Sunčeve energije. Mjesec u godini sa najvećom količinom primljenog zračenja je juli, a najmanje dnevne sume se mogu očekivati u decembru.

Podaci o ozračenosti za područje Zavidovića (geografska širina 44° 26' 38'', geografska dužina 18° 8' 41'', nadmorska visina: 210 m), prema CM SAF bazi podataka, dati su u *Tabeli 2*. Ova baza podataka daje dugoročne prosjeke proračunate iz časovnih vrijednosti globalne i difuzne ozračenosti za period 2005-2015. god.¹¹

¹¹ PVGIS European Communities

Mjesec u godini	Dnevna ozračenost površine nagnute prema jugu ukupnim Sunčevim zračenjem, kWh/m ² /dan, za ugao nagiba:						opt. ugao	temp. zraka °C
	0°	15°	25°	40°	90°	za opt. ugao		
januar	1,21	1,53	1,70	1,89	1,79	1,83	61°	3,9
februar	1,88	2,25	2,45	2,63	2,28	2,57	53°	3,1
mart	3,40	3,87	4,09	4,25	3,22	4,21	43°	9,0
april	4,48	4,82	4,92	4,87	3,01	4,92	29°	14,0
maj	5,29	5,45	5,41	5,15	2,64	5,28	17°	17,5
juni	5,96	6,02	5,91	5,50	2,52	5,70	11°	21,2
juli	6,28	6,43	6,35	5,97	2,78	6,16	15°	23,9
august	5,53	5,91	6,00	5,86	3,27	5,95	26°	24,2
septembar	3,81	4,31	4,52	4,64	3,29	4,62	40°	19,4
oktobar	2,70	3,28	3,58	3,88	3,30	3,78	53°	14,0
novembar	1,55	2,00	2,25	2,53	2,40	2,43	61°	10,5
decembar	1,03	1,33	1,50	1,69	1,65	1,63	63°	4,6
PROSJEČNO	3,59	3,93	4,06	4,07	2,68	4,09	34°	13,8
UKUPNO	1315,3	1439,3	1484,1	1489,2	978,6	1496,1	-	-

Tabela 2. Dnevna ozračenost površine okrenute prema jugu ukupnim Sunčevim zračenjem po mjesecima za područje općine Zavidovići

U Tabeli 3. su prikazani iznosi moguće dnevne i mjesečne proizvodnje energije za područje Zavidovića, izražene u kWh, za referentni fotonaponski sistem snage 1 kW (površina panela oko 10 m²), s modulima izvedenim u tehnologiji kristaliničnog silicija, orijentiranim prema jugu, pod (optimalnim) uglom od 34°. Uzeti su u obzir i gubici:

- procijenjeni gubici zbog temperature i niskog zračenja: 9.3% (korištena lokalna ambijentalna temperatura),
- procijenjeni gubitak zbog učinka ugaone refleksije: 2.8%,
- ostali gubici (kablovi, pretvarači i dr.): 14.0%,
- kombinirani gubici fotonaponskog sistema: 24.2%.

Iz svega navedenog može se zaključiti da postoji potencijal primjene Sunčeve energije na području općine Zavidovići. Zbog ekonomskih karakteristika ovih sistema, njihova primjena se može povećati odgovarajućim mjerama, kao na primjer poticanjem obrazovanja izvođača i instalatera ove opreme, obrazovnom kampanjom usmjerenom prema kupcima ove opreme, stvaranjem ambijenta gdje se ovakvi sistemi smatraju uobičajenim rješenjem za pripremu potrošne tople vode ili dogrijavanje prostorija, kao i uspostavom institucionalnog i zakonodavnog okvira.

Mjesec u godini	Dnevno [kWh/kW]	Mjesečno [kWh/kW]
Januar	1,49	46,2
Februar	2,09	58,5
Mart	3,29	102,0

April	3,72	111,6
Maj	3,94	122,1
Juni	4,17	125,1
Juli	4,47	138,6
August	4,31	133,6
Septembar	3,45	103,5
Oktobar	2,92	90,5
Novembar	1,93	57,9
Decembar	1,33	41,2
PROSJEČNO	3,30	94,2
UKUPNO		1130,87

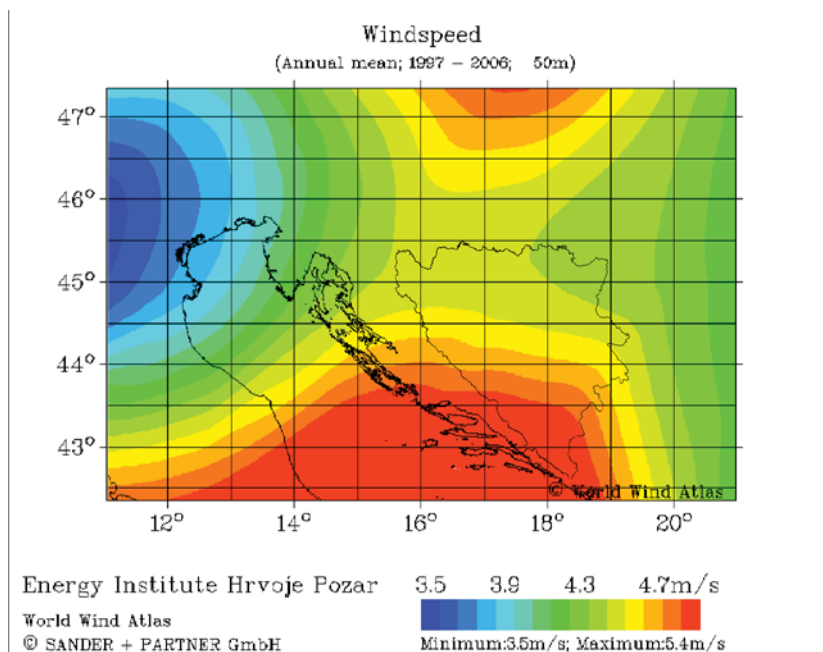
Tabela 3. Moguća dnevna i mjesečna proizvodnja energije za područje općine Zavidovići

Lokalnim ekološkim akcionim planom općine Zavidovići (LEAP) 2012-2017., strateškim ciljem smanjenja zagađenja zraka prouzrokovanim sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%, te operativnim ciljem proizvodnje novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije, planirana je mjera instaliranja solarnih sistema za pripremu tople vode na zgrade javne namjene koje su pod ingerencijom općine Zavidovići i koje imaju značajnu potrošnju tople vode.

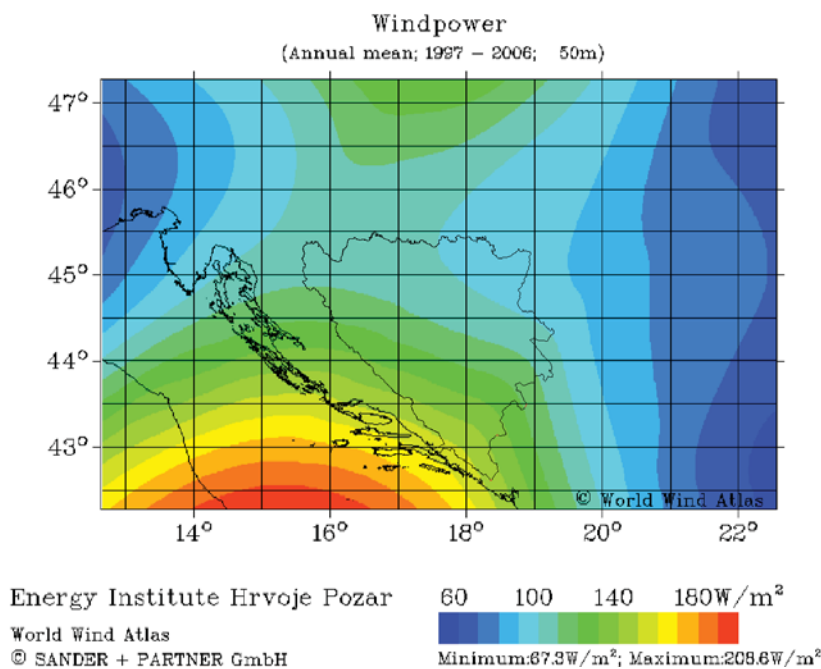
Energija vjetra

Imajući u vidu razvoj tehnologije i opšteprisutni trend u pogledu iskorištavanja energije vjetra u svijetu, za očekivati je da će u narednom vremenskom razdoblju i u Bosni i Hercegovini doći do izgradnje vjetroelektrana i njihove integracije u energetske sistem. Prema podacima analize ekonomskog potencijala gradnje vjetroelektrana u Bosni i Hercegovini njemačke agencije za tehničku saradnju GTZ iz 2004. godine, potencijal za razvoj snage vjetroelektrana procijenjen je na oko 600 MW do 2010. godine.

Prostorna razdioba srednje godišnje brzine i snage vjetra iz Studije energetskog sektora u BiH prikazana je na slikama 4. i 5, izrađena na osnovu meteoroloških podataka globalnog modela vremena koji se primjenjuje u svakodnevnoj operativnoj meteorološkoj praksi.

Slika 4. Srednja godišnja brzina vjetra na visini 50 m iznad tla za razdoblje 1997 – 2006. godine

Slika 5. Srednja godišnja snaga vjetra na visini 50 m iznad tla za razdoblje 1997 – 2006. Godine

Vidljivo je da se područje juga Bosne i Hercegovine može smatrati najperspektivnijim za razvoj vjetroelektana. Iz navedenih podataka proizilazi da na području općine Zavidovići srednja godišnja brzina vjetra iznosi približno 4,3 - 4,7 m/s, a srednja godišnja snaga vjetra iznosi približno 100 - 120 W/m². Na lokalne vjetroklimatske prilike utjecaj imaju lokalni efekti strujanja atmosferskog zraka (hrapavost površine, prepreke strujanju, stabilnost atmosfere od koje zavisi vertikalni profil vjetra). Budući da ne postoje detaljna istraživanja u tom pogledu, trenutno nije moguće lokalizirati vjetroklimu u općini Zavidovići i svesti je na rezoluciju prikladnu za detaljnu analizu potencijala vjetra. Za kvalitetnu procjenu potencijala

energije vjetra u općini Zavidovići, trebalo bi provesti niz aktivnosti, to jest: sistematski opis klimatologije vjetra na području općine, program mjerenja parametara vjetra, izbor odgovarajućih lokacija za gradnju vjetroelektrana sa ocjenom potencijalnih lokacija nekom od prikladnih multikriterijalnih metoda, analizu troškova i dobiti od korištenja energije vjetra na području općine, a paralelno s tim i aktivnosti na uspostavljanju potrebnog institucionalnog i zakonodavnog okvira.

Geotermalni izvori

Dosadašnja sveukupna istraženost geotermalnih izvora u Bosni i Hercegovini je veoma niska. U cijeloj zemlji izbušeno je oko tridesetak dubokih bušotina, a samo na malom broju njih su ispitani toplinski parametri bušotinskih fluida. Istraživanja geotermalnih resursa u Bosni i Hercegovini su rađena multidisciplinarnim pristupom, provođenjem regionalnih geoloških, hidrogeoloških, geofizičkih i drugih istraživanja, na osnovu kojih su dobivena određena saznanja o akumulacijama geotermalnih voda. Na osnovu provedenih istraživanja, procijenjeni su osnovni geotermalni parametri: geotermalni gradijenti i toplotni tokovi. Iz rezultata prezentiranih u Studiji energetskeg sektora u BiH vidljivo je da su, sa stanovišta geotermalnog gradijenta, najperspektivnija područja uz rijeku Savu i srednjobosanski bazen. Prosječni toplinski tok geotermalno perspektivnog dijela Bosne i Hercegovine iznosi oko 60 – 100 mW/m², što je više od evropskog kontinentalnog prosjeka koji iznosi oko 60 mW/m².

Međutim, bez reprezentativnih geotermalnih parametara, koje je moguće dobiti samo dubokim bušenjem, nemoguće je pouzdano razmatrati korištenje geotermalnih resursa na području općine Zavidovići. Također, imajući u vidu značajne potrebne investicije u istražna bušenja, uz ograničenja zbog nesigurnosti takvih istraživanja, ne mogu se prognozirati značajnija ulaganja u ovom sektoru bez odgovarajuće podrške državne i federalne uprave ili međunarodne zajednice.

Postojanje geotermalnih izvora na području općine Zavidovići za sada nije utvrđeno. Ukoliko se utvrdi postojanje istih na području općine, može se otvoriti mogućnost korištenja toplinske energije njihovom eksploatacijom u svrhu zagrijavanja.

[Prikaz energetske infrastrukture obrađene u prethodnom dijelu teksta dat je na grafičkom prilogu br. 9.](#)

2.10. SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA I SISTEM VEZA

2.10.1. Saobraćaj

Razvoj transporta

Budući da se transportni sistem BiH godinama razvijao kao jedinstven, transportni sistem FBiH je moguće analizirati isključivo kao podsistem transportnog sistema BiH. Osnovnu mrežu u transportnom sistemu FBiH danas čine magistralne ceste, koje povezuju urbane i administrativne centre, željeznička mreža, koja opslužuje velika industrijska postrojenja i rudnike, te međunarodni aerodromi koji uglavnom opslužuju putnički saobraćaj.

Strateško planiranje transportne infrastrukture ima značajan utjecaj ne samo na društvene, već i na ekonomske aktivnosti. Na tok planiranja transportne mreže značajno utječu stepen njene razvijenosti, gustina naseljenosti, raspored stanovništva, reljefno-morfološki uslovi, administrativno ustrojstvo i druge specifičnosti. Razvoj transportnog sistema bi trebao biti u

funkciji održivog razvoja, što podrazumijeva policentričan, uravnotežen i integrisan društvenoekonomski razvoj, kojim bi se udovoljilo zahtjevima za okolinski prihvatljiv, efikasan i siguran protok ljudi i roba.

Prognoze rasta indikatora relevantnih za projekciju razvoja transportnog sistema BiH/FBiH, bazirane su na rezultatima istraživanja/studijama, prezentiranim u periodu 2000.-2010. U periodu 2000.-2010. godina, ukupan broj registriranih cestovnih vozila u BiH porastao je sa 598.637 na 954.425, što predstavlja ukupno povećanje od skoro 60%. Pri tome je stepen motorizacije u 2000. godini iznosio 155 vozila na 1.000 stanovnika, dok je u 2010. godini ista iznosila 248 vozila na 1.000 stanovnika. Dakle, prosječno godišnje povećanje motorizacije u BiH za posmatrani period iznosilo je 4,36%. Istraživanjem je utvrđena određena funkcionalna zavisnost stepena motorizacije od broja stanovnika, BDP-a po glavi stanovnika i broja putovanja.

U skladu sa tako istraženom zavisnošću, prognozirane su slijedeće vrijednosti prosječnog godišnjeg povećanja motorizacije za BiH u planskom periodu:

2011.-2015.: 3,45%,

2016.-2020.: 3,18%,

2021.-2025.: 2,89%, i

od 2026.do kraja planskog perioda: 2,57%.

Na budući prevoz putnika željeznicom, prevashodno će utjecati društveno-ekonomski (stanovništvo, motorizacija i dr.) i politički faktori (na pr. subvencioniranje usluga od strane lokalnih zajednica). Sa druge strane, biće neophodno poboljšati kvantitet i kvalitet željezničkog prevoza (uvođenjem većeg broja međunarodnih vozova, integrisanjem željezničkog i Prognoza razvoja zračnog saobraćaja za glavni međunarodni aerodrom Sarajevo zasnovana je na nalazima revidovanog Master plana za ovaj aerodrom. Referentni scenario za prevoz putnika je postavljen na osnovu trenda razvoja Međunarodnog aerodroma Sarajevo (definiiran od IATA-e), prethodnih prognoza i pokazatelja vezanih za kratkoročni period, te podataka zabilježenih u prvom polugodištu 2009. Prognoza pokriva period do 2028. godine, kada se predviđa obim prometa od oko 1,8 miliona putnika (prosječna godišnja stopa rasta je 6,6%), odnosno oko 19.500 operacija (prosječna godišnja stopa rasta je 6,1%). Prognoza prevoza tereta je jako divergentna u ovom dokumentu, jer snažno zavisi od razvoja lokalnih uslova i općih međunarodnih trendova razvoja ove vrste saobraćaja. Opreznija prognoza se vezuje za ciljnu vrijednost od 5.000 tona godišnje u planskom periodu u uslovima „baznog (osnovnog) scenarija“ ekonomskog razvoja zemlje koji je naveden u „Studiji o Master planu transporta za BiH“.

Razvoj zračnog saobraćaja na međunarodnim aerodromima Mostar i Tuzla prvenstveno zavisi o njihovom tržišnom pozicioniranju kod pružanja usluga zračnog prevoza. Dosadašnji pokazatelji rada ova dva aerodroma nisu ohrabrujući, jer navedeno pozicioniranje na tržištu nije provedeno.

Transportna infrastruktura je osnovni preduslov za realizaciju planirane prostorne organizacije, odnosno za povezivanje naselja i aktivnosti u jednu cjelinu (sistem).

Kod transportne infrastrukture postoje dva osnovna nivoa koja su značajna, a to su:

- saobraćajnice koje povezuju općinu/grad sa širim područjem (autocesta, magistralne, regionalne ceste i željeznica, vodeni i vazdušni saobraćaj),
- saobraćajnice koje povezuju općinski centar sa ostalim centrima, odnosno naseljima unutar općine-grada (lokalne ceste).

Prognoza rasta transporta i motorizacije

Prognoza transporta bazira se na:

- dosadašnjem razvoju transporta,
- razvoju ekonomije,
- razvoju transporta u Evropi.

Do sada rađene studije za BiH u pogledu ekonomskog razvoja ukazuju da bi se društveni proizvod do 2040.godine mogao kretati na nivou od oko 3000-5000 dolara po stanovniku. Ove studije takođe predviđaju slična kretanja u pogledu zaposlenosti koja bi se povećala 2-3 puta u periodu do 2025.godine.

Tabela 1. – Prosječna godišnja stopa rasta GDP-a BiH u posmatranim intervalima

2004.	2010.	2015.	2020.	2025.	2030.	2035.	2040.
12.979.960	18.067.612	23.613.646	29.006.922	34.119.547	40.133.299	46.751.784	54.461.740
-	5,7%	5,5%	4,2%	3,3%		3,1%	

Izvor- *Sabraćajne studije razvoja cestovnih saobraćajnica Grada Zavidovići,2012.g.)*

Tabela 2. - Rast zaposlenosti za općinu Zavidovići

	G O D I N A				
	2004.	2010.	2015.	2020.	2025.
Općina	6.280	7.700	9.400	11.300	13.300
% stope rasta	-	4,5	4,2	3,9	4,2

Izvor - *Prostorno prometna studija Ze-Do kantona,2007.god.*

Što se tiče transporta, smatra se da će transformacija ekonomije dovesti do novih tipova roba za transport (u poređenju sa predratnom situacijom) tj. očekuje se značajni porast tranporta roba za usluge, trgovinu i građevinski sektor u odnosu na transport sirovina i serijskih proizvoda i sl.

Brzi razvoj željezničkog transporta se ne očekuje što je u skladu sa trendovima u zemljama EU i CEE. U budućnosti se očekuje dominacija malih i srednjih preduzeća, što iziskuje brzi ekonomičan način transporta koji trenutno i u budućnosti nalazi uporište u cestovnom transportu. Zbog promjena u ekonomiji i stanja vidova transporta, udio teških (teretnih) vozila će biti u znatnom porastu.

Mobilnost

Procjena rasta mobilnosti bazirana je na povećanju mobilnosti (putničkih automobila) sa 5000 km u 2000. godini na oko 10.000 km u 2010.godini ili po stopi od oko 7 % prosječno godišnje.

U periodu od 2010-2027.godine mobilnost (putničkih automobila) može porasti sa 10.000 km na 12.000-13.000 km po vozilu godišnje ili 1,7% prosječno godišnje.

Stopa rasta transporta putničkih vozila se procjenjuje (na osnovu rasta motorizacije i mobilnosti) na 5-6 % godišnje u periodu do 2010. godine i 5-6% u periodu od 2010-2027.godine.

Stopa rasta teretnog transporta procjenjuje se na bazi rasta GDP i faktora transportnog elastičnosti i kretat će se od 9-6,5% godišnje u periodu do 2010.godine i 7-5% u periodu od 2010-2020.godine.

Stepen rasta međunarodnog saobraćaja u periodu 2007-2027.godine procjenjuje se na 5-4% godišnje.

U visoko razvijenim zemljama stopa rasta transporta se kreće na nivou 4-5 % godišnje (u proteklom periodu), a prognoze su bazirane na stopama od oko 4,5-5%.

Motorizacija

Motorizacija u općine Zavidovići razvijala se brže nego ekonomija, što u principu predstavlja jedan nelogičan trend.

Prema evidenciji policije u općini Zavidovići 2014.god. registrovano je 6.447 motornih vozila. U narednoj tabeli (Tabela 3.) prikazan je planirani rast stepena motorizacije općine u periodu 2005 -2025. koji je baziran na dosadašnjim procjenama rasta motorizacije u Bosni i Hercegovini.

Tabela 3. - Rast stepena motorizacije općine zavidovići od 2005. do 2025. godine

GODINA	Općina Zavidovići	
	Broj motornih vozila	Stepen motorizacije
2007.	4.930	130,7
2010.	5.840	166,9
2015.	6.936	193,2
2020.	8.149,8	220,3
2025.	9.363,6	241,3

Izvor: - Podaci Ministarstva unutrašnjih poslova Zavidovići
- Prostorno prometna studija Ze-Do kantona,2007.god.

Za razvojni planski period može se očekivati da će motorizacija slijediti očekivani evropski dugoročni razvoj motorizacije. Na ovaj način prognozira se da su moguća dva rasta: niski sa 190 vozila/1000stan. na 380 vozila / 1000 stan, i visoki sa 190 vozila/1000 stan. na 420 vozila/1000 stanovnika, tj. godišnja stopa rasta motorizacije bi iznosila 3,5 % za nisku i 4% visoku stopu rasta. Uzimajući u obzir planirani stepen motorizacije na nivou kantona realana prognoza stepena motorizacije za općinu Zavidovići u 2036.god. bi iznosila cca.(11.791 m.v.) 292,8 vozila/1000stanovnika.

Cestovna mreža

Jedno od temeljnih opredjeljenja za koncipiranje cestovne mreže općine Zavidovići proizašla je iz potrebe osiguravanja efikasne prostorne organizacije Kantona, kao i povezivanja centara u jednu cjelinu na području općine Zavidovići, čime se osigurava formiranje razvojnih osovina i polova razvoja.

Za formiranje putne mreže općine Zavidovići korišteni su slijedeći elementi:

Spoljna povezanost:

- odnos prema državi BiH,
- Kantonu,
- susjednim općinama.

Najznačajniji element spoljne povezanost općine Zavidovići, jeste saobraćajnica visokog ranga (autocesta) u koridoru Vc, na pravcu Svilaj -Sarajevo-Mostar-Bijača. Trasa autoputa ne prolazi, ali tangira područje općine Zavidovići i općina Zavidovići će se povezati u mrežu autocesta Evrope. Autoput na koridoru Vc trenutno je najvažniji razvojni projekat Bosne i Hercegovine, i predstavljat će transevropsku magistralu od Baltika do Mediterana.

Izgradnja autoceste Tuzla-Žepče kojom je predviđeno adekvatno povezivanje regije Tuzla sa autocestom u Koridoru Vc. Na ovaj način bi bila ostvarena kvalitetna veza dvije najgušće naseljene regije u FBiH, a magistralna cesta Tuzla-Sarajevo bi, i nakon završetka njene rekonstrukcije, predstavljala „usko grlo“ u smislu ovog povezivanja. Kako ova autocesta predstavlja nastavak autoceste Tuzla - Orašje, to je početna tačka ove autoceste definisana sa krajnjom tačkom prethodne. Daljom analizom, utvrđeno je da se za koridor u razmatranju odabere prostor zapadno od jezera Modrac, i dalje dolinom rijeka Turija i Krivaja, do istočnog prilaza Zavidovićima, kojeg obilazi sa južne strane i veže se na Koridor Vc inter-regionalnim čvorom kod Žepča.

Značajno mjesto u spoljnoj povezanosti općine Zavidovići unutar Kantona i šire, tj. sa susjednim općinama ima i magistralna i regionalna cestovna mreža, koja se u narednom periodu predviđa poboljšati s aspekta: nivoa saobraćajne usluge, tj. konstruktivnih elemenata u horizontalnom i vertikalnom smislu, opremljenosti, kao i izmještanja pojedinih dionica iz gusto naseljenih područja, i izgradnja novih regionalnih cestovnih pravaca.

U tom kontekstu, a u cilju unapređenja spoljne integracije prostora na nivou općine Zavidovići sa susjednim općinama, na nivou Kantona i šire, uz primjenu nove Odluke o razvrstavanju cesta u autoceste i brze ceste, magistralne ceste i regionalne ceste (Sl.novine FBiH br.24/14; br.95/14) planom se predviđa:

Magistralne ceste:

- Izgradnja obilaznice za dionicu postojeće regionalne ceste R465 koja prolazi kroz centralno općinsko područje i ista će postati dio planirane magistralne ceste M213. Koridor obilaznice je šticećen i predhodnim planskim dokumentima.
- Rekonstrukcija i prekategorizacija dijela postojeće regionalne ceste R465(Žepče - Zavidovići), postojeće regionalne ceste R466 (Zavidovići-Kamenica -Ponijeri); R467 (Zavidovići–Ribnica-Olovo) i regionalne ceste R469 (Ribnica – granica općine Banovići) u magistralnu cestu II reda M213 (Žepče-Zavidovići-Ribnica-Banovići-Živinice),
- Rekonstrukcija i prekategorizacija dijela postojeće regionalne ceste R467 (Zavidovići–Ribnica-Olovo) i dijela postojeće regionalne ceste R444 (Podlugovi –Breza-Vareš-Olovo) u magistralnu cestu II reda M214 (Ribnica-Podkaminsko-Vareš-Breza-Podlugovi).

Regionalne ceste:

- Rekonstrukcija i modernizacija postojeće regionalne ceste R466 (Zavidovići-Kamenica –Ponijeri) i izmještanje dijela regionalne ceste iz zone vodozahvata rijeke Suhe u područje rijeke Lužnice (obzirom da se na rijeci Suha nalazi glavni izvor za vodosnadbijevanje općine Zavidovići). Navedena cesta se novom kategorizacijom evidentira kao regionalna cesta II reda, pod novom oznakom R456.
- Rekonstrukcija, i modernizacija preostalog dijela regionalne ceste R465 (Zavidovići-Maglaj) i ista se evidentira pod nazivom regionalna cesta II reda, pod novom oznakom R454.

Unutrašnja povezanost, kojom se obezbjeđuje:

- povezanost sekundarnih centara međusobno i sa općinskim centrom,
- povezanost svih naselja u efikasnu mrežu.

Unutrašnja povezanost obezbjeđena je mrežom lokalnih cesta, koje se u narednom periodu predviđaju za modernizaciju i izgradnju novih, prema pokazateljima datim u tabeli:

Tabela 4. – Mreža lokalnih cesta općine Zavidovići

r.b.	Stara kategorija ceste	Dionica	Vrsta kolovoza	Širina kolovoza (m)	Oznaka ceste	Dužina dionice (km)
1.	lokalna cesta	Mačeviče-Hajderovići	asfalt	5,0-6,0	LC102-001	9,05
2.	lokalna cesta	Gostovići-Žioke-Mahoje	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-002	9,60
3.	lokalna cesta	Dolac-Rujnica-Tursići	asfalt	5,0-6,0	LC102-003	7,6
4.	lokalna cesta	Vikovići-Mustajbašići-Brašljevine	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-004	7,90
5.	lokalna cesta	Zavidovići-Paravci	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-005	8,5
6.	lokalna cesta	Krivaja-Smailbašići-Fazlići	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-006	5,0
7.	lokalna cesta	Zavidovići-Dubravica	asfalt	5,0-6,0	LC102-007	1,95
8.	lokalna cesta	Hajderovići-Imamovići-Bjelkići	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-008	5,50
9.	lokalna cesta	Stavci-Gornji Kovači-Vrela	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-009	7,6
10.	lokalna cesta	Hajderovići-Mujkići	asfalt/makadam	5,0-6,0	LC102-010	1,85
11.	lokalna cesta	Vožuća-Sljivići-Crnjevo	asfalt	5,0-6,0	LC102-011	6,8
12.	lokalna cesta	Zavidovići-Dolina	asfalt	5,0-6,0	LC102-012	5,0
13.	lokalna cesta	Mramorje-Mednik	asfalt	5,0-6,0	LC102-013	1,6
14.	lokalna cesta	Gostović-Borovnica	asfalt	5,0-6,0	LC102-014	1,30
15.	lokalna cesta	D.Lovnica-G.Lovnica	asfalt	5,0-6,0	LC102-015	0,9
16.	lokalna cesta	Vožuća-Plavušnica	asfalt	5,0-6,0	LC102-016	4,0
17.	lokalna cesta	Otežnja-Priluk-Kamenica	asfalt	5,0-6,0	LC102-017	13,4
18.	lokalna cesta	Vožuća-Ribnica (napuštena tr.)	asfalt	5,0-6,0	LC102-018	5,80
19.	lokalna cesta	Zavidovići-Vinište	asfalt	5,0-6,0	LC102-019	1,5
20.	lokalna cesta	Kruščica-Livade	asfalt	5,0-6,0	LC102-020	1,15

21.	lokalna cesta	Hodžića polja-Sljivići	asfalt	5,0-6,0	LC102-021	3,7
22.	lokalna cesta	Zavidovići-Biljačić-gran. općine	asfalt	5,0-6,0	LC102-022	2,0
23.	nerazvrstana cesta	Zavidovići-Potkleče	asfalt	5,0-6,0	LC102-023	1,80
24.	nerazvrstana cesta	Ribnica-Lađenik-G.Gosovica	asfalt	5,0-6,0	LC102-024	2,30
25.	nerazvrstana cesta	Maoča-D.Dištica-G.Dištica	asfalt	5,0-6,0	LC102-025	2,30
26.	nerazvrstana cesta	Smajlbašići-Šadići-Pešica	asfalt	5,0-6,0	LC102-026	2,50
27.	nerazvrstana cesta	D. Vikovići-D.Mustajbašići	asfalt	5,0-6,0	LC102-027	3,20
28.	nerazvrstana cesta	Vrtače-Brdo-Volujak	asfalt	5,0-6,0	LC102-028	1,50
29.	nerazvrstana cesta	Pašin konak-Laz-Krivaja	asfalt	5,0-6,0	LC102-029	2,80
30.	nerazvrstana cesta	Pašin konak-Delići	asfalt	5,0-6,0	LC102-030	2,30
31.	nerazvrstana cesta	Mramorje-Junuzovići	asfalt	5,0-6,0	LC102-031	1,45
32.	nerazvrstana cesta	Zavidovići-Gornji Uljići	asfalt	5,0-6,0	LC102-032	1,00
33.	nerazvrstana cesta	Vožuća-Brdo	asfalt	5,0-6,0	LC102-033	3,60
34.	nerazvrstana cesta	Brezik-Lug	asfalt	5,0-6,0	LC102-034	1,20
35.	regionalna cesta	Kamenica-Ponijeri	asfalt	5,0-6,0	LC102-035	14,20
36.	nerazvrstana cesta, Mahoje-Brašjevine	Mahoje - Brezik	asfalt	5,0-6,0	LC102-036	2,50
37.	nerazvrstana cesta	Zavidovići -Klek	asfalt	5,0-6,0	LC102-037	8,0
38.	nerazvrstana cesta	Krajnići-Mustajbašići	asfalt	5,0-6,0	L102-038	2,0
		Ukupno:			Σ=1-38	166,50

U priloženoj tabeli br.4 pod rednim brojem od 1-38 predočene su lokalne i nerazvrstane ceste koje su verifikovane Odlukom o razvrstavanju lokalnih cesta na nivou Ze-Do kantona („Sl.novine Ze-Do kantona“, br.9/14).

Lokalna cesta pod rednim brojem 35. Kamenica - Ponijeri je dio postojeće regionalne ceste koja se iz područja rijeke Suha izmiješta u zonu rijeke Lužnice. Navedena cesta će imati lokalno-rekreativni karakter.

Preostale ceste pod rednim brojem 36, 37 i 38 (Mahoje-Brezik; Zavidovići-Klek i Krajnići-Mustajbašići)), su se na prijedlog Nosioca pripreme uvrstile u planirane lokalne ceste.

Shodno priloženoj tabeli, koja je ujedno i prijedlog za novu kategorizaciju lokalnih cesta na području općine Zavidovići, predviđa se povećanje ukupne dužine lokalne cestovne mreže za 26,70 km, tj.povećanje za 19,10 %.

Povećanje lokalne cestovne mreže odnosi se na izgradnju i modernizaciju postojećih nerazvrstanih cesta i prekategorizaciju istih u lokalne ceste, a sve u skladu sa priloženom tabelom.

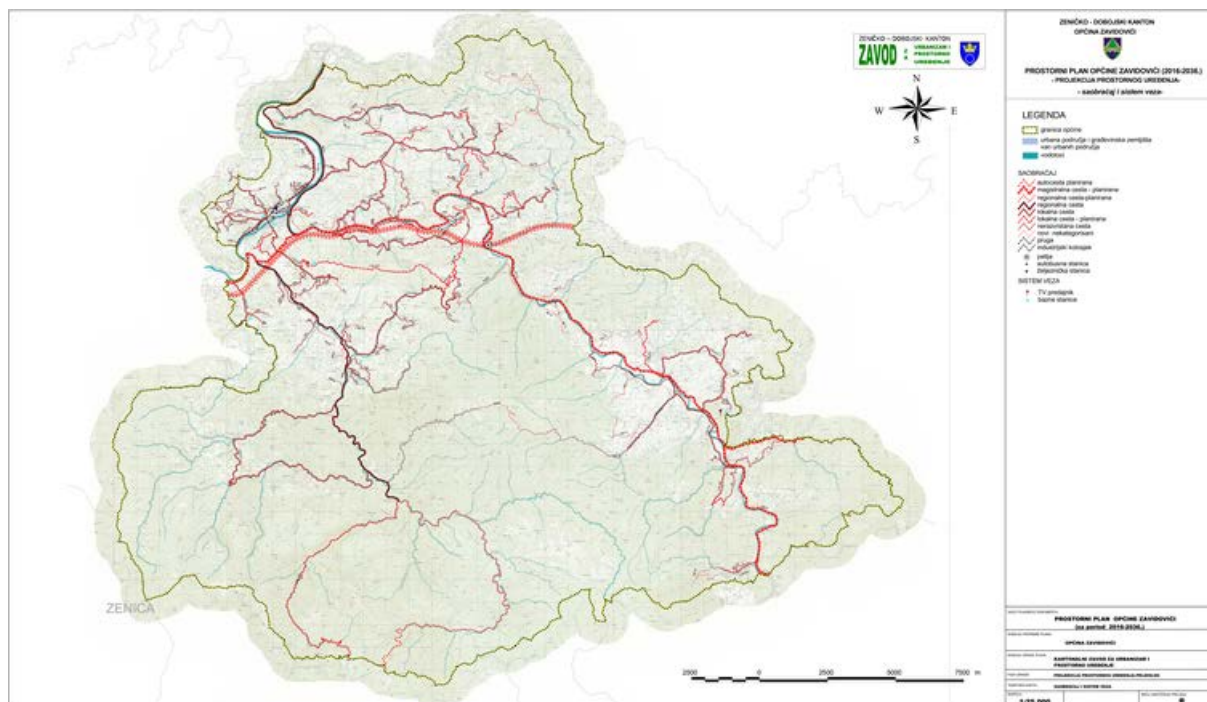
Tabela br.5.

Autocesta	Magistralna cesta	Regionalna cesta	Lokalna cesta	modernizacije
km	km	km	km	%
16,70	46,17	47,77	166,50	100

Gustina kategorisane i modernizovane cestovne mreže povećala bi se sa 26,0 km/100km² na 49,90 km/100 km². Kvantitativno povećanje cestovne mreže na području općine Zavidovići je značajno, što uz izgradnju obilaznice, trase autoputa, planiranu rekonstrukciju, prekategorizaciju, kao i izgradnju novih cestovnih pravaca će doprinijeti povećanju nivoa saobraćajne usluge, kao i boljoj saobraćajnoj povezanosti općine Zavidovići sa bližim i širim okruženjem.

U cilju povezivanja svih planiranih građevinskih zemljišta u gradsku saobraćajnu mrežu ovim planom je predviđena izgradnja 32 novih nerazvrstanih cesta u ukupnoj dužini od 64,10 km.

Na slici br.1. prikazana je planirana cestovna mreža na području općine Zavidovići.

Sl.br. 1. : Planirana cestovna mreža na području općine Zavidovići.

Javni saobraćaj

U narednom periodu javni saobraćaj treba da postane dominantan vid prevoza stanovnika općine. Procjenjuje se da će trebati obaviti 0,50 kretanja po stanovniku prosječno dnevno. Linije javnog saobraćaja treba da povežu sve centre općine i sekundarne centre, kao i veća naselja i da se vode kružno i radijalno.

Broj polazaka i kapacitet linija treba da se odredi na bazi gravitirajućeg stanovništva prema centrima i datog kriterija mobilnosti stanovnika.

Ovako globalno definisana organizacija javnog prevoza zahtijeva:

- obezbjeđenje efikasnog i pouzdanog sistema javnog prevoza, koji podrazumijeva precizan i striktan red vožnje,
- obezbjeđenje većeg broja vozila koja će moći ostvariti potrebne intervale u vršnom satu (odlazak i povratak sa rada),
- sagledavanje potrebe naknade za nosioca javnog prevoza, koji obavlja značajnu općedruštvenu funkciju,
- unapređenje i razvoj svih elemenata sistema, koji uvećavaju komfor i nivo usluga javnog prevoza (autobuska stanica, nadkrivena stajališta i sl.).

Tačan broj linija javnog gradskog i prigradskog prevoza kao i položaj autobuskih stajališta treba da bude rješenje predstojeće studije na nivou općine, pri čemu se treba pridržavati sljedećih kriterija:

- linija JP treba da bude usaglašena sa željom putnika,
- udaljenost autobuskih stajališta za gradsko područje treba da bude u dužini pješaćenja ne većoj od 500-700 m, tj. 5-10 minuta pješaćenja, dok dužina pješaćenja za prigradski dio treba da iznosi 1000-1500 m, tj. 10-15 minuta pješaćenja,
- cijena i nivo usluge da se poboljša u tolikoj mjeri da stimuliše korištenje usluga javnog prevoza.

Može se konstatovati, da od kapaciteta i kvaliteta funkcionisanja javnog prevoza u velikoj mjeri zavisi organizacija korištenja prostora općine Zavidovići, te se može zaključiti da javni prevoz mora biti jedno od osnovnih strateških komponenti prostornog razvoja općine.

Željeznički saobraćaj

U Evropskoj uniji prisutan je trend multimodalnog transportnog koridora. U vezi sa tim nalazi "Studije željezničke pruge u koridoru Vc kroz BiH" bazirani na kvalitetnom istraživanju transportnog tržišta u BiH, analizi postojećih kapaciteta i identifikaciji „uskih grla“, uz iscrpnu analizu postojeće studijske dokumentacije (analiziran je period do 2030. godine), potvrdili su neophodnost poboljšanja svih elemenata željezničke infrastrukture, kako bi se dostigli standardi TER mreže i omogućila integracija željezničke mreže BiH u evropsku mrežu željezničkih pruga.

Sastavni dio Studije čini tzv. Plan razvoja, definisan kao „Vodilja za održivo i primjereno poboljšanje željezničke infrastrukture u BiH, u skladu sa prognozom saobraćaja i nalazima ispitivanja statusa infrastrukture“. Sa aspekta značaja i hitnosti realizacije, Studija je izdvojila dovršetak remonta gornjeg stroja pruga, uz neophodna poboljšanja elemenata trase pruge (na pojedinim dionicama na kojim je to tehnički i finansijski izvodivo), u cilju povećanja vozne brzine.

Shodno navedenom i potrebama dugoročnog planiranja transportnog koridora u BiH, budući prometni razvoj baziran je na:

- rekonstrukciji i modernizaciji evropskog željezničkog koridora Vc (Projekat željeznice II) gdje će se vršiti podizanje stepena opremljenosti infrastrukture na kompletnoj pruzi prema prihvaćenom „TER“ (transevropske željeznice) evropskim standardima,
- opremljenost u skladu sa evropskim standardima podrazumijevaju povećanje vozne brzine, proširenje i uređenje stanica, zaštita pružnog pojasa kroz rješavanje putnih prelaza u nivou, izgradnja podhodnika, modernizacija elektroenergetskog postrojenja, kontaktne mreže, telekomunikacija i druge aktivnosti.

Razvoj u oblasti putničkog saobraćaja vezan je za podizanje nivoa usluge, poboljšanje kapaciteta, gdje se očekuje da se do 2017. godine novim vozovima (Talgo-nagibni vozovi) izvrši povezivanje dijela sadašnjih linija, a planirano je i povećanje broja linija prema susjednim i evropskim zemljama.

Razvoj teretnog saobraćaja vezan je za pružanje usluga velikim industrijskim korisnicima.

Na prijedlog Nosioca pripreme u svrhu privrednog razvoja općine Zavidovići, oblast turizma planira se izgradnja turističke pruge, uzanog kolosjeka, Zavidovići-Slap u južnom dijelu općine. Ovaj projekat je u fazi fizibiliti studije.

Vazdušni saobraćaj

Vazdušni saobraćaj za općinu Zavidovići usmjeren je na postojeće zračne luke u Sarajevu, Tuzli, Banja Luci i Mostaru.

Planom razvoja osnovne transportne mreže u Jugoistočnoj Evropi, koji je 2006. prezentiran u okviru SEETO projekta, radovi na sarajevskom i banjalučkom aerodromu i program kontrole leta iznad BiH su ocjenjeni prioritarnim, dok je manji značaj dat radovima na mostarskom i tuzlanskom aerodromu.

Analiza razvojnih mogućnosti tri međunarodna aerodroma u FBiH, u okviru studija koje su tretirale sektor civilne avijacije u BiH / FBiH, pokazuju da je, imajući u vidu relativnu blizinu aerodroma i veličinu države, teško očekivati značajan nivo unutrašnjeg zračnog prometa. Pored toga, sve ukazuje na to da će aerodrom Sarajevo, sa kvalitetnim vezama ne samo sa ostalim aerodromima u regionu, već i sa ostatkom Evrope i svijeta (preko regionalnih čvorišta Beč, Budimpešta i Istanbul) zadržati dominantnu ulogu u prevozu putnika, a da bi se strategija razvoja ostalih aerodroma trebala zasnivati na privlačenju niskobudžetnih prevoznika i kargo letova.

Međunarodni aerodrom Sarajevo ima isključivo civilnu namjenu, dok Međunarodni aerodromi Tuzla i Mostar imaju mješovitu namjenu (civilnu i odbrambenu). Kod Međunarodnih aerodroma Tuzla i Mostar se moraju poštovati već utvrđene linije razgraničenja površina prema vrsti namjene (civilna i odbrambena), s tim da su poletno-slijetne staze oba aerodroma u zajedničkoj upotrebi.

U skladu sa planskim dokumentom - Prostorni plan Kantona, planirana je izgradnja aerodroma u općini Visoko, gdje je za interne potrebe još u toku počela njegova izgradnja. Izgradnja aerodroma u Visokom (internacionalni aerodrom klase 4E) planirana je i planskim dokumentom „Prostorni plan“ općine Visoko. Ukupna površina predviđene lokacije obuhvata cca 400 ha, na grebenu Paljike i zahvaljujući njegovom geografskom položaju (smješten je u centralnom dijelu BiH), imao bi važnu ulogu u saobraćajnom sistemu BiH.

Obzirom na prisustvo dosta velikog zagušenja aerodroma u Evropi, interes za aerodrom Sarajevo – Visoko je povećan, naročito za kargo saobraćaj i boravak i servisiranje letjelica na ovim destinacijama, pogotovo što nijedan od sadašnja četiri aerodroma u Bosni i Hercegovini, koji su u funkciji ne zadovoljavaju uslove za internacionalni aerodrom klase 4E.

2.10.2. Sistem veza

Telekomunikacijska mreža

BH Telecom DD Sarajevo je kompanija čija je osnovna djelatnost proizvodnja i plasman telekomunikacionih usluga i to:

- Usluga fiksne mreže preko infrastrukture koju čine pristupne mreže (podzemni kablovi, kablovska kanalizacija) aktivni komutacioni čvorovi i sistemi prenosa sa optičkim i RR linkovima. Usluge fiksne mreže obuhvataju prijenos govora (fiksna telefonija), usluge prijenosa podataka pristup internet-u, podatkovne usluge), te isporuku audio i video sadržaja (IPTV).
- Usluga mobilne mreže preko infrastrukture koju čini mreža baznih stanica i prateće infrastrukture preko koje se korisnicima pružaju postpaid / prepaid usluge prijenosa govora i podataka.

Instalisani kapaciteti pristupnih mreža na području općine Zavidovići dati su u slijedećoj tabeli:

Pristupna mreža	Kapacitet
Zavidovići	11.750
Poljice	1.200
Branilaca Grada	2.000
Dubravica	1.950
Asim Čamdžić	950
Klek	1.870
Kovači	4.000
Skroze	200
Hajdarevići	2.720
Krivaja	400
Ribnica	400
Rujnica	350
Vozuća	600
Gostović	900
Lovnica	450
Dolina-Alići	700
Šljivići	400
Bajvati	1.320
Dolac	200
UKUPNO	32.360

U području obuhvata ovih mreža nalaze se 23 TK čvorišta sa aktivnom opremom preko koje se korisnicima pružaju uskopojasne usluge (govorne) i širokopojasne usluge (pristup Internetu, IPTV) i to: TKC Zavidovići, Poljice, Branilaca Grada, Dubravica, Asim Čamdžić, Klek, Kovači, Skroze, Brezik, Hajderovići, Krivaja, Ribnica, Rujnica, Vozuća, Gostović, Lovnica, Dolina-Alići, Šljivići, Bajvati, Stavci, Dolac, Stipin Han i Stog.

Na području općine Zavidovići trenutno je instalirano 9 baznih stanica mobilne mreže i to: Šehići, Lovnica, Centar, Gostović, TKC Zavidovići, Skroze, Stavci, Bun Krivaja i Vozuća. Sva postojeća infrastruktura i objekti fiksne i mobilne mreže izgrađeni su u skladu sa važećim propisima i tehničkim pravilima koja u FBiH regulišu ovu oblast (grafički prilog br. 8.).

Planska opredjeljenja za razvoj TK infrastrukture

Telekomunikacione tehnologije karakteriše vrlo snažan rast u protekloj deceniji i stalna pojava novih, inovativnih tehničko-tehnoloških rješenja, tako da u ovom području nije moguće precizno definisati planska opredjeljenja za duži period.

Planovi razvoja BH Telecom-a u narednom periodu zasnovani su na opredjeljenju da se

korisnicima ponude najnovija tehnološka dostignuća iz oblasti telekomunikacionih tehnologija za fiksne i mobilne servise.

U domenu fiksne mreže planiran je stalni rad na rekonstrukciji i modernizaciji mreže koji je zasnovana na slijedećim osnovnim principima:

- U cilju ispunjavanja preduslova za uvođenje novih tehnologija, na pojedinim područjima će se pristupiti građenju nove, te rekonstrukciji i proširenju postojeće mreže infrastrukture i kablovske kanalizacije.
- Postojeća pristupna mreža zasnovana je na bakru kao mediju prenosa pri čemu je potpuna zamjena bakra optičkim medijem skup, komplikovan i dugotrajan proces. Zbog toga će se ova zamjena vršiti postupno, uz privremeno korištenje prelaznih, tzv. FTTC (“optika do naselja/trotoara”) rješenja. Ova rješenja podrazumijevaju ugradnju većeg broja manjih tk čvorišta u kombinaciji sa ADSL/VDSL pristupnom tehnologijom. VDSL pristupna tehnologija na udaljenostima od nekoliko stotina metara omogućuje na postojećim bakarnim paricama pristupne brzine od 100 Mbps. Ovakva aktivna čvorišta će se uglavnom ugrađivati u tipske ormare izvedbe namijenjene za vanjsku montažu (tzv. outdoor) ili, u rjeđim slučajevima, u postojeće objekte.
- Za izgradnju optičkih pristupnih mreža, prvenstveno u urbanim i suburbanim područjima, koristiće se FTTB (“optika do zgrade”) i FTTH (“optika do kuće/stana”) tehnička rješenja, te pogodne kombinacije jednih i drugih, u zavisnosti od potreba korisnika. FTTB čvorišta će se ugrađivati u tipske ormariće izvedbe namijenjene za vanjsku montažu te postojeći ili namjenski izgrađeni zidani objekti manjih dimenzija. Planirao je da se ove mreže uglavnom rade kao podzemne, sa izuzetkom područja na kojima postoje ograničenja u smislu mogućnosti kopanja i polaganja kablova u zemlju, gdje bi se dio mreže izvodio kao vazдушna.

U domenu mobilne mreže planiran je u prvoj fazi nastavak razvoja mobilne mreže treće generacije (3G), uz podizanje kvaliteta pokrivenosti signalom povećanjem broja baznih stanica. U drugoj fazi očekuje se uvođenje mobilnih mreža četvrte generacije i naprednijih generacija. Ova unapređenja će omogućiti davanje širokopoljasnih usluga u mobilnoj mreži.

Radio 1503 Zavidovići

U općini postoji jedna lokalna radio stanica Radio 1503 Zavidovići, koja se emituje na AM frekvenciji 1503 KHz. Na radiju su zaposlene tri osobe i dva spoljna saradnika. Radio stanica je smještena u starom hotelu, u neadekvatnim uslovima.

Internet portali

Napretkom tehnologije nesumnjivo je da su internet portali danas mediji na koje se javnost najviše oslanja i koje najviše posjećuje. U općini postoje četiri portala koja su u funkciji informisanja građana o trenutnim dešavanjima u općini i šire. Portali koji egzistiraju su: znovine.com, zavidovici.eu, zdici.com i zavidovici.ba.

RTV servis BiH

Poseban problem predstavlja slaba pokrivenost signalom Javnog RTV servisa BiH uz rijeku Krivaju, međutim uvođenjem nove usluge BHTelecoma – Moja TV, pristup elektronskim medijima je omogućen gotovo cjelokupnom stanovništvu općine, izuzev naselja Krivaja-Smailbašići, Ribnica, Šljivići i Dolac.

- Unapređenje RTV sistema:

- izgradnja novih objekata za BHT i FTV prijenos,
- sanacija postojećih objekata,
- izrada strategije i projektnih rješenja za prelazak na digitalnu frekvenciju, čija realizacija se očekuje do kraja planskog perioda.

Poštanske usluge

Pod poštanskim uslugama podrazumijevaju se usluge koje obuhvataju prijem, prijenos i uručenje poštanskih pošiljki, kao i drugih pošiljki predviđenih nomenklaturom poštanskih usluga. Nomenklaturom poštanskih usluga su definirane sve vrste usluga, rasponi, težina poštanskih pošiljki, zone udaljenosti, skale vrijednosti za vrijednosne pošiljke i finansijske usluge, kao i načini utvrđivanja i određivanja cijena za pojedine poštanske usluge u unutrašnjem i međunarodnom prometu.

JP „BH Pošta“ d.o.o. Sarajevo kao najveći javni poštanski operater u Bosni i Hercegovini putem razgranate poštanske mreže, koju čini 281 jedinica poštanske mreže, sa ukupno 769 aktivnih šalterskih radnih mjesta, ostvaruje društvenu misiju kroz pružanje širokog spektra poštanskih usluga u unutrašnjem i međunarodnom poštanskom prometu.

JP „BH Pošta“ d.o.o. Sarajevo u općini Zavidovići ima 6 poštanskih jedinica i to: 5 poštanskih jedinica i jedan izdvojeni poštanski šalter, u kojima je zaposleno ukupno 28 radnika. Time su zadovoljeni kriteriji dostupnosti poštanskih usluga korisnicima.

Objekat pošte	Adresa
Pošta Zavidovići	Ul. Patriotske lige bb
Pošta Kovači	Kovači
Pošta Vozuća	Vozuća
Pošta Hajderovići	Hajderovići
Pošta Čardak	Čardak
Izdvojeni šalter u Općini Zavidovići	Ul. Safvet bega Bašagića

Unapređenje poštanskih usluga:

- Poštanski operatori trebaju svoje poslovanje unapređivati u skladu sa svjetskim trendovima, posebno u oblasti sistema za prenos tereta, barkodova, navigacijskih sistema, sredstava za obavljanje platnog prometa, sistema sortiranja i kovertiranja, sistema za raspoznavanje adresa, unapređenja sistema dostave, sistema brze pošte te mnogih drugih segmenata poštanskog saobraćaja i dr.

- Razvoj poštanskog saobraćaja na području FBiH prioritetno usmjeriti na:

- povećanje dostupnosti kapacitetima poštanske mreže, naročito u gradskim područjima, izgradnjom i otvaranjem novih jedinica poštanske mreže, čime bi se obezbjedili uslovi da se broj stanovnika koje opslužuje jedna jedinica poštanske mreže na području Federacije u dogledno vrijeme smanji na ispod 5.000,
- u općinskim mjestima, pored poštanskih jedinica univerzalnog tipa, gdje postoje opravdani zahtjevi korisnika, otvoriti šalterske pošte i izdvojene šaltere,
- u mjestima u kojima ne postoji jedinica poštanske mreže, a postoji ekonomski interes, otvoriti pomoćne pošte ili mobilne pošte,

- postojeće jedinice poštanske mreže koje ne mogu pokrivati osnovne troškove postojanja moraju se transformisati u nove racionalne organizacione oblike-ugovorna pošta ili ugovorni šalter,
- u cilju poboljšanja kvaliteta dostave poštanskih pošiljaka uvesti motorizovanu dostavu u ruralnim dijelovima i povećati broj obilazaka dostavnih rejona,
- omogućiti uvođenje i eksploataciju najsavremenijih mašina i uređaja za rad na šalterima jedinica poštanske mreže,
- uvesti nove racionalne oblike transporta poštanskih pošiljaka, čime se neposredno utiče na podizanje ukupnog nivoa kvaliteta usluga i skraćanja vremena prijenosa i uručjenja poštanskih pošiljaka, kao i novih oblika (transport novca i vrijednosnica, transport roba i usluga za treća lica),
- okončati izgradnju mrežne infrastrukture na svim organizacionim jedinicama- poštama i instalaciju novog aplikativnog softvera šalterskog poslovanja za pružanje poštanskih usluga na bazi novih informacionih tehnologija i dr.

Na grafičkom prilogu broj 8. Prostornog plana dat je sintezni prikaz projekcije saobraćajne infrastrukture i sistema veza na području općine Zavidovići.

2.11. PRIVREDA I TURIZAM

2.11.1. Privreda

Općina Zavidovići nema izrađenu Strategiju privrednog razvoja te se za potrebe Prostornog plana koristila Strategija integriranog razvoja općine Zavidovići za period 2012-2016. godina koja je bila ključni dokument koji je trebao podsticati budući rast i razvoj zajednice. Strategijom integriranog razvoja su utvrđeni strateški ciljevi za sveukupni razvoj općine Zavidovići, a obuhvata ekonomski, društveni i plan zaštite i unaprjeđenja životne sredine uz poštivanje prostornog aspekta.

Kada je u pitanju ekonomija i poslovanje, ovim dokumentom je „finansijski uspjeh općine utvrđen kao nezadovoljavajući, usljed nedostatka znanja kako voditi biznis na uspješan i zakonit način, kao i usljed nedostatka poduzetničke inicijative. Zavidovići, kao industrijski grad, nema tradiciju privatnog poduzetništva, i uz to neodgovarajući fondovi, nedostatak poslovnog treninga i edukacije su jako izraženi. Osnovne prepreke za pokretanje vlastitog biznisa, samim tim i za zapošljavanje su: nedostatak vlastitog početnog kapitala, nepovoljni uslovi zaduživanja (visoke kamate), pravna regulativa i birokratija, neuređeno tržište i neloyalna konkurencija, destimulativna poreska politika“.

Razmještaj privredno - poslovnih zona

Prema posljednjim objavljenim statističkim podacima „Zeničko-dobojski kanton u brojkama“ za 2015. godinu u općini Zavidovići registrovano je 414 pravnih lica, 290 poslovnih jedinica u sastavu privrednih društava i 384 fizičkih lica (trgovačkih i ugostiteljskih radnji i obrta). Prema području djelovanja u skladu sa klasifikacijom djelatnosti „KD BiH 2010“ najveći broj registrovanih privredno-poslovnih subjekata je u području prerađivačke industrije, građevinarstva, trgovine na veliko i malo i ugostiteljstva.

Značajnije privredno - poslovne zone na području općine su:

a) *Industrijsko preduzeće "KRIVAJA" Zavidovići* - Objekti nekadašnjeg IP "Krivaja" Zavidovići smješteni su na više lokacija :

- Poslovni krug "Pilane" lociran je u sjeveroistočnom dijelu , između rijeke Bosne, tačnije ul. "Radnička" i željezničkog kolosijeka Sarajevo-Doboj.
- Poslovni krug "Tvornice montažnih kuća" - TMK lociran je u jugozapadnom dijelu, između rijeke Bosne i željezničkog kolosijeka Sarajevo-Doboj.
- Poslovni krug "Instalacija" lociran je u sjevernom dijelu grada pored željezničkog kolosijeka Sarajevo – Doboj u neposrednoj blizini željezničke stanice Zavidovići.
- Poslovni krug "Tvornice dijamantskih alata" – TDA lociran je istočnom dijelu, na desnoj obali rijeke Bosne pored regionalnog puta R – 465 Žepče – Zavidovići – Doboj – Modriča.

b) *Preduzeće zaštitne odjeće i konfekcije "ZIKO" – Dolac* - Poslovni krug preduzeća za proizvodnju zaštitne odjeće i konfekcije "ZIKO" – Dolac lociran je u naseljenom mjestu Dolac udaljenom od Zavidovića cca 8 km.

c) *Komunalno Preduzeće "RADNIK" – Zavidovići* - Objekti KP "Radnik" – Zavidovići locirani su na više lokaliteta u centralnom dijelu općine i bližoj okolini (Kamenica):

- Poslovni krug preduzeća sa portirnicom, upravnom zgradom, objektom skladišta i stolarskom radionicom, pomoćnim magacinom i deponijama drveta i uglja lociran je u centralnom području-prigradsko naselje Podubravlje, na prostoru koji ograničava željeznički kolosijek Sarajevo – Doboj i ul. Podubravlje.
- U ul. "Huseina Kapetana Gradaševića" br.49 i ul. "Dr. Pinkasa Bandta" br. 22 (zgrada "samačke") u podrumu stambenih objekata smještene su gradske kotlovnice (na ugalj).
- U Kamenici, cca 18 km od Zavidovića, nalazi se stanica za hlorisanje vode.

Od privrednih subjekata koji zapošljavaju najveći broj radnika ili zauzimaju najveće površine ističu se:

- „Tvornica montažnih kuća Krivaja“ d.o.o.,
- „SETA INŽINJERING“ d.o.o.,
- „MGV Gradnja“ d.o.o.,
- IP „Krivaja“ d.o.o. u stečaju („Krivaja Mobil“ d.o.o.),
- „Krivaja Metali“ d.o.o.,
- Baucentar „Almy“ d.o.o.,
- Tržni centar „Robot komerc“ d.o.o.,
- GP „Porobić“ d.o.o.,
- TUPD „ERDI“ d.o.o.,
- „TTI“ d.o.o.,
- „AS“ d.o.o.,
- „OFIĆINA METALMEKANIKA ERMEN“ d.o.o.,
- „BAUMY“ d.o.o.,
- „MONTING-Z“ d.o.o.,
- „ZIKO“ d.d.,
- Tržni centar „PLANET“,
- Tržni centar „MEPROMEX“,
- „GRADNJA 1“ d.o.o.,
- „EUROIMPEX-AN“ d.o.o.,
- „TRIMONT“ d.o.o.,
- JKP „RADNIK“ d.o.o.

Najveći broj postojećih privredno-poslovnih zona i subjekata smješten je u centralnom urbanom području općine Zavidovići gdje su utvrđene tri poslovne zone: Ekonomija- Batvice, Majdanska polja i Podubravlje sa kompleksima IP „Krivaja“, koje se nalaze u granici Urbanističkog plana Zavidovića. Ovi sadržaji od ukupne površine centralnog urbaniziranog područja općine zauzimaju preko 75 hektara površine (od toga cca 40 hektara zauzima IP "Krivaja").

Što se tiče ostalog područja općine značajniji privredno-poslovni subjekti locirani su: „ZIKO“ d.d. na području naseljenog mjesta Dolac (dolina rijeke Bosne), farma pilića u naseljenom mjestu Krivaja, „ALU SOFT“ d.o.o. u naseljenom mjestu Vozuća (dolina rijeke Krivaje), „EUROIMPEX-AN“ d.o.o. i „GRADNJA 1“ d.o.o. u naseljenom mjestu Kućice, i „TRIMONT“ d.o.o. u naseljenom mjestu Čardak, dolina rijeke Gostović.

S obzirom da su postojeće privredno-poslovne zone: Ekonomija-Batvice, Majdanska polja i područje Podubravlja (IP Krivaja) uglavnom skoncentrisane na urbanom području općinskog centra (u granici Urbanističkog plana), a imajuću u vidu popunjenost njihovih kapaciteta, neophodno je definirati prostore za razvoj novih privredno-poslovnih zona.

Otvaranjem novih privredno-poslovnih zona na prostoru općine Zavidovići potrebno je da se ubuduće, na mikrolokacijama ograniči pojedinačno i raštrkano građenje privrednih objekata, a njihovim pravilnim razmještajem u prostoru obezbijedi približno ravnomjeran razvoj općine i van urbanog područja općinskog centra.

Kao planirane privredno-poslovne zone predlažu se lokacije: Kućice, Curići, Rasadnik i Vozuća, kao i proširenje postojeće zone „Ziko“ na lokaciji Dolac, što ukupno iznosi cca 54 hektara novih površina.

Planirane i postojeće privredno-poslovne zone

Namjena	Naziv	Površina (ha)
planirana	Vozuća	11,31
planirana	Curići	2,11
planirana	Rasadnik	14,18
planirana	Kućice	23,61
planirana	Ziko (proširenje)	3,05
	Ukupno:	54,26
postojeća	Kućice	3,48
postojeća	Ziko	1,47
postojeća	Ekonomija Batvice	22,98
postojeća	Majdanska polja	12,71
postojeća	Krivaja I	29,77
postojeća	Krivaja II	11,12
	Ukupno:	81,53
	Sveukupno:	135,79

Na grafičkom prilogu br.11. Prostornog plana dat je prikaz postojećih i planiranih privredno-poslovnih zona, kao i područja pogodnih za razvoj turizma na području općine Zavidovići.

S obzirom na šumsko bogatstvo kao veliki prirodni potencijal kojim obiluje općina Zavidovići drvoprerađivačka industrija na ovom području ima vodeću ulogu, a razvoj općine je baziran na eksploataciji ovog prirodnog bogatstva. Na području općine zastupljene su i metaloprerađivačka i tekstilna industrija, pa shodno tome i orijentaciju privrednog razvoja treba prije svega bazirati na ove tri industrije, koje imaju potencijal za dalji razvoj i širenje.

Osnovni preduslov koji bi dalje doprinio jačanju malih i srednjih preduzeća je konačna privatizacija IP "Krivaja" d.o.o. („Krivaja Mobil“ d.o.o.). Ovaj proces treba završiti što je prije moguće, prije svega zbog važnosti ovog preduzeća za općinu, pa i za čitavu regiju, pogotovo sa aspekta direktnog, ili indirektnog zapošljavanja, te činjenice da ovakvi privredni kompleksi predstavljaju prirodno tržište za male i porodične obrte.

Takođe, ovaj cilj podrazumijeva i završetak infrastrukturnih radova unutar industrijske zone "Ekonomija-Batvice" i stavljanje u funkciju daljeg privrednog razvoja.

Pri definisanju kapaciteta i pravaca privrednog razvoja općine Zavidovići prednost treba dati onim djelatnostima koje su niskoenergetski zahtjevne i radno intenzivne, a sve u skladu sa održivim razvojem. Planirane djelatnosti moraju zadovoljiti ekološke i urbane zahtjeve, te tržišne kriterije i standarde. Polazeći od postignutog stepena razvijenosti i postavljenih ciljeva razvoja privrede na federalnom i kantonalnom nivou, općina Zavidovići bi trebala u svom daljem razvoju da ima u vidu ekspanziju malih i srednjih preduzeća koja će vidno utjecati na budući privredni razvoj ovog područja.

Razvoj poljoprivrede

Poljoprivreda, kao poseban sektor, uglavnom se bazira na malim individualnim proizvođačima. Međutim, odgovarajuća konfiguracija, kvalitet zemlje i klimatski uslovi za specifične vrste poljoprivredne proizvodnje (jagodičasto voće, uzgoj ribe, proizvodnja meda, ljekovitog bilja, šumskih plodova) predstavljaju jaku osnovu za dobar poljoprivredni razvoj, uspostavljanje specijaliziranih poljoprivrednih zadruga koje će dodatno intenzivirati razvoj poljoprivrede i inicirati investicije u prehrambeno-prerađivački sektor. Realna su očekivanja da će poljoprivreda u narednom periodu zauzeti značajno mjesto u ukupnom razvoju općine. Brojni su razlozi za to, a jedan od najvažnijih je zadržavanje stanovništva na selu, jer područje općinskog centra Zavidovići, pa i šire područje ne može da prihvati višak nezaposlene radne snage sa sela.

U ruralnim dijelovima općine se objektivno ne može očekivati intenzivna poljoprivredna proizvodnja, ali se mogu uspostavljati različiti modaliteti modernizacije poljoprivredne proizvodnje (proizvodnja i otkup mlijeka, formiranje raznih farmi, proizvodnja i sakupljanje ljekovitog bilja, modernizacija stočarstva -intenzivni tov, unaprjeđenje voćarstva i sl.).

Činjenica je da su prisutna izvjesna ograničenja, kao što je usitnjenost i velika isparcelisanost posjeda, veoma slaba opremljenost mehanizacijom, nedostatak vode i kvalitetnih komunikacija, te stoga navedeni uslovi diktiraju da se primarna proizvodnja hrane strateški usmjeri na proizvode koji zahtijevaju intenzivan ljudski rad uz primjenu malih poljoprivrednih strojeva. Prema tome na ovom prostoru u proizvodnji hrane treba razvijati slijedeće proizvodne linije: povrtlarstvo sa proizvodnjom cvijeća, začinskog i ljekobilja, voćarstvo, pčelarstvo, ribogojstvo, proizvodnju i preradu mesa i mlijeka, peradarstvo i ostalu proizvodnju hrane na okućnici.

2.11.2. Turizam

Područje općine Zavidovići obiluje prirodnim bogatstvima i ljepotama, čiji se potencijali mogu iskoristiti za promociju turizma, razvijanje ekološke svijesti i boljeg, zdravijeg načina života u cjelini. Bogatstvo prirodnim resursima i ljepota brdsko-planinskih i gorskih pejzaža stvara ogromne potencijale za razvoj turizma na području općine. Potrebno je iskoristiti

moгуćnosti koje pruža ovo područje, a u isto vrijeme ne narušiti prirodni sklad i harmoniju, te sačuvati i unaprijediti prirodne vrijednosti.

Najpoznatija izletišta i lokacije na kojima je moguće intenzivnije bavljenje turizmom su Kamenica i Spomenik prirode Tajan, Maoča, Buretina, Klek i izletišta Luke i Ridžali. Navedena područja pružaju mogućnosti za razvijanje raznih oblika selektivnog turizma: planinski, sportsko-rekreativni, lovno-ribolovni, ekoturizam, seoski turizam i sl.

Kao najveći turistički potencijal na području općine Zavidovići svakako se ističe Spomenik prirode Tajan, kao zaštićena prirodna vrijednost IIIb kategorije, prema Zakonu o zaštiti prirode FBiH („Službene novine FBiH“ 66/13) i koji kao takav predstavlja zaštićeno područje izdvojeno u cilju zaštite specifičnih prirodnih obilježja sa visokim turističkim potencijalom.

Turistički potencijal prirodnih resursa postoji, ali nije dovoljno razvijen. Prirodne pogodnosti koje posjeduje općina nisu praćene odgovarajućom infrastrukturnom opremljenošću kao i edukativnim mjerama. U posljednje vrijeme Općina Zavidovići je intenzivirala napore u obogaćivanju turističke infrastrukture na području Kamenice i Spomenika prirode Tajan. Na području izletišta Luke postoji Turistički info centar koji vrši promociju Spomenika prirode Tajan.

Destinacije Maoče, Kamenice i Čardaka sa određenim brojem izgrađenih vikend objekata i Mitrovići (sa golf terenom) imaju povoljne početne turističke korake, ali je potrebno veliko ulaganje za stavljanje u funkciju i iskorištenost ovih potencijala.

Bogatstvo tekuće vode je prirodni resurs koji treba čuvati i treba mnogo raditi na razvijanju svijesti o očuvanju ovog resursa, ali istovremeno ga ponuditi tržištu i ostvariti dobit. Zahvaljujući velikom broju mjesta pogodnim za kupanje na potezu od Ribnice do Maoče lokalno stanovništvo ostvaruje sporadičan dohodak prodajom lokalnih proizvoda kupacima i kamperima u gornjem toku Krivaje. Budući razvoj turizma bi trebalo bazirati na unaprjeđenju sadržaja na lokalitetima 14.kilometar i Kamenica, izgradnji kupališta i sportskih igrališta na izletištu Luke, razvoju „Bed & Breakfast“ usluga, izgradnji površina i infrastrukture za kampovanje u gornjem toku Krivaje na potezu Ribnica-Maoča. Kao poseban turistički proizvod izdvaja se Krivaja-rafting koji se zahvaljujući potencijalima rijeke Krivaje organizuje više od decenije i koji je postao tradicionalan.

Za razvoj turizma, kao specifičnog oblika turističkih posjeta potaknutog zanimanjem za sport, rekreaciju, historiju i umjetnost, stoje na raspolaganju područja prirodnih vrijednosti i objekti kulturno-historijskog naslijeđa.

2.12. DRUŠTVENA INFRASTRUKTURA

2.12.1. OBRAZOVANJE

Predškolsko obrazovanje

Na području općine Zavidovići egzistira JU za predškolski odgoj i obrazovanje „Gradski dječiji vrtić“. Ustanova posjeduje tri objekta i to u gradu dva i jedan u MZ Vozuća, od kojih jedan objekat u gradu „Stari vrtić“ nije u funkciji. U školskoj 2015/2016. godini u Ustanovu je upisano ukupno 248 djece.

Ukupna korisna površina kojom Ustanova raspolaže iznosi 1950 m² unutarnjeg prostora i 13200 m² vanjskog prostora, od čega je u upotrebi za predškolski odgoj i obrazovanje 1470 m² ili 5,93 m²/djetetu unutarnjeg prostora i 12000 m² ili 48,4 m²/djetetu vanjskog prostora.

U Ustanovi je ukupno zaposlen 21 uposlenik od toga je 13 stručnog osoblja (zdravstvenog i odgojnog), pa je prosječan broj djece na jednog vaspitača 19, što nije u skladu sa važećim pedagoškim standardima.

Procjenjuje se da na području općine Zavidovići ima cca 2400 djece predškolskog uzrasta što znači da predškolsko obrazovanje pohađa 10 % od ukupnog broja predškolske djece.

Zakonom je ustanovljena obaveza pohađanja predškolskog obrazovanja za svu djecu, u trajanju od nekoliko mjeseci prije upisa u osnovnu školu, tako da je ovaj uzrast djece obuhvaćen 100 % predškolskim obrazovanjem.

U planskom periodu u obuhvatu Prostornog plana, godišnje se može očekivati između cca 2500 - 4000 predškolske djece.

Prema postavljenim kriterijima¹², za prihvatanje ukupnog broja predškolske djece je potrebno obezbjediti ukupno 22000 m² izgrađene površine i 80000 m² slobodnih površina. Ako se uzme u obzir da u obuhvatu Prostornog plana postoji 1950 m² izgrađene površine i 13200 m² slobodnih površina, a ukoliko bi sva djeca bila smještena u predškolske ustanove, deficit bi iznosio cca 20050 m² izgrađenih površina i cca 66800 m² slobodnih površina.

U planskom periodu potrebno je obezbjediti sljedeće:

- obuhvatiti minimalno 30% od ukupnog broja predškolske djece za zbrinjavanje u predškolskim ustanovama,
- obnoviti i staviti u funkciju objekat predškolskog obrazovanja „Stari vrtić“ koji je van funkcije,
- planirati 5 novih objekata mješovitog tipa na području obuhvata Plana,
- ispoštovati predviđene kriterije kod dimenzioniranja planiranih objekata,
- ispoštovati predviđeni radijus opsluživanja 600 m kod lociranja novih objekata,
- pri dječijim ustanovama predvidjeti prostore za zdravstvenu zaštitu,
- obezbjediti adekvatne uvjete za djecu sa posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju.

Osnovno obrazovanje

Ukupan broj djece na području općine Zavidovići koji su upisani u školsku 2015/2016. godinu iznosi 3541 učenik. Prema podacima¹³ u zadnjih sedam godina se kontinuirano smanjuje broj osnovaca. Da taj broj nije zanemarljiv, govori podatak da je u 2016. godini u odnosu na 2009. godinu cca 20% manje osnovaca.

Osnovno obrazovanje na području Općine se realizira u 6 centralnih i 13 područnih osnovnih škola. U prijeratnom periodu su postojale još tri područne osnovne škole (PŠ Karačići pri OŠ Hajderovići, PŠ Mitrovići i PŠ Priluk pri OŠ Gostović) koje su sada u ruševnom stanju.

Učenici su raspoređeni u 172 odjeljenja, a prosječan broj učenika po odjeljenju iznosi 20,6.

¹² Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

¹³ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

Na svim osnovnim školama predaje 262 nastavnika, tj. jedan nastavnik dolazi na 13,5 učenika. Osnovnu školu godišnje završava cca 400 učenika.

Ukupna korisna površina u 24 evidentirana objekta, koja se koristi za osnovno obrazovanje iznosi 18801,49 m², tj 5,3 m² po učeniku.

Prema raspoloživim podacima, osnovne škole na području općine Zavidovići raspolažu sa 109 učionica i 51 nastavnih kabineta.

Površina fiskulturnih dvorana u kojima se odvija tjelesni i zdravstveni odgoj iznosi 1221 m², a površina vanjskih sportskih terena iznosi 13878 m².

Oko školskih objekata postoje vanjski tereni koji su uređeni kao školska dvorišta, uređene zelene površine, manji sportski tereni ili su neuređene zelene površine.

U planskom periodu u obuhvatu Prostornog plana, godišnje se može očekivati cca 4000 učenika u osnovnom obrazovanju.

Prema postavljenim kriterijima¹⁴, za prihvatanje ukupnog broja učenika potrebno je obezbjediti ukupno 16000 m² izgrađene površine i 40000 m² slobodnih površina, za nastavu u jednoj smjeni.

Ako se uzme u obzir da u obuhvatu Prostornog plana postoji približno 19000 m² izgrađene površine, 14000 m² otvorenih sportskih terena, cca 1220 m² površine sportskih dvorana, iako podatak o slobodnim površinama nedostaje, vidljivo je da nema deficita u prostoru i da postojeći kapaciteti mogu primiti i duplo veći broj učenika od planiranog (nastava u dvije smjene).

U planskom periodu je potrebno obezbjediti sljedeće:

- bolju opremljenost školskih objekata,
- uređenje vanjskih slobodnih površina,
- rekonstrukciju starih i dotrajalih objekata ili dijelova objekata i komunalne infrastrukture,
- izgradnju fiskulturne dvorane uz školski objekat koji je ne posjeduje,
- totalnu rekonstrukciju ili novu izgradnju PŠ Dolina/Alići.

Srednje obrazovanje

Na području općine Zavidovići u srednje škole, u školskoj 2015/2016. godini je upisano 1266 učenika. Prema podacima¹⁵ u zadnjih sedam godina najniži broj djece upisane u srednje škole u općini Zavidovići je u školskoj 2015/16. godini, tj. niži je za cca 28 % u odnosu na školsku 2011/12. godinu, kada je bio najveći u ovih sedam godina, ili za cca 11 % u odnosu na 2009/10. školsku godinu.

Srednje obrazovanje na području općine Zavidovići se realizira u 3 srednje škole i to: dvije četverogodišnje i jednoj mješovitoj srednjoj školi. U svim srednjim školama učenici su raspoređeni u 58 odjeljenja, a prosječan broj učenika po odjeljenju iznosi 21,83.

Na svim srednjim školama predaje 136 nastavnika, tj. jedan nastavnik dolazi na 9,31 učenika. Srednju školu godišnje završava cca 370 učenika. Ukupna korisna površina koja se koristi za srednje obrazovanje je 6765 m², tj 5,34 m²/ učeniku.

¹⁴ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

¹⁵ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

Većina školskih objekata je izgrađena sedamdesetih godina, dok su rekonstrukcije objekata ili dijelova objekata uglavnom vršene u devedesetim godinama, što je prilično dug vremenski period upotrebe, tako da objekti zahtijevaju adaptaciju, rekonstrukciju ili sanaciju dotrajalih dijelova (krova, fasade, sanitarija, podova, instalacija, mokrih čvorova i sl.).

Opremljenost većine srednjoškolskih objekata je nedovoljna i po pitanju mobilijara i po pitanju nastavnih sredstava. Nedovoljan je i broj kabineta, laboratorija i radionica za stručnu nastavu.

Određeni broj učenika sa područja općine Zavidovići pohađa srednje škole na području drugih općina, tako je prema podacima¹⁶ u 2015. godini 21 učenik sa područja općine Zavidovići imao smještaj u Đačkom domu u Zenici, gdje su pohađali nastavu.

U planskom periodu u obuhvatu Prostornog plana, godišnje se može očekivati između cca 2000 - 2500 učenika u srednjem obrazovanju.

Prema postavljenim kriterijima¹⁷, za prihvatanje ukupnog broja učenika je potrebno obezbjediti ukupno cca 9000 m² izgrađene površine i 18000 m² slobodnih površina, za nastavu u dvije smjene.

Ako se uzme u obzir da u obuhvatu Prostornog plana postoji približno 7000 m² korisne površine, cca 1000 m² površine sportskih dvorana, iako podatake o otvorenim sportskim površinama i slobodnim površinama nemamo, vidljivo je da prostor kvantitativno u potpunosti ne zadovoljava potrebe za planski period, a deficit se može izraziti u cca 2000 m² izgrađene površine, tj. jedan srednjoškolski objekat.

Za kvalitetno provođenje nastavnih programa, shodno sepecifičnostima pojedinih srednjih škola, postoje zahtjevi i za dodatne prostore u pojedinim školama.

U planskom periodu je potrebno obezbjediti sljedeće:

- izgradnju jednog novog srednjoškolskog objekta,
- po potrebi izgradnju đačkog doma, kapaciteta cca 30 učenika,
- dodatne sportske i slobodne površine uz sve školske objekte,
- bolju opremljenost školskih objekata (kabineti, radionice, laboratorije)
- rekonstrukciju starih i dotrajalih objekata ili dijelova objekata i komunalne infrastrukture,
- i po mogućnosti školski bazen.

2.12.2. ZDRAVSTVO

Na području općine Zavidovići djeluje jedna javna zdravstvena ustanova JU „Dom zdravlja“ Zavidovići i 17 privatnih zdravstvenih ustanova¹⁸.

JU „Dom zdravlja“ Zavidovići

Javna ustanova „Dom zdravlja“ organizuje i sprovodi primarnu zdravstvenu zaštitu, kao i određene vidove konsultativno specijalističke zdravstvene zaštite stanovništva na području općine Zavidovići.

¹⁶ Đački dom Zenica

¹⁷ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

¹⁸Ministarstvo zdravlja Zeničko-dobojskog kantona

Pored glavnog objekta u kojem se nalazi 5 ambulanti porodične medicine, Ustanova raspolaže i sa 10 ambulanti porodične medicine na cijelom području općine i to:

- ambulanta Gaj,
- ambulanta Vožuća,
- ambulanta Maoča,
- ambulanta Kovači,
- ambulanta Pašin Konak,
- ambulanta Gostović,
- ambulanta Dolina,
- ambulanta Krivaja,
- ambulanta Rujnica,
- ambulanta Mećevići.

Ukupna korisna površina kojom raspolaže JU „Dom zdravlja“ Zavidovići iznosi 5289 m². Zdravstvenu zaštitu pruža ukupno 116 zdravstvenih radnika.

Stanovništvo općine Zavidovići bolničku zdravstvenu zaštitu ostvaruje u Kantonalnoj bolnici Zenica i Općoj bolnici Tešanj.

Privatne zdravstvene ustanove

Na području općine Zavidovići egzistira 17 privatnih zdravstvenih ustanova i tri apoteke koje su u sastavu ustanova iz Zenice (Zenilijek u krugu Doma zdravlja, Zefarm u bivšoj Gradskoj apoteci i apoteka Zdravlje).

Red. broj	Naziv Privatne zdravstvene ustanove
1.	PZU Apoteka „Pharm“
2.	PP Apoteka „Dedić“
3.	PP Apoteka „Imširović“
4.	Apoteka „D-Pharm“
5.	Apoteka „Altea“
6.	Specijalizirana prodavnica „Optika-foto“
7.	PP - specijalistička ordinacija „Brčić“
8.	PP - specijalistička ordinacija „Čebić“
9.	PP - specijalistička ordinacija „Šestović“
10.	PP - specijalistička ordinacija „Kaknjašević“
11.	PP - specijalistička ordinacija „Dr Aida“
12.	PP - stomatološka ordinacija „Mujić“
13.	PP - stomatološka ordinacija „Hodžić“
14.	PP - stomatološka ordinacija „Muftiju“
15.	PP - stomatološka ordinacija „Kovačević“
16.	PP - stomatološka ordinacija „Bašić“
17.	PP - stomatološka ordinacija „Bajramović“

(PZU-privatna zdravstvena ustanova; PP- privatna praksa)

Može se zaključiti da na prostoru općine Zavidovići pored JU „Dom zdravlja“, u oblasti zdravstvene zaštite stanovnika djeluje još 8 apoteka, 5 specijalističkih ordinacija, 6 stomatoloških ordinacija i jedna specijalizirana prodavnica.

Prema postavljenim kriterijima¹⁹, a u odnosu na postojeće stanje, postojeći kapacitet Doma

¹⁹ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

zdravlja, broj zdravstvenih stanica i broj apoteka, prema planiranom broju stanovnika, zadovoljava osnovne potrebe općine Zavidovići.

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojećih zdravstvenih objekata i infrastrukture,
- rekonstrukciju i proširenje kapaciteta Centra za fizikalnu rehabilitaciju i Službe za radiološku diagnostiku u kompleksu Doma zdravlja,
- rekonstrukciju ulazne saobraćajnice u kompleks Doma zdravlja,
- po potrebi, obezbjediti lokacije za izgradnju ili adaptaciju objekata za porodičnu medicinu, radijus opsluživanja cca 2 km (za seoska područja 6 - 10 km),
- razvoj apotekarske djelatnosti, radijus opsluživanja cca 3 km.

2.12.3. SOCIJALNA ZAŠTITA

Socijalno-ekonomsko stanje stanovništva u općini Zavidovići je općenito nepovoljno. Jedina ustanova koja obavlja djelatnost socijalne zaštite na području općine Zavidovići je JU Centar za socijalni rad Zavidovići sa 10 zaposlenih od čega su 4 stručna lica.

Ukupna površina koju koristi JU Centar za socijalni rad je 100 m² korisne površine.

Pored Centra za socijalni rad u općini Zavidovići djeluje određen broj nevladinih organizacija, koje se u većoj ili manjoj mjeri bave pojedinim aktivnostima socijalnog karaktera, kao što su Crveni križ, Merhamet, Udruženje roditelja djece sa poteškoćama u razvoju „Mala sirena“ i sl..

Na području općine Zavidovići socijalnu zaštitu građana realiziraju stručni uposlenici JU Centra za socijalni rad Zavidovići i članovi postojećih socijalnih organizacija i udruženja.

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojećih objekata i prostora i po potrebi izgradnju novih (javna kuhinja, savjetovišta i sl.) uz osiguravanje zakonom propisanih uvjeta, a naročito uvjeta za lica sa smanjenim tjelesnim mogućnostima,
- usklađivanje organizacije Centra za socijalni rad sa Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite FBiH, što podrazumjeva veći broj radnika nego što je predviđeno postojećom sistematizacijom, rekonstrukciju prostora i nabavku opreme za rad.

2.12.4. KULTURA

Najznačajnije usluge u oblasti kulture na području općine Zavidovići daju sljedeće profesionalne ustanove:

- Javna ustanova „Centar za kulturu“

Ukupna korisna površina kojom Ustanova raspolaže iznosi 2500 m², s tim da Ustanova ustupa bez naknade prostor JU „Javna biblioteka“ Zavidovići u površini od 365 m². Ustanova posjeduje kino salu, kapaciteta 430 sjedišta, ukupne korisne površine 488 m².

U okviru ove Ustanove se odigravaju skoro svi kulturni događaji:

- pozorišne i filmske predstave,

- izložbe,
- promocije knjiga,
- obilježavanje značajnih državnih i vjerskih datuma,
- festivali i manifestacije koje organizuju različita udruženja građana, asocijacije i drugi subjekti koji djeluju u oblasti kulture.

- JU „Javna biblioteka“ Zavidovići

Ustanova se nalazi u sklopu objekta JU „Centar za kulturu“, prostorno je odjeljena od drugih dijelova objekta i čini zasebnu cjelinu u površini 300 m², dok dio prostora u prizemlju istog objekta u površini od 65 m² se koristi u svrhu smještaja i razvoja „Zavičajne zbirke“ grada.

Biblioteka raspolaže fondom od 45000 bibliotečkih jedinica.

JU „Javna biblioteka“ organizira niz kulturnih dešavanja kao što su prijemi i upoznavanje učenika sa radom biblioteke i obrađivanje različitih tema sa učenicima iz ove oblasti, takmičenje u spelovanju, promocije knjiga, organiziranje radionica na različite teme i sl..

- Muzej grada Zavidovića

Izgaradnja Muzeja grada Zavidovića je započeta 2012. godine, u periodu 2013-2014. godina radovi su obustavljeni zbog nedostatka sredstava, a nastavljeni su 2015. godine i traju do danas.

Značajno djelovanje i učešće u kulturnom životu imaju i nacionalna kulturna društva, kulturno – umjetnička društva, udruženja građana, asocijacije i drugi subjekti koji djeluju u oblasti kulture. Kulturna zbivanja, manifestacije i festivali u organizaciji udruženja građana, asocijacija, JU „Centar za kulturu“ i drugih subjekata koji djeluju u ovoj oblasti:

- Manifestacija „Ljeto u gradu“
- „Raspjevana jesen“
- „Mini play back show“
- „Plesom do snova“
- „Festival dječijeg teatra“
- „Harfafest i drugo“
- „Izbor sportiste općine Zavidovići“
- „Dani kruha“
- „Maskenbal“
- „Božićni koncert“.

Uzimajući u obzir postavljene kriterije²⁰ može se konstatovati da je na prostoru općine Zavidovići evidentan nedostatak kulturnih sadržaja i adekvatnog prostora za obavljenje ovih djelatnosti.

Općenito problem svih općina u ZE-DO kantonu, pa tako i općine Zavidovići je nedovoljno ulaganje u kulturu, nedovoljno stimuliranje udruženja koja se bave kulturom, veliki broj udruženja koja nemaju zadovoljavajuću kvalitetu i sl.

Značajan problem u oblasti kulture predstavlja i nedovoljna briga o spomenicima kulturno – historijskog naslijeđa.

²⁰ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojećih kulturnih ustanova,
- izgradnju novog kulturnog centra (kino, pozorište) kapaciteta cca 800 mjesta,
- prostore za klubove i kulturna društva, ukupne površine cca 600 m²,
- proširenje prostora biblioteke sa čitaonicama u površini cca 500 m²,
- prostor za galerije u ukupnoj površini cca 400 m²,
- prostore za ostale potrebe (lokalna televizija, radio, novine i sl.) ukupne površine cca 500 m²,
- prostore za omladinske centre ukupne površine cca 600 m².

2.12.5. SPORT I FIZIČKA KULTURA

Fizička kultura na području općine Zavidovići se realizira kroz tri segmenta:

- školska fizička kultura,
- takmičarski sport,
- sportska rekreacija.

Školska fizička kultura se realizira putem nastavnih planova i programa u obrazovnim ustanovama (predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje).

Takmičarski sport se realizira kroz takmičenja sportskih klubova, organizacija ili udruženja u različitim ligama na nivou BiH, Federacije, Regije, Kantona, Općine ili na međunarodnim ili kup takmičenjima. Prema evidenciji Službe za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Općine Zavidovići i raspoloživim podacima, na području općine Zavidovići djeluju oko 27 sportskih klubova i udruženja, sportskih saveza i sportskih društava.

Sportska rekreacija kao najvažniji segment fizičke kultura se realizira kroz aktivnu rekreaciju i pasivnu rekreaciju. Ovaj segment fizičke kulture je izuzetno značajan, jer od njegove organiziranosti zavisi masovno uključivanje mladih i ostalih građana u sportske aktivnosti. Osnovu djelatnosti u sportskoj rekreaciji čini planska i sistematska aktivnost u cilju održavanja fizičke kondicije, razvoja sportskih i fizičkih sposobnosti, povećanje opće i specifične radne sposobnosti, podizanje i očuvanje zdravlja, sprječavanje fizičkih defamacija, produženje radne aktivnosti i života čovjeka i sl..

Na području općine Zavidovići egzistiraju sljedeći objekti namjenjeni sportu i rekreaciji:

- sportska dvorana (2013. i 2015. godine vršene manje sanacije, potrebna sanacija krova), u MZ Branioca Grada,
- nogometni stadion, (glavni i pomoćni teren i manji teren sa umjetnom travom),
- 2 teniska igrališta (u Ulici 8. marta bb),
- Igralište za mali nogomet i košarkaško igralište („Stari rukometni stadion“ u naselju Sutjeska, površine cca 5000 m²),
- 22 lovačke kuće („Stara Kamenica“ i „Predašnica“ u Branioci Grada; „Brvnara Delići“, „Omerović Hilmo“, „Perovići“ i „Podsjelovo“ u Hajderovcu; „Davulije“, „Zablizna“ i „Volijera-Davulije“ u Davulijama; „Lovnička Rijeka“ u Lovnici; „Dištica“, „Runješ“ i „Džine“ u Ribnici; „Stog - Kamenica“ u Kamenici; „Mahoje“,

- „Buretina II“, „Borova Glava“, „Gradina – Marušići“ i „Ražišta“ u Gostoviću; „Blizna“ u Rujnici; „Kablovac“ i „Tatašnica“ u Vozućoj),
- Teren za sportske aktivnosti u romskom naselju u MZ Lovnica, podružnica Dolovi,
 - 4 igrališta za mali nogomet dimenzija 42 x 22 m u MZ Rujnica na lokalitetima Rujnica, Husići, Kazići i Tursići,
 - Sportski centar u MZ Mahoje (nogometni teren, košarkaški teren i teren za odbojku, dječije igralište),
 - Sportski tereni u naseljenom mjestu Lijevoča (površine cca 2000 m², nogometni stadion sa 300 sjedećih mjesta, košarkaško igralište i dječije igralište) i naseljenom mjestu Borovnica (površine cca 2000 m², neuređeno) u MZ Gostović,
 - 2 sportska terena (zatvorenog tipa „Balon“) u Ul.35.divizije (nekadašnji sportski poligon „Partizan“),
 - Nogometni teren, dimenzija 50 x 25 m, sa tribinama i zatvorenim binom u MZ Branioci Grada, podružnica Džebe – Ridžali,
 - Izletišta u šumi ariša u blizini sportskih sadržaja u MZ Branioci Grada, podružnica Džebe – Ridžali,
 - Streljana u okviru Doma kulture u MZ Branioci Grada,
 - Teren za bočanje dimenzija 10 x 20 m u naseljenom mjestu Biljačić,
 - 2 sportska poligona u MZ Mećevoići (sportski poligon u mjestu Krčevine i poligon za mali nogomet u mjestu Mećevoići – Ekonomija),
 - 4 sportska poligona u MZ Vozuća (poligoni za mali fudbal, košarku i odbojku u naselju Vozuća i poligon za mali fudbal u mjestu Osječani),
 - 2 sportska poligona u MZ Pašin Konak (poligon za mali nogomet u mjestu Mramorje i u mjestu Livade),
 - Sportski poligon „Dovišta“ u MZ Stipovići (mali nogomet, košarka i rukomet),
 - 2 sportska poligona u MZ Brezik (poligon za mali nogomet „Luke“ u Breziku i sportski poligon „Pašića Ravan“ u mjestu Brašljevine),
 - 2 igrališta za djecu u MZ Klek (u naselju Gvozdeni Most i ispod zgrade PIO/MIO)
 - 2 sportska poligona u MZ Dolina – Alići (nogometni stadion i poligon za basket u Dolini),
 - 3 sportska poligona u MZ Krivaja – Smailbašići (2 poligona za mali nogomet i poligon za basket u Smailbašićima),
 - 2 sportska poligona i dva dječija igrališta u MZ Asim Čamdžić (2 sportsko poligona u Novom naselju i 2 dječija igrališta u Gradu),

Prema postavljenim kriterijima²¹, na prostoru općine Zavidovići je evidentan nedostatak sportskih i rekreativnih sadržaja i adekvatnog prostora za obavljanje ovih djelatnosti.

Orjentaciona procjena je da za potrebe stanovnika, treba obezbjediti ukupno cca 115000 m² otvorenih površina za sport i aktivnu rekreaciju i cca 7200 m² zatvorenih prostora namjenjenih sportu i aktivnoj rekreaciji.

Da bi se zadovoljile potrebe stanovnika za pasivnom rekreacijom (šetnice, parkovi, park-šume, izletišta i sl.) potrebno je obezbjediti sveukupno cca 48 ha ovih površina.

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojeće sportske dvorane,
- izgradnju sportskog centra (zatvoreni i otvoreni bazen, zatvoreni i otvoreni sportski tereni i sl.),

²¹ Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

- izgradnju sportskih poligona (košarka, odbojka, mali nogomet, rukomet i sl.) u mjesnim zajednicama Dubravica, Donji Gostović, Dolac, Kovači, Krivaja, Ribnica i Maoča,
- rekonstrukciju i izgradnju novih sportskih poligona na području cijele općine, gdje se ukaže potreba za istim,
- izgradnju otvorenih sportskih terena i rekreativnih površina (parkovi, dječija igrališta, šetnice i sl.) unutar urbanih cjelina,
- uređenje postojećih izletišta i izgradnja novih,
- izgradnju trim i šumskih staza za rekreaciju, sport i lov,
- uređenje planinarskih staza,
- razvoj i promociju Spomenika prirode „Tajan“ (proteže se na dvije općine i ima važnost za cijeli Kanton).

2.12.6. UPRAVA

Općinska uprava organizirana je na temelju Ustava Federacije BiH, Zakona o osnovama lokalne samouprave, Ustava ZE-DO kantona, Zakona o lokalnoj samoupravi i Statuta općine Zavidovići. Vlastite nadležnosti općinske uprave su propisane Statutom općine Zavidovići u skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH.

Općina Zavidovići ima dva organa:

- Općinsko vijeće je predstavnički organ građana i organa lokalne samouprave,
- Općinski načelnik je nosilac izvršne vlasti Općine.

U funkciji realizacije izvršno - upravnih nadležnosti Općinskog vijeća i Općinskog načelnika, formirane su općinske službe, koje obavljaju informativno-analitičke poslove, administrativno-tehničke poslove i poslove upravnog rješavanja i to:

- Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva,
- Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu,
- Služba za upravu geodetskih, imovinsko – pravnih poslova i urbanizam,
- Služba za upravu pitanja boraca, raseljenih lica i izbjeglica,
- Služba za upravu civilne zaštite,
- Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova.

Na području Općine osnivaju se mjesne zajednice kao obavezan oblik mjesne samouprave putem kojih građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utiču na njihov život i rad.

Mjesne zajednice osniva Općinsko vijeće, odlukom, na Inicijativu za osnivanje, pokrenutu od starane građana, organizacija i udruženja s područja njihovog prebivališta ili Općinskog načelnika uz ispunjavanje propisanih uvjeta.

Mjesne zajednice se osnivaju kao oblik neposrednog učestvovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima. U okviru svog djelokruga formiraju organe mjesne zajednice i utvrđuju program rada mjesne zajednice, način finansiranja programa rada, obavljaju administrativne i druge poslove za potrebe mjesne zajednice.

Općina Zavidovići ima 21 mjesnu zajednicu i to: MZ „Branioci Grada“, MZ „Asim Čamdžić“, MZ „Klek“, MZ „Dubravica“, MZ „Dolina – Alići“, MZ „Donji Gostović“, MZ

„Stipovići“, MZ „Lovnica“, MZ „Dolac“, MZ „Rujnica“, MZ „Mečevići“, MZ „Pašin Konak“, MZ „Kovači“, MZ „Brezik“, MZ „Mahoje“, MZ „Gostović“, MZ „Vozuća“, MZ „Krivaja – Smailbašići“, MZ „Krivaja“, MZ „Ribnica“ i MZ „Maoča“.

U planskom periodu je potrebno planirati:

- adaptaciju i modernizaciju prostora koje koriste organi uprave,
- opremanje prostora adekvatnom opremom, uvezivanje na nivou Kantona,
- tehnološko unapređivanje procesa u cilju ubrzavanja rješavanja pojedinih predmeta,
- razvoj ljudskih resursa shodno organizacijskim potrebama i sl.

2.12.7. SUDSTVO

Na području općine Zavidovići djeluje Općinski sud u Zavidovićima. Općinski sud u Zavidovićima je osnovan sukladno Zakonu o sudovima u FBiH i to za dvije općine: općinu Zavidovići (gdje je i sjedište suda) i općinu Maglaj (Odjeljenje suda u Maglaju).

Prema raspoloživim podacima, ukupna korisna površina koja se koristi za potrebe suda u općini Zavidovići iznosi cca 800 m². Ova površina je nedovoljna, a deficit se naročito odnosi na nedostatak potrebnog prostora za smještaj arhive suda, adekvatnije prostorije za osobe lišene slobode/ privedene osobe, adekvatnije prostorije za suđenje maloljetnicima i nedostatak potrebnih kancelarija.

U planskom periodu je potrebno planirati:

- adaptaciju i proširenje zgrade suda (obezbjeđenje prostora za smještaj arhive suda, adekvatne prostore za osobe lišene slobode/ privedene osobe, adekvatnije prostorije za suđenje maloljetnicima i veći broj kancelarija),
- razvoj ljudskih resursa shodno organizacijskim potrebama i sl..

2.12.8. OSTALE DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Na području općine Zavidovići egzistiraju:

- Veterinarske stanice

Na području općine Zavidovići registrirane su dvije privatne veterinarske stanice i to:

- Veterinarska stanica „Dr Uner“ d.o.o. Zavidovići, smještena u Ul. Zlatnih ljljana bb
- Veterinarska stanica „Zevet“ d.o.o. Zenica, odjel u Zavidovićima, smještena u Ul. Zlatnih ljljana bb

- Banke

Naziv
- IK Banka d.d. Zenica, ekspozitura Zavidovići
- UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovnica u Zavidovićima
- ProCredit Bank d.d. Sarajevo, Agencija Zavidovići
- Raiffeisen Bank d.d. Sarajevo, GF Zenica, Agencija Zavidovići

– Union Banka d.d. Sarajevo, ekspozitura Zavidovići
– Mikrokreditna fondacija LIDER
– Partner mikrokreditna fondacija Tuzla, ekspozitura Zavidovići
– Mikrokreditna fondacija „Prizma“ Sarajevo, ekspozitura Zavidovići
– Mikrokreditna fondacija „MI-BOSPO“ Tuzla, ekspozitura Zavidovići
– MKD „Mikrofin“ d.o.o. Banja Luka, ekspozitura Zavidovići

- Pošta

JP „BH Pošta“ d.o.o. Sarajevo u općini Zavidovići ima 6 poštanskih jedinica i to: 5 poštanskih jedinica i izdvojeni poštanski šalter, u kojima je zaposleno ukupno 28 radnika. Time su zadovoljeni kriteriji²² dostupnosti poštanskih usluga korisnicima.

Objekat pošte	Adresa	Broj uposlenih	napomena
– Pošta Zavidovići	Ul. Patriotske lige bb	22	u vlasništvu
– Pošta Kovači	Kovači	1	u vlasništvu
– Pošta Vozuća	Vozuća	2	u vlasništvu
– Pošta Hajderovići	Hajderovići	1	u zakupu
– Pošta Čardak	Čardak	1	u zakupu
– Izdvojeni šalter u Općini Zavidovići	Ul. Safvet bega Bašagića	1	u zakupu

Objekti JP „BH POŠTA“ d.o.o. Sarajevo

- Policijska uprava Zavidovići

Policijska uprava Zavidovići se nalazi u Ul. Safvet bega Bašagića u Zavidovićima. Uprava raspolaže sa korisnim prostorom u površini od 1099 m². Šalter sala CIPS_a, koja je u sklopu PU Zavidovići je površine 140.17 m² sa podrumskim prostorom površine 67,41 m². Ukupan broj zaposlenih u Policijskoj upravi Zavidovići je 118 uposlenika.

U narednom periodu se planira sanacija krova objekta PU Zavidovići, izgradnja nadstrešnice za službena vozila, video nadzor i sl..

- Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona, poslovnica u Zavidovićima

Poslovnica Zavoda se nalazi u ulici Maršala Tita br. 15 u Zavidovićima. Korisna površina s kojom Poslovnica raspolaže iznosi 371 m², a upošljava 4 uposlenika. 1998-1999. godine objekat Poslovnice je u potpunosti adaptiran, uređen je prilaz i parking za uposlenike čime su zadovoljene potrebe Zavoda za naredni period.

- Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje Mostar, Kantonalna administrativna služba Zenica, poslovnica Zavidovići

Poslovnica Zavoda se nalazi u ulici Prvomajska bb u Zavidovićima. Korisna površina kojom Poslovnica raspolaže iznosi 244,71 m². Ovaj prostor je namjenjen za potrebe Zavoda i za potrebe Udruženja penzionera.

²² Prostorna osnova Prostornog plana općine Zavidovići (2016-2036.)

- Vatrogasni dom

Na području općine Zavidovići egzistiraju 2 vatrogasna doma:

- Vatrogasni dom Općinske profesionalne vatrogasne jedinice općine Zavidovići, smješten u ulici Radnička u Zavidovićima,
- Vatrogasni dom Dobrovoljnog vatrogasnog društva „Krivaja“ Zavidovići, smješten u ulici Tvornička u Zavidovićima.

- Vjerske zajednice i vjerski objekti

Na području općine Zavidovići postoje 33 džamije, 32 mesdžida, 2 mekteba, Medžlis i 9 vakufskih kuća, Župna crkva, Župna kuća i 4 kapele, 2 manastira, 3 pravoslavna hrama, 1 pravoslavna crkva i dvije grobljanske kapele.

- Objekti Medžlisa Islamske zajednice Zavidovići

Red. broj	Džemat (mjesto)	Naziv vjerskog objekta
1.	Zavidovići, Ul. Gazi Husrev-begova	Gradska džamija
2.	Zavidovići, Ul. Stjepana Radića	Čaršijska džamija
3.	Zavidovići, Ul.Zlatnih ljiljana	Medžlis
4.	Zavidovići, Ul. Gazija	Džamija
5.	Zavidovići, Dragovac	Mesdžid
6.	Dubravica	Džamija i vakufska kuća
7.	Džebe	Džamija
8.	Majdan	Mesdžid
9.	Dolina	Džamija
10.	Alići	Mesdžid
11.	Lovnica	Džamija
12.	Lovnica - Bajramovići	Mesdžid
13.	Lovnica - Huremi	Mesdžid
14.	Dolovi	Džamija
15.	Potkleče	Džamija
16.	Potkleče, Ul. Jusufa Polića Ribara	Mesdžid
17.	Gostović - Poljice	Mesdžid
18.	Gostović – Paravci	Mesdžid
19.	Gostović	Džamija
20.	Stipovići	Mesdžid
21.	Kučice	Mesdžid
22.	Sinanovići	Džamija
23.	Sinanovići	Mesdžid
24.	Borovnica	Džamija
25.	Lijevča	Džamija
26.	Lijevča	Mesdžid
27.	Bajvati	Džamija – nova
28.	Bajvati	Džamija - stara
29.	Bajvati	Mesdžid
30.	Beše	Mesdžid
31.	Mahoje	Džamija
32.	Mečevići	Džamija i vakufska kuća
33.	Krčevine	Džamija i vakufska kuća
34.	Stavci	Džamija
35.	Gornji Kovači	Džamija i vakufska kuća
36.	Kuvelj	Mesdžid
37.	Karalići	Mesdžid
38.	Mednjik	Mesdžid

39.	Mramorje	Džamija
40.	Rujnica	Džamija – nova
41.	Rujnica	Džamija - stara
42.	Rujnica - Jolde	Mekteb i vakufska kuća
43.	Husići	Mesdžid
44.	Kazići	Mesdžid
45.	Tursići	Mesdžid
46.	Junuzovići	Mesdžid
47.	Imamovići	Mesdžid
48.	Perovići	Mesdžid
49.	Delići	Mesdžid
50.	Pašin Konak	Džamija
51.	Pašin Konak	Mekteb i vakufska kuća
52.	Kuljani	Mesdžid
53.	Krivaja - Stanica	Džamija i vakufska kuća
54.	Sadići	Mesdžid
55.	Smailbašići	Mesdžid
56.	Skroze	Džamija
57.	Vikovići	Džamija
58.	Donji Kovači	Džamija i vakufska kuća
59.	Mustajbašići	Mesdžid
60.	Hrkići	Mesdžid
61.	Krajinići	Džamija
62.	Brezik	Džamija
63.	Brašljevine	Mesdžid
64.	Vozuća	Džamija
65.	Slivići	Džamija i vakufska kuća
66.	Osječani	Mesdžid
67.	Crnjevo	Mesdžid
68.	Ribnica	Džamija

- Objekti Vrhbosanske nadbiskupije, Župni ured Zavidovići

Red. broj	Mjesto	Naziv vjerskog objekta
1.	Zavidovići, Ul. Stjepana Radića	Župna crkva
2.	Zavidovići, Ul. Stjepana Radića	Župna kuća
3.	Zavidovići, Ul. Stjepana Radića	Kapela i groblje
4.	Zavidovići, Ul. Stjepana Radića	Zgrada hrvatski dom
5.	Biljačić	Kapela i groblje i križ na brdu Glavica
6.	Zavidovići, Ul. Matije Gubca	Kapelica
7.	Dolina - Šimići	Kapela i groblje

- Objekti Srpske pravoslavne crkvene opštine Zavidovići

Red. broj	Mjesto	Naziv vjerskog objekta
1.	Zavidovići	Hram Sv. Save
2.	Zavidovići	Parohijski dom
3.	Čardak (Pejići)	Hram Sv. Nikole
4.	Otežnja - Udrim	Manastir Udrim (ruševan)
5.	Priluk	Grobljanska kapela (ruševna)
6.	Stog	Hram Sv. Velikomučenika Georgija
7.	Stog	Parohijski dom (ruševan)
8.	Vasići	Crkva (ruševna)

9.	Vozuća	Manastir Sv. Trojice, zvonik i temelji manastirske škole
10.	Vozuća	Parohijski dom
11.	Miljevići	Grobljanska kapela

Crkva u budućnosti namjerava obnoviti manastir Udrim i izgraditi prateće objekte uz manastir, obnoviti zgradu Manastirske škole uz manastir Vozuća i prateće objekte uz manastir, obnoviti parohijske domove u Stogu i Vozućoj, izgraditi sale za narod kod hramova u Zavidovićima i Čardaku i izgraditi kapele na mjesnim grobljima gdje se ukaže potreba.

Na [grafičkom prilogu broj 12](#). Prostornog plana dat je raspored objekata društvene infrastrukture na području općine Zavidovići.

2.13. POSEBNO ZAŠTIĆENA PODRUČJA

2.13.1. Područja prirodnih vrijednosti

U toku izrade Prostornog plana općine Zavidovići, raspoloživi podaci po pitanju zaštite prirode i njene raznolikosti uglavnom se odnose na Spomenik prirode Tajan koji je Skupština Kantona proglasila Zakonom o proglašenju Spomenika prirode Tajan („Sl.novine ZE-DO kantona, broj 3/08). Za potrebe ovog Prostornog plana nije rađena dokumentacija koja bi ovu oblast tretirala sa stručnog aspekta i dala preporuke u procesu planiranja i zaštite prostora. Stoga jedina mogućnost je bila da se prikupe informacije i otvori mogućnost u daljem koncipiranju načina i uvjeta zaštite prostora sa aspekta rješavanja zaštite i održivog korištenja biološke raznolikosti. Očuvanje biološke raznolikosti smatra se jednim od osnovnih međunarodnih načela u zaštiti prirode.

Na području općine Zavidovići reljef, vode i šume predstavljaju pejzažne strukture koje treba okvalifikovati kao karakteristične prirodne rezervate i vrijednosti. Utvrđivanjem dole navedenih zaštićenih kategorija prirodnih vrijednosti date su preporuke u procesu planiranja i zaštite prostora na području općine Zavidovići ([grafički prilog br. 13](#)).

Kategorija III b – Spomenik prirode i prirodnih obilježja

Spomenik prirode „Tajan“

U skladu sa stepenom zaštite u okviru Spomenika prirode, Zakonom su utvrđene dvije zaštićene zone, i to:

- Prva zaštićena zona obuhvata površinu od 4.038,35 ha i ista se nalazi na području općine Zavidovići (Šumsko gospodarsko područje „Krivajsko“). Ova zona se utvrđuje s ciljem konzervacije, biološke i hidrološke raznolikosti, zaštite posebnih prirodnih i kulturno-historijskih znamenitosti, te očuvanja edukacionih vrijednosti.
- Druga zaštićena zona, u koju spada preostali dio Spomenika prirode ukupne površine 910,00 ha, nalazi se na području općine Kakanj (Šumsko gospodarsko područje „Kakanjsko“). Ova zona se utvrđuje s ciljem konzervacije, biološke i hidrološke raznolikosti, zaštite posebnih prirodnih i kulturno historijskih znamenitosti, očuvanje edukacionih vrijednosti, kao i razvoja turizma u skladu sa principima održivog razvoja.

Razvojni ciljevi zaštite Spomenika prirode Tajan utvrđuju se radi usmjeravanja aktivnosti koje se odnose na:

- Mogućnosti za naučna istraživanja i obrazovanje vezano za izradu programa speleoloških, hidroloških, bioloških, arheoloških i drugih istraživanja, te izradu programa obuke sa ciljem razvoja kapaciteta interesnih skupina u oblasti zaštite okoliša, okolinskog upravljanja i upoznavanja sa vrijednostima područja.
- Razvoj turizma i rekreacije koji nisu u suprotnosti sa ciljevima zaštite Spomenika prirode, odnosno izgradnja i obnova turističke infrastrukture u skladu sa Prostornim planom područja posebnih obilježja, propisanim mjerama zaštite i Planom upravljanja.
- Poboljšanje socijalnih i ekonomskih uslova lokalnog stanovništva i stanovništva u okruženju Spomenika prirode: razvoj uslužnih i drugih djelatnosti u skladu sa ciljevima zaštite Spomenika prirode, turističke ponude, uređenja komunalne infrastrukture i uređenje objekata i javnih površina.

Upravljanje Spomenikom prirode, u skladu sa Zakonom, Prostornim planom područja posebnih obilježja, Planom upravljanja i drugim propisima, povjerava se Javnom preduzeću «Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona» d.o.o. Zavidovići.

Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.g. utvrđena je obaveza izrade Prostornog plana za područja posebnih obilježja od značaja za Kanton, i to za:

- Zaštićenu prirodnu cjelinu („Tajan“, „Žučica“, „Ribnica“ i „Trstionica“), iz čega proističe da je i područje Spomenika prirode Tajan sastavni dio ovog planskog dokumenta i proglašeno od značaja za Kanton. Aktivnosti na izradi istog su provedene za sada samo u pogledu donesene Odluke o pristupanju izradi Prostornog plana za područje posebnih obilježja, od strane Skupštine Kantona („Sl.novine ZE-DO kantona“, broj 10/11).

Kao osnovne vrijednosti zaštićenog područja navode se:

1. Kanjoni: Kanjon Mašice, Kanjon Suhe i Kanjon Duboke Tajašnice
2. Speleološki objekti: Jama Atom, Jama Javor, Omladinska jama i Lukina pećina
3. Jezero na Mašici,
4. Mašička stijena,
5. Kameni mostovi sa pećinama,
6. Paleontološki lokaliteti,
7. Arheološki lokaliteti,
8. „Izron“ Suhe,
9. Šume i geološka raznolikost,
10. Endemske biljke, i
11. Fauna.

Kategorija IV : Područje upravljanja staništima/vrstama

(Vegetaciono-florističke vrijednosti -skupine i pojedinačni primjerci rijetkih vrsta flore):

Masiv Veleža (117,5 ha) – serpentinske vrste biljaka

Razlog izdvajanja je veoma specifično stanište koje se nalazi na peridotitskoj-serpentinitskoj geološkoj podlozi na kojoj nalazimo veliki broj ekskluzivnih serpentinskih vrsta biljaka, tzv. serpentinofita npr.: *Halacsya sendtneri*, *Euphorbia gregesinii*, *Viola beckiana*, *Asplenium cuneifolium*, *Nothochleana maranthea*, *Sesleria latifolia*, kao i mogućom pojavom drugih rijetkih i endemskih biljaka: *Lilium bosniacum*, *Iris bosniaca* ...

Na području Spomenika prirode Tajan, kao i na području masiva Velež, utvrđena su nalazišta endemske i rijetke flore i faune.

Kategorija VI – zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa
(Geomorfološke i petrografske vrijednosti):

- sliv Gostović rijeke
- vodotok rijeke Krivaje
- vodotok rijeke Bosne

Kao **Područja za razvoj turizma i koncentrisanu izgradnju vikend objekata** izdvajaju se lokaliteti: Kamenica, Maoča, Borovnica-Čardak, Klek i Mitrovići.

2.13.2. Kulturno-historijsko naslijeđe

Područje općine Zavidovići koje je imalo povoljne uslove za naseljavanje kroz čitavo predhistorijsko i historijsko doba do danas je, nažalost, skoro neistraženo, pa je zato i malo dokaza o postojanju drevnih civilizacija na ovim prostorima.

Značajni lokaliteti ili objekti na području općine Zavidovići koje treba zaštititi su:

Predhistorijski period

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/ VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Nalazište u Hrgama	Lokalitet Hrge	Arheološki lokalitet, kasno bronzano doba Lokalni značaj	Lokaliteti su uglavnom nedostupni ili potpuno zarasli ili su ugroženi	Lokaltete bi trebalo locirati i obilježiti, uspostaviti zone zaštite i zaštititi od propadanja.
2. Gradine	Kamenica Potpaljenik, Čardak, Grabovica, Mitrovići	Arheološki lokalitet, suhozidni ili zemljani odbrambeni zidovi, bronzano i metalno doba. Lokalni značaj	izgradnjom objekata.	

Srednji vijek

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/ VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1.Srednjovjekovne nekropole stećaka	Mahoje, Gostović, Lovnica, Kovači, Pašin konak, Dragovići, Podvolujak, Grabovica, Beše, Borovnica-Šehići, Priluk, Stankovići	Arheološki lokalitet, Regionalni značaj	Nabrojane nekropole su mahom zapuštene, neoznačene i nezaštićene.	Lokalitete evidentirati, istražiti, označiti i zaštititi od daljeg propadanja. Najreprezentativnije primjerke učiniti dostupne široj publici.
2.Srednjovjekovni grad-utvrda Stog	U dolini Krivaje	Arheološki lokalitet, Regionalni značaj	Lokaliteti zapušteni, neistraženi i neoznačeni.	Lokalitete evidentirati i istražiti.
3.Srednjovjekovni grad-utvrda Gradić	U dolini Gostovića	Arheološki lokalitet, Lokalni značaj		

Otomanski period

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Manastir Udrim	Gostović	Ostaci manastira, građen krajem 16.i početkom 17.st. Privremena lista nacionalnih spomenika.	U ruševnom stanju-ostaci.	Napraviti i provesti program obnove.
2. Manastir u Vozućoj	k.č. 2340, 2342, 2343, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, vlasništvo Srpske pravoslavne crkve općine Zavidovići, k.o. Vozuća	Nacionalni spomenik sastoji se od manastirske Crkve Sv. Trojice, parcele na kojoj su se nalazile kolibe i škola, izvora Kaluđerice i groblja. Potiče iz 16.st. Nacionalni spomenik. (Odluka br. 06.1-2-1043/03-8 od 20. 01. 2004. godine)	Manastir je u lošem stanju.	Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljeno g prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH

				(“Službene novine Federacije BiH”, br. 2/02, 27/02 i 6/04).
--	--	--	--	---

Austro-ugarski period

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Rezidencija vlasnika „Eissler & Ortlieb“ – poslovna zgrada Krivaje	U krugu današnje tvornice Krivaja	Jedinstven objekat eklektičkog stila sa tornjem – simbol grada. Regionalni značaj	Objekat je u dobrom stanju, obnovljen i zaštićen od propadanja.	Uspostaviti zonu zaštite (u krugu cca 150 m) i održavanje.
2. Zgrada bivše žandarmerijske stanice	Zavidovići, centar	Jednostavan objekat tipičan za manje gradove tog vremena. Lokalni značaj	Objekat je u relativno dobrom stanju	Održavanje i eventualna adaptacija i promjena namjene
3. Zgrada bivše narodne škole	Zavidovići, centar	Jednostavan objekat tipičan za manje gradove tog vremena. Lokalni značaj	Objekat je u relativno dobrom stanju	Održavanje i eventualna adaptacija i promjena namjene
4. Zgrada stare željezničke stanice	Zavidovići, centar	Najstariji objekat izgrađen 1897. godine. Lokalni značaj	Trenutno u funkciji kao stambeni objekat.	Održavanje
5. Rimokatolička crkva	Zavidovići, centar	Tipična manja crkva u neoromaničkom stilu, iz 1914. godine. Lokalni značaj	Renovirana i očuvana u funkciji vjerskog objekta.	Održavanje
6. Pravoslavna crkva	Zavidovići, centar	Manji jednostavan objekat sa centralnim tornjem, izgrađen 1911. godine. Lokalni značaj	Renovirana i očuvana u funkciji vjerskog objekta.	Održavanje
7. Stari hotel	Zavidovići, centar	Lokalni značaj	Rekonstruiran i očuvan u funkciji ugostiteljskog objekta	Održavanje
8. Džamija u Rujnici	Selo Rujnica k.č. 1701, k.o. Rujnica	Na osnovu elemenata u enterijeru džamija se može datirati u XIX vijek. Nacionalni spomenik. (Odluka br. 06.1-02.3-	Objekat nije u funkciji od 1988. godine i nalazi se u	Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi

		71/10-5 od 10. 02. 2010. godine)	zapuštenom stanju.	odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH ("Sl. novine F BiH", br. 2/02, 27/02 i 6/04).
9. Džamija-Bajvati	Selo Bajvati	Izgrađena je početkom 20. st. Nalazi se na Listi peticija za proglašenjem dobra nacionalnim spomenikom.	Ustanoviti trenutno stanje objekta.	Napraviti i provesti program obnove.

Ambijentalne cjeline nastale u vremenu formiranja općinskog centra i okoline (19.i 20. st.)

AMBIJENTALNE CJELINE	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TRENUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Stare bosanske stambene kuće	Seoska naselja Bajvati, Gornji Sinanovići i Stara Borovnica	Tipična arhitektura i način gradnje. Lokalni značaj	Ustanoviti trenutno stanje ovih objekata.	Po potrebi izvršiti rekonstrukciju i održavanje u funkciji stambenih objekata.
2.Ul. Stjepana Radića zvana „Crkvena“	Zavidovići, centar	Izgrađena krajem 19. i početkom 20. st.,kao niz stambenih i poslovnih objekata, predstavlja jedino sačuvano staro gradsko jezgo. Lokalni značaj	Ustanoviti trenutno stanje ovih objekata.	Po potrebi izvršiti rekonstrukciju i održavanje.

Period nakon Drugog svetskog rata

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TRENUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Dom kulture	Zavidovići	Središte kulturnog i društvenog života općine, izgrađen 1953. godine. Lokalni značaj	Dijelovi zgrade su devastirani.	Renoviranje i zaštita objekta u svrhu vraćanja namjene.

Kamene kugle

Fenomen kamenih kugli poznat je u nekoliko zemalja svijeta, od Kostarike, Meksika, Novog Zelanda, Turske, Tunisa, Hrvatske i drugih, ali i u Bosni i Hercegovini. Naselje Grab-Mečevići kod Zavidovića predstavlja najveće nalazište kamenih kugli u Evropi, a nedavno u mjestu Podubravlje pronađena je najveća kamena kugla u BiH i Evropi, a možda čak i u svijetu.

Na području općine Zavidovići pronađeno je oko 80 kamenih kugli koje su se nalazile na 11 različitih lokacija, a čije porijeklo i način nastanka još nije tačno utvrđeno. Najveća koncentracija kamenih kugli je na lokalitetu Duboki potok i selo Grab (2 km udaljeno od Zavidovića) sa više od 20 kugli.

Osnivanjem Fondacije “Arheološki park: Bosanska piramida Sunca” počela su sistematska istraživanja ovog fenomena u Bosni i Hercegovini. U septembru 2006., na inicijativu Fondacije, osnovan je “Arheološki park: Bosanske kamene kugle”, koja je pretvorena u turističku atrakciju.

Do danas nema objašnjenja o porijeklu kamenih kugli niti o ljudima koji su ih pravili, alatima koje su upotrebljavali ili zbog čega su pravljene. Bez obzira na različite stavove i pretpostavke, Općina Zavidovići i lokalno stanovništvo ima osnova da djeluje na popularizaciji fenomena kamenih kugli u Zavidovićima, jer će u narednom periodu vrlo vjerovatno sve veći broj turista željeti posjetiti ove lokalitete. Na toj osnovi, postojeći lokaliteti kamenih kugli su Prostornim planom općine 2016-2036.g. utvrđeni kao atraktivne turističke lokacije.

Režim i mjere zaštite kulturno-historijskog naslijeđa

Spomenici kulturno-historijskog naslijeđa na području općine Zavidovići mogu se svrstati u dvije kategorije, prema Zakonu o zaštiti kulturne baštine (Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“ broj 2/00 i 9/15), i to:

- prva kategorija: Nacionalni spomenici Bosne i Hercegovine,
- druga kategorija: dobra od značaja za građane Zeničko-dobojskog kantona.

Za spomenike kulturno-historijskog naslijeđa prve kategorije – Nacionalne spomenike potrebno je primijeniti mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi Odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (“Službene novine Federacije BiH”, br. 2/02, 27/02 i 6/04).

Kao posebno zaštićena kulturno-historijska područja od šireg društvenog značaja, Prostornim planom, na području općine Zavidovići utvrđeni su:

- Nacionalni spomenici, proglašeni od strane Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika
- Spomenici na privremenoj listi nacionalnih spomenika BiH
- Podnešene peticije za proglašenje nacionalnih spomenika BiH
- Spomenici utvrđeni planskom dokumentacijom višeg reda

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, donijela je odluke o proglašenju nacionalnih spomenika na području općine Zavidovići i to:

- Graditeljska cjelina – Manastir Vozuća u Vozućoj (*Nacionalni spomenik - Odluka br. 06.1-2-1043/03-8 od 20. 01. 2004. godine*)
- Graditeljska cjelina – Stara džamija u selu Rujnica, općina Zavidovići (*Nacionalni spomenik - Odluka br. 06.1-02.3-71/10-5 od 10. 02. 2010. godine*)-???

Na privremenoj listi Komisije nalazi se:

- Ostaci manastira Udrim – Gostović (*Privremena lista nacionalnih spomenika BiH, pod rednim brojem 771.*)

Podnesena peticija za proglašenjem dobra nacionalnim spomenikom BiH:

- Džamija u selu Bajvati

Zaštitne mjere za arheološka nalazišta iz predhistorijskog i perioda srednjeg vijeka od kojih je većina sa stanovišta spomeničke vrijednosti lokalnog značaja, sastoje se u njihovom evidentiranju i tačnom lociranju od strane stručnjaka i nadležnih institucija, a zatim adekvatnoj zaštiti lokaliteta od raznošenja materijala i uzurpiranja površina, dok se ne obezbijede uslovi za njihovo detaljno istraživanje. U blizini ovih struktura ne graditi, te poduzeti minimalne mjere na njihovom održavanju i očuvanju koliko je to moguće.

Spomenici otomanskog perioda su većinom islamski vjerski objekti. Postojeće stanje pojedinih objekata iz ovog perioda potrebno je dodatno evidentirati, dok je većina objekata u relativno dobrom stanju. Potrebno je njihovo intenzivnije održavanje, te manje intervencije.

U austrougarskom periodu izgrađeni su brojni javni, administrativni, kulturni, vjerski i stambeni objekti različitih stilskih karakteristika. Većina ovih objekata je u dobrom stanju, potrebno je njihovo intenzivnije održavanje, te manje intervencije. Predlaže se održavanje objekata u izvornom obliku, uz mogućnost promjene namjene koja ne bi narušavala vanjski izvorni izgled objekta, dok je nadogradnja ili slične intervencije moguća uz odgovarajuća arhitektonska i funkcionalna rješenja.

Kada su u pitanju spomenici moderne arhitekture u periodu poslije Drugog svjetskog rata to su većinom arhitektonski objekti koji su značajni ne samo po svojoj ulozi u formiranju urbane jezgre općinskog centra, već i po specifičnoj arhitekturi karakterističnoj za taj period, stoga se predlaže njihovo očuvanje i održavanje u izvornom obliku.

Lokaliteti postojećih i predloženih područja prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti označeni su i [na grafičkom prilogu broj 13.- Zaštićena područja](#).

2.13.3. Područja namjenjena za razvoj turizma

Sadašnji raspoloživi potencijali za razvoj turizma kojim raspolaže općina Zavidovići nisu praćeni odgovarajućom infrastrukturom i opremljenošću, te bi izgradnjom planirane saobraćajne infrastrukture, moglo doći do njihove potpunije eksploatacije kroz razvoj raznih vidova turizma. Radi što potpunijeg korištenja potencijala za razvoj turizma neophodno je predvidjeti određene prostorne izmjene u pravcu bržeg rasta raznih oblika selektivnog turizma: planinski, sportsko-rekreativni, lovni, ribolovni, kulturni, agroturizam, ekoturizam itd. Pri tome je nužno razvoj planirati i u skladu s koncepcijom očuvanja zaštićenih područja prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti ([grafički prilog br. 11 i 13](#)).

Kao posebne prostorne vrijednosti, odnosno područja koja imaju ili mogu imati značaj za razvoj raznih vidova turizma u općini Zavidovići mogu se prepoznati potencijali koji obuhvataju područja utvrđena kao prirodne vrijednosti i kulturno-historijsko naslijeđe:

- Spomenik prirode Tajan,
- Područja upravljanja staništima- Masiv Veleža, vodotoci Bosna, Krivaja i Gostović
- Rekreativne zone sa vikend objektima: Čardak-Borovnica, Klek, Mitrovići, Kamenica,
- Kamene kugle (naročito na lokacijama Duboki potok i selo Grab, te Podubravlje),
- Lokacije nacionalnih spomenika: manastir Sv.Trojice u Vožućoj i džamija u Rujnici; i lokacija ostataka manastira Udrim

Za razvoj „*planinskog turizma*“ postoje prirodne predispozicije za organizovanje zimskih sportova na planini Tajan gdje se za alpsko i nordijsko skijanje u toku zime rekreativno organizuje hodanje na krpljama i za ovaj vid rekreacije postoje uređene i obilježene planinarske staze u dužini cca 180 km.

U svrhu razvoja „*sportsko-rekreativnog turizma*“ potrebno je dalje razvijati i obogaćivati već postojeća dešavanja i manifestacije na raznim lokalitetima: na rijekama Krivaji i Gostović postoje desetine neformalno organizovanih kupališta (najpoznatija i najposjećenija su u gornjim tokovima ovih rijeka), „Krivaja rafting“ na rijeci Krivaji, Biciklijada „Kamenica-Mitrovići“, izgrađeni Golf tereni na lokaciji Mitrovići, i dr.

Začeci razvoja „*agroturizma (seoskog turizma)*“ već postoje na području sela Maoča i Stipin Han u gornjem toku rijeke Krivaje, gdje mještani pružaju određene usluge kupacima i kamperima (prodaja lokalnih proizvoda, priprema hrane i sl.).

Razvoj „*ekoturizma*“ treba razvijati kroz posjete prirodnim zaštićenim i netaknutim područjima prirode uključujući i rezervate flore i faune Spomenika prirode „Tajan“, lokalitet Kamenice, 14.kilometar, Klek, Masiv Veleža, i sl.

Postojanje osnova za razvoj „*kulturnog turizma*“ ogleda se kroz posjete kulturno-historijskim destinacijama, muzejima, lokalitetima kamenih kugli i sl. Od 2011. godine organizuje se likovna kolonija na području Maoče u mjesecu junu. Smještaj učesnicima se organizuje u domu Mjesne zajednice „Maoča“, kao i Međunarodna smotra folklora u općinskom centru.

Za razvoj „*lovnog turizma*“ postoje uslovi na lovnom području površine cca 42.000 ha, kojim upravlja LO „Klek“ i koje raspolaže sa 24 lovačka doma.

Za razvoj „*ribolovnog turizma*“ na području općine postoje prirodne predispozicije zbog postojanja vodotoka koji pružaju uslove za bavljenje ribolovom (rijeke Bosna, Krivaja i Gostović, te rječice Trbušica, Tajašnica, Suha, Botašnica, Mašica, Buretina i dr.).

2.13.4. Područja od značaja za Federaciju BiH i Kanton

Prostornim planom Federacije BiH 2008-2028.g.²³ utvrđeni su objekti i područja od značaja za Federaciju, i obaveza izrade prostornih planova posebnih obilježja od značaja za Federaciju, za:

- Autocestu Orašje - Tuzla - Žepče,
- Hidroelektrane Zavidovići, Dolina i Gobarica na rijeci Bosni, koje su predviđene i Prostornim planom ZE-DO kantona (HE „Gobarica“ se nalazi na granici između općina Zavidovići i Žepče),
- Hidroelektrane na rijeci Krivaji (HE „Ribnica“, HE „Velike Skroze“, HE „Miljevići“, HE „Vožuća“), koje su predviđene i Prostornim planom ZE-DO kantona (HE „Ribnica“ je planirana kao akumulaciona, a ostale tri kao protočne hidroelektrane)

Detaljni planovi područja posebnih obilježja Federacije BiH²⁴ donose se za područja utvrđena

²³ Prostorni plan Federacije BiH 2008-2028. (faza prijedlog)

²⁴ Prostorni plan Federacije BiH 2008-2028. (faza prijedlog)

kao:

- Područja graditeljskih cjelina koje kao nacionalne spomenike utvrdi Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika u skladu sa aneksom 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH.

- Kako navedeni planski dokument još nije donesen od strane nadležnih parlamentarnih tijela, a isti je urađen u fazi prijedloga, naprijed navedena područja su Prostornim planom općine Zavidovići kao područja koja podliježu specifičnim uvjetima planiranja i zaštite, bez obzira na nivo nadležnosti.

Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.g. utvrđena je obaveza izrade Prostornog plana za područja posebnih obilježja od značaja za Kanton, za:

-Zaštićenu prirodnu cjelinu („Tajan“, „Žučica“, „Ribnica“ i „Trstionica“), iz čega proističe da je i područje Spomenika prirode Tajan sastavni dio ovog planskog dokumenta i proglašeno je od značaja za Kanton. Aktivnosti na izradi istog su provedene za sada samo u pogledu donesene Odluke o pristupanju izradi Prostornog plana za područje posebnih obilježja, od strane Skupštine Kantona („Sl.novine ZE-DO kantona“, broj 10/11).

2.14. UGROŽENOST I ZAŠTITA OKOLIŠA

2.14.1. ZAGAĐIVAČI

Usljed pritisaka na elemente okoliša, javljaju se posljedice koje stvaraju stanje elemenata okoliša, a koje se ogleda kvalitetom zraka, voda i tla.

Problemi u oblasti zagađenja zraka na području općine Zavidovići:

- Osnovni problem zagađenja atmosfere je postojanje zastarjelih, energetski neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja (dotrajalost postrojenja i uređaja) stambenog, poslovnog i javnog prostora, kao i korištenje električne energije na energetski nefikasan način. Ova konstatacija vrijedi kako za sektor stanovanja tako i za privredu i javnu administraciju;
- Problem gradske deponije Ekonomija je postojanje zagađenja od deponijskog gasa zbog nepostojanja tehničko, tehnoloških i organizacionih mjera kojim bi se onemogućila emisija deponijskog gasa;
- Osnovni problem vezan za sektor saobraćaja je da su vozila starosti u prosjeku 15 godina i više, da se adekvatno ne održavaju, i da nisu prema sadašnjim standardima ekološki prihvatljiva;
- U oblasti poljoprivrede najveći problem su: prekomjerna i nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava, nepostojanje standarda dobrih poljoprivrednih praksi koje onemogućavaju emisije štetnih supstanci i sl.

Problemi u oblasti zagađenja voda na području općine Zavidovići:

- Problem koji je vezan za procjedne vode gradske deponije Ekonomija je nepostojanje tehničko-tehnoloških mjera na deponiji, kojim bi se onemogućilo difuzno zagađenje kroz procjeđivanje otpadnih voda sa deponije;
- Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije općine Zavidovići;

- Problem ruralnih područja općine Zavidovići je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije);
- Postojanje divljih deponija i svih drugih oblika neadekvatnog odlaganja otpada stvara problem zagađenja putem procjednih voda;
- Zagađenja voda od strane privrede i poljoprivrede postoji zbog nepostojanja sistema za tretman industrijskih ili poljoprivrednih otpadnih voda;
- Neadekvatan kvalitet vode zbog zastarjele infrastrukture u sistemu vodosnabdijevanja.

Problemi u oblasti zagađenja tla na području općine Zavidovići:

- Problem zagađenja tla zbog neadekvatnog odlaganja otpada na gradskoj deponiji; Ekonomija (koja uopšte ne zadovoljava uslove kojim se onemogućuje zagađenje zemljišta i podzemnih voda), te postojanja divljih odlagališta otpada, zatrpavanja, paljenja ili direktnog bacanja na/u zemljište;
- Problem zagađenja tla zbog neadekvatnog zbrinjavanja otpadnih voda, loše stanje sistema javne kanalizacije stambenih, javnih, poslovnih objekata i neodgovarajuća tehnološka rješenja individualne kanalizacije, te postojanje ruralnih otpadnih voda tj. zagađenja tla otpadnim vodama domaćinstava koja nisu priključena na sistem javne kanalizacije;
- Problem trajne degradacije tla uzrokovane bespravnom i neplanskom izgradnjom;
- Postojanja minskih polja i sumnjivih područja za koja nije sigurno da li su bezbjedna;
- Osnovni problem u oblasti poljoprivrede je da se zbog neprimjenjivanja standarda zaštite okoliša na farmama i gazdinstvima i nepostojanja sistema za monitoring korištenja količina i vrsta pesticida, gnojiva i stajnjaka zagađuje tlo.

2.14.2. ZAŠTITA OKOLIŠA

U planskom periodu zaštita okoliša se mora bazirati na tri osnovna segmenta a to su:

- zaštita kvaliteta zraka,
- zaštita kvaliteta voda,
- zaštita kvaliteta tla.

Mjere zaštite od zagađenja zraka:

- uvođenjem sistema daljinskog zagrijavanja za grad Zavidovići,
- na područjima gdje nije moguće priključenje na centralni sistem grijanja (kod manjih kotlovnica i domaćinstava) nastojati da se koristi ugalj sa niskim % sumpora, po pravilu ispod 1 % sumpora u gorivu,
- smanjenje uticaja saobraćaja preko izduvnih gasova primjenom katalizatora, bezolovnog benzina, stalnom kontrolom izduvnih gasova prilikom tehničkog pregleda vozila, regulisanjem saobraćaja i unaprjeđenjem javnog prevoza,
- vršiti stalni monitoring kvalitete zraka.

Mjere za sprječavanje i smanjenje zagađenja voda obuhvataju:

- planiranje, rekonstrukciju i izgradnju sistema za prikupljanje i odvođenje komunalnih otpadnih voda,
- planiranje, rekonstrukciju i izgradnju uređaja za prečišćavanje komunalnih

- otpadnih voda,
- smanjenje opterećenja otpadnih voda iz raznih tehnoloških procesa i prilagođavanje sastava otpadnih voda dopuštenim vrijednostima opasnih i drugih materija koje se ispuštaju u sistem javne kanalizacije ili prirodni recipijent – prijemnik,
- zamjena postojećih tehnologija sa boljim i čistim tehnologijama u tehnološkim procesima gdje opasne i druge materije zagađuju vode,
- uvođenje programa mjera za smanjenje zagađenja voda od agrotehničkih sredstava,
- uređenje erozijskih područja i sprječavanje ispiranja gradnjom regulacijskih vodnih objekata,
- pošumljavanjem, pravilnom obradom zemljišta i pravilnom upotrebom agrotehničkih sredstava u poljoprivredi,
- zatvaranje i sanacija deponije „Ekonomija“ prema Planu prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju komunalnog otpada općine Zavidovići,
- uklanjanje divljih deponija, identifikacija i dokumentovanje te fizičko uklanjanje istih.

Mjere zaštite kvaliteta tla

Da bi se tlo adekvatno zaštitilo od svih vidova degradacije kojem je izloženo putem zraka (aerozagađenje), otpadnih voda, mehaničke degradacije (klizišta, nekontrolisanog odlaganja otpada) neophodno je provoditi slijedeće mjere zaštite:

- planirati izgradnju savremenog sistema kanalizacione mreže za odvodnju otpadnih i oborinskih voda sa postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda, te proširenje mreže javne kanalizacije na ruralna područja,
- izvršiti sanacija klizišta i divljih deponija,
- provođenje Plana upravljanja otpadom,
- očuvanje šumskih ekosistema,
- plansko pošumljavanje degradiranih šumskih površina,
- primjenu adekvatnih agrotehničkih mjera u poljoprivrednoj proizvodnji,
- kao i adekvatan pristup zakonski propisanih mjera za rekultivaciju degradiranih površina.

2.15. MINSKA SITUACIJA

Strategija protivminskog djelovanja Bosne i Hercegovine od 2009. do 2019. godine usvojena je na 45. sjednici Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine održanoj 24.04.2008. godine.

Ciljevi realizacije deminiranja:

- efikasno sprovođenje operacija deminiranja, bez rizika od minskih nesreća i žrtvama od mina,
- osigurati uslove za kontinuirano i efikasno sprovođenje operacija humanitarnog deminiranja u skladu sa potrebama zemlje, neophodnim materijalnim, finansijskim i ljudskim resursima i uz visok nivo osiguranja kvaliteta,

- do 2019. godine, potpuno eliminisati sumnjivu površinu I i II kategorije kroz redukciju iste tokom generalnog i tehničkog izviđanja i čišćenja mina na rizičnim lokacijama.

Etape realizacije deminiranja

Jedan od najkompleksnijih zahtjeva jeste identifikacija, a potom i čišćenje zagađenog područja. Zbog dugotrajnog i skupog procesa deminiranja potrebno je uraditi etapne planove, kao podstrategije planova za deminiranje. Naročito je važno u postupku realizacije deminiranja voditi računa o prioritetnim područjima sa definiranim namjenama:

- građevinska zemljišta u sklopu urbanih područja ili izvan njih sa stanovanjem,
- građevinska zemljišta sa privrednim kompleksima,
- područja značajna za razvoj poljoprivrede,
- područja značajna za druge namjene.

Navedena područja trebaju biti obuhvaćena prvom etapom deminiranja

U periodu od 1996.godine do 2012. godine na području općine Zavidovići od mina je nastradalo 17 lica, od čega 10 smrtno, a 7 je zadobilo povrede.

Područja ugrožena minskim poljima na teritoriji općine Zavidovići²⁵

Red. broj	Kategorije miniranja			Lokacija	Površina (ha)	
	I	II	III		Minirano	Deminirano
1.	I			MZ Rujnica: - Velika i mala Blizna - Selo Kazići (desna strana rijeke Rujn.) - Vrtlića brdo-hatkića krčevina		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
2.	I			MZ Pašin Konak: - Kota 715 - Karačići		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
3.	I			MZ Lovnica: - Dolovi		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
4.	I			MZ Dubravica: - Karaula		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
5.	I			MZ Vozuća: - Prisjeka		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
6.	I			MZ Dolina-Alići: - Prema lukama		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
7.	I			MZ Donji Gostović: - Marin vir-Gradina-Grabovica		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
8.	I			MZ Gostović: - 7. km gostović –Grabovica-potok margita		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje

²⁵ Izvod iz Procjene ugroženosti (Zavidovići, decembar 2015.)

9.		II	<p>MZ Dolac:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dubrava iznad i ispod puta - Podr. Svinjci (iznad puta do njive Dubrave a ispod puta do mjesta Jezerac) - pod. Jezera (ispod Jezera do mjesta jezerine ravne do korita rijeke rujnice) - Vučkovo gorje - područje Blizne (Jovića kuće i iznad jezera) 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
10.		II	<p>MZ Krivaja-Smajilbašići:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Šadićka visa - Smajilbašići-potok Lopovac 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
11.		II	<p>MZ Dolina -Alići:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uz rijeku Bosnu prema želj. Stanici Dolina do kuće Žižak Kade - iznad pruge do potoka i željezničkog bunara a u pravcu kuće Žižak Kade, kota 276 - od kote 276 (hober) prema kući Ivešić Kate i komplet palačuk Huskić Sabita 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
12.		II	<p>MZ Pašin Konak:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Radlovo brdo-Božići - Garići,Vrtlići, Šimića brijeg 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
13.		II	<p>MZ Rujnica:</p> <ul style="list-style-type: none"> - desna strana dijela Kazića do rijeke Rujnica od ceste do kuće Sušić Rasima (od oko 500 metara) - U starom dijelu sela Kazići (gornji dio sela) - lijeva strana Rujnice do Visića i od Visića do Vučkova tj. desna strana obale Bosne niže Šabinog potoka cijelom linijom razdvajanja - Previla –Gaj 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
14.		II	<p>MZ Gostović:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prostor od Marinog vira do mosta na 6. km sa obe strane rijeke Gostović - Na graničnom prostoru između Kućica sa jedne strane, te Stipovića i Lovnice - sa druge strane - Vrtala - Pećina područje prema katoličkoj crkvi - na potezu 7 km Grabovica duž potoka koji se zove margita, minirano područje nalazi se sa obe strane širine 10-15 metara i dužine 3 km - linija razdvajanja između Bajvata i Grabovice cca 1 km širine 15-20 metara - područje iznad sela Borovnice na obroncima planine Velež u dužini 3 km - područje sela Drakulići i Čardaka a koji se odnosi na liniju razgraničenja na potezu konjsko brdo-Žepačko raskršće (dužina 5 km) 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
15.		II	<p>MZ Brezik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Područje Buna - Područje Pavetina - Područje selo Podvolujak 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje
		II	<p>MZ Brezik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Područje Gračak - Područje Stolići - Područje Visića 		Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izvidanje

		II	MZ Brezik: - Područje Hodžića polje - Područje Tripiča Vis - Područje Glavice-Klupe	Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
16.			MZ Stipovići: - 6. km (Andrijin mlin) - do naselja Bijeda -ispod kote Vrlaja	Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
17.			MZ Branioci grada: - od Biljačića do dijela naselja Dolina-Šimići (duž riječice zvana "Rijeka" koja razdvaja općinu Zavidoviće i selo D.brdo Općina Žepče.	Površina se određuje na terenu kada izviđači BH MAC-a RU Tuzla vrše izviđanje
	Deminirano u 1999.g.		Selo Kazići – MZ Rujnica	1.972,00 m²
	Deminirano u 2000.g.		Podvolujak – MZ Mahoje (33.723 m ²) Gostović - MZ Gostović (7.624 m ²)	41.347,00 m²
	Deminirano u 2001.g.		Zavidovići-Maglaj 1 (4.444 m ²) Zavidovići-Maglaj 3 (1.691 m ²) Debelo brdo-MZ Branoci Grada (2.168 m ²) Šljivići-Durakovići-MZ Vozuća (31.489 m ²) Podvolujak – MZ Mahoje (55.248 m ²) Polje-Podvolujak-MZ Vozuća (34.100m ²) Polje-MZ Vozuća (36.000 m ²) Donja Lovnica – MZ Lovnica (4.710 m ²)	165.410,44 m²
	Deminirano u 2002.g.		Zavidovići-Žepče (3.468 m ²) Polje – MZ Vozuća (106.165 m ²) Dolac – MZ Dolac (8.467 m ²)	118.100,00 m²
	Deminirano u 2003.g.		Smajilbašići – MZ Krivaja-Smajilbašići (6.720 m ²) Dolac – MZ Dolac (620 m ²) Otežna – MZ Gostović (3.240 m ²) Polje – MZ Vozuća (7.765 m ²) Ribnica 1– MZ Ribnica (7.080 m ²) Ribnica 2– MZ Ribnica (5.790 m ²)	31.215,00 m²
	Deminirano u 2004.g.		Smajilbašići – MZ Krivaja-Smajilbašići (14.067 m ²) Vozuća-Banovičko selo – MZ Vozuća (6.265 m ²) Vozuća-Kamensko – Vozuća (5.735 m ²) Svinjašnica Osn.šk.-MZ Krivaja-Smajil. (22.546 m ²)	48.613,00 m²
	Deminirano u 2005.g.		Hodžića polje RT-1 – MZ Vozuća (17.423,25 m ²) Hodžića polje RT-1 – MZ Vozuća (13.455,29 m ²) Dolina područja Šimića-MZ Dolina Alići (2.574,42 m ²) Crnatovo polje – MZ Vozuća (74.394,84 m ²) Brezici – MZ Vozuća (1.147,84 m ²)	107.851,80 m²
	Deminirano		Brezici NN mreža – MZ Vozuća (271,12 m ²) Smajilbašići NN mreža MZ Smajilbašići	

u 2006.g.	(5.446,94 m ²) Polje 3 A – MZ Vozuća (23.014,13 m ²) Polje 1 – MZ Vozuća (4.561,11 m ²) Kazići 3 – MZ Rujnica (15.515,02 m ²) Ljubin put (5.851,60 m ²) Prisjeka – MZ Vozuća (5.954,53 m ³) Nedin put – MZ Vozuća (15.719,81 m ²)		84.821,92 m²
Deminirano u 2007.g.	Dolovi – MZ Lovnica (70.080 m ²) Stražara – MZ Dubravica (1.598,98 m ²)		71.678,98 m²
Deminirano u 2008.g.	Kota 715- MZ Pašin konak (6.688,32 m ²) Podsjelovo-D.potok-MZ Pašin konak (10.515,39 m ²) Čukare- MZ Gostović (5.890,68 m ²) Polja 1 i 2- MZ Smajilbašići (13.785,64 m ²)		36.880,03 m²
Deminirano u 2009.g.	MHE Čardak- MZ Gostović (29.255,00 m ²) Dolovi-MZ Lovnica (12.275,09 m ²) Blizna- MZ Rujnica (4.000,00 m ²) Donja Svinjašnica-MZ Smajilbašići (9.146,00 m ²)		54.676,09 m²
Deminirano u 2012.g.	Karaula – MZ Dubravica (30.194 m ²) Grozničavac – MZ Dubravica 65.073m ²) Podvolujak – MZ Mahoje 12.510 m ²)		107.777,00 m²

Napomena:

Na osnovu Memoranduma o saradnji Kantonalnog zavoda za urbanizam i prostorno uređenje, kao Nosioca izrade Prostornog plana, i Centra za uklanjanje mina u BiH - BH MAC Sarajevo (akt broj: DPA/02-07-4-1952/17 od 20.11.2017.g. i 27.11.2017.g.) preuzeti su podaci minski sumnjivih površina u vektorskom obliku (format MapInfo TAB i shp.), i isti su prikazani na tematskoj karti br. 14. „Ugroženost prostora“.

Potrebno je da u narednom periodu Regionalni ured BHMACH uradi Općini Zavidovići “Plan protivminskog djelovanja ugroženu minama, sa Elaboratima i georeferenciranim podacima, na osnovu kojeg se utvrđuje Akcioni plan dinamike rada za općinu Zavidovići.

Neophodne su aktivnosti PMA za općinu Zavidovići, a u okviru “Plana provođenja protivminskih“ akcija za period do 2019.

Uz aktivnost humanitarnog deminiranja (čišćenje i tehničko izviđanje) uporedo je potrebno planirati i izvoditi i aktivnosti trajnog obilježavanja kao i aktivnosti upozoravanja na opasnost od mina. Lista prioriteta trajnog obilježavanja za općinu Zavidovići - po prioritetima usaglašava se sa Općinom Zavidovići. Lokacije za postavljanje panoa minske opasnosti - po prioritetima usaglašavaju se također sa Općinom Zavidovići.

2.16. PROCJENA UGROŽENOSTI PODRUČJA OD ELEMENTARNIH NEPOGODA, TEHNIČKIH KATASTROFA I OSTALIH NESREĆA

2.16.1. Procjena ugroženosti područja od elementarnih nepogoda, tehničkih katastrofa i ostalih nesreća

PRIRODNE NEPOGODE

POPLAVE, BUJICE I EROZIJE

Poplave je vrlo teško vremenski predvidjeti, dešavaju se u jesenjim danima i u rano proljeće, a u posljednje vrijeme i tokom ljetnih mjeseci.

Poplava kao elementarna nepogoda i neregula nastaje izlivanjem vode iz riječnog korita nakog čega dolazi do plavljenja užeg ili šireg obuhvata zemljišta. Nastaju najčešće zbog neuređenih korita, kao posljedica oborina i otapanja snijega, jakih potreba i vjetrova.

Karakteristika vodotoka na području općine Zavidovići je da se svi vodotoci nalaze u uskim dolinama, a u međuvremenu je došlo do širenja urbanih površina i značajno je povećana vrijednost dobara u ugroženim područjima. Zbog toga je danas visok rizik od poplava u uskim dolinama vodotoka.

Poseban problem predstavljaju potoci sa brežuljaka koji uslijed obilnijih padavina i otapanje snijega izljevaju iz uskih korita.

Uz pojavu poplava česte su i pojave erozije tla i bujične poplave. Pod zemljištem ugroženim od erozije, smatra se zemljište koje zbog dejstva vode ili vjetrova dolazi do razaranja i odnošenja zemljskih čestica iz pojava spiranja, brazdanja i drugih sličnih pojava.

Vodotoci I (prve) kategorije²⁶ u Zeničko - dobojskom kantonu su: Bosna, Krivaja i Usora. Na području općine Zavidovići vodotoci prve kategorije su:

- Rijeke Bosna, i
- Rijeka Krivaja.

Svi drugi vodotoci su II (druge) kategorije.

Značajniji vodotok II kategorije, koji se izdvaja po veličini i karakteru ugroženosti priobalnog pojasa je rijeka Gostović.

Poplave na području općine Zavidovići

U u maju i avgustu 2014. , desile su se prirodne nesreće većih razmjera. Područje općine Zavidovići bilo je zahvaćeno jakim nevremenom praćeno kišom, koja je prouzrokovala povećanje vodostaja na svim rijekama i njihovim pritokama. Nakon prirodne nesreće izmješteno je na stotine porodica, poplavljeno stotine objekata, oštećeno više stotina hektara poljoprivrednog zemljišta, izazvani su problemi u odvijanju saobraćaja: ugroženi oštećeni ili odsječeni mnogi putni pravci, a pokrenuta su brojna stara klizišta i aktivirano na stotine novih.

U okviru Programa rada Vlade i Skupštine za 2014. godinu urađen je Elaborata o stanju vodotoka na području Zeničko - dobojskog kantona nakon poplava sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa, Instituta za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu (Sarajevo, februar/mart 2014. godine.). Zbog zakonske nadležnosti Kantona, Elaborat

²⁶ Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko - dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa Instituta za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu (Sarajevo, februar/mart 2014.)

obuhvata i vodotoke II kategorije u dva ključna segmenta prema projektom zadatku:

1. Stanje riječnih vodotoka,
2. Prijedlog mjera zaštite priobalnog pojasa.

Pregled uređenosti vodotoka u općini Zavidovići

Red.broj	Naziv vodotoka	Dužina vodotoka (m)	Dužina uređenog korita vodotoka (m)	Stepen uređenosti vodotoka(%)
1.	Bosna	18279	150	0,82
2.	Krivaja	45316	0	0
3.	Gostović	15941	0	0

Rijeka Bosna je regulirana duž toka kroz centar Zavidovića, u dužini od cca 150 m. Uređene su obe obale. Ova dionica predstavlja jedino uređeno korito na vodotocima u općini Zavidovići.

Na vodotocima II kategorije ne postoji organizovan sistem prikupljanja podataka o vodostajima na osnovu kojih bi se mogle vezati akcije službi civilne zaštite.

Za sve manje vodotoke karakteristično je da zaštitne objekte (bez ikakve dokumentacije) rade mještani koji žive u neposrednoj blizini vodotoka. Ovo može uticati na smanjenje poprečnog profila, odnosno propusne moći korita i umjesto „planirane“ zaštite da se pojave plavljenja, erozije i dr. Utvrđeno je da postoji i problem redovnog održavanja dionica koje su regulisane.

Na području općine Zavidovići, Elaborat definiira, a prema dostavljenim podacima službe Civilne zaštite, 19 plavnih površina na vodotocima:

- na rijeci Bosni, jedna plavna površina, za dužinu dionice od cca 2 km, a za područje uzvodno od ušća Rujnice u rijeku Bosnu;
- na rijeci Bosni, jedno plavna površina, za dužinu dionice od cca 1 km, a za područje nizvodno od ušća Sabinog potoka;
- na rijeci Rujnici, jedno plavna površina, za dužinu dionice od cca 1 km, a za područje naselja Dolac;
- na rijeci Krivaji, tri plavne površine, za dužinu dionica od cca 1,1km, 1,3km, i 0,8 km, a za područje naselja Mustajbašići;
- na rijeci Krivaji, dva plavne površine, za dužinu dionica od cca 1km i 0,8km, a za područje naselja Hrge;
- na rijeci Krivaji, tri plavne površine, za dužine dionica od cca 1km, a za područje naselja Gare;
- na rijeci Dištici, jedna plavna površina, za dužinu dionice od cca 0,7km, a za područje naselja Dištica;
- na rijeci Gostović, za dužinu dionice od cca 0,7km, a za područje naselja Gostovići.

Elaborat pored prethodno navedenih plavnih područja, definiira i 15 plavnih područja određenih prema Preliminarnoj procjeni rizika (PPPR).

Sva navedena poplavna područja prikazana su na tematskoj karti „Ugroženost prostora“.

Kantonalni operativni plan²⁷ urađen je od strane Instituta za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu, maj 2014. godine).

²⁷ Kantonalni operativni plan (KOP), Instituta za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu (Sarajevo, maj 2014. godine).

Vodotoci koji su detaljno razmatrani KOP – om, u svrhu analize poplavnih linija u općini Zavidovići su:

- Gostović, na dionici od ušća rijeke Otežne u rijeku Gostović do ušća rijeke Gostović u rijeku Bosnu,
- Krivaja, na ukupnoj dužini toka kroz općinu Zavidovići.

Poplavno područje općine Zavidovići iz KOP-a na vodotocima II kategorije evidentira su na tematskoj karti “Ugroženost prostora” uz ostale podatke Nosioca pripreme.

Kao prijedlog Kantonalnog operativnog plana, daje se izgradnja i oprema hidroloških stanica, te organizacija mjerenja na istim, a sve u svrhu uspostave kvalitetnog sistema ranog upozorenja i mogućnosti pravovremenog reagiranja službi za zaštitu i spašavanje.

Predložene lokacije vodomjernih stanica

Općina	Vodotok	Predložena lokacija postavljanja VS	Poplavno područje (dionica) koje se prati na predloženoj VS	Naselja/dijelovi naselja koja mogu biti ugrožena
Zavidovići	Gostović	cca 1,0 km uzvodno od ušća rijeke Otesne u rijeku Gostović	Poplavno područje uz rijeku Gostović, nadionici nizvodno od naselja Čardak do ušća u rijeku Bosnu	Sinanovići

Erozije:

Područje ugroženo od erozija (eroziono područje) je područje na kojem zbog djelovanja površinskih ili podzemnih voda dolazi do ispiranja, podrivanja ili odronjavanja zemljišta i do drugih štetnih pojava, uslijed čega se mogu ugroziti život i zdravlje ljudi, njihova imovina, te poremetiti vodni režim.

Bujični tokovi su povremeni ili stalni vodotoci u kojima zbog intenziteta oborina i/ili topljenja snijega nastaju nagle promjene režima tečenja i koji mogu donijeti u niže dijelove sliva značajne količine nanosa.

Vodotoci Gostović i Dioštica, u općini Zavidovići su bujični tokovi jakih erozijskih procesa koji mogu i ugrožavaju naselja, industrijska postrojenja, lokalne puteve i poljoprivredne površine.

Glavni uzrok izlivanja ovih vodotoka predstavlja neuređenost korita, individualna izgradnja potpornih zidova, mostova, nasipa i drugih objekata na obalama vodotoka.

KLIZIŠTA

Klizišta predstavljaju posebno značajnu opasnost za materijalna dobra i ljudske živote, Klizišta se javljaju najčešće u tercijalnim i kvartarnim naslagama, a odroni i na strmim padinama i zasjecima. Nagib terena je u direktnoj vezi sa stabilnošću istog.

Za vrijeme izuzetnih padavina koje se javljaju u jesen ili proljeće dolazi do velikog opterećenja podzemnim i površinskim vodama koje uzrokuju povećanje opterećenja podzemnim i površinskim vodama koje uzrokuju povećanje opterećenja lokalnih padina i dolazi do pojave klizišta.

U najvećem dijelu klizišta u općini Zavidovići nisu istražena, a sanacijski radovi su vrlo mali i sporadični. Preventivni radovi ili radovi na ublažavanju potencijalnih nesreća vrlo rijetko se provode.

Početkom mjeseca maja 2014. god. desile su se nezapamćene poplave na cijelom području

Bosne i Hercegovine i šireg regiona. Ove poplave su prouzrokovale velika pomjeranja zemljišta te su se tako i na području Općine Zavidovići uzrokom povećanog broja klizišta. Prema Procjeni službe CZ Općine Zavidovići, radi se o 365 klizišta koja su posredno ili neposredno ugrozila živote ljudi i materijalna dobra.

Sektor za inženjersku geologiju (IG) Federalni zavod za geologiju Sarajevo, pripremio je za sve Općine jedinstveni obrazac na osnovu kojeg su ovlaštene osobe ispred Općina imale zadatak da evidentiraju stanje klizišta nakon nesreće u maju 2014. godine.

Općina Zavidovići je Kantonalnom zavodu za urbanizam i prostorno uređenje prosljedila podatke o evidenciji sa terena (cad format) i Procjenu ugroženosti općine Zavidovići od prirodnih i dugih nesreća (doc.) , decembar 2015. godine.

Podaci o stanju klizišta sa definirani lociranjem mjesta pojave klizišta i općih preventivnih mjera zaštite i sanacije klizišta, bez dodatnih podataka o mjerama sanacije i zaštite pojedinih klizišta (po prioritetu).

Nakon objedinjavanja podataka koji su dostavljeni od Nosioca pripreme, utvrđeno je da nedostaje oko 15 lokacija.

Svi raspoloživi podaci o klizištima na području općine Zavidovići evidentirani su na grafičkom prilogu br. 14. „Ugroženost prostora“.

POTRESI

Potresom se zove i sam proces rasjedanja, vibriranja Zemljine površine uzrokovano rasprostiranjem elastičnih valova koje seizmografi zapisuju, a seizmolozi (i ostali) mogu osjetiti. Hipocentar potresa može biti na dubinama do oko 800 km. Kod nas su svi potresi unutar gornjeg dijela Zemljine kore na dubinama do 25 km.

Potresi mogu biti: tektonski (95%), vulkanski (povremeno brojni), urušeni (rijetki, u rudnicima) i umjestni (NE, HE...).

Tektonski potresi nastaju na rasjedima, bilo starim, bilo novim, pod utjecajem tektonskih sila. Svi rasjedi nastali su pri nekom potresu. Ovoj opasnosti i rizicima su podložne sve urbane sredine. Tačno vrijeme pojave i jačine potresa nije moguće predvidjeti, zato u naseljenim mjestima potres uzrokuje velika razaranja i druge nesreće:

- Rušenje objekata
- Nastanak požara (eksplozicije plinskih instalacija i havarija u električnim
- Dalekovodima i stambenim i industrijskim razvodnim el. mrežama)
- Oštećenja komunalnih instalacija
- Oštećenja PTT mreže i dr.

Potresi većih razmjera mogu blokirati cjelokupni život i rad. Stanovništvo je psihički deprimirano te ga je teško angažovati u zadacima zaštite i spašavanja.

Prostor općine Zavidovići spada u trusna područja. U pogledu seizmoloških uslova spada u zonu 6-7°C MCS.

VISOKI SNIJEG I SNJEŽNI NANOSI

Na osnovu prethodno obrađenog poglavlja o klimatskim uslovima može se konstatovati da područje ZE-DO kantona pripada oblasti umjereno – kontinentalne klime sa hladnim zimama, sa srednjim brojem: 15 dana i > 10 cm snježnim pokrivačem u mjesecu januaru / siječnju. Aspsolutna minimalna temperatura zraka (°C) takođe je zabilježena u prvom mjesecu i iznosi (-23,9°C).

U posljednjih 5 godina područje ZE-DO kantona je bilo zahvaćeno obilnim snježnim padavinama u toku XII mjeseci od 51 cm.

Snježne padavine na području općine Zavidovići su umjerenog do jakog inteziteta. Visina sniježnog pokrivača kreće se od 30- 40 cm. Sniježni pokrivač u nižim dijelovima općine traje oko 60 dana, a u brdsko-planinskim područjima i do 90 dana.

Obzirom na geografski položaj područje MZ "Maoča", odnosno naseljena mjesta Gornja Dištica i Borikovica može biti ugrožena od sniježnih nanosa (10-tak objekata oko 15 stanovnika).

U slučaju iznenadnih i količinom obilnih sniježnih padavina-nanosa potencijalno kritična mjesta za odvijanje saobraćaja su: regionalni put Zavidovići – Banovići i regionalni put Zavidovići - Olovo. Na lokalnim putevima saobraćaj bi bio otežan prema naseljenim mjestima i mjesnim zajednicama: Dubravica, Marušići, Pašin Konak, Mahoje, Crnjevo, Brašljevine.

Nema strogo postavljenih graničnih vrijednosti koje određuju jake padavine snijega s posljedicama po promet, dalekovode i sl. Može se uzeti sa sigurnošću da će 50 cm novog snijega prouzročiti probleme u odvijanju prometa.

OLUJA I MRAZ

Olujom se smatra vjetar brzine 17,2 m/sec, odnosno 82 km/h (jačine 8° po Boforovoj skali ili više), koji lomi grane i stabla, valja i lomi usjeve, otesa plodove voća i nanosi štetu građevinskim objektima.

Mraz, slana i inje nastaju pri temperaturi zraka nižoj od 0°C. Tada se stvaraju ledeni kristali koji se u različitim vidovima hvataju i slažu na vodoravnim i upravnim površinama. Na stranama okrenutim sjeveru led može stvoriti vrlo debele naslage.

Mraz, slana i inje mogu prouzrokovati znatne štete na poljoprivrednim kulturama i građevinskim objektima.

Veoma je važna zaštita od ovih pojava naročito u područjima koji ovise o poljoprivrednoj proizvodnji.

TUČA (GRAD, LED)

Atmosferska padavina u čvrstom stanju (led) promjera 5 mm ili više naziva se tuča. Svojim udarom izaziva velika oštećenja ili uništenja poljoprivrednih i šumskih kultura, a može prouzročiti štete i na drugim objektima (građevinskim i dr.).

Grmljavinske nepogode, bučno praćene jakim olujnim vjetrom, odnosno jakim padavinama sa tučom i bez nje, uzrokuju probleme u prometu, štete na zgradama i u zemljoradnji. U planinskim područjima izazivaju jake bujice, poplave na manjim rijekama i klizišta na mekanu tlu.

Na području općine Zavidovići kreće se 2-3 dana godišnje. Broj dana sa grmljavinom i grmljavinskim olujama za područje općine Zavidovići kreće se oko 30-50 dana.

MASOVNE POJAVE LJUDSKIH, ŽIVOTINJSKIH I BILJNIH BOLESTI

Epizootije – zarazne bolesti životinja

Epizootija, odnosno epidemija je pojava zarazne bolesti koja, s obzirom na učestalost, vrijeme, mjesto i ugrožene vrste životinja, odnosno ljudi, nadilazi očekivani broj slučajeva.

U postojećoj epizotiološkoj situaciji, koja je više godina prilično nestabilna, kao najznačajniji zdravstveni problem isticali su se: dalje širenje bjesnila životinja, prisustvo bruceloze i trihineloze, redovito utvrđivanje zaraznih bolesti pčela i lokalne pojave tuberkuloze i kolere

peradi.

Cjelokupan stočni fond ugrožen je ovisno o vrsti zarazne bolesti, kao i zdravlje ljudi kod zoonoza, bilo kontaktom sa životinjama, bilo upotrebom mesa i drugih proizvoda animalnog porijekla.

Pojava zaraznih bolesti kod životinja osim ekonomskih šteta, može uzrokovati opasnost po zdravlje ljudi u slučaju pojave zoonoza kao što su bruceloza, tuberkuloza, antrax, itd.

Najčešći uzroci i pojave zaraznih bolesti

- a) oslabljena kontrola prilikom uvoza životinja, njihovih proizvoda kao i stočne hrane;
- b) slabo materijalno stanje i nepoštovanje osnovnih zoosanitarnih mjera prilikom uzgoja životinja, transporta životinja, proizvoda životinjskog porijekla i stočne hrane;
- c) nedovoljan broj zaposlenih u inspekcijским službama, što uzrokuje slabiju kontrolu u unutrašnjem saobraćaju, posljedica čega može biti širenje zaraznih oboljenja;
- d) nepostojanje Veterinarskog instituta u Bosni i Hercegovini, a samim tim i u Federaciji BiH i rad veterinarskih laboratorija koje još uvijek nisu uvele ISO standarde;
- e) pojava zaraznih oboljenja može biti posljedica namjernog unošenja uzročnika oboljenja;
- f) svijest ljudi, posebno u ruralnim područjima ljudi nemaju znanje o posljedicama zaraznih bolesti.

ZAŠTITA BILJA I BILJNIH PROIZVODA

Zaštita od kalimiteta biljnih bolesti i štetočine

Pod biljnim bolestima, podrazumijevaju se oboljenja koja su prouzrokovana gljivicama, bakterijama, virusima, mikrop plazmom i parazitnim cvjetonošama, a pod biljnim štetočinama: štetni insekti, štetna stonoga, štetne namatode, štetni puževi, štetni sisari i štetne ptice.

Karantenske biljne bolesti i štetočine su biljne bolesti i štetočine koje predstavljaju posebnu opasnost za biljke koje napadaju i koje radi sprječavanja ili širenja, zahtjevaju mjere za njihovo sprječavanje, suzbijanje ili iskorjenjivanje.

Poljoprivredne kulture i uopće sve bilje, kao i svi proizvodi od bilja, koji se čuvaju do trenutka upotrebe u različitim skladištima, neprestano su podložni napadu uzročnika bolesti i štetočina.

Na teritoriji općine Zavidovići utvrđeno je stalno prisustvo jednog broja biljnih bolesti i štetočina, koje se po značaju dijele na karantenske i ekonomski štetne.

Pojedine od ovih biljnih bolesti i štetočina (šarka šljive, kalifornijska štitasta uš i gar crnog luka i dr.) pričinjavaju velike ekonomske štete i predstavljaju stalnu opasnost za uzgoj pojedinih kultura, naročito šljive požegače i sjemenskog luka na teritoriji općine Zavidovići.

Na teritoriji općine Zavidovići utvrđeno je stalno prisustvo određenog broja biljnih bolesti.

Najznačajniji uzročnici bolesti, štetočina i korova:

- a) zlatica kukuruza (*diabrotica virgifera*) štetnik kukuruza
- b) prašna snijet ječma (*ustilago nuda*)
- c) uši listova (*aphididae*)
- d) plamenjača krompira (*phytophthora infestans*)
- e) zlatica krompira (*leptinotarsa decemlineata*)
- f) zeleno venuće paprike (*verticillium albo-atrum*)
- g) pjegavost lista jagode (*mycosphaerella fragariae*)

Stanje zaštite bilja i biljnih proizvoda na teritoriji općine Zavidovići odlikuje se i po tome što je prisutna neujednačenost na pojedinim područjima, a što u najvećoj mjeri zavisi od prirode poljoprivredne proizvodnje. U područjima u kojima prevladava intenzivna poljoprivredna proizvodnja, zaštiti bilja se pristupa znatno organiziranije i postižu se određeni rezultati. Međutim, u krajevima u kojima dominira ekstenzivna poljoprivredna proizvodnja prisutne su mnoge poteškoće i problemi od nedostatka organizirane aktivnosti do kadrovskih i materijalnih problema.

Ugroženost šuma

Ugroženost šuma u stalnom je porastu. Razne štete odnesu godišnje velike količine drvene mase. Ove štete nastaju kao rezultat različitih štetnih aktivnosti, a osobito:

- biljnih bolesti i štetočina;
- pojava sušenja šuma uslijed "kiselih kiša".
- požara;
- drugih prirodnih nesreća;
- neplanskih i bespravna sječa šuma.

TEHNIČKO – TEHNOLOŠKE NESREĆE

Veliki šumski požari i požari na stambenim, poslovnim, industrijskim i drugim objektima, rušenje brana na hidroakumulacijama (HA) i preljevanje vode preko brana na hidroakumulacijama, ekspanzija plinova i opasnih materija, radioaktivno i drugo zagađenje vazduha, vode, zemljišta i namirnica biljnog i životinjskog porijekla, rudarske nesreće i slijeganje zemljišta usljed eksploatacije ruda ili mineralnih sirovina su posljedice nastale usljed tehničko – tehnoloških nesreća.

Planom zaštite od požara općine Zavidovići²⁸ (u daljem tekstu : Plan) utvrđene se mjere i radnje zaštite od požara koje su dužne organizovati i sprovesti : preduzeća i druga pravna lica, državni organi, samostalni privrednik i pojedinci (građani) na području općine Zavidovići, u cilju sprečavanja izbijanja i proširenja požara, kao i pružanja pomoći u otklanjanju posljedica prouzrokovanih požarom.

POŽARI

Veliki šumski požari

Društvenim šumama upravlja Javno Preduzeće „Šumsko privredno društvo“ (ŠPD) Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići. Preduzeće je podijeljeno na više Poslovnih Jedinica, a Poslovna Jedinica „Šumarija“ Zavidovići gazduje u sljedećim Gospodarskim jedinicama (GJ):

- G.J. Jablanica;
- G.J. Krivaja-Zavidovići;
- G.J. Donja Krivaja i
- G.J. Gostović.

Najčešći uzrok pojave šumskog požara je ljudski faktor ali ova problematika nije konsekvantno sankcionirana. Štete koje šumama neposredno nanosi čovjek rezultat su neprovođenja Zakona o šumama i provedbenih propisa, što ima za posledicu neuspostavljanja šumskog reda, mehaničkih oštećenja stabala usljed nepažljive upotrebe mehanizacije, nekontroliranog deponiranja otpadnih tvari i td.

²⁸ Procjena ugroženosti općine Zavidovići od prirodnih i dugih nesreća, decembar 20015.god.

Evidentirani su i erozivni procesi nastali usljed nezakonite sječe šuma, osobito na terenima sa strmim nagibima.

Gašenje šumskih požara su složene intervencije i zahtjevaju visoku motiviranost, stepen obučenosti i velike psihofizičke napore vatrogasaca. Glavni problem pri gašenju šumskih požara je nepristupačnost terenu zbog mina i zbog malog broja požarnih puteva, odnosno zapuštenosti tvrdih puteva, što otežava intervenciju i pristup vatrogasnih vozila.

Požari zapaljivih tečnosti i gasova

Pod zapaljivim tekućinama i plinovima podrazumjevaju se one zapaljive tečnosti i gasovi koji su opisani u važećem Zakonu o zapaljivim tečnostima i gasovima.

Ova vrsta požara je najteža i najopasnija po zdravlje i život prisutnih ljudi i vatrogasaca. Posljedice koje bi nastupile u slučaju nekontroliranog izljevanja plinova otrovnih i eksplozivnih materija, odrazile bi se na uposlenike stanovništvo, okolinu i materijalna dobra. Visina nanesenih šteta, ljudske žrtve i broj povriješenih zavisio bi od mnogih faktora.

Građevine (benzinske pumpe) u kojima se nalaze relevantne količine zapaljivih uskladištene su u podzemnim rezervoarima za snabdjevanje motornih vozila gorivom u Zavidovićima. i gasova u bocama (TNG-smjesa Propan-Butan) za domaćinstvo i ugostiteljstvo. Lokacija skladišta eksplozivnih materija na području općine Zavidovići nema, kao niti skladišta nekih drugih opasnih materija.

Požari u stambenim i poslovnim objektima

Gusto naseljena područja sa visokim stepenom izgrađenosti predstavljaju stalni rizik od požara i njegovog naglog širenja (npr. veliki procenat gorivog materijala u konstrukciji, sadržaji servisno – zanatskog karaktera (pekare, zanatasko radnje) te neadekvatni prilazi do svih objekata). Poslovni objekti obzirom na tehnološke procese i koncentracije energetskih medija su najizloženiji opasnostima od nastanka požara.

Vanjska hidrantska mreža predstavlja glavni i osnovni preduslov za gašenje požara (vodopsnabdjevanje) i ista je izvedena prije svega na užem području grada, te u veoma malom broju naselja, odnosno pojedinih privrednih subjekata (Čipsara Vozuća, Trimont itd..)

STANJE UGROŽENOSTI OD POŽARA NA PROSTORU OPĆINE

Ugroženost se pojavljuje na većem broju lokaliteta sa različitim vrstama namjena i objekata:

- Šume, korištenjem goriva po isturenim mjestima sječe,
- Benzinske pumpe,
- Saobraćajnice.

RADIOLOŠKO, HEMIJSKA I BIOLOŠKA ZAGAĐIVANJA VAZDUHA, VODE, ZEMLJIŠTA

Do zagađivanja vode, vazduha, zemljišta raznim vrstama zagađujućih i štetnih materija (gasovitog, tečnog i čvrstog stanja) može doći kao posljedica: emisija zagađenja iz postrojenja hemijske, naftne, farmaceutske i dr. industrijskih grana.

Ugroženost od bioloških agenasa ogleda se u prisustvu i toksičnom djelovanju mikroba (bakterija, virusi, protozoe) i toksina – otrovnih produkata djelovanja bakterija.

U slučaju neposredne opasnosti od radioaktivne kontaminacije teritorije općine Zavidovići najvažnija materijalna dobra koja bi trebalo zaštititi su poljoprivredne kulture i stočni fond i robne rezerve obzirom na potrebu osiguranja radijacijsko-hemijski ispravne hrane za ishranu

Ljudi i životinja.

Materijalno-tehnička osnova funkcionisanja i rada jedinica RHB zaštite, osnovanih od strane i općina je slaba ili nikakva, uglavnom uslovljena posljedicama ratnog stanja, devastiranosti opreme i MTS i sl. Navedena konstatacija se odnosi i na ličnu zaštitu, koja se ostvaruje upotrebom određenih osobnih zaštitnih sredstava.

Potencijalni rizici pronađene kontaminacije za zdravlje ljudi:

- Unutarnja kontaminacija izazvana uvođenjem koordinanog urana u organizam gutanjem,
- Udisanjem značajnih doza aerosola osiromašenog urana (više od 1 msv)
- Vanjsko zračenje kože beta radijacijom, kontinuiranim izlaganjem kože
- Kontaminacija podzemnih voda i voda za piće

ISPUŠTANJE TOKSIČNIH I ŠTETNIH HEMIJSKIH I DRUGIH MATERIJA

(Industrija, termoenergetska postrojenja, motorna vozila, individualna ložišta u domaćinstvima u vodu, zemlju i zrak)

Danas se u atmosferu izbacuju milioni tona različitih čestica, gasova i para koji snižavaju kvalitet zraka naročito u urbanim i industrijskim zonama.

U vodene sisteme se svake godine unose ogromne količine otpadnih materija, velike količine pesticida kao i drugih organskih i neorganskih materija.

Zemljište kao vitalni resurs na kome i od koga čovjek živi, ugroženo je po više osnova:

- Tečne otpadne materije, odnosno zagađena voda nastaje kao posljedica raznih prirodnih procesa ili aktivnosti čovjeka.
- Sanitarne vode su vode iz domaćinstava, raznih ustanova i objekata uslužnih djelatnosti. U ovim vodama se nalaze velike količine raznih mikroorganizama pa su zato opasne po ljude.

Individualni objekti kojih je najveći broj na području općina, nisu priključeni na kanalizacionu mrežu, već za svoje potrebe izgrađuju septičke jame najčešće propusne jame, kroz koje je omogućen prodor otpadnih voda, a time i mikroorganizama u dublje slojeve tla, čak do vodonosnih.

Hemijsko zagađenje vode je izuzetno opasno obzirom da uzrokuje štetne posljedice niz godina poslije kontaminacije. Ovaj problem je vrlo izražen na području cijelog ZE-DO kantona, a možemo slobodno reći i na području Federacije uglavnom ne postoje postrojenja koja se bave prečišćavanjem vode.

ZAGAĐENJE ZRAKA

Onečišćenje zraka naročito je prisutno u industrijskim zonama i većim urbanim naseljima kao posljedica emitiranja štetnih tvari iz industrijskih i termoenergetskih postrojenja, motornih vozila, kotlovnica, toplana, domaćinstava koja za loženje koriste fosilna goriva i dr.

ODLAGANJE KOMUNALNOG, INDUSTRIJSKOG, TEHNOLOŠKOG I DRUGOG ČVRSTOG I TEČNOG OTPADA

Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03 i 72/09) predstavlja uspostavljanje mehanizma za implementaciju integralnog upravljanja na području

Kantona.

Planom upravljanja otpadom na području Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2018. je naloženo da svaka općina izradi vlastite općinske planove upravljanja otpadom.

Do izgradnje regionalne deponije za zonu II sav otpad se ovozi na deponiju koja je utvrđena općinskom odlukom. Na reciklažnom dvorištu će se izvršiti selektiranje otpada prema vrsti otpada koji će se koristiti kao sekundarna sirovina, a dio otpada koji ostane nakon selektiranja se odlaže na regionalnu deponiju.

Zbrinjavanje opadnog otpada iz industrije i drugih izvora neophodno je razmatrati na širem nivou pošto ta vrsta otpada se tretira na kontonalnom, odnosno federalnom nivou.

Obavezno je donošenje plana zaštite okoliša na nivou općine Zavidovića koje obuhvata program i plan mjera za zaštitu okoliša u skladu sa kantonalnim propisima.

UBLAŽAVANJE I OTKLANJANJE POSLJEDICA TEHNOLOŠKIH HAVARIJA I DRUGIH AKCIDENATA OD RHB AGENASA U MIRU

Eventualne havarije na nuklearnim postrojenjima u pojedinim zemljama imale bi utjecaja na ugrožavanje životne sredine i u drugim zemljama.

Černobil 1986.godine i akcident na nuklearnoj elektrani predstavlja upozorenje da se mogu očekivati sveobuhvatna onečišćenja radioaktivnim tvarima kontinentalnih razmjera, a prouzrokovalo je povećanje razine radioaktivnosti u našoj zemlji.

U septembru 1995.godine na području Bosne i Hercegovine zračne snage NATO-a su u određenim situacijama za onesposobljavanje ratne tehnike Vojske Republike Srpske koristile municiju sa osiromašenim uranom (efikasno streljivo protiv oklopnih borbenih sredstava).

U razdoblju od 12-24. oktobra 2002. godine na traženje Vijeća ministara BiH, u BiH je boravila ekipa stručnjaka Programa Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša (UNEP) radi utvrđivanja prisustva radioaktivnih tvari na prostorima i lokacijama u BiH, na kojima su borbeno djelovane NATO snage u navedenom razdoblju.

Potencijalni rizici pronađene kontaminacije za zdravlje ljudi:

- Unutarnja kontaminacija izazvana unođenjem koordinanog urana u organizam gutanjem,
- Udisanjem značajnih doza aerosola osiromašenog urana (više od 1 msv)
- Vanjsko zračenje kože beta radijacijom, kontinuiranim izlaganjem kože
- Kontaminacija podzemnih voda i voda za piće RHB zaštita obuhvata: RHB kontrolu, RHB zaštitu (ličnu i kolektivnu) i RHB dekontaminaciju.

OSTALE NESREĆE

Ostale nesreće su: velike saobraćajne nesreće u cestovnom saobraćaju, željezničkom i zračnom prometu, nesreće prilikom transporta eksplozivnih i lako zapaljivih materija, nesreće na terenima koji su kontaminirani minsko – eksplozivnim napravama i neeksplozivnim ubojitim sredstvima.

VELIKE NESREĆE U CESTOVNOM, ŽELJEZNIČKOM I ZRAČNOM PROMETU

Posljedice saobraćajnih nesreća se kreću od poginulih do lakše povređenih. U posljednjih 5 godina na području Zeničko – dobojskog kantona broj prometnih nesreća (naročito

saobraćajnom) je u znatnom porastu.

Razgranatost putnih pravaca, klimatski uvjeti, konfiguracija zemljišta i geografski položaj prometnica u općini Zavidovići, neposredno uslovljavaju odvijanje prometa i utječu na sigurnost odvijanja prometa. Putevi i objekti na njima izloženi su odronima koji ugrožavaju putnu infrastrukturu.

Odroni na magistralnim i regionalnim putevima pojavljuju se kao posljedica tehničke nedovšenosti pojedinih putnih pravaca.

Nepropisano izvedene kosine i strmine i drugi elementi najčešće su uzroci pojavama odrona.

Uslijed većih padavina kada dođe do izlivanja dijela rijeke Bosne kao i Krivaje i Gostovića i nekih manjih pritoka, postoji mogućnost plavljenja puteva i prekida prometnih komunikacija.

Pored prirodnih nepogoda, uzroci prometnih nesreća na putevima su tehničke neispravnosti puteva (crne tačke, putne signalizacije, tehnička neispravnost motornih vozila, neizgrađenost autobuskih stajališta, neregulirani priključni putevi, neprilagođenost brzine uslovima puta i drugo).

Željeznički promet, zbog svoje tehničko-tehnološke povezanosti, i velikog broja infrastrukturnih objekata, koji su uzrokovani konfiguracijom zemljišta kroz koja prolaze trase željezničkih pruga u velikoj je mjeri uslovljen djelovanjem prirodnih i drugih nesreća.

Željeznički promet u ratnom razdoblju 1992.- 1995. godine, skoro je u cijelosti uništen. Trenutno su u funkciji samo dva željeznička pravca i to: Zenica - Sarajevo i Zenica - Doboj. Ova vrsta saobraćaja tek će dobijati na značaju.

Problem nedostatka i neispravnosti prometne signalizacije na mjestima gdje se ukršta željeznički i cestovni promet dovode do svakodnevnog ugrožavanja ljudi i materijalnih dobara.

NESREĆE NA TERENIMA OD MES-a i NUS-a

Deminiranje terena je aktivnost na pregledu i čišćenju terena od zaostalih mina, minsko – eksplozivnih sredstava i neeksploziranih ubojitih sredstava.

Zaštita od neeksploziranih ubojitih sredstava (u daljem tekstu NUS-a) je mjera koja se sastoji u pronalaganju otkivanju, obilježavanju, iskopavanju, prenošenju, utovaru, prevozu, istovaru, privremenom skladištenju, dezaktiviranju i uništavanju NUS-a na svim područjima na kojima se nalaze ta sredstva.

Ova oblast je detaljnije je razrađena u poglavlju ‘MINSKA SITUACIJA’.

Dosadašnja iskustva ukazuju da je proces deminiranja spor i jako skup posao i ukazuje na obilježnost u rješavanju ove problematike.

2.16.2. Mjere za ograničavanje negativnih efekata prirodnim i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda

PRIRODNE NEPOGODE

POPLAVE

Sprečavanje štetnog djelovanja poplavnih voda vrši se preduzimanjem preventivnih mjera . Obzirom da sprovođenje preventivnih mjera zahtjeva duži vremenski period, donose se operativne mjere i intervencije u periodu kritičnih vodostajima.

Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko - dobojskog kantona nakon poplava sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa, uradio je Institut za hidrotehniku Građevinskog

fakulteta u Sarajevu (Sarajevo, februar/mart 2014. godine.).

Prioritetni vodotoci I kategorije (čije upravljanje je u nadležnosti Agencija za vodno područje rijeke Save u Sarajevu), sa aspekta zaštite od poplava i budućih mjera i aktivnosti su rijeka Bosna, Krivaja i Usora.

Prema kategorizaciji prema dužini vodotoka I kategorije²⁹, za koje se predlažu mjere, općina Zavidovići je na prvom mjestu.

Pregled prioriteta po općinama za vodotoke I kategorije

Red.broj	Općina	Vodotok I kategorije (dužina dionice u km)
1.	Zavidovići	26.6

Za vodotoke druge kategorije, a čije upravljanje je u nadležnosti Kantonalnog Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu i Općine Zavidovići, sa aspekta zaštite od poplava i budućih mjera i aktivnosti su rijeke: Gostović, Rujnica i Dištica.

Prema kategorizaciji prema dužini vodotoka II kategorije³⁰, za koje se predlažu mjere, općina Zavidovići je na 8. mjestu.

Pregled prioriteta po općinama za vodotoke II kategorije

Red.broj	Općina	Vodotok II kategorije (dužina dionice u km)
8.	Zavidovići	3,3

Preventivne mjere:

- Projekti zaštite, regulacije:
 - za dijelove vodotoka na kojima ne postoji urađena projektna dokumentacija, predlaže se izrada iste do nivoa Idejnog projekta,
 - za dijelove vodotoka na kojima postoji urađena projektna dokumentacija do nivoa Idejnog projekta predlaže se izrada Ekspropriacionih elaborata za dobijanje urbanističke saglasnosti,
 - za dijelove vodotoka na kojima postoji urađena projektna dokumentacija do nivoa Glavnog projekta, predlaže se realizacija projekta. Ukoliko se ne može pristupiti realizaciji projekta zbog ne postojanja urbanističke saglasnosti, predlaže se izrada Ekspropriacionog elaborata i eventualna Novelacija Glavnih projekata,

²⁹ Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko-dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa

³⁰ Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko-dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa

- za dijelove vodotoka na kojima se predviđa čišćenje korita i obala, predlaže se izrada elaborata i realizacija čišćenja, kontinuirano svake dvije godine.
- za dijelove vodotoka koji su zacijevljeni predlaže se provođenje istražnih radova, te eventualna sanacija tih zacijevljenja.

Za dijelove vodotoka gdje se predlaže izrada projektne dokumentacije do nivoa Idejnog projekta, za potrebe izrade te dokumentacije predviđa se detaljno provođenje istražnih radova:

- Čišćenje i uređenje vodotoka i obala korita rijeka, na dionicama koje nisu obuhvaćene dosadašnjim regulacionim radovima, a koji imaju značaj za unaprijeđenje stanja voda, te zaštitu od poplava.
 - Za dijelove vodotoka na kojima postoji izgrađena regulacija predlaže se izrada elaborata za period od dvije godine kojim bi se u kontinuitetu vršilo čišćenje korita i sanacija eventualnih oštećenja obala. Ovaj elaborat treba redovno inovirati svake dvije godine.
- Izrada projektne dokumentacije za dijelove vodotoka gdje ne postoji urađena projektna dokumentacija

Prijedlog mjera za čišćenje regulisanih dijelova vodotoka³¹

Red. broj	Općina	Vodotok	Dužina regulacije (m)	Opis mjera i aktivnosti
1.	Zavidovići	Bosna	150	Izrada elaborata čišćenja regulisanog dijela vodotoka, korita i obala, i realizacija čišćenja (bez detaljnije projektne dokumentacije). Predlaže se izrada elaborata za period od dvije godine

Izrada projektne dokumentacije za dijelove vodotoka na kojima se javljaju plavljenja³²

Općina	Vodotok	Dionica	Izvor podataka
	Bosna	U mjestu Podkleče (3,3 km)	Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g)
		U mjestu Šimići (0,9 km)	Podaci iz općina (2014.g.) Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g)
		U mjestu Dolac (2,9 km)	Podaci iz općina (2014.g.) Preliminarna procjena

³¹ Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko - dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa

³² Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko - dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa

Zavidovići	Gostović	U mjestu Pejići (1,0 km)	poplavnog rizika (2011.g.) Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		U mjestu Sinanovići kod ušća Doganovca u rijeku Gostović (0,5 km)	Podaci iz općina (2014.g.) Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
	Krivaja	U mjestu Maoča (od granice sa općinom Olovo do ušća Dištice u rijeku Krivaju (1,0 km)	Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		U mjestu Stipin Han (0,9 km)	Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		U mjestu Stog (1,2 km)	Podaci iz općina (2014.g.) Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		Od mjesta Vozuća nizvodno do mjesta Stošnica u blizini ušća Stošnice u rijeku Krivaju (6,0 km)	Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		U mjestu Ribnica u blizini ušća Ribnice u rijeku Krivaju (1.5 km)	Podaci iz općina (2014.g.)
		U mjestu Vozuća (1.2 km)	Podaci iz općina (2014.g.)
		U blizini mjesta Pejići (Sjenokos) kod ušća Čelesnice u rijeku Krivaju (1.1km)	Podaci iz općina (2014.g.)
		U blizini mjesta Stošnica (kod ušća Stošnice u rijeku Krivaju (1.2 km)	Podaci iz općina (2014.g.)
		U mjestu Memići (1,0 km)	Podaci iz općina (2014.g.) Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		U mjestu Krivaja (1.5 km)	Podaci iz općina (2014.g.) Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)
		U blizini mjesta N. Mustajbašići i mjesta Hrkići (1.4 km)	Podaci iz općina (2014.g.)
		U blizini mjesta V. Skroze (0,5km)	Podaci iz općina (2014.g.)
		U mjestu Maoča, od granice sa općinom Olovo do ušća Dištice u rijeku Krivaju (1,0 km)	Preliminarna procjena poplavnog rizika (2011.g.)

Raspodjela nadležnosti nad upravljanjem vodotocima I i II kategorije i vodnim objektima definirana je važećim Zakonom o vodama.

Erozije:

Opće preventivne mjere za sprečavanje erozija:

- Ograničena ili potpuna zabrana krčenja šumskog drveća, grmlja i voćnjaka;
- Zabrana davanja odobrenja za ispašu ili pašu određene vrste stoke;
- Ograničenje korištenja pašnjaka propisivanjem vrste i broja stoke, vremena i načina ispaše;

- Zabrana kopanja i preoravanja livada, pašnjaka i neobrađenih površina na strmim zemljištima i njihovo pretvaranje u njive sa jednogodišnjim kulturama;
- Određivanja obaveznog zatravnjivanja strmog zemljišta;
- Zabrana vađenja zemlje, pijeska, šljunka i kamena.

Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko - dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa predviđa i regulacije vodotoka po općinama . Za općinu Zavidovići prijedlog mjera se odnosi na vodotoke Gostović i Dioštica na ugroženim dionicama, sa detaljnim istražnim radovima:

Prijedlog mjera zaštite priobalnog pojasa vodotoka Gostović i Dioštica³³:

- Geomorfološko kartiranje doline predmetne dionice vodotoka posebnim osvrtnom na pružanje, dimenzije i nadmorske visine doline, fluvijalne oblike reljefa, aluvijalne ravni, riječne terase i dr. Izrada geomorfološke karte i profila mjerila 1:5.000.
- Geološko kartiranje doline predmetne dionice vodotoka sa posebnim osvrtnom na geološki sastav i tektoniku. Izraditi geološku kartu i profile mjerila 1:5.000.
- Inženjerskogeološko kartiranje doline vodotoka sa posebnim osvrtnom na definiranje inženjerskogeoloških kompleksa stijena i stabilnost terena. Izrada geološke karte i profila mjerila 1:5.000.
- Hidrogeološko kartiranje doline vodotoka sa posebnim osvrtnom na hidrogeološku rejonizaciju, kategorizaciju i funkcije stijena; debljinu i rasprostranjenje propusnih naslaga; karakter i položaj nivoa podzemnih voda; uvjete prihranjivanja i pražnjenja vodonosnika; i dr. Izrada hidrogeološke karte i profila mjerila 1:5.000.
- Geodetsko snimanje korita, obala i terena uz obale korita u mjerilu 1: 1000
- Detaljno inženjerskogeološko kartiranje korita, obala i terena uz obale korita. Izrada inženjerskogeološke karte i profila M 1:1.000,
- Izvođenje istražnih bušotina sa obje strane korita rijeke sa svim pratećim radovima,
- Izrada pijezometara,
- Registriranje nivoa podzemnih voda u različitim hidrološkim uslovima,
- Izvođenje SPT unutar svakog od utvrđenih geoloških članova
- Inženjerskogeološka determinacija i kolor - fotografiranje nabušene jezgre
- Geomehanička ispitivanja prema ASTM, BS i JUS standardima
- Proračun stabilnosti obala korita i padine u prirodnom stanju
- Kabinetska obrada rezultata geološko - geotehničkih istraživanja i ispitivanja

KLIZIŠTA I ODRONI

Bez izrade katastra klizišta , ovaj problem će i dalje ostati prisutan.

Potreban je i stalni monitoring klizišta. Osim ovih preduvjeta određenim aktivnostima moguće je spriječiti pojavu novih i širenja djelovanja postojećih klizišta slijedećim mjerama:

- Kontrolisana sječa šume u saglasnosti sa određenim službama u Kantonu;
- Pošumljavanje na svim ugroženim područjima;
- Sprečavanje nekontrolisane gradnje prilaznih puteva i objekata na svim strmim padinama;
- Izgradnja odvodnih kanala za fekalne i oborinske vode;
- Izrada novih odvodnih kanala za površinske vode na već registriranim lokalitetima klizišta;

³³ Elaborat o stanju vodotoka na području Zeničko-dobojskog kantona sa prijedlogom mjera zaštite priobalnog pojasa

- Zabrana svih agrotehničkih radova na svim potencijalnim površinama (strmim i ogoljenim)
- Zabrana sječe šume uz sve riječne tokove i puteve.

POTRESI

- Utvrđivanje seizmičke mikrorејonizacije
- Primjenu pravilnika o tehničkim propisima kod izgradnje objekata u seizmičkom području (praćenje studija o seizmičkim rizicima)
- Primjenu urbanističkih mjera zaštite kod projektovanja i planiranja naselja (paraseizmička gradnja)
- Pipremiti akcione i operativne planove zaštite i spašavanja u sličaju potresa većih razmjera.

VISOKI SNIJEG I SNJEŽNI NANOSI

- Obezbjediti finansijska sredstva u budžetima općina i kantona kako bi se moglo pravovremeno djelovati protiv ugroženosti ljudi i materijalnih sredstava;
- Opremiti i osposobiti meteorološke stanice na području Ze-do kantona kao i kontinuirana edukacija Službi O i O

OLUJA I MRAZ

- Programa praćenja globalnog hemijskog sistema atmosfere i sadržaja ozona u atmosferi, praćenje radijacijskih aktivnosti rane najave i prognoze atmosferskih nepogoda i klimatskih ekstrema u cilju zaštite od prirodnih nepogoda i zaštite u slučaju tehnoloških katastrofa i industrijskih nesreća;
- Istraživati osjetljivost pojedinih gospodarskih aktivnosti na klimatske promjene; opremiti i osposobiti meteorološke stanice na području Ze-do kantona, kao i kontinuirana edukacija Službi O i O.

TUČA (GRAD, LED)

- Izraditi programe i aktivnosti za nadgledanje i proučavanje rizika od tuče (grada, leda), te pravovremeno djelovati na javnost, kako bi se mogle poduzeti učinkovite i organizirane mjere zaštite u slučaju nastanka nesreće;
- Izraditi planove za izgradnu sistema za protugradnu odbranu, održavati sisteme naročito u područjima sa razvijenom poljoprivredom i voćarstvom;
- Opremiti i osposobiti meteorološke stanice na područjima Ze-do kantona i kao i kontinuirana edukacija Službi O i O.

MASOVNE POJAVE LJUDSKIH, ŽIVOTINJSKIH I BILJNIH BOLESTI

Mjere i aktivnosti:

- osiguranje higijenski ispravne vode za napajanje životinja, kao i sanitarna zaštitu izvorišta;
- uklanjanje otpadnih voda i drugih otpadnih tvari na način i pod uvjetima kojima se osigurava zaštita od onečišćenja voda iz tla;
- osiguravanje zoohigijenskih i drugih veterinarsko-zdravstvenih uvjeta uzgoja i korištenja životinja i očuvanja zdravlja i pravilne ishrane, njege i držanja životinja;
- vršenje preventivne dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije;
- osiguravanje dovoljne količine imunoloških sredstava.
- provoditi cjepljenje stanovništva.

Prevenција:

Mjere zaštite su preventivne i neposredne mjere s ciljem sprečavanja ili umanjavanja posljedica na životinje i namirnice životinjskog porijekla. Veterinarska služba je organizovana na području općine i njena svrha je zdravstvena zaštita životinja, zaštita zdravlja ljudi, provođenje profilakse i dijagnostike, asanacija terena i uklanjanje leševa, provođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije i drugo.

ZAŠTITA BILJA I BILJNIH PROIZVODA

Mjere i aktivnosti:

- Stalna edukacija individualnih poljoprivrednih proizvođača preko kantonalnih stručnih službi koje trebaju biti u stalnom kontaktu sa proizvođačima.
- Osiguranje kontinuiranih mjera nadzora i kontrole unošenja štetnih organizama (inspekcijski nadzor i jake stručne službe na terenu)
- Laboratorijska kontrola proizvoda u cilju zaštite zdravlja bilja, a samim time i zaštite zdravlja ljudi i konzumacija zdravstveno ispravne hrane.
- Kao snage za zaštitu bilja i biljnih proizvoda osnovati službe ili posebne jedinice CZ koje na osnovu procjene ugroženosti na određenom području.

TEHNIČKO-TEHNOLOŠKE NESREĆE

POŽARI

Veliki šumski požari

Mjere zaštite šuma i otvorenog prostora:

Preduzete mjere na zaštiti od požara šumskih i poljoprivrednih površina nisu dovoljne za efikasno i učinkovito sprječavanje nastajanja i širenja požara. Ovi nedostaci ogledaju se u sljedećem :

- Kvalitetno osposobljavanje kadra i opreme kako bi se moglo odgovoriti mjerama zaštite
- većina šumskih površina, a naročito u privatnom vlasništvu je neuređena (nedostatak šumskih puteva, pojaseva, prosjeka, te povećana gustoća),
- neurednost pojasa uz puteve i ceste (trava, smeće),
- nepreduzimanje propisanih mjera zaštite kod spaljivanja otpada na poljoprivrednom zemljištu,

Gašenje šumskih požara su složene intervencije i zahtjevaju visoku motiviranost, stepen obučenosti i velike psihofizičke napore vatrogasaca.

- Potrebno je povećati broj požarnih puteva, odnosno rekonstruirati zapuštene puteve koji otežavaju intervenciju i pristup vatrogasnim vozilima
- Procjenu ugroženosti od požara, pored obrazloženja proračuna i navođenja organizacijskih i tehničkih nedostataka mora sadržati i grafički prikaz maksimalno mogućih granica širenja požara, odnosno požarnih sektora, mogućih materijalnih šteta i ugroženosti života ljudi od požara. Općinski plan treba da sadrži navedeno.
- Nužno je donijeti Zakon o zaštiti od požara i Zakon o vatrogastvu u Federaciji BiH, kako bi se ova oblast uredila na novim savremenim osnovama i uskladio odnos svih subjekata zaštite i spašavanja.

Požari zapaljivih tečnosti i gasova

- Redovna kontrola i nadzor objekata sa zapaljivim tečnostima i gasovima o propisnom skladištenju i držanju opasnih materija;
- Kontrola o propisnom ambalažiranju;
- Kontrola transportnih procesa

Požari u stambenim i poslovnim objektima

- Planiranje, građenje i opremanje objekata izvoditi prema urbanističko-tehničkim uslovima posebno vodeći računa o minimalnoj udaljenosti između objekata, širini saobraćajnice, slobodnim prilazima i protivpožarnim putevima;
- Pri projektovanju i izvođenju objekata primjenjivati građevinske normative, standarde kao i sve druge neophodne pretpostavke koje omogućavaju da se u slučaju izbijanja požara može brzo i efikasno djelovati.

RADIOLOŠKA, HEMIJSKA I BIOLOŠKA ZAGAĐIVANJA VAZDUHA, VODE ZEMLJIŠTA

- Dekontaminacija radioaktivnosti na ugroženim površinama
- Prevencija u obuci o RHB zaštiti

RHB zaštita obuhvata:

- RHB kontrolu,
- RHB zaštitu (ličnu i kolektivnu) i
- RHB dekontaminaciju.

ISPUŠTANJE TOKSIČNIH I ŠTETNIH HEMIJSKIH I DRUGIH MATERIJA

(industrija, termoenergetska postrojenja, motorna vozila, individualna ložišta u domaćinstvima u vodu, zemlju i zrak)

- Strogo poštivanje zakonskih regulativa u oblasti proizvodnje i prometa hemijskih, toksičnih, eksplozivnih, bioloških, radioaktivnih i dr. opasnih tvari.
- Konstantan inspekcijski nadzor nad ovim oblastima
- Stalno praćenje (monitoring) nadležnih službi za zaštitu okoliša o kvalitetu vode i eventualno ugroženošću štetnim tvarima.

ZAGAĐENJE ZRAKA

Općinske službe trebaju imati izrađen Program zaštite okoline sa katastrom zagađenja okoline (1x godišnje) koje određuje i provodi Kantonalno ministarstvo.

Potreban je stalni monitoring o zagađenju zraka na području općina.

UBLAŽAVANJE I OTKLANJANJE POSLJEDICA TEHNOLOŠKIH HAVARIJA I DRUGIH AKCIDENATA OD RHB AGENASA U MIRU

- Stalna kontrola inspekcijskog nadzora javnog zdravstva tla i vode na sumnjivim lokacijama i preduzimanje adekvatnih mjera za zaštitu zdravlja ljudi.
- Stalna koordinacija na svim nivoima vlast od općinskih preko kantonalnih do Federalnih institucija.
- Nadležne inspekcije su dužne poduzimati nprigoroznije mjere protiv subjekata kod kojih se ustanovi onečišćivač ili koriste proizvode opasnih hemijskih materija

OSTALE NESREĆE

Velike nesreće u cestovnom, željezničkom i zračnom prometu

- Potrebno je podići nivo tehničke ispravnosti saobraćajnih sredstava (crne tačke, putne signalizacije, tehnička neispravnost motornih vozila, neizgrađenost autobuskih stajališta, neregulisani priključni putevi, neprilagođenost brzine uslovima puta i drugo);
- Redovno održavati saobraćajnice i saobraćajne znakove, posebno na mjestima koja su ugrožena klizištima, odronima ili poplavama;
- Održavanje i obilježavanje putnih prelaza odgovarajućom signalizacijom na pruzi i na putu;
- Obilježavanje zabrane kretanja prugom i željezničkim područjem za pješake;
- Nesreće na terenima od mes-a i nus-a
- Izrada etapnog plana deminiranja sa utvrđenim namjenama prostora sumnjive površine
- Kod izrade etape deminiranja prioritet imaju područja koja ugrožavaju ljudske živote (urbana područja)

Na grafičkom prilogu broj 14. „Ugroženost prostora“ dat je pregled područja ugroženih minama, poplavama klizanjem terena i dr. prirodnim i ljudskim djelovanjem izazvanim nesrećama.

2.17. PROJEKCIJA OSNOVNE NAMJENE PROSTORA

Projekcijom osnovne namjene Prostornog plana općine Zavidovići, ukupne površine 55.569,32 hektara (površina rezultat grafičke obrade GIS alatima), utvrđeni su osnovni prostorni pokazatelji i bilansi osnovnih kategorija korištenja zemljišta i to:

- Ukupna površina obuhvata Plana (općina).....	555,69 km ²
- Ukupan broj stanovnika	- postojeći 1991.g. 57.164
	- postojeći 2013.g. 35.988
	- planirani 2036.g. 40.270
- Bruto gustina naseljenosti.....	72 stan/km ²
	(broj stanovnika/ km ²)
- Neto gustina naseljenosti.....	9 stan/ha
	(broj stanovnika/ha građ.zemljišta)
- poljoprivredno zemljište	6.961,68 ha ili 12,52 %
- šumsko zemljište	39.989,88 ha ili 71,96 %
- urbana područja i građevinska zemljišta	4.648,40 ha ili 8,37 %
- ostale površine	3.969,36 ha ili 7,15 %

UKUPNO:	55.569,32 ha ili 100 %

Kako je vidljivo iz ukupnog bilansa namjene površina općine Zavidovići, šumsko zemljište ima visoko učešće u ukupnoj strukturi, jer zauzima 71,96 %, što je neophodno uvažiti kao osnovni prirodni faktor u zaštiti životne sredine, uz plansko korištenje drvene mase. Kod utvrđenih kategorija šumskog zemljišta u državnoj i privatnoj svojini neophodno je preduzimati adekvatne mjere unaprijeđenja u skladu sa planom gospodarenja za određena šumsko-gospodarska područja.

Poljoprivredno zemljište predstavlja, takođe, važnu kategoriju u ukupnoj strukturi i zauzima 12,52 % od ukupne površine općine, od čega je 2,95 % najkvalitetnije poljoprivredno zemljište (II-IV kategorija, 1.640,72 hektara). U ovom segmentu korištenja su utvrđene bonitetne klase kao polazni osnov za pravilno usmjeravanje vrste poljoprivredne proizvodnje.

Na ostalom zemljištu planiran je razvoj urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja na ukupnoj površini od 4.648,40 ha (ili 8,37 % od ukupne površine općine) koje se kroz postojeće i planirane infrastrukturne sisteme (saobraćajne, energetske, komunalne i dr.) nastoje uvezati u funkcionalne cjeline. Utvrđivanjem urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja poduzimaju se mjere zaštite prostora kao vitalnog resursa koji treba koristiti racionalno i smišljeno, jer se u njemu nalaze resursi poljoprivrednog i šumskog zemljišta kao i vode i vodna područja od nezamjenjive vrijednosti, kulturno-historijska i područja prirodnih vrijednosti, infrastrukturni koridori i dr.

Definirana urbana područja uključuju osim površina za stanovanje i rad ljudi, i sadržaje društvene infrastrukture u svrhu podizanja kvaliteta života lokalnog stanovništva. Osnovni princip razmjesta naseobinskih sistema i formiranja centara urbanog razvoja zasnovan je na policentričnom principu, na način formiranja većih središta iz kojih se planira jača inicijativa za razvoj gravitacionih područja (primarni općinski centar u novoj - korigovanoj granici Urbanističkog plana i 4 sekundarna centra Vozuća, Gostović, Kovači i Pašin Konak, kao centri mjesnih zajednica. Ostalih 21 urbanih područja su naselja sa minimalnim sadržajima društvene infrastrukture (područne škole, ambulante, sportski tereni i sl.) koji se mogu okarakterisati kao centri zajednice sela. Površinski manja naseljena područja utvrđena su kao građevinska zemljišta (sela i zaseoci) koja gravitiraju određenom urbanom području u cilju

zadovoljavanja svakodnevnih i povremenih potreba. Građevinska zemljišta namijenjena za razvoj zona turizma su Borovnica-Čardak, Kamenica, Mitrovići i dr.

Za razvoj privrednih i poslovnih djelatnosti utvrđuju se privredno-poslovne zone locirane u granicama ili izvan urbanih područja. Ukupna površina postojećih privredno-poslovnih zona na području općine iznosi cca 82 hektara. Najveći broj postojećih privredno-poslovnih zona i subjekata smješten je u centralnom urbanom području općine Zavidovići gdje su utvrđene tri veće poslovne zone: Ekonomija-Batvice, Majdanska polja i Podubravlje sa kompleksima IP „Krivaja“, koje se nalaze u granici Urbanističkog plana Zavidovića. Ovi sadržaji od ukupne površine centralnog urbaniziranog područja općine zauzimaju preko 75 hektara površine (od toga cca 40 hektara zauzima IP "Krivaja"). Razmještaj novoplaniranih zona, u ukupnoj površini od cca 54 hektara, uglavnom se odnosi na proširenja postojećih, ili na nove lokacije koje posjeduju uslove za izgradnju infrastrukture. Ukupna površina postojećih i planiranih privredno-poslovnih zona iznosi cca 136 hektara.

Utvrđene površine postojećih i potencijalnih ležišta mineralnih sirovina su specifični oblici namjene i korištenja prostora. Iako rudarstvo utječe na okoliš destruktivno, privredni razvoj u funkciji je mineralnih resursa, koji su u manjem obimu identifikovani na teritoriji općine Zavidovići. Na teritoriji općine nalaze se dva ležišta nemetalnih mineralnih sirovina u radu: ležište krečnjaka „Sokolica“ - površine cca 33,06 hektara, i ležište dijabaza „Ribnica“-površine cca 14,91 hektara. Od potencijalnih ležišta nemetalnih mineralnih sirovina utvrđeno je postojanje spilita na lokalitetu Priluk na kojem bi se detaljnim istraživanjima moglo eventualno utvrditi područje eksploatacije.

Nemetalne mineralne sirovine u Kantonu su prije rata imale sporedan značaj, dok je u poslijeratnom periodu intenzivirano njihovo istraživanje na brojnim lokalitetima u svim općinama, pa tako i u općini Zavidovići, čime su dobile strateški značaj, naročito za izgradnju autocesta kroz Zeničko-dobojski kanton.

Metalne mineralne sirovine na prostoru općine su registrovane ranijom planskom dokumentacijom kao pojave minerala bakra u Kablovcu, rude magnezita u Bajvatima i nekoliko manjih pojava barita na lokalitetu Hrge, te je i ovim planskim dokumentom data mogućnost istraživanja ovih područja, i eventualno utvrđivanje ekonomske isplativosti njihove eksploatacije.

Puštanjem u rad Regionalne deponije Moščanica 2008.godine, na području Zeničko-dobojskog kantona su se stekli uslovi za implementaciju ciljeva integralnog sistema upravljanja komunalnim otpadom. Trajno rješenje pitanja zbrinjavanja komunalnog otpada na području općine Zavidovići je odvoz istog na Regionalnu deponiju „Moščanica“ u Zenici, što je u skladu sa federalnom Strategijom zaštite okoliša 2008-2018.g. i federalnim i kantonalnim planovima upravljanja otpadom, i u sklopu provođenja aktivnosti postepenog zatvaranja i sanacije postojećeg odlagališta/deponije “Ekonomija” Zavidovići. Pored sanacije ove deponije, predviđa se izgradnja pretovarne stanice i sortirnice za privremeno deponovanje sortiranog otpada na ovoj lokaciji. Evidentan je i problem rješavanja odlaganja ostalih vrsta otpada-animalnog, medicinskog i dr., za koje je neophodno preduzeti mjere rješavanja na kantonalnom i federalnom nivou.

Površine i objekti evidentirani kao područja prirodnih vrijednosti i kulturno – historijskog naslijeđa, zahtijevaju posebne mjere zaštite i očuvanja uz istovremeno stavljanje u funkciju duhovnih i fizičkih ljudskih potreba (obrazovanje, zdravstvo, kultura, rekreacija, turizam itd).

U strukturi ostalih površina značajno mjesto zauzimaju infrastrukturni sistemi koji osim planirane rekonstrukcije i modernizacije, podrazumijevaju i izgradnju nove mreže (saobraćajna, energetska, komunalna i dr. infrastruktura).

3. PROJEKCIJA RAZVOJA PROSTORNIH SISTEMA

Projekcijom prostornog razvoja i uređenja su tekstualno i grafički razrađeni osnovni pravci razvoja po svim oblastima na način integralnog korištenja i zaštite prostora općine Zavidovići u planskom periodu 2016-2036.godina. Na osnovu prostornog razmještaja naseobinskih struktura u relaciji sa planiranim infrastrukturnim koridorima, privrednim, društvenim i drugim djelatnostima, nastojeći maksimalno uspostaviti zaštitu prirodnih resursa, utvrđene su smjernice za razvoj prostornih sistema kojim se određuju pravci prostornog razvoja užeg područja.

S obzirom na dominantnost i značaj pojedinih djelatnosti, projekcija razvoja prostornih sistema obuhvata:

- osnovu prostornog razvoja sistema naselja (grafički prilog br.15.),
- osnovu prostornog razvoja privredne i javne infrastrukture (grafički prilog br.16.),
- osnovu prostornog razvoja okoline (grafički prilog br.17.).

3.1. OSNOVA PROSTORNOG RAZVOJA SISTEMA NASELJA

Koncepcija razvoja naselja i veze sa urbanim centrom Kantona

Kako je Prostornim planom Kantona planiran razvoj policentričnog modela sistema naselja, tj. odnos i veze općinskih centara sa centrom Kantona, tako se i ovaj Plan oslanja na zadani princip, te je projekcijom razvoja sistema naselja utvrđen razvoj policentričnog odnosa naselja unutar granica općine Zavidovići.

Primarni općinski centar Zavidovići, koji je Prostornim planom Kantona okarakteriziran kao subkantonalni (sekundarni) centar, nosilac je razvoja općine Zavidovići, ali i snažan faktor uticaja na razvoj drugih naselja unutar općine i šire.

Struktura naseljenih mjesta općine Zavidovići, podrazumijeva pored primarnog - općinskog centra Zavidovići, još četiri sekundarna centra (Gostović, Kovači-Činovići, Vozuća i Pašin Konak-Petrovići), koji bi trebali imati približno ujednačena gravitaciona područja međusobno dobro saobraćajno povezana i istovremeno lako dostupna do općinskog centra. Na taj način se stvaraju uslovi za ravnomjeran razvoj svih naseljenih područja ali i mogućnost da se usmjerava diferenciran razvoj funkcija unutar ovih centara.

U tipizaciji i hijerarhiji centara, utvrđena je jasna vitalna potreba za opremanjem prostora - komunalnom i društvenom infrastrukturom, koja će zadovoljiti potrebe gravitirajućeg stanovništva. Pri tome treba imati na umu vrlo bitnu činjenicu: prostorni razvoj se ne ogleda isključivo u zauzimanju prostora, već u načinu njegovog korištenja, koje mora biti racionalno, funkcionalno opravdano i u skladu sa očuvanjem prirode, prirodnih resursa i okruženja.

Smjernice za razvoj urbanih područja

Projekcijom prostornog razvoja daje se primat razvoju urbanih područja utvrđenih kao primarni i sekundarni centri, što ne umanjuje značaj u planiranju razvoja i ostalih urbanih područja u ruralnim naseljenim mjestima u cjelokupnom sistemu naseljenih mjesta općine Zavidovići.

Primarni i sekundarni centri su urbana područja prema kojima se utvrđuju veće gravitacije stanovništva iz ostalih naseljenih mjesta ruralnog karaktera, jer su u istim smješteni obrazovni, zdravstveni, kulturni, sportski, administrativni i dr. sadržaji. Unutar ovih centara se smješta glavina pratećih sadržaja neophodnih primarnoj stambenoj funkciji kao i veće poslovno-privredne zone kojim gravitira stanovništvo utvrđenih centara razvoja, dok se u ostalim utvrđenim urbanim područjima akcent daje stambenoj namjeni sa određenim sadržajima društvene infrastrukture i gdje se stanovništvo najvećim dijelom bavi poljoprivrednom djelatnošću.

Razvoj i uspostava kvaliteta urbano-ruralnih odnosa u najvećoj mjeri ovisi o uspostavi kvalitetnih infrastrukturnih veza, naročito saobraćajne mreže, sa akcentom na razvoju javnog prevoza, kako bi bila olakšana dostupnost svih naseljenih mjesta ka centrima razvoja. Time će se odnosi ruralnog i urbanog učvrstiti, i kvalitet života stanovnika podići na viši nivo.

- Urbana područja definiraju se u cilju usmjeravanja izgradnje i razvoja naseljenih mjesta, zaštite poljoprivrednog zemljišta, ekonomičnije upotrebe zemljišta za građenje, u cilju zaštite prostora od neracionalnog i stihijskog građenja. Ona obuhvataju izgrađene i neizgrađene površine namijenjene za stanovanje, rad i odmor, objekte urbane opreme, infrastrukturu, posebne namjene, zelene površine, kao i površine rezervisane za budući razvoj. Formiranje urbanih područja obezbjeđuje korištenje utvrđenih prostora i infrastrukture (komunalne i društvene), njihovo vrednovanje u cilju racionalnog korištenja, uz poštivanje ambijentalnih vrijednosti sredine i očuvanje prepoznatljivosti pejzaža u kulturnom, prirodnom i graditeljskom smislu.

- Prilikom planiranja urbanih područja vođeno je računa i o ograničavajućim faktorima razvoja, jer se kroz analizu postojećeg stanja, konstatovalo da postoje površine nepogodne za gradnju, posebno sa stanovišta inženjersko – geoloških karakteristika terena (klizišta, nestabilni tereni) i ugroženosti minama. U planskom periodu potrebno je preduzeti mjere istražnog karaktera kao i mjere sanacije na utvrđenim ugroženim područjima, prije izdavanja bilo kakvih saglasnosti za izgradnju građevina.

Utvrđivanje urbanih područja i smjernice razvoja istih, nabolji su put ka postizanju cilja, a mogu se posmatrati na slijedeći način:

- utvrđena urbana područja trebaju biti prioritarna područja razvoja svih sistema (društvena, privredna i druga infrastruktura),
- u urbanim područjima izvršiti dopunu postojećih objekata komunalne i društvene infrastrukture,
- spriječiti širenje urbanih područja, koja su proširena i adekvatno dimenzionirana za procijenjene potrebe u planskom periodu, odnosno spriječiti izgradnju objekata (posebno stambenih) na lokalitetima izvan granica urbanog područja,
- za izgradnju novih objekata, prioritarno koristiti lokalitete sa izgrađenim objektima komunalne infrastrukture,
- urbana područja trebaju međusobno komunicirati na svim nivoima, uz podršku prateće i nove infrastrukture, kako bi se ostvario stalan i nesmetan protok,
- izgradnju novih objekata usmjeriti na nedovoljno ili neracionalno izgrađenim dijelovima urbanih područja vodeći računa o očuvanju identiteta kulturno- historijskog i prirodnog naslijeđa, uz prioritarno održavanje ili uređenje postojećeg stambenog fonda, kao i mogućnosti interpolacije objekata u već izgrađenim strukturama,

- u skladu sa planskom dokumentacijom na objektima omogućiti građevinske intervencije: rekonstrukciju, dogradnju, nadogradnju i adaptaciju objekata, a interpolirane objekte, objekte na kojima se vrše građevinske intervencije, kao i druge objekte potrebno je izgraditi na način da se očuva identitet područja.
- urbana područja u kojima se očekuje intenzivan razvoj u planskom periodu, razvijati na osnovu detaljnih prostorno-planskih dokumenata.

Smjernice za razvoj i oblikovanje naselja

U odnosu na već utvrđen sistem naselja, tj. hijerarhiju, tipologiju i veličinski aspekt naselja općine Zavidovići, a u cilju implementacije planiranog policentričnog razvoja sistema naselja, potrebno je utvrditi i osnovne smjernice za razvoj i oblikovanje naselja:

- u planiranju naselja uključiti u obuhvat šire područje zbog sagledavanja složenosti i uslovljenosti razvoja, usporavanja i kontrole rasta i sanacije urbanih zona,
- prilikom planiranja prostora, odnosno utvrđivanja njegove namjene, voditi računa o ograničavajućim faktorima razvoja: nestabilni tereni, klizišta i dr.,
- u skladu sa strateškim ciljevima razvoja općine neophodno je prostorne resurse racionalno koristiti, uz očuvanje prirodnih resursa i kulturne baštine arhitektonskog i urbanog krajolika itd.,
- utvrditi stvarno stanje opremljenosti područja objektima komunalne infrastrukture, te na osnovu utvrđenih potreba planirati rekonstrukciju postojećih, kao i izgradnju novih objekata,
- težiti unaprjeđenju naseobinskog sistema na način povećanja stepena urbanizacije i policentričnog razvoja sistema naselja,
- posebnu pažnju posvetiti razvoju ruralnih područja, kroz razvoj centara nižeg nivoa i potrebne opremljenosti infrastrukturom,
- dimenzionirati infrastrukturu u centrima razvoja u odnosu na gravitacioni uticaj stanovništva,
- razvijati partnerski odnos između općinskog i ostalih urbanih centara, kao i ostalih urbanih područja,
- razvijati komunikacione veze između centara i ostalih naselja, kako bi protok ljudi, dobara i informacija bio brz i efikasan, što je osnovni preduslov policentričnog razvoja,
- pri oblikovanju naselja voditi računa o racionalnom korištenju i zaštiti prostora (opravdanost veličine građevinskog zemljišta),
- sistematizirati osnovne skupine društvenih djelatnosti i uskladiti sa planovima razvoja naselja, vodeći računa o njihovom gravitacionom području,
- u cilju poboljšanja naslijeđenog stanja neophodno je: iskoristiti preostale mogućnosti racionalno i u skladu sa planom, obezbjediti dodatne mogućnosti za izgradnju novih kapaciteta, te poboljšati povezanost sa širim područjem,
- razvoj potrebnih sadržaja uskladiti sa mogućnostima prostorne dispozicije i širenja, uz apsolutno poštovanje utvrđenih namjena zemljišta i očuvanje prirodnih resursa i sredine,

- postojeće privredne i druge strukture koje ne zadovoljavaju moderne principe urbanog razvoja (nečista industrija), te koje utiču na prostor kao prepreka urbanom razvoju, potrebno je redefinisati u svojoj namjeni i prostornoj organizaciji,
- urbano opremanje sekundarnih centara, pored površina predviđenih za rad i stanovanje, mora podrazumijevati i druge sadržaje, koji su imperativ za podizanje urbaniteta, kao što su: rekreacija, sport, zelenilo, društvena infrastruktura u skladu sa očekivanim nivoom razvoja,
- naselja koja su već opremljena potrebnom infrastrukturom treba dopunjavati, vršiti rekonstrukciju i podizati nivo kvaliteta života na očekivani nivo, a u skladu s ulogom koju imaju u sistemu naselja; naselja kojima nedostaje potrebna infrastruktura, treba pažljivo oblikovati, kako se propusti koji su načinjeni u prošlosti ne bi ponavljali, te kako bi se počelo planski djelovati u prostoru (sekundarni centri),
- urbana područja kao centri zajednice sela trebaju biti opremljeni u skladu s potrebama, uglavnom ruralnih naselja u okruženju, a koja im gravitiraju, gdje prioritet treba biti dobra komunikacija između naselja,
- naseljenost ruralnih područja treba ostati očuvana, ali sadržaji koji podižu kvalitet života stanovnika moraju biti dostupni stanovnicima tih naselja,
- društvena infrastruktura, urbana oprema treba biti prisutna u svim naseljima, u odnosu na rang u sistemu naselja,
- težnja ka očuvanju tradicionalnih pejzažnih karakteristika treba biti općeprihvaćena u svijesti stanovnika, koji nepažnjom i nestručnim korištenjem i kreiranjem prostora, kroz gradnju objekata, uništavaju, često nepovratno, pejzaž ovog kraja,
- prirodno i kulturno – historijsko naslijeđe treba biti apsolutno očuvano i istaknuto kao potencijal razvoja na mikrolokacijskom nivou, čime se stvara mreža na mnogo širem planu (općinski, regionalni).

Smjernice za opremanje građevinskog zemljišta

Kao što je već u smjernicama za razvoj urbanih područja i sistema naselja naglašena potreba za infrastrukturnim opremanjem, kao jednim od preduslova za uspostavljanje i realizaciju policentričnog sistema naselja, tako i kada se govori o konkretnom prostoru, tj. o građevinskom zemljištu, mora se uzeti u obzir da bez prateće saobraćajne, komunalne, energetske, telekomunikacione i druge infrastrukture, ono nema potrebne uslove za izgradnju, a u konačnici i razvoj.

U skladu s tim daju se osnovne smjernice za opremanje građevinskog zemljišta:

- Opremanje građevinskog zemljišta podrazumijeva uređenje zemljišta, tj. pripremu zemljišta i izgradnju komunalnih objekata i uređaja, što zahtijeva znatna materijalna sredstva, pa je u skladu s tim potrebno prilagoditi sve dalje aktivnosti potrebne za opremanje građevinskog zemljišta,
- Izvršiti valorizaciju prioriteta i redoslijeda opremanja građevinskog zemljišta
- Utvrditi prioritete i redoslijed sanacije postojećih, te izgradnje novih saobraćajnica, kako bi se u zadovoljavajućem vremenskom okviru mogao vršiti protok ljudi i dobara,
- Riješiti prioritetno pitanje vodosnabdjevanja, tj. obezbijediti potrebne količine pitke vode na prostorima postojeće i planirane urbanizacije, te građevinsko zemljište opremiti potrebnom kvalitetnom vodovodnom i kanalizacionom mrežom,

- Omogućiti priključak na komunalnu infrastrukturu svakoj parceli građevinskog zemljišta
- Planirati i izvršavati regulaciju vodotoka i smanjenje erozije tla, u cilju sprječavanja mogućih šteta,
- Obezbjediti dostupnost energije iz postojećih izvora u sva područja općine,
- Obezbjediti poštansko-telekomunikacijski saobraćaj uvođenjem novih tehnologija,
- Na ugroženim područjima, kao što su klizišta, zemljišta podložna eroziji, poplavna područja, minirana područja, osigurati uslove sigurne za gradnju i život; u protivnom, gradnja na tim područjima ne može biti realizirana,
- Koristiti građevinsko zemljište u skladu sa definisanim granicama i namjenom kako je utvrđeno ovim Prostornim planom, u cilju što kvalitetnijeg korištenja postojeće i planirane infrastrukture,
- Na nivou detaljnih prostorno-planskih dokumenata, za koje se utvrdi obaveza ili potreba izrade, detaljno definisati granice građevinskih zemljišta za stanovanje, rad, rekreaciju i druge namjene, u cilju što kvalitetnijeg korištenja prostora.

Smjernice za opremanje naselja društvenom infrastrukturom

Obrazovanje

Predškolsko obrazovanje

U planskom periodu potrebno je obezbjediti sljedeće:

- obuhvatiti minimalna 30% od ukupnog broja predškolske djece za zbrinjavanje u predškolskim ustanovama,
- obnoviti i staviti u funkciju objekat predškolskog obrazovanja „Stari vrtić“ koji je van funkcije,
- planirati 5 novih objekata mješovitog tipa na području obuhvata Plana,
- ispoštovati predviđene kriterije kod dimenzioniranja planiranih objekata,
- ispoštovati predviđeni radijus opsluživanja 600 m kod lociranja novih objekata,
- pri dječijim ustanovama predvidjeti prostore za zdravstvenu zaštitu,
- obezbjediti adekvatne uvjete za djecu sa posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju.

Osnovno obrazovanje

U planskom periodu je potrebno obezbjediti sljedeće:

- bolju opremljenost školskih objekata,
- uređenje vanjskih slobodnih površina,
- rekonstrukciju starih i dotrajalih objekata ili dijelova objekata i komunalne infrastrukture,
- izgradnju fiskulturne dvorane uz školski objekat koji je ne posjeduje,
- totalnu rekonstrukciju ili novu izgradnju PŠ Dolina/Aličići.

Srednje obrazovanje

U planskom periodu je potrebno obezbjediti sljedeće:

- izgradnju jednog novog srednjoškolskog objekta,
- po potrebi izgradnju đlačkog doma, kapaciteta cca 30 učenika,
- dodatne sportske i slobodne površine uz sve školske objekte,

- bolju opremljenost školskih objekata (kabineti, radionice, laboratorije)
- rekonstrukciju starih i dotrajalih objekata ili dijelova objekata i komunalne infrastrukture,
- i po mogućnosti školski bazen.

Zdravstvo

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojećih zdravstvenih objekata i infrastrukture,
- rekonstrukciju i proširenje kapaciteta Centra za fizikalnu rehabilitaciju i Službe za radiološku diagnostiku u kompleksu Doma zdravlja,
- rekonstrukciju ulazne saobraćajnice u kompleks Doma zdravlja,
- po potrebi, obezbjediti lokacije za izgradnju ili adaptacija objekata za porodičnu medicinu, radijus opsluživanja cca 2 km (za seoska područja 6 - 10 km),
- razvoj apotekarske djelatnosti, radijus opsluživanja cca 3 km.

Socijalna zaštita

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojećih objekata i prostora i po potrebi izgradnju novih (javna kuhinja, savjetovaništa i sl.) uz osiguravanje zakonom propisanih uvjeta, a naročito uvjeta za lica sa smanjenim tjelesnim mogućnostima,
- usklađivanje organizacije Centra za socijalni rad sa Pravilnikom o standardima za rad i pružanje usluga u ustanovama socijalne zaštite FBiH, što podrazumjeva veći broj radnika nego što je predviđeno postojećom sistematizacijom, rekonstrukciju prostora i nabavku opreme za rad.

Kultura

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojećih kulturnih ustanova,
- izgradnju novog kulturnog centra (kino, pozorište) kapaciteta cca 800 mjesta,
- prostore za klubove i kulturna društva, ukupne površine cca 600 m²,
- proširenje prostora biblioteke sa čitaonicama u površini cca 500 m²,
- prostor za galerije u ukupnoj površini cca 400 m²,
- prostore za ostale potrebe (lokalna televizija, radio, novine i sl.) ukupne površine cca 500 m²,
- prostori za omladinske centre ukupne površine cca 600 m².

Sport i fizička kultura

U planskom periodu je potrebno planirati:

- rekonstrukciju i modernizaciju postojeće sportske dvorane,
- izgradnju sportskog centra (zatvoreni i otvoreni bazen, zatvoreni i otvoreni sportski tereni i sl.),
- izgradnju sportskih poligona (košarka, odbojka, mali nogomet, rukomet i sl.) u mjesnim zajednicama Dubravica, Donji Gostović, Dolac, Kovači, Krivaja, Ribnica i Maoča,
- rekonstrukciju i izgradnju novih sportskih poligona na području cijele općine, gdje se ukaže potreba za istim,

- izgradnju otvorenih sportskih terena i rekreativnih površina (parkovi, dječija igrališta, šetnice i sl.) unutar urbanih cjelina,
- uređenje postojećih izletišta i izgradnja novih,
- izgradnju trim i šumskih staza za rekreaciju, sport i lov,
- uređenje planinarskih staza,
- razvoj i promociju Parka prirode „Tajan“ (proteže se na tri općine i ima važnost za cijeli Kanton).

Uprava

U planskom periodu je potrebno planirati:

- adaptaciju i modernizaciju prostora koje koriste organi uprave,
- opremanje prostora adekvatnom opremom, uvezivanje na nivou Kantona,
- tehnološko unapređivanje procesa u cilju ubrzavanja rješavanja pojedinih predmeta,
- razvoj ljudskih resursa shodno organizacijskim potrebama i sl..

Sudstvo

U planskom periodu je potrebno planirati:

- adaptaciju i proširenje zgrade suda (obezbjeđenje prostora za smještaj arhive suda, adekvatne prostore za osobe lišene slobode/ privedene osobe, adekvatnije prostorije za suđenje maloljetnicima i veći broj kancelarija),
- razvoj ljudskih resursa shodno organizacijskim potrebama i sl..

3.2. OSNOVA PROSTORNOG RAZVOJA PRIVREDNE I JAVNE INFRASTRUKTURE

Razvoj privredne i javne infrastrukture podrazumijeva razvoj infrastrukturnih sistema saobraćaja, telekomunikacija, energetske, komunalne i druge infrastrukture koji služe kao oslonac za sve ostale prostorne sisteme.

Smjernice za razvoj saobraćajne infrastrukture

Autoceste

- Izgradnja autoceste Tuzla-Žepče kojom je predviđeno adekvatno povezivanje regije Tuzla sa autocestom u Koridoru Vc. Na ovaj način će biti ostvarena kvalitetna veza dvije najgušće naseljene regije u FBiH, a magistralna cesta Tuzla-Sarajevo bi, i nakon završetka njene rekonstrukcije, predstavljala „usko grlo“ u smislu ovog povezivanja. Kako ova autocesta predstavlja nastavak autoceste Tuzla - Orašje, to je početna tačka ove autoceste definisana sa krajnjom tačkom prethodne. Daljom analizom, utvrđeno je da se za koridor u razmatranju odabere prostor zapadno od jezera Modrac, i dalje dolinom rijeka Turija i Krivaja, do istočnog prilaza Zavidovićima, kojeg obilazi sa južne strane i veže se na Koridor Vc inter-regionalnim čvorom kod Žepča.

Magistralne ceste

- Izgradnja obilaznice za dionicu postojeće regionalne ceste R465 koja prolazi kroz područje općinskog centra i ista će postati dio planirane magistralne ceste M213,

- Rekonstrukcija i preategorizacija dijela postojeće regionalne ceste R465 (Žepče-Zavidovići), postojeće regionalne ceste R466 (Zavidovići-Kamenica-Ponijeri); R467 (Zavidovići-Ribnica-Olovo) i regionalne ceste R469 (Ribnica-granica općine Banovići) u magistralnu cestu II reda M213 (Žepče-Zavidovići-Ribnica-Banovići-Živinice),

- Rekonstrukcija i preategorizacija dijela postojeće regionalne ceste R467 (Zavidovići-Ribnica-Olovo) i dijela postojeće regionalne ceste R444 (Podlugovi-Breza-Vareš-Olovo) u magistralnu cestu II reda M214 (Ribnica-Podkamenko-Vareš-Breza-Podlugovi).

Regionalne ceste

- Rekonstrukcija i modernizacija postojeće regionalne ceste R466 (Zavidovići-Kamenica-Ponijeri) i izmještanje dijela regionalne ceste iz zone vodozahvata rijeke Suhe u područje rijeke Lužnice (obzirom da se na rijeci Suha nalazi glavni izvor za vodosnadbijevanje općine Zavidovići). Navedena cesta se novom kategorizacijom evidentira kao regionalna cesta II reda, pod novom oznakom R456.

- Rekonstrukcija, i modernizacija preostalog dijela regionalne ceste R465 (Zavidovići-Maglaj) i ista se evidentira pod nazivom regionalna cesta II reda, pod novom oznakom R454.

Lokalne ceste

- Unutrašnja povezanost obezbjeđuje se mrežom lokalnih i nerazvrstanih cesta, koje se u narednom periodu predviđaju za modernizaciju i izgradnju novih, čime se obezbjeđuje povezanost sekundarnih centara međusobno i sa općinskim centrom, i povezanost svih naselja u efikasnu mrežu.

Javni saobraćaj

- U narednom periodu javni saobraćaj treba da postane dominantan vid prevoza stanovnika općine. Od kapaciteta i kvaliteta funkcionisanja javnog prevoza u velikoj mjeri zavisi organizacija korištenja prostora općine Zavidovići, te se može zaključiti da javni prevoz mora biti jedno od osnovnih strateških komponenti prostornog razvoja općine.

Željeznički saobraćaj

Shodno potrebama dugoročnog planiranja transportnog koridora u BiH, budući prometni razvoj baziran je na:

- rekonstrukciji i modernizaciji evropskog željezničkog koridora Vc (Projekat željeznice II) gdje će se vršiti podizanje stepena opremljenosti infrastrukture na kompletnoj pruzi prema prihvaćenom „TER“ (transevropske željeznice) evropskim standardima,

- opremljenosti u skladu sa evropskim standardima, što podrazumijeva povećanje vozne brzine, proširenje i uređenje stanica, zaštitu pružnog pojasa kroz rješavanje putnih prelaza u nivou, izgradnju podhodnika, modernizaciju elektroenergetskog postrojenja, kontaktne mreže, telekomunikacija i druge aktivnosti.

Smjernice za razvoj sistema veza

Planska opredjeljenja za razvoj TK infrastrukture

- Telekomunikacione tehnologije karakteriše vrlo snažan rast u protekloj deceniji i stalna pojava novih, inovativnih tehničko-tehnoloških rješenja. Planovi razvoja BH Telecom-a u narednom periodu zasnovani su na opredjeljenju da se korisnicima ponude najnovija tehnološka dostignuća iz oblasti telekomunikacionih tehnologija za fiksne i mobilne servise.

- U domenu fiksne mreže planiran je stalni rad na rekonstrukciji i modernizaciji mreže.
- U domenu mobilne mreže planiran je u prvoj fazi nastavak razvoja mobilne mreže treće generacije (3G), uz podizanje kvaliteta pokrivenosti signalom povećanjem broja baznih stanica. U drugoj fazi očekuje se uvođenje mobilnih mreža četvrte generacije i naprednijih generacija. Ova unapređenja će omogućiti davanje širokopojsnih usluga u mobilnoj mreži.

Radiotelevizija

- izgradnja novih objekata za RTV prenos,
- sanacija postojećih objekata,
- izrada strategije i projektnih rješenja za prelazak na digitalnu frekvenciju, čija realizacija se očekuje do kraja planskog perioda.

Poštanske usluge

- Poštanski operatori trebaju svoje poslovanje unaprjeđivati u skladu sa svjetskim trendovima, posebno u oblasti sistema za prenos tereta, barkodova, navigacijskih sistema, sredstava za obavljanje platnog prometa, sistema sortiranja i kovertiranja, sistema za raspoznavanje adresa, unapređenja sistema dostave, sistema brze pošte, te mnogih drugih segmenata poštanskog saobraćaja i dr.

Smjernice za razvoj energetske infrastrukture

Elektroenergetska infrastruktura

- Detaljno razmotriti tri lokaliteta potencijalnih hidrocentrala na rijeci Bosni (HE „Zavidovići”, HE „Dolina”, HE „Globarica”), koji su predviđeni planskim dokumentima šireg područja i Prostornim planom ZE-DO kantona (HE „Globarica” se nalazi na granici između općina Zavidovići i Žepče);
- Detaljno razmotriti četiri lokaliteta potencijalnih hidrocentrala na rijeci Krivaji (HE „Ribnica”, HE „Velike Skroze”, HE „Miljevići”, HE „Vožuća”), koji su predviđeni planskim dokumentima šireg područja i Prostornim planom ZE-DO kantona (HE „Ribnica” je planirana kao akumulaciona, a ostale tri kao protočne hidroelektrane);
- Ući u realizaciju projekata na devet predviđenih lokaliteta mini hidrocentrala na slivu rijeke Gostović;
- Primjenjivati podsticajne mjere za proizvodnju električne i toplinske energije od ostalih obnovljivih izvora energije na području općine Zavidovići, prema Uredbi o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije i određivanju naknada za podsticanje;
- Elektrodistributivna mreža kao dio elektroenergetskog sistema, koji služi za dovodjenje električne energije, treba zadovoljavati ograničenja u pogledu opterećenja i vrijednosti napona te pružati zadovoljavajuću kvalitetu električne energije;
- Distribucija električne energije je djelatnost lokalnog karaktera, stoga planove izgradnje pojedinačnih većih objekata (primarnih trafostanica i primarnih vodova) ne treba u dugoročnom razdoblju smatrati konačnim, već je uvijek moguća potreba većeg ili manjeg dodatnog usklađivanja sa detaljnijim lokalnim razvojnim planovima;
- Veći dio postojećeg sistema distribucije električne energije na srednjem naponu temelji se na dva stepena transformacije (110/35 kV i 35/10 kV), te dvije mreže srednjeg napona (35 kV i 10 kV). Dugoročno posmatrano, cilj je postojeći sistem transformirati u sistem sa jednim srednjenaponskim nivoem (20 kV) i jednom direktnom transformacijom (110/20

kV). Stoga se razvoj mreže srednjeg napona temelji na dva djelomično povezana načela: zamjena naponskog nivoa 10 kV sa 20 kV i postupno uvođenje direktne transformacije 110/10(20) kV te ukidanje mreže 35 kV;

- Razvoj mreže niskog napona treba temeljiti na sljedećim načelima: kratki izvodi niskog napona i pojednostavnjene trafostanice 10(20)/0,4 kV s transformatorima relativno male nazivne snage i kratkom priključnom mrežom niskog napona.
- Pri planiranju razvoja složenog sistema kakav je distribucija električne energije potrebno je planirati stalnu modernizaciju, odnosno postupnu zamjenu pojedinih uređaja novim i modernijim, te ugradnju savremenih uređaja koji doprinose pouzdanijem pogonu distributivne mreže i kvalitetnijem napajanju njenih korisnika.
- Izgraditi energetske efikasne javne rasvjete u općinskom području.

Termoenergetska infrastruktura

- Vršiti promotivne aktivnosti za podizanje svijesti o energetske efikasnosti;
- Smanjiti potrošnju energije od fosilnih goriva, primjenom principa energetske efikasnosti, ugradnjom toplinske izolacije i nove stolarije;
- Uvesti vršenje energetske certificiranja prije i nakon poduzimanja mjera na povećanju energetske efikasnosti, radi praćenja i evaluacije rezultata;
- Ugrađivati mjerače toplinske energije i automatske regulacije sistema grijanja u sve javne objekte koji su priključeni na sistem daljinskog grijanja;
- Gasiti individualna ložišta u javnim, poslovnim i stambenim objektima i iste spajati na daljinski sistem zagrijavanja;
- Budući da postojeća postrojenja ne zadovoljavaju trenutne potrebe za toplinskom energijom, potrebno je izraditi studiju izvodljivosti toplifikacije centralnog općinskog područja (definiranje potreba za toplinskom energijom, definiranje lokacije toplane, definiranje tehničko-tehnološkog pristupa za rješavanje ovog pitanja u smislu da li treba pristupiti rekonstrukciji i poboljšanju postojećih postrojenja ili graditi nova, definiranje vrste i kvaliteta goriva i sl.);
- Izraditi glavni projekat toplifikacije za trajno rješavanje pitanja snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za općinski centar Zavidovići, prema rezultatima studije;
- Pristupiti faznoj realizaciji projekta toplifikacije grada, te postepeno spajanje javnih, privrednih, kolektivnih i individualnih stambenih objekata na sistem daljinskog grijanja grada Zavidovići;
- Instalirati solarne sisteme za pripremu tople vode na zgrade javne namjene koje su pod ingerencijom Općine Zavidovići i koje imaju značajnu potrošnju tople vode.

Gasna infrastruktura

- Planirati izgradnju odvojka sa planiranog gasovodnog pravca Zenica-Žepče-Maglaj za općinu Zavidovići. Prolaz ovog magistralnog gasovoda je planiran relativno blizu općinskog centra Zavidovića, u kome postoji objektivna potreba za gasom radi uspostave centralnog sistema zagrijavanja stanova, ali i za razvoj drugih privrednih djelatnosti.
- Pokrenuti aktivnosti na odabiru modela snabdijevanja (direktan kupac-kotlana, distributer za općinu ili sl.), formiranje ili odabir preduzeća na nivou Općine koje bi upravljalo gasnim sektorom.

Smjernice za razvoj sistema vodosnabdijevanja

- Obezbjediti kvalitetno i kontinuirano snabdijevanje vodom za piće na području cijele općine;
- Uspostaviti sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta i izvršiti njihovo mapiranje;
- Sve postojeće zone sanitarne zaštite uskladiti sa Zakonom o vodama i Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva;
- Vršiti monitoring vodnih resursa koji su u funkciji i poduzimati aktivnosti u iznalaženju novih mogućnosti, naročito za područja koja oskudjevaju vodom za piće;
- Osigurati uspostavljanje registra područja podzemnih voda koje su namjenjene za piće, sukladno evropskim odredbama o uspostavljanju okvira za djelovanje zajednice u oblasti politike voda;
- Kontinuirano vršiti rekonstrukciju gradske vodovodne mreže, u cilju sprječavanja gubitaka;
- Pristupiti realizaciji usvojenog Glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda sa daktil cijevima;
- Provoditi aktivnosti na okrupnjavanju lokalnih mjesnih i seoskih vodovoda, koji neće biti obuhvaćeni gradskim vodovodnim sistemom, kroz rekonstrukciju i dogradnju;
- Napraviti program vodosnabdijevanja sela i naselja: Hajderovići, Mahoje, Stavci, Fojnica, Marušići i drugih lokaliteta koji nemaju riješenu opskrbu vodom.

Smjernice za razvoj sistema odvodnje i tretmana otpadnih voda

- Omogućiti nesmetano funkcioniranje postojećeg sistema za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda;
- Omogućiti ispravno funkcioniranje sistema odvodnje za vrijeme obilnih oborina, smanjujući rizik od poplava i posljedične zdravstvene i ekonomske opasnosti;
- Unaprijediti i proširiti postojeće servisno područje sistema za prikupljanje otpadnih voda na kompletno uže urbano područje općine i prigradska naselja do kraja planskog perioda, čime će se omogućiti funkcionalnije upravljanje i povećati broj stanovnika priključenih na sistem odvodnje;
- Izgraditi primarnu kanalizacionu mrežu u ruralnom dijelu općine;
- Izgraditi sisteme za tretman industrijskih i poljoprivrednih otpadnih voda, pročišćavanjem istih do određenog stepena, prije njihovog uvođenja u sistem javne kanalizacije;
- Donošenje tehničko-tehnoloških mjera za rješavanje problema procjednih voda gradske deponije Ekonomija, kojim bi se onemogućilo difuzno zagađenje tla i vodotoka;
- Poboljšati kvalitet vode smanjenjem broja direktnih ispusta u vodne resurse i donijeti mjere za sprječavanje i zabranu direktnog ispuštanja kanalizacije u vodotoke;
- Pristupiti realizaciji usvojenog Glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja općine;
- Prema istom projektu, izgraditi postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda; (PPOV), čime će se pridonijeti provedbi pravne stečevine EU, a naročito Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEC), dopunjeno sa federalnim "Pravilnikom o uvjetima za ispuštanje u prirodne recipijente i sisteme javne kanalizacije";
- Izgradnja kolektora duž rijeke Krivaje;
- Izvršiti razdvajanje sanitarne i oborinske kanalizacije u naseljima izvan centralnog gradskog područja, a sve buduće kanalizacione sisteme izvoditi kao separate;

- Izraditi elaborat zaštite od poplava slivova rijeka: Bosna, Krivaja i Gostović.

Smjernice za upravljanje otpadom

- Kao trajno rješenje zbrinjavanja komunalnog otpada sa područja općine Zavidovići je odvoz istog na postojeću Regionalnu deponiju „Moščanica“ u Zenici, što je u skladu sa federalnom Strategijom zaštite okoliša 2008-2018. i federalnim i kantonalnim planovima upravljanja otpadom,
- Provođenje aktivnosti postepenog zatvaranja i sanacije postojećeg odlagališta / deponije “Ekonomija” Zavidovići,
- Pored sanacije postojeće deponije u Zavidovićima, predvidjeti izgradnju pretovarne stanice i sortirnice za privremeno deponovanje sortiranog otpada na ovoj lokaciji. Pretovarna stanica bila bi u funkciji privremenog skladišta, pripreme i pretovara otpada namijenjenog transportu prema Regionalnoj deponiji „Moščanica“,
- U saradnji sa mjesnim zajednicama i nadležnim komunalnim preduzećem provoditi aktivnosti u skladu sa Planom upravljanja otpadom koje se odnose na proširenje organizovanog sistema prikupljanja otpada, te podjele pvc kanti na lokalitetima koji su u sistemu gradske vodovodne mreže, odnosno kontejnerima na području mjesnih zajednica koje nisu u sistemu gradske vodovodne mreže,
- Pojačati aktivnosti na saniranju divljih deponija na područjima koja se uključe u sistem organizovanog odvoza komunalnog otpada, te pojačati inspekcijski nadzor i procesuirati prekršioce eko-incidenata,
- Educirati stanovništvo u oblasti zaštite okoliša.

3.3. OSNOVA PROSTORNOG RAZVOJA OKOLINE

Osnovom prostornog razvoja okoline, odnosno korištenja prostora izvan urbanih područja, utvrđuju se smjernice za razvoj poljoprivrede i šumarstva, razvoj industrijskih i privrednih zona, razvoj turizma na bazi prirodne i kulturne baštine uz njihovu valorizaciju i zaštitu, mjere za očuvanje pejzažnih vrijednosti (prirodne i graditeljske vrijednosti, autentične vrijednosti) i dr.

Smjernice za razvoj i korištenje prostora izvan urbanih područja

Vanurbana područja su područja na kojima se javlja vrlo disperzna izgradnja koja su ovim Planom utvrđena kao građevinska zemljišta sa malom gustom izgrađenosti i naseljenosti, koja zbog činjenice da se radi o pretežno šumskom i poljoprivrednom zemljištu, nisu mogla biti obuhvaćena granicama urbanih područja. Ta područja su sačuvana ili u postojećim granicama ili dijelom proširena na način zaštite kvalitetnog poljoprivrednog i šumskog zemljišta, ali uz obezbjeđenje i unaprjeđenje postojeće infrastrukture i kvaliteta života lokalnog stanovništva.

Radi poboljšanja naslijeđenog stanja u planskom periodu, uz paralelnu urbanizaciju utvrđenih urbanih područja, neophodno je slijedeće:

- kvalitetna poljoprivredna i šumska zemljišta zaštititi od promjene namjene, odnosno zaštititi od izgradnje trajnih objekata,
- veće radne zone planirati na mjestu postojećih kapaciteta gdje već postoje svi preduslovi za njihov razvoj, a manje zone planirati disperzno i decentralizovano u cilju razvijanja centara nižeg nivoa,

- građevinska zemljišta vanurbanih područja se ne trebaju dodatno širiti, već se koristiti u skladu sa ovim Planom,
- posebnim odlukama zaštititi i ograničiti korištenje kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta (I, II, III, IVa kategorije), a sve razvojne programe korištenja ovog zemljišta, unaprjeđenja i zaštite donositi u okviru nadležnih institucija,
- visoko vrijedna šumska zemljišta zaštititi od promjene namjene, uraditi programe dugoročnog razvoja šumarstva usklađene sa šumsko-gospodarskim osnovama za državne šume i šume u privatnoj svojini, uspostaviti zaštićena šumska područja, uraditi certifikaciju šuma, i druge programe za unaprjeđenje šuma i šumskog zemljišta od strane nadležnih institucija,
- uklanjanje mina vršiti u skladu sa programima BHMAC sa utvrđivanjem prioriteta deminiranja,
- rudarstvu posvetiti posebnu pažnju i vršiti eksploataciju do ekonomske opravdanosti na način rekonstrukcije rudarskih pogona, unaprjeđenje pogona i opreme primjenom savremenih metoda, a u postupku eksploatacije posebnu pažnju posvetiti zaštiti okoliša,
- degradirane površine sanirati i izvršiti rekultivaciju u skladu sa utvrđenim zakonskim procedurama,
- postepeno rješavati probleme infrastrukture (saobraćajna povezanost, izgradnja vodovodne i kanalizacione mreže u cilju zaštite izvorišta vode za piće),
- izgradnju turističkih kapaciteta planirati racionalno, samo na područjima koja pružaju povoljne uslove pri čemu treba maksimalno zaštititi okolna vrijedna područja (prirodne i graditeljske vrijednosti, autentične vrijednosti i sl.),
- posebno zaštititi područja prirodnog i kulturno – historijskog naslijeđa, uz pažljivo pronalaženje relacijskih odnosa sa razvojem turizma koji će biti u funkciji njihovog održavanja, promoviranja i obnove,
- iskorištenje prirodnih resursa i potencijala mora biti racionalno i u skladu s očuvanjem prirode i okoliša.

Smjernice za razvoj područja namijenjenih poljoprivredi, stočarstvu i šumarstvu

U odnosu na ukupnu površinu općine Zavidovići, poljoprivredna zemljišta se nalaze na drugom mjestu prema zastupljenosti pojedinih kategorija zemljišta. S obzirom na mali procenat zastupljenosti kvalitetnih poljoprivrednih površina prikladnih za korištenje u poljoprivredne svrhe I agrozona i to: II, III i IV bonitetne kategorije, i na činjenicu da se najvrijednije poljoprivredne površine, one u aluvijumu vodotokova, zauzimaju za potrebe gradnje, te se na taj način trajno uništavaju i gube, potrebno je u svrhu njihovog očuvanja i smanjenja negativnih efekata tretiranja zemljišta provesti slijedeće promjene:

- Koristiti državne poljoprivredne parcele, dajući ih na korištenje zadrugama, udruženjima ili većim privatnim proizvođačima,
- Pametno i odgovorno koristiti mineralna đubriva i pesticide,
- Jačati i poticati organski uzgoj,
- Potencirati razvoj autohtonih vrsta, koje dobro uspijevaju na području općine,

- Utvrđene bonitetne kategorije zemljišta I agrozona (II, III i IV kategorije), zaštititi od prenamjene njegove primarne funkcije (poljoprivrede),
- Vršiti stalni monitoring korištenja poljoprivrednog zemljišta,
- Povećati stočni fond i uzgajanje vrsta koje dobro opstaju na ovom terenu,

Šumska zemljišta na području općine Zavidovići zauzimaju najveći dio njene površine. Kako bi se šumske površine očuvale i unaprijedile, a što je od krucijalnog značaja za cjelokupan ekosistem, potrebno je:

- Kroz utvrđivanje namjene zemljišta zaštititi najkvalitetnije poljoprivredno i šumsko zemljište od nepovratnog uništenja i dalje izgradnje, a izgradnju usmjeriti na bonitetno slabije kategorije,
- Uskladiti šumskogospodarske osnove sa sve izraženijom potrebom definisanja novih kategorija vezanih uz funkciju šume, poput biodiverziteta, socijalne funkcije šume, očuvanja ekosistemskog lanca, podizanja mladih kultura, zaštite zemljišta od propadanja, degradacije, bolesti itd.,
- Vršiti pošumljavanje goleti podesnih za pošumljavanje, ali i drugih dijelova na kojima se javljaju te kategorije šumskih zemljišta,
- Utvrditi zaštićena područja, u vidu zaštitnih i zaštićenih šuma i sl., zbog zaštite izvornog pejzaža,
- Smanjiti neravnomjernu sječū i degradaciju šume,
- Zaštititi šume od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nesreća,
- Vršiti deminiranje miniranih šumskih područja.

Smjernice za razvoj privrednih zona

- Najveći broj postojećih privredno-poslovnih zona smješten je u centralnom urbanom području općine Zavidovići. Površine koje su već odavno zauzete u te svrhe, nalaze se uz regionalni pravac, te im s te strane ne nedostaje jaka saobraćajna veza.

-Buduće planirane poslovne, proizvodne i industrijske zone, prije svega moraju biti sa saobraćajnog aspekta pravilno povezane sa saobraćajnicama višeg ranga, a potom i do zadovoljavajućeg nivoa opremljene i drugom infrastrukturom.

-Trebā gdje je to moguće, koristiti principe servisnih saobraćajnica, koje imaju priključke na magistralne pravce gdje je to sigurno i ne smeta učesnicima u saobraćaju.

-Pored opremanja infrastrukturom, ove zone trebaju biti dimezionirane sadržajima na način da funkcionišu komplementarno, tj. da se sadržaji dopunjavaju, kako bi na jednom mjestu korisnik mogao ostvariti što više svojih potreba.

Smjernice za eksploataciju mineralnih sirovina

Na području općine evidentirana su dva utvrđena ležišta i nekoliko potencijalnih ležišta nemetalnih i metalnih mineralnih sirovina. Kako bi se eksploatacija vršila ekonomično i ekološki prihvatljivo, potrebno je voditi računa o određenim stavkama:

- Eksploatacije mineralnih sirovina se ne smiju vršiti bez prethodno izvršenih istražnih radova i izrađene dokumentacije koja procjenjuje uticaj na okoliš, a na osnovu koje se dobiva kompletna slika o mogućnostima iskorištenja, kao i u skladu sa koncesionim ugovorima sa nadležnim kantonalnim ministarstvom,
- Eksploatacija se treba vršiti do nivoa ekonomske isplativosti,

- Lokacije na kojima se eksploatišu mineralne sirovine se moraju adekvatno ograditi i označiti, kako ne bi predstavljale opasnost po okolinu,
- U postupku eksploatacije koristiti savremene metode i tehnologije,
- Izvršiti revitalizaciju i sanaciju nakon završetka eksploatacije.

Smjernice za razvoj turizma na bazi prirodne i kulturno-historijske baštine

Savremena kretanja u turizmu orijentišu se na mnogo dinamičniju i širu ponudu u posljednjih nekoliko desetljeća, a posebno mjesto ima prirodna baština i vrijednosti koje ona pruža. Općina Zavidovići obiluje prirodnim bogatstvima i ljepotama, čiji se potencijali mogu iskoristiti za promociju turizma, razvijanje ekološke svijesti i boljeg, zdravijeg načina života u cjelini.

U vezi s tim, treba provesti promjene, koje su naglašene i u općim smjernicama razvoja turizma na bazi prirodne baštine, a koje daje planska dokumentacija višeg reda:

- Intenziviranje procesa zakonske zaštite prirodnog naslijeđa, osobito pejzažnih područja,
- Rekonstrukcija putne infrastrukture,
- Identifikacija i vizuelno isticanje prirodne baštine,
- Uvezivanje općinske ponude u regionalnu ponudu razvoja turizma,
- Unaprjeđenje, opremanje i razvoj ponude izletničkog turizma, sa mogućnošću razvoja zimske i ljetne turističke ponude,
- Razvoj projekata eko i ruralnog turizma u ruralnim područjima općine,
- U okviru Spomenika prirode Tajan kao jedinstvenog područja za razvoj turizma planirati centar sveobuhvatne turističke ponude Kantona, uz obavezno očuvanje ovog prirodnog blaga na principima održivog razvoja, u skladu sa mjerama utvrđenim Zakonom o proglašenju spomenika prirode, te okupiti sve ključne sudionike za utvrđivanje pravaca zaštite i razvoja ovog prostora.

Kao posebne prostorne vrijednosti, odnosno područja koja imaju ili mogu imati značaj za razvoj turizma u općini Zavidovići, osim prirodnih mogu se prepoznati i potencijali kulturno-historijskog naslijeđa, naročito nacionalni spomenici. Razvoj turizma na području općine sa ovog aspekta prije svega zavisi od pravovremene i adekvatne zaštite svih kulturno-historijskih spomenika, te njihovo uvezivanje u turističku ponudu Kantona.

U svrhu očuvanja i promidžbe kulturno-historijskog naslijeđa potrebno je preduzeti slijedeće:

- Za poboljšanje stanja kulturno-historijskog naslijeđa neophodna je njihova identifikacija i uspostavljanje registra istih s ciljem očuvanja od propadanja ili uništenja,
- Izvršiti zaštitu kulturno-historijskih dobara, posebno onih koji su u području intenzivne gradnje, gdje se nerijetko apsolutno ne vodi računa o ovim dobrima,
- Omogućiti pristup lokalitetima kulturno-historijskih dobara,
- Izvršiti vizuelnu identifikaciju i postaviti edukativne i opisne natpise o dobrima,
- Izraditi projekte i programe obnove kulturno-historijskog naslijeđa.

Sintezni prikaz planirane namjene i korištenja prostora - Projekcija razvoja prostornih sistema data je na [grafičkim prilogima 15., 16. i 17.](#)

4. ODLUKA O PROVOĐENJU PROSTORNOG PLANA

O D L U K A
O provođenju Prostornog Plana općine Zavidovići
za period od 2016. do 2036.godine

DIO PRVI - OPĆE ODREDBE

Član 1.
(Pojam Prostornog plana)

Prostorni plan općine Zavidovići za period od 2016. do 2036. godine (u daljem tekstu Prostorni plan), je obavezujući planski dokument, kojim se planski usmjerava korištenje, izgradnja, uređenje i zaštita prostora i dobara na cijelom području općine Zavidovići (u daljem tekstu Općina).

Član 2.
(Područje primjene)

Prostorni plan i ova odluka, kao sastavni dio Prostornog plana primjenjuje se na cjelokupnom području Općine čiju teritoriju čini 47 naseljenih mjesta ukupne površine 555,69 km² (površina rezultat obrade GIS alatima).

Član 3.
(Predmet odluke)

Odredbama ove odluke utvrđuju se uslovi korištenja, izgradnje, uređenja i zaštite prostora Općine, čime se obezbjeđuje realizacija Prostornog plana.

Član 4.
(Predmet Prostornog plana)

Prostorni plan utvrđuje: mrežu i sistem naselja i hijerarhijsku strukturu razvojnih centara Općine, osnovnu namjenu prostora (građevinsko, poljoprivredno i šumsko zemljište), sisteme infrastrukture sa zaštitnim pojasevima (saobraćaj i sistem veza, energetika, vodna i komunalna infrastruktura i objekti), granice urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja, stanje i plansko usmjeravanje za nadogradnju društvene infrastrukture, raspored privrednih i turističkih kapaciteta, prirodne resurse koji podrazumijevaju zaštitu poljoprivrednog i šumskog zemljišta, voda i vodnih područja, područja mineralnih sirovina, ocjenu i stanje prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti sa prijedlogom mjera za njihovu zaštitu, ugrožena područja i mjere zaštite, obaveze u pogledu detaljnijeg planiranja, uslove građenja na područjima na kojim nije utvrđena obaveza detaljnijeg planiranja, te druge elemente od važnosti za Općinu.

U provođenju Prostornog plana obavezno se primjenjuju zakonski propisi iz oblasti prostornog uređenja i građenja, kao i zaštite okoliša, prirode, voda, šuma i šumskog zemljišta, poljoprivrednog zemljišta, cesta, energetike, i svi drugi propisi koji uređuju odnose u oblasti planiranja prostora i zaštite životne sredine.

Član 5.
(Dokumentacija Prostornog plana)

Dokumentacija Prostornog plana, u skladu sa važećom zakonskom regulativom, sadrži:

- a) Prostornu osnovu, koja se sastoji od tekstualnog i grafičkog dijela:

Tekstualni dio sadrži:

- Snimanje i analizu postojećeg stanja,
- Ocjenu stanja i moguće pravce razvoja
- Osnovnu koncepciju prostornog razvoja.

Grafički dio čini 25 grafičkih priloga, rađenih na orto – foto snimcima, topografskim podlogama 1 : 25 000 i katastarskim planovima R 1:500/ 1:1000/ 1:2500/ 1:5000.

- b) Prostorni plan koji se sastoji od tekstualnog i grafičkog dijela:

Tekstualni dio sadrži:

- Opće i posebne ciljeve prostornog razvoja,
- Projekciju prostornog razvoja i uređenja,
- Projekciju razvoja prostornih sistema,
- Odluku o provođenju Prostornog plana.

Grafički dio čini 17 grafičkih priloga, rađenih na orto – foto snimcima, topografskim podlogama 1 : 25 000 i katastarskim planovima R 1:500/ 1:1000/ 1:2500/ 1:5000.

Dokumentacija Prostornog plana čuva se u Službi za upravu geodetskih, imovinsko pravnih poslova i urbanizma Općine Zavidovići, ovjerena i potpisana od strane Nosioca pripreme i Nosioca izrade Prostornog plana.

**DIO DRUGI – PROGRAM MJERA I AKTIVNOSTI ZA
PROVOĐENJE PROSTORNOG PLANA**

Član 6.
(Program mjera i aktivnosti)

Program mjera i aktivnosti za provođenje Prostornog plana odnosi se na prvu etapu od njegovog donošenja, odnosno, za prvi četverogodišnji period realizacije Prostornog plana.

Programom mjera i aktivnosti utvrđuje se osnova, koja će općinskim organima pomoći u donošenju mjera u skladu sa politikom i legislativom koja je usklađena sa legislativom Evropske zajednice.

Program mjera i aktivnosti za provođenje Prostornog plana čine:

- mjere populacijske politike,
- mjere ekonomske politike,
- mjere zemljišne politike,
- investiciona i poreska politika,
- obaveze u pogledu detaljnog planiranja i uređenja prostora,
- obaveze izrade izvještaja o stanju u prostoru.

Član 7.
(Mjere populacijske politike)

Mjere populacijske politike se definiraju, sprovode i kontroliraju sa svih nivoa administrativno-političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine, što se odnosi na državu, entitete, kantone, gradove i općine, a u osnovi se odnose na:

- demografski oporavak stanovništva u cilju zaustavljanja trenda opadanja nataliteta, migracija, te poduzimanje mjera za njegovu stabilizaciju i oporavak,
- stimuliranje povećanja stope nataliteta kroz jačanje socijalne, zdravstvene i obrazovne politike,
- osiguranje materijalnih uslova za povećanje broja članova porodice,
- osiguranje zdravstvene zaštite stanovnika,
- osiguranje preduslova za povećanje broja zaposlenih u okviru jednog domaćinstva/porodice itd.

Član 8.
(Mjere ekonomske politike)

Mjere ekonomske politike se definiraju, sprovode i kontroliraju sa svih nivoa administrativno-političkog ustrojstva Bosne i Hercegovine, što se odnosi na državu, entitete, kantone, gradove i općine, a u osnovi se odnose na:

- stvaranje uslova za uspješno poslovanje kroz olakšice u administrativnim procedurama,
- sistematsko ulaganje u infrastrukturu, kao preduslov razvoja privrede,
- provođenje strateških ciljeva postavljenih ovim Prostornim planom i drugim razvojnim i strateškim dokumentima Općine,
- provođenje stimulativnih mjera unaprijeđenja razvoja privrede i njihovo usaglašavanje sa prostornom organizacijom,
- poticanje javno – privatnog partnerstva,
- usmjeravanje razmještaja privrednih kapaciteta koji iskazuju potencijal u racionalnom korištenju prostora i njegove zaštite od neplanskog korištenja.

Član 9.
(Mjere zemljišne politike)

Kako zemljišna politika, po svojoj složenosti, predstavlja bitan okvir ukupnog razvoja, mjerama zemljišne politike će se obezbjeđivati racionalno korištenje i zaštita zemljišta od neplanskog korištenja.

Primarno će se obezbjeđivati zaštita zemljišta u cilju unaprijeđenja poljoprivredne proizvodnje, a politikom cijena i na druge načine usmjeravat će se tokovi urbanizacije i korištenje planiranog građevinskog zemljišta.

U provođenju Prostornog plana, u oblasti zemljišne politike, osnovu čine odredbe ove odluke.

Član 10.
(Mjere investicione i fiskalne politike)

Mjere investicione i fiskalne politike imaju veliki uticaj na intenzitet i kvalitet korištenja i uređenja prostora, te moraju biti pažljivo određene i usmjeravane, posebno kada su u pitanju investicije inostranih ili zajedničke investicije domaćih i inostranih investitora, kao i kad je u pitanju uređenje prostora i izgradnja infrastrukturnih sistema.

Član 11.
(Obaveze u pogledu izrade planskih dokumenata)

Prostornim planom se utvrđuje obaveza izrade razvojnih i detaljnih planskih dokumenata. Prostorni plan je osnov za pripremu, izradu i donošenje ostalih planskih dokumenata, kao narednih faza detaljnijeg planiranja izgradnje, uređenja i korištenja prostora Općine.

Razvojni planski dokumenti su:

- Urbanistički plan za općinski centar Zavidovići (primarni centar)

Detaljni planski dokumenti (zoning plan, regulacioni plan ili urbanistički projekat) se rade za:

- urbana područja sekundarnih centara Vozuća, Gostović, Pašin Konak, Kovači, i druga urbana područja za koje se ukaže potreba,
- zone unutar Urbanističkog plana za koje se odlukom o pristupanju izradi utvrdi potreba detaljnijeg uređenja prostora,
- privredne i poslovne zone unutar i izvan urbanog područja,
- područja prirodnih i kulturno – historijskih vrijednosti,
- područja za razvoj turizma (sportsko-rekreativne zone, zone vikend izgradnje i sl.),

U slučaju potrebe, Općinsko vijeće može donijeti odluku o izradi i drugih planskih dokumenata u njegovoj nadležnosti u skladu sa važećom zakonskom regulativom.

Sve urađene prostorno-planske dokumente nakon donošenja ovog Prostornog plana je potrebno inventarizirati, te u tom postupku izvršiti njihovu selekciju i usklađivanje sa Prostornim planom, tamo gdje je to potrebno.

Ranije doneseni planski dokumenti za područja iz stava (3) i (4) ovog člana, do donošenja novih, mogu se primjenjivati ukoliko nisu u suprotnosti sa ovim Prostornim planom i Zakonom o prostornom uređenju i građenju.

Za područja za koja nisu doneseni planski dokumenti propisani u stavu (4) ovog člana, do njihovog donošenja, primjenjuju se odredbe utvrđene ovim Prostornim planom i Zakonom o prostornom uređenju i građenju.

Član 12.
(Izveštaj o stanju u prostoru)

Izveštaj o stanju u prostoru na području Općine radi nadležna služba Općine Zavidovići nakon dvije (2) godine, na temelju monitoringa i praćenja stanja u prostoru u svim njegovim segmentima, kao i rezultata novih istraživanja, a na osnovu čega će se donijeti program mjera za unaprjeđenje stanja u prostoru, tj. utvrditi potreba za izradom, odnosno, izmjenom ili dopunom ovog Prostornog plana i drugih donesenih planskih dokumenata.

DIO TREĆI – UREĐENJE PROSTORA

Član 13. (Planska izgradnja i uređenje)

U cilju obezbjeđenja uslova planskog razvoja područja Općine, izgradnje naselja, stvaranja i održavanja povoljnih uslova za život, rad i odmor radnih ljudi i cjelokupnog stanovništva, te dugoročnog upravljanja prirodnim i izgrađenim dobrima, Prostornim planom i ovom odlukom se utvrđuju: urbana područja, građevinska zemljišta van urbanih područja, privredno-poslovne zone, poljoprivredno i šumsko zemljište, vode i vodna područja, izvorišta i zaštitne zone, površine za eksploataciju mineralnih sirovina, područja prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti, područja za razvoj turizma, infrastrukturni koridori i zaštitni pojasevi, površine za izgradnju komunalnih objekata, razmještaj objekata društvene infrastrukture, kao i područja druge namjene.

Član 14. (Granica obuhvata)

Granica područja koje obrađuje Prostorni plan odgovara administrativnoj granici općine Zavidovići i obuhvata površinu od 555,69 km² ili 55.569,32 hektara (površina rezultat obrade GIS-alatima).

Prostornim planom utvrđene su granice urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja na osnovu karata razmjere 1:500 / 1:1000 / 1:2500 / 1:5000, a prikazane su na kartama razmjere 1:25000, koje su sastavni dio Prostornog plana i ove odluke.

POGLAVLJE I. URBANA PODRUČJA

Član 15. (Urbana područja)

Prostornim planom utvrđeno je 26 urbanih područja u ukupnoj površini od 2.408,61 hektara, u okviru kojih se planira izgradnja, uređenje i opremanje prostora potrebnom infrastrukturom u skladu sa utvrđenim statusom naselja, kao i hijerarhijskim statusom utvrđenih centara naseljenih mjesta u granici Prostornog plana.

Urbana područja su:

RB	NAZIV	STATUS	PRIMARNA NAMJENA	POVRŠINA (ha)
1	Zavidovići Urbanistički plan	urbano područje	primarni centar	653,98
ukupno primarni centar				653,98
2	Kovači	urbano područje	sekundarni centar	193,39
3	Pašin konak	urbano područje	sekundarni centar	100,41
4	Gostović	urbano područje	sekundarni centar	174,68
5	Vozuća	urbano područje	sekundarni centar	169,97
ukupno sekundarni centri				638,45

6	Bajvati	urbano područje	naselje	32,52
7	Mečevići	urbano područje	naselje	25,71
8	Brezik	urbano područje	naselje	13,52
9	Dištica	urbano područje	naselje	38,27
10	Dolac	urbano područje	naselje	27,10
11	Dolina-Alići	urbano područje	naselje	116,25
12	Dolovi	urbano područje	naselje	118,19
13	Donja Gosovica	urbano područje	naselje	57,94
14	Donji Junuzovići	urbano područje	naselje	95,91
15	Krajinići	urbano područje	naselje	46,66
16	Krivaja-Bara	urbano područje	naselje	26,99
17	Memići-Lug	urbano područje	naselje	63,32
18	Osječani	urbano područje	naselje	113,33
19	Poljice	urbano područje	naselje	67,09
20	Potok	urbano područje	naselje	21,32
21	Predražići	urbano područje	naselje	30,49
22	Ribnica-G.Mujići	urbano područje	naselje	29,86
23	Rujnica	urbano područje	naselje	75,57
24	Smajilbašići	urbano područje	naselje	67,85
25	Stipin Han	urbano područje	naselje	10,75
26	Stipovići	urbano područje	naselje	37,54
			ukupno naselja	1.116,18
			Sveukupno	2.408,61

POGLAVLJE II. GRAĐEVINSKA ZEMLJIŠTA VAN URBANIH PODRUČJA

Član 16.

(Granice građevinskih zemljišta van urbanih područja)

Prostornim planom utvrđene su granice građevinskih zemljišta van urbanih područja na kartama razmjere 1:500 / 1:1000 / 1:2500 / 1:5000, a prikazane su na kartama razmjere 1:25000, kao sastavni dio ove odluke.

Član 17.
(Namjena građevinskog zemljišta van urbanog područja)

Prostornim planom utvrđuju se građevinska zemljišta van urbanih područja i istih je utvrđeno ukupno 129 u ukupnoj površini od 2.239,79 hektara, od čega je:

- 121 građevinsko zemljište ukupne površine 2.065,51 hektara, namijenjeno prioritavno stanovanju van urbanog područja, na kojima se planira izgradnja, uređenje i opremanje prostora potrebnom infrastrukturom u skladu sa planiranom namjenom;
- 8 građevinskih zemljišta ukupne površine 174,28 hektara, namijenjenih za razvoj turizma i koncentrisanu vikend izgradnju, na kojima se planira izgradnja, uređenje i opremanje prostora potrebnom infrastrukturom u skladu sa planiranom namjenom.

Građevinska zemljišta van urbanog područja su:

RB	NASELJENO MJESTO	NAZIV	STATUS	PRIMARNA NAMJENA	POVRŠINA
1	Bajvati	Beše	građevinsko zemljište	stanovanje	46,56
2	Bajvati	Lijevča	građevinsko zemljište	stanovanje	72,48
3	Bajvati	Mahovići	građevinsko zemljište	stanovanje	3,73
				ukupno	122,77
4	Biljačići	Biljačići	građevinsko zemljište	stanovanje	12,54
5	Biljačići	Biljačići I	građevinsko zemljište	stanovanje	5,72
6	Biljačići	Biljačići II	građevinsko zemljište	stanovanje	1,57
7	Biljačići	Biljačići III	građevinsko zemljište	stanovanje	2,68
				ukupno	22,51
8	Borovnica	Borovnica	građevinsko zemljište	stanovanje	15,46
9	Borovnica	Borovnica I-Čardak	građevinsko zemljište	turizam	12,28
10	Borovnica	Kozlići	građevinsko zemljište	stanovanje	28,70
11	Borovnica	Šehići	građevinsko zemljište	stanovanje	15,05
				ukupno	71,49
12	Crnjevo	Crnjevo	građevinsko zemljište	stanovanje	53,34
				ukupno	53,34
13	Čardak	Čardak	građevinsko zemljište	stanovanje	10,18

14	Čardak	Drakulići	građevinsko zemljište	stanovanje	21,67
15	Čardak	Čardak-Pejići	građevinsko zemljište	stanovanje	16,13
				ukupno	47,98
16	Činovići	Brijeg-Dragovići-Kovači	građevinsko zemljište	stanovanje	41,56
17	Činovići	Hum	građevinsko zemljište	stanovanje	4,86
18	Činovići	Karalići	građevinsko zemljište	stanovanje	23,08
19	Činovići	Vrela	građevinsko zemljište	stanovanje	20,91
20	Činovići	Žišci	građevinsko zemljište	stanovanje	15,22
				ukupno	105,63
21	Dištica	Borkovica	građevinsko zemljište	stanovanje	4,32
22	Dištica	G.Dištica	građevinsko zemljište	stanovanje	5,78
				ukupno	10,10
23	Dolac	Blizna	građevinsko zemljište	stanovanje	30,30
				ukupno	30,30
24	Dolina	Dolina I	građevinsko zemljište	stanovanje	4,84
				ukupno	4,84
25	Donji Junuzovići	Krčevine	građevinsko zemljište	stanovanje	29,73
				ukupno	29,73
26	Dubravica	Dubravica	građevinsko zemljište	stanovanje	81,92
27	Dubravica	Dubravica I	građevinsko zemljište	stanovanje	5,26
28	Dubravica	Dubravica II	građevinsko zemljište	stanovanje	4,28
29	Dubravica	Dubravica III	građevinsko zemljište	stanovanje	7,37
30	Dubravica	Kremenjaši	građevinsko zemljište	stanovanje	8,25
				ukupno	107,08
31	Džebe	Džebe	građevinsko zemljište	stanovanje	29,30
				ukupno	29,30
32	Gare	Brdo	građevinsko zemljište	stanovanje	8,71

33	Gare	Stošnica	građevinsko zemljište	stanovanje	40,44
34	Gare	Turčinovići	građevinsko zemljište	stanovanje	18,31
35	Gare	Vasovine	građevinsko zemljište	stanovanje	8,86
36	Gare	Zabrdo	građevinsko zemljište	stanovanje	12,59
				ukupno	88,91
37	Gornji Junuzovići	Horozovići	građevinsko zemljište	stanovanje	17,70
38	Gornji Junuzovići	Rudače	građevinsko zemljište	stanovanje	26,17
				ukupno	43,87
39	Gostović	Grabovica-Mrđani	građevinsko zemljište	stanovanje	18,82
40	Gostović	Prnjavor	građevinsko zemljište	stanovanje	30,11
				ukupno	48,93
41	Hajderovići	Delići I	građevinsko zemljište	stanovanje	22,38
42	Hajderovići	Hasanovići-Laz	građevinsko zemljište	stanovanje	32,60
43	Hajderovići	Huskići	građevinsko zemljište	stanovanje	9,14
44	Hajderovići	Keseri	građevinsko zemljište	stanovanje	3,81
45	Hajderovići	Kuljani	građevinsko zemljište	stanovanje	20,23
46	Hajderovići	Kuljani I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,85
47	Hajderovići	Šadići	građevinsko zemljište	stanovanje	24,53
				ukupno	115,54
48	Hrge	Hrge I	građevinsko zemljište	stanovanje	12,96
49	Hrge	Hrge II	građevinsko zemljište	stanovanje	3,47
50	Hrge	Hrge III	građevinsko zemljište	stanovanje	7,69
51	Hrge	Hrge IV	građevinsko zemljište	stanovanje	3,72
52	Hrge	Kamenica-Stojnići	građevinsko zemljište	stanovanje	21,63
53	Hrge	Medići	građevinsko zemljište	stanovanje	6,35
54	Hrge	Stog	građevinsko zemljište	stanovanje	17,58
				ukupno	73,40

55	Kamenica	Kamenica	građevinsko zemljište	turizam	52,31
56	Kamenica	14.kilometar (slap)	građevinsko zemljište	turizam	19,23
				ukupno	71,54
57	Karačić	Čevaljuša	građevinsko zemljište	stanovanje	16,20
58	Karačić	Karačić I	građevinsko zemljište	stanovanje	9,31
59	Karačić	Karačić II	građevinsko zemljište	stanovanje	5,35
60	Karačić	Riječani I	građevinsko zemljište	stanovanje	7,54
61	Karačić	Riječani II	građevinsko zemljište	stanovanje	4,04
				ukupno	42,44
62	Kučice	Kučice	građevinsko zemljište	stanovanje	14,27
				ukupno	14,27
63	Mahoje	Žioke	građevinsko zemljište	stanovanje	18,75
64	Mahoje	Žuber	građevinsko zemljište	stanovanje	12,45
65	Mahoje	Volujak	građevinsko zemljište	stanovanje	19,43
				ukupno	50,63
66	Miljevići	Adžići	građevinsko zemljište	stanovanje	2,77
67	Miljevići	Gornji Predrazi	građevinsko zemljište	stanovanje	17,50
68	Miljevići	Miljevići	građevinsko zemljište	stanovanje	55,05
69	Miljevići	Miljevići I	građevinsko zemljište	stanovanje	5,21
70	Miljevići	Trnići	građevinsko zemljište	stanovanje	21,05
				ukupno	101,58
71	Mitrovići	Mitrovići I	građevinsko zemljište	turizam	11,50
72	Mitrovići	Mitrovići II	građevinsko zemljište	turizam	19,18
73	Mitrovići	Stojanovići	građevinsko zemljište	stanovanje	7,12
74	Mitrovići	Udrim	građevinsko zemljište	turizam	6,10
				ukupno	43,90
75	Mustajbašići	Mustajbašići I	građevinsko zemljište	stanovanje	11,37

76	Mustajbašići	N.Mustajbašići	građevinsko zemljište	stanovanje	32,79
77	Mustajbašići	S.Mustajbašići-Usjela	građevinsko zemljište	stanovanje	12,42
78	Mustajbašići	Vikovići	građevinsko zemljište	stanovanje	61,84
79	Skroze-Mustajbašići-Gostović	Klek	građevinsko zemljište	turizam	50,16
				ukupno	168,58
80	Osječani	Osječani I	građevinsko zemljište	stanovanje	11,90
81	Osječani	Šljivići	građevinsko zemljište	stanovanje	11,51
82	Osječani	Vildani	građevinsko zemljište	stanovanje	6,39
				ukupno	29,80
83	Perovići	Dedići	građevinsko zemljište	stanovanje	19,89
84	Perovići	Livade	građevinsko zemljište	stanovanje	17,87
85	Perovići	Merdanovići-Halilovići	građevinsko zemljište	stanovanje	41,60
86	Perovići	Mustafići-Imamovići-Garići	građevinsko zemljište	stanovanje	31,52
87	Perovići	Perovići I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,96
88	Perovići	Pluževine	građevinsko zemljište	stanovanje	2,12
89	Perovići	Suljići	građevinsko zemljište	stanovanje	5,44
				ukupno	121,40
90	Potkleče	Potkleče	građevinsko zemljište	stanovanje	15,48
				ukupno	15,48
91	Predražići	Maoča	građevinsko zemljište	stanovanje	11,00
92	Predražići	Predražići I	građevinsko zemljište	stanovanje	14,95
				ukupno	25,95
93	Ribnica	Čizme	građevinsko zemljište	stanovanje	6,54
94	Ribnica	D.Mujići	građevinsko zemljište	stanovanje	22,72
95	Ribnica	Gornja Gosovica	građevinsko zemljište	stanovanje	28,49
96	Ribnica	Ribnica I	građevinsko zemljište	stanovanje	14,05

97	Ribnica	Vračevac	građevinsko zemljište	stanovanje	16,17
				ukupno	87,97
98	Rujnica	Staro selo -Blizna	građevinsko zemljište	stanovanje	3,54
99	Rujnica	Kazići	građevinsko zemljište	stanovanje	42,17
100	Rujnica	Mednjik	građevinsko zemljište	stanovanje	94,53
101	Rujnica	Rujnica I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,76
102	Rujnica	Rujnica II	građevinsko zemljište	stanovanje	2,95
103	Rujnica	Rujnica III	građevinsko zemljište	stanovanje	2,06
104	Rujnica	Rujnica IV	građevinsko zemljište	stanovanje	3,33
105	Rujnica	Rujnica V	građevinsko zemljište	stanovanje	4,78
				ukupno	156,12
106	Skroze	Dragovac	građevinsko zemljište	stanovanje	13,17
107	Skroze	V.Skroze	građevinsko zemljište	stanovanje	10,66
				ukupno	23,83
108	Svinjašnica	Curići	građevinsko zemljište	stanovanje	18,65
109	Svinjašnica	Lazendići	građevinsko zemljište	stanovanje	12,15
110	Svinjašnica	Sjenokos	građevinsko zemljište	stanovanje	7,54
111	Svinjašnica	Svinjašnica	građevinsko zemljište	stanovanje	18,71
112	Svinjašnica	Tunjik	građevinsko zemljište	stanovanje	14,53
				ukupno	71,58
113	Vozuća	Crkva Sv.Trojice-Vozuća	građevinsko zemljište	turizam	3,52
114	Vozuća	Cvijanovci-Jeličići	građevinsko zemljište	stanovanje	10,84
115	Vozuća	Delići	građevinsko zemljište	stanovanje	11,40
116	Vozuća	Gaj	građevinsko zemljište	stanovanje	9,91
117	Vozuća	Jelav (Pašalići)	građevinsko zemljište	stanovanje	9,86
118	Vozuća	Kalajši	građevinsko zemljište	stanovanje	17,26
119	Vozuća	Lipa	građevinsko	stanovanje	3,20

			zemljište		
120	Vozuća	Pejići	građevinsko zemljište	stanovanje	13,84
121	Vozuća	Potkočarin	građevinsko zemljište	stanovanje	20,40
122	Vozuća	Vozućica-Maričići	građevinsko zemljište	stanovanje	37,14
123	Vozuća	Vozuća I	građevinsko zemljište	stanovanje	2,69
				ukupno	140,06
124	Vukmanovići	Kojići	građevinsko zemljište	stanovanje	27,55
125	Vukovine	Durakovići	građevinsko zemljište	stanovanje	6,58
126	Vukovine	Pantelići	građevinsko zemljište	stanovanje	7,52
127	Vukovine	Radići	građevinsko zemljište	stanovanje	9,59
				ukupno	51,24
128	Zavidovići	M .Skroze	građevinsko zemljište	stanovanje	5,25
129	Zavidovići	Osoje	građevinsko zemljište	stanovanje	11,45
				ukupno	16,70
				Sveukupno	2.239,79

POGLAVLJE III. REŽIMI GRAĐENJA

Član 18. (Režimi građenja)

Intenzitet i karakter građenja na pojedinim područjima određuje se prema utvrđenom javnom interesu, potrebama i mogućnostima korisnika i drugim lokalnim ograničenjima, tako da se ovim Prostornim planom utvrđuju slijedeći režimi građenja:

a) „režim zabrane građenja“ - za područja od značaja za Federaciju BiH, Kanton ili Općinu na kojima se ne dozvoljava nikakva izgradnja, osim tekućeg održavanja i građevinskih zahvata s ciljem obezbjeđenja osnovnih higijenskih uslova, promjene namjene unutar postojećih gabarita građevina i uređaja koji podržavaju postojeću funkciju tih područja (objekti neophodne infrastrukture, neophodni javni objekti, objekti za opskrbu i sl.),

b) „režim građenja prvog stepena“ – predviđa se za sva područja za koja je planskim dokumentom šireg područja utvrđena obaveza izrade detaljnih planskih dokumenata - zoning plana, regulacionog plana ili urbanističkog projekta, na urbanom području na kojem se planira građenje, rekonstrukcija ili sanacija, na zaštićenim područjima sa kulturno-historijskim i prirodnim naslijeđem, turističkim naseljima, sportskim, rekreacionim i zdravstvenim područjima na kojima se planira građenje; na privrednim zonama većim od 5 ha, za koje se

uslovi za odobravanje građenja utvrđuju na temelju zoning plana, regulacionog plana, odnosno urbanističkog projekta izrađenog na temelju regulacionog plana, te na manjim dijelovima užeg urbanog područja koje je već izgrađeno i na kome ne postoji intenzivno građenje, rekonstrukcija ili sanacija za koje se uslovi za odobravanje građenja utvrđuju na temelju urbanističkog projekta, ako nije donesen regulacioni plan;

c) „režim građenja drugog stepena“ – predviđa se za sva područja za koja je ovim Prostornim planom utvrđena obaveza izrade urbanističkog plana, i za koja se uslovi za odobravanje građenja utvrđuju na osnovu prostornog plana, urbanističkog plana i plana parcelacije;

d) „režim građenja trećeg stepena“ – na urbanim područjima izvan granica urbanističkog plana za koja se uslovi za odobravanje građenja utvrđuju na osnovu ovog Prostornog plana i plana parcelacije;

e) „režim građenja četvrtog stepena“ – na područjima za koja nije utvrđena obaveza donošenja plana parcelacije, a za koja se uslovi za odobravanje građenja vrše po postupku koji je utvrđen ovim Prostornim planom i Zakonom o prostornom uređenju i građenju.

POGLAVLJE IV. RAZMJETAJ PRIVREDNIH I POSLOVNIH SADRŽAJA

Član 19.

(Privredno-poslovne zone)

Površine za smještaj privrednih i poslovnih objekata i pratećih sadržaja utvrđuju se kao privredno - poslovne zone u granicama urbanih područja ili kao izdvojena građevinska zemljišta izvan urbanih područja.

U planskom periodu privredni i ekonomski razvoj Općine će se i dalje bazirati na jačanju potencijala i širenju postojeće drvoprerađivačke, metaloprerađivačke i tekstilne industrije.

Građevinska zemljišta utvrđena ovim Prostornim planom kao veće izdvojene planirane i postojeće privredno-poslovne zone su:

Namjena	Naziv	Površina (ha)
planirana	Vozuća	11,31
planirana	Curići	2,11
planirana	Rasadnik	14,18
planirana	Kućice	23,61
planirana	Ziko (proširenje)	3,05
	Ukupno:	54,26
postojeća	Kućice	3,48
postojeća	Ziko	1,47
postojeća	Ekonomija Batvice	22,98
postojeća	Majdanska polja	12,71
postojeća	Krivaja I	29,77
postojeća	Krivaja II	11,12
	Ukupno:	81,53
	Sveukupno:	135,79

Član 20.
(Granice privredno-poslovnih zona)

Prostornim planom utvrđuje se obaveza izrade detaljnih planskih dokumenata za sve privredne i poslovne zone i komplekse navedene u prethodnom članu.

Precizne granice privrednih i poslovnih zona i kompleksa biće definisane detaljnim planskim dokumentima, a do njihovog donošenja primjenjivaće se odredbe ove odluke.

Član 21.
(Uslovi za smještaj privrednih djelatnosti)

U cilju zaštite prostora i okoliša privredne djelatnosti smještene u utvrđenim privredno-poslovnim zonama treba da ispune slijedeće:

- racionalno korištenje prostora, u cilju bolje iskoristivosti postojećih površina namijenjenih ovim djelatnostima, kako bi se spriječilo neopravdano zauzimanje novih površina;
- primjena savremenih tehnologija koje ne zagađuju okoliš;
- zadovoljavanje zakonom propisanih mjera zaštite okoliša (obaveza poduzimanja mjera zaštite zraka, tla, vode, mjera zaštite od mirisa i buke, i sl.);
- kontinuirano vođenje aktivnosti u cilju smanjenja zagađenja okoliša.

POGLAVLJE V. RAZMJETAJ OBJEKATA DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE

Član 22.
(Društvena infrastruktura)

U cilju omogućavanja i podsticanja razvoja ljudskih resursa, u cilju obezbjeđenja uslova za normalno funkcioniranje naselja i njihovih dijelova i općenito napretka unutar jedne zajednice, u okviru izgradnje i uređenja urbanih područja, neophodno je obezbijediti izgradnju objekata društvene infrastrukture i urbane opreme (obrazovanje, nauka, kultura, turizam, sport i fizička kultura, zdravstvo, socijalna zaštita, vjerski objekti, objekti dnevnog i povremenog snabdijevanja, usluge, servisi, zelene i rekreativne površine i sl.) u skladu sa opredjeljenjima iz Prostornog plana.

Izgradnju objekata društvene infrastrukture i urbane opreme potrebno je planirati unutar urbanih područja u skladu sa njegovim centralitetom, vodeći računa o uslovima gravitacije, kao i radijusu opsluživanja (udaljenosti korisnika) i u skladu sa opredjeljenjima Prostornog plana.

Prostornim planom su uspostavljeni ciljevi razvoja društvene infrastrukture u pojedinačnim oblastima na teritoriji Općine, a detaljnijim prostorno-planskim dokumentima je neophodno dati prijedloge lociranja objekata društvene infrastrukture i urbane opreme uz poštivanje Prostornim planom utvrđenih ciljeva i uspostavljenih centraliteta u odnosu na korisnike.

POGLAVLJE VI. USLOVI ZA UREĐENJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA

Član 23.
(Poljoprivredno zemljište)

Projekcijom prostornog razvoja i uređenja Općine utvrđuje se zastupljenost: II, III, IV (IVa

i IVb), V, VI i VII kategorije poljoprivrednog zemljišta, u ukupnoj površini od 6.961,68 hektara ili 12,52 % od ukupne površine Općine što je detaljnije obrađeno u tekstualnom i grafičkom dijelu Prostornog plana.

Član 24. (Zone proizvodne sposobnosti – agrozone)

Zoniranje zemljišnog potencijala podrazumijeva grupisanje bonitetnih kategorija zemljišta u jedinstvene cjeline koje se međusobno razlikuju prema proizvodnoj sposobnosti zemljišta, uslovima proizvodnje i načinu korištenja.

Na području općine Zavidovići utvrđuju se tri agrozone:

- Agrozona I - Sa aspekta zemljišnih potencijala ovo je najvrijednije područje općine. Zahvata površinu od 1.640,72 ha ili 2,95 % ukupne površine općine. Predstavljena je II i III kategorijom, IVa i IVb bonitetnom podkategorijom. Ovo je područje u kojem je moguća intenzivna poljoprivredna proizvodnja sa mogućnostima uređenja i douređenja zemljišta uključujući agro i hidromelioracione mjere (odvodnjavanje – navodnjavanje) u cilju uvećanja prinosa u odnosu na sadašnje stanje.
- Agrozona II - Zahvata površinu od 4.848,52 ha ili 8,72 % ukupne površine općine. U ovu zonu grupisana su zemljišta osrednjih potencijala koje posjeduju ograničenja i uglavnom su manje prikladna za kultiviranje, tako da se mogu koristiti manje kao oranična tla, a pretežno se koriste kao livade i voćnjaci. U okviru ove zone svrstana su zemljišta V i VI bonitetne kategorije. Ovo je zona poluintenzivne poljoprivrede odnosno zona suhog ratarenja i voćarstva. Tla ove zone su općenito pod uticajem erozionih procesa. Nerijetko se mogu javljati i klizišta (naročito na glincima i pješćarima). Glavni ograničavajući faktori njihovog intenzivnog korištenja u ratarskoj proizvodnji su mala dubina soluma, jak nagib terena pa prema tome i otežano korištenje mehanizacije.
- Agrozona III - Zahvata površinu od 472,44 ha ili 0,85 % ukupne površine općine. U ovu zonu su grupisana zemljišta slabih zemljišnih potencijala, a to su zemljišta VII bonitetne kategorije. Ova zona ima izrazita ograničenja za korištenje u poljoprivredi. To su u prvom redu zemljišta planinskih područja, velike inkliniranosti terena, male dubine soluma, viših nadmorskih visina i u skladu s tim nepovoljnih klimatskih prilika. Zemljišta ove zone uglavnom su pod pašnjacima i livadama iz čega proizilazi da se ova zona koristi uglavnom u okviru ekstenzivne stočarske proizvodnje.

POGLAVLJE VII. USLOVI ZA UREĐENJE ŠUMA I ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA

Član 25. (Šumsko zemljište)

Šumska zemljišta u državnoj i privatnoj svojini na području općine Zavidovići razvrstana su u četiri kategorije: od IV do VII kategorije i zahvataju 39.989,88 ha ili 71,96 % ukupne površine općine, a detaljan pregled površina i zastupljenost bonitetnih kategorija šumskog zemljišta u pojedinim područjima grada detaljno je prikazana u tekstualnom i grafičkom dijelu Prostornog plana.

Član 26. (Gospodarenje šumama i šumskim zemljištem)

U cilju očuvanja i unapređenja općekorisnih funkcija šuma, te racionalnog korištenja prirodnih bogatstava, posebno šume i općeg razvoja šumsko-gospodarskog područja, šumama i šumskim zemljištem potrebno je gospodariti kroz Zakon o šumama koji regulira i propisuje da se šumama u Federaciji BiH gospodari na osnovu izrađenih šumsko gospodarskih osnova (ŠGO) koje se rade za period 10-15 godina.

Plan gospodarenja šumama pretpostavlja takve gospodarske aktivnosti u planskom periodu, kakve garantiraju trajnu stabilnost, produktivnost i obnavljanje šuma. Šumskogospodarska osnova ŠGO kao dugoročni plan gospodarenja šumama, na temelju utvrđenog stanja šuma i postavljenih proizvodnih ciljeva, daje osnovne smjernice-okvire gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u desetgodišnjem periodu.

Šumsko zemljište u državnoj svojini na području općine Zavidovići je u potpunosti sastavni dio šumsko-gospodarskog područja ŠGP „Krivajsko“.

S obzirom na široku šarolikost tipova šuma, naročito u privatnim šumama, plan gospodarenja treba da definira okvire ravnomjernog i kontinuiranog korištenja produkata šume i obnove šuma tokom uređajnog perioda, dok detalje gospodarenja po tipovima šuma i najužim uređajno-planskim jedinicama utvrđuje-definira godišnji operativni plan i izvođački projekt gdje je to Zakonom o šumama propisano.

Privatne šume čine sastavni dio općeg šumskog ekosistema kao općeg dobra, i vlasnik ove šume ima obavezu, da gospodarenje vlastitom šumom uskladi sa općim ciljem, koji proističe iz ozakonjenog kontinuiteta gospodarenja i trajnog zadovoljavanja općih potreba za proizvodima i funkcijama šume.

Član 27. (Opći i proizvodno-tehnički ciljevi gospodarenja šumama)

Da bi realizacijom plana gospodarenja šumama i šumskim zemljištima mogli zadovoljiti maksimum zahtjeva koji se postavljaju prema šumi i subjektu koji njome gospodari, nužno je poznavanje općih ciljeva koje postavlja društvena zajednica- država i proizvodno- tehničkih ciljeva, koji proističu iz naučno dokazanih optimalnih-normalnih stanja šuma u odgovarajućim stanišnim uvjetima.

Opći ciljevi gospodarenja šumama i šumskim zemljištima ogledaju se u slijedećem:

- formirati sastav vrsta drveća i strukturu šume u takvu, koja će trajno proizvoditi ujednačene prinose po količini i kvalitetu,
- ostvariti prinos što veći i što skladniji sa potrebama društva-tržišta, kako po vrsti drveta, tako po asortimanu glavnih šumskih proizvoda,
- očuvati i ojačati općekorisne funkcije šume, te obogatiti njen biodiverzitet (prirodnu raznolikost), i
- primjenjenim sistemom gospodarenja pozitivno utjecati na produktivnost rada i bolje ekonomske efekte pri iskorištavanju šuma.

Član 28. (Tehnički ciljevi gospodarenja šumama)

Ostvarenje općih ciljeva u gospodarenju šumama i šumskim zemljištima se postiže stručno postavljenim tehničkim ciljevima i određenim odgovarajućim sistemima gospodarenja.

Tehnički cilj se utvrđuje i za gazdinsku klasu, a on se smatra utvrđenim kada je:

- odabrana vrsta ili vrste drveća, takva da odgovara ekološkim uslovima staništa i odabran odgovarajući omjer smjese vrsta drveća,
- odabran sistem gospodarenja,
- utvrđena dužina planskog produkcionog perioda po vrstama drveća, te način prorjeđivanja, ako se radi o šumama sastavljenim od jednodobnih sastojina,
- utvrđena optimalna struktura i veličina drvne zalihe po debljinskim stepenima /klasama/, za šume kojima se gospodari sistemom skupinasto prebornih i prebornih šuma.

POGLAVLJE VIII. USLOVI ZA UREĐENJE VODA I VODNIH PODRUČJA

Član 29. (Vodotokovi)

U hidrološkom smislu, područje općine Zavidovići se nalazi u slivu rijeke Bosne, koja pripada slivnom području rijeke Save. Rijeka Bosna je vodotok I kategorije i glavni recipijent za sve ostale vodotoke I kategorije (Krivaja) i II kategorije na području Općine.

Na širem području Općine, najznačajniji vodotoci su:

- rijeka Bosna (vodotok I kategorije) koja svojim srednjim tokom teče kroz centralno područje Općine u dužini od 12 km, i u nju se ulijevaju rijeke Krivaja (vodotok I kategorije) i vodotoci II kategorije Gostović rijeka i manje rječice Pejićka i Rujnica.
- rijeka Krivaja (vodotok I kategorije) je druga po značaju na prostoru Općine i kroz teritorij općine Zavidovići protiče dužinom od cca 40 km, i na toj dužini u nju se ulijeva veliki broj manjih rječica ili pritoka (vodotoka II kategorije) od kojih su značajnije Mala Maoča, Dištica, Ribnica, Vožućica i dr.
- rijeka Gostović (vodotok II kategorije) izvire ispod planine Tajan, formira se od manjih rječica Suhe i Lužnice, i teče tokom u dužini 16,5 km do ušća u rijeku Bosnu, a njene najznačajnije pritoke su Buretina, Otežna, Trbušnica, Suha i Lužnica.

Član 30. (Granice vodnog dobra)

Vodno dobro, prema Zakonu o vodama, jeste skup zemljišnih čestica koje obuhvataju priobalni pojas širine 15 m od granice obale (izrazite morfološke promjene) za površinske vode I kategorije, odnosno priobalni pojas širine 5m od granice obale (izrazite morfološke promjene) za površinske vode II kategorije.

Bez obzira na odredbe prethodnog stava, Vlada Federacije BiH može odrediti drugačiju širinu zemljišta priobalnog pojasa, ako je to potrebno zbog: zaštite voda, zaštite od štetnog djelovanja voda, omogućavanja opće upotrebe voda i djelovanja nadležnih institucija kojima su dodijeljena javna ovlaštenja prema Zakonu o vodama.

Granica vodnog dobra rijeke Bosne i rijeke Krivaje, kao vodotoka I kategorije na području Općine utvrđuje se Rješenjem Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, i ista je prikazana u grafičkom dijelu Prostornog plana.

Član 31. (Zaštitni pojas vodotokova)

Prostornim planom je utvrđeno vodno dobro rijeke Bosne i Krivaje, kao zaštitni pojas vodotoka I kategorije, koji se koristi prema uslovima koje daju nadležne institucije, u skladu sa važećom zakonskom regulativom, a u cilju njegove zaštite.

Prostornim planom za sve ostale vodotoke (II kategorije) na području Općine utvrđen je zaštitni pojas od 5m s lijeve i 5m s desne strane vodotoka, koji se koristi prema uslovima koje daju nadležne institucije, u skladu sa važećom zakonskom regulativom, a u cilju njihove zaštite.

U skladu sa Zakonom o vodama zabranjena je izgradnja objekata u vodnom dobru, osim objekata utvrđenih u članu 12. Zakona o vodama.

Iznimno od prethodnog stava, za vodotoke koji prolaze kroz urbana područja ili područja za koja je utvrđena obaveza izrade detaljnih planskih dokumenata, zaštitni pojasevi se utvrđuju detaljnim prostorno-planskim dokumentima i projektima regulacije vodotoka uvažavajući odredbe člana 42. Zakona o vodama.

Član 32. (Opće zabrane na vodnom dobru)

Na vodnom dobru i priobalnom zemljištu zabranjene su djelatnosti i zahvati u prostoru koji mogu:

- ugroziti stabilnost vodnog i priobalnog zemljišta,
- umanjiti stepen zaštite od štetnog djelovanja voda,
- spriječiti normalan protok vode, naplavina i mulja,
- onemogućiti opstanak i razmnožavanje vodnih i za vodu vezanih organizama.

POGLAVLJE IX. IZVORIŠTA VODE I VODNA INFRASTRUKTURA

Član 33. (Postojeća izvorišta vode u javnom sistemu vodosnabdijevanja)

Prostornim planom utvrđuju se dva postojeća glavna izvorišta koja su u javnom sistemu vodosnabdijevanja: kaptirano vrelo „Izron“ u koritu rijeke Suhe i izvorište „Tajašnica“ kao otvoreni vodozahvat na vodotoku rijeke Tajašnice (tirolski zahvat i pjeskolov).

Osnovni podaci za izvorišta u javnom sistemu vodosnabdijevanja, uključujući i informacije o statusu sanitarne zaštite istih, su slijedeći:

R/b	Naziv izvorišta	Tip izvorišta	Tip zahvata	Ukupna min. izdašnost l/s	Kvalitet	Zaštitne zone izvorišta
1.	„Izron“ Suha	Vrelo - izvor	Kaptaža	160	Ne zadovoljava zbog mutnoće	Postoji elaborat ali se ne provode mjere zaštite
2.	Tajašnica	Otvoreni vodozahvat	Tirolski zahvat i pjeskolov			

Član 34.
(Lokalna izvorišta i sistemi vodosnabdijevanja)

Na području općine Zavidovići postoji 25 lokalnih vodovoda za koje je izdata potrebna dokumentacija sa predviđenim i djelomično uređenim zaštitnim zonama za njihova izvorišta:

- Mjesni vodovod "Vozuća" - MZ "Vozuća",
- Mjesni vodovod "Prisoje" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Male Ribnice" - MZ "Ribnica",
- Mjesni vodovod "Džinići" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Beljevnice" - MZ "Gostović",
- Mjesni vodovod "Bregovi-Krčavine" - MZ "Krivaja-Smajlbašići",
- Mjesni vodovod "Bum" - MZ "Brezik",
- Mjesni vodovod "Gornji Mustajbašići" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Skroze" - MZ "Asim Čamdžić",
- Mjesni vodovod "Kozjak-Rijeka" - MZ "Krivaja-Smailbašići",
- Mjesni vodovod "Tunjik-Smailbašići-Rijeka" - MZ "Krivaja-Smailbašići",
- Mjesni vodovod "Kruščice" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Klek, Uvala-Kovači i Mustajbašići" - MZ "Kovači",
- Mjesni vodovod "Marušići-Fojnica" - MZ "Gostović",
- Mjesni vodovod "Kuljani~Bare" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Keseri" - MZ "Krivaja",
- Mjesni vodovod "Klobučara" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Kamen-Prosica" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Bibulja-Laz" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Cibava" - MZ "Gostović",
- Mjesni vodovod "Vrela-Kuvelj" - MZ "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Podcjelovo-Vučije polje" - "Pašin Konak",
- Mjesni vodovod "Gosovica" - MZ "Ribnica",
- Mjesni vodovod "Maoča" - MZ "Maoča",
- Mjesni vodovod "Šušnjarica" - MZ "Lovnica".

U cilju obezbjeđenja potrebnih količina vode za stanovništvo naseljeno na prostorima izvan obuhvata javnog gradskog vodovodnog sistema, neophodno je pokrenuti aktivnosti vezane za izradu katastra izvorišta na prostoru cijele općine Zavidovići.

Treba težiti okrupnjavanju lokalnih vodovoda, podizanju njihovog tehničkog i funkcionalnog standarda, te predaji istih u nadležnost javnog preduzeća.

Neophodna je:

- izgradnja novih i rekonstrukcija starih lokalnih vodovodnih sistema,
- izrada katastra vodnih izvora i lokalnih sistema za snabdijevanje vodom, zaštitu vodnih resursa i edukacija stanovništva,
- praćenje zdravstvene ispravnosti vode za piće.

Član 35.
(Planirani razvoj sistema vodosnabdijevanja)

U planskom periodu neophodno je pristupiti realizaciji projekata planirane izgradnje novog dovodnog cjevovoda sa filterskim postrojenjem od izvorišta „Izron“ Suha do centralnog općinskog područja, čime će se poboljšati stanje u glavnim dovodnim cijevima.

Osim projekta iz prethodnog stava, kao i drugih projekata iz oblasti vodosnabdijevanja

Općine ukoliko se ukaže potreba, neophodna je i realizacija slijedećeg:

- projekta vodosnabdijevanja Hajderovića i Memića u MZ "Pašin Konak" i MZ „Brezik",
- izgradnja vodovoda Velika Rasječnica za potrebe MZ „Pašin Konak", „Krivaja-Smailbašići" „Krivaja" i „Brezik",
- izgradnja bazena za vodosnabdijevanje MZ „Pašin Konak" i MZ „Brezik" na Markovici iznad Vrela,
- izgradnja vodovoda Lijeve u MZ „Gostović",
- ugradnja mjernih uređaja za sve korisnike vodovoda na području Općine sa mogućnošću telemetrijskog očitavanja.

Član 36.

(Obaveze u pogledu održavanja i zaštite)

Općina Zavidovići i nadležno Javno komunalno preduzeće dužni su održavati, rekonstruisati ili dograđivati postojeće vodovodne mreže na način optimiziranja kapaciteta postojećih izvorišta do raspoloživih resursa i vršiti kontrolu ispravnosti vode za piće.

Dodatne količine vode obezbjeđivat će se izgradnjom novih izvorišnih objekata na lokalnom i regionalnom nivou uz obavezu provođenja odgovarajućih hidrogeoloških i drugih istraživanja na potencijalnim resursima u planskom periodu.

U cilju stvaranja uslova za organiziranje održavanja lokalnih vodovoda u okviru nadležnog Javnog komunalnog preduzeća, potrebno je provesti sve radnje na izradi detaljnog katastra, ispitivanju kvantitativno-kvalitativnih karakteristika zahvaćenih izvora i studija mogućnosti ukрупnjavanja lokalnih vodovoda, sa ciljem predavanja na upravljanje i upotrebu nadležnom Javnom komunalnom preduzeću.

Sve postojeće zone sanitarne zaštite potrebno je uskladiti sa Zakonom o vodama i Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva.

Neophodno je uspostaviti i sistem zaštite vodozahvatnih područja lokalnih izvorišta i izvršiti njihovo mapiranje.

Urbanističko-građevinske mjere zaštite oko vodnih površina i izvorišta voda, primjenjivat će se u skladu sa važećom zakonskom regulativom za ovu oblast i odredbama ove odluke.

POGLAVLJE X. TRETMAN OTPADNIH VODA

Član 37.

(Odvodnja i tretman otpadnih voda)

U planskom periodu neophodno je omogućiti nesmetano funkcioniranje postojećeg sistema za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda, kao i ispravno funkcioniranje sistema odvodnje za vrijeme obilnih oborina, smanjujući rizik od poplava i posljedične zdravstvene i ekonomske opasnosti.

Postojeće servisno područje sistema za prikupljanje otpadnih voda treba unaprijediti i proširiti na kompletno urbano područje općinskog centra i njemu gravitirajuća naselja do kraja planskog perioda, čime će se omogućiti funkcionalnije upravljanje i povećati broj stanovnika priključenih na sistem odvodnje.

U ruralnom dijelu općine je potrebno izgraditi primarnu kanalizacionu mrežu u cilju sprečavanja direktnih ispusta u vodne resurse.

U naseljima izvan centralnog općinskog područja, treba provesti aktivnosti na razdvajanju sanitarne i oborinske kanalizacije, a sve buduće kanalizacione sisteme izvoditi kao separate.

Član 38.
(Postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda)

Uporedo sa rješavanjem sistema za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda, neophodno je izgraditi postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, čime će se doprinijeti provedbi pravne stečevine EU, a naročito Direktive o pročišćavanju komunalnih otpadnih voda (91/271/EEC), dopunjeno sa federalnim "Pravilnikom o uvjetima za ispuštanje u prirodne recipijente i sisteme javne kanalizacije".

U planskom periodu potrebno je izgraditi sisteme za tretman industrijskih i poljoprivrednih otpadnih voda, pročišćavanjem istih do određenog stepena, prije njihovog uvođenja u sistem javne kanalizacije.

Član 39.
(Zaštni pojasevi)

Širina zaštitnog pojasa primarnih vodova vodovodne i kanalizacione mreže do razvodne mreže iznosi 5 m s jedne i 5 m s druge strane, računajući od osovine cjevovoda.

POGLAVLJE XI. POVRŠINE ZA EKSPLOATACIJU MINERALNIH SIROVINA

Član 40.
(Ležišta mineralnih sirovina)

Ležišta mineralnih sirovina su prostori u kojima je utvrđeno postojanje mineralnih sirovina određenog tipa.

Aktivne eksploatacione površine su prostori u kojima se, isključivo na osnovu koncesionog ugovora sa organom nadležnim za ovu oblast, može vršiti planirana eksploatacija mineralnih sirovina.

Neaktivne eksploatacione površine su prostori ležišta mineralnih sirovina koja su bila u eksploataciji određeni vremenski period, a sada se javljaju kao napušteni rudarski ili površinski kopovi, te se za njih utvrđuje obaveza rekultivacije.

Potencijalni prostori za istraživanje mineralnih sirovina su prostori na kojima se vrši ili se planira vršiti istraživanje potencijala za eksploataciju mineralnih sirovina, što se može vršiti isključivo na osnovu koncesionog ugovora za istraživanje sa organom nadležnim za ovu oblast.

Član 41.
(Ležišta nemetalnih mineralnih sirovina)

Prostornim planom na području općine Zavidovići utvrđuju se slijedeća ležišta koja su predmet koncesionih ugovora sa Ministarstvom privrede/gospodarstva ZE-DO kantona:

- ležište krečnjaka „Sokolica“ - u radu; eksploatacioni prostor površine 33,06 ha,
- ležište dijabaza „Ribnica“ - u radu; istražno eksploataciono polje površine 14,91 ha.

Kao potencijalno ležište, utvrđeno Prostornim planom Kantona, i preuzeto ovim Prostornim planom utvrđuje se:

- ležište spilita „Priluk“, lokalitet na kojem je neophodno prethodnim detaljnim istraživanjima potvrditi mogućnost i opravdanost eksploatacije nemetalne mineralne sirovine.

Član 42.
(Ležišta metalnih mineralnih sirovina)

Za potencijalna ležišta i pojave metalnih mineralnih sirovina, utvrđena na osnovu raspoložive prostorno-planske dokumentacije, utvrđuje se obaveza prethodnih detaljnih istraživanja kojim će se utvrditi postojanje i opravdanost njihove eksploatacije.

Potencijalna ležišta i pojave metalnih mineralnih sirovina su:

- pojave minerala bakra na području Kablovca kod Zavidovića,
- pojave rude magnezita oko naselja Bajvati,
- pojave barita na području naselja Hrge.

POGLAVLJE XII. POSEBNO ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Član 43.
(Područja prirodnih vrijednosti)

Prostornim planom općine Zavidovići utvrđuje se obaveza planiranja i zaštite područja prirodnih vrijednosti u cilju otvaranja mogućnosti održivog korištenja biološke raznolikosti.

U vezi sa prethodnim stavom, daju se preporuke za zaštitu kao i prijedlog kategorizacije u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode Federacije BiH, za slijedeća područja prirodnih vrijednosti:

- „Kategorija III b – Spomenik prirode i prirodnih obilježja“

Spomenik prirode „Tajan“, koji je sastavni dio Prostornog plana područja posebnih obilježja od značaja za Kanton - Zaštićena prirodna cjelina („Tajan“, „Žučica“, „Ribnica“ i „Trstionica“), utvrđeno Prostornim planom Kantona.

U skladu sa stepenom zaštite u okviru Spomenika prirode, Zakonom su utvrđene dvije zaštićene zone, i to:

- Prva zaštićena zona obuhvata površinu od 4.038,35 ha i ista se nalazi na području općine Zavidovići (Šumsko gospodarsko područje „Krivajsko“). Ova zona se utvrđuje s ciljem konzervacije, biološke i hidrološke raznolikosti, zaštite posebnih prirodnih i kulturno-historijskih znamenitosti, te očuvanja edukacionih vrijednosti.
- Druga zaštićena zona, u koju spada preostali dio Spomenika prirode ukupne površine 910,00 ha, nalazi se na području općine Kakanj (Šumsko gospodarsko područje „Kakanjsko“). Ova zona se utvrđuje s ciljem konzervacije, biološke i hidrološke raznolikosti, zaštite posebnih prirodnih i kulturno historijskih znamenitosti, očuvanje edukacionih vrijednosti, kao i razvoja turizma u skladu sa principima održivog razvoja.

- „Kategorija IV – područja upravljanja staništima“
(Vegetaciono-florističke vrijednosti -skupine i pojedinačni primjerci rijetkih vrsta flore):

- Masiv Veleža – specifično stanište na peridotitskoj-serpentinitskoj geološkoj podlozi na kojoj se nalazi veliki broj ekskluzivnih serpentinitskih vrsta biljaka, tzv. Serpentinofita.

- „Kategorija VI – zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa“
 - sliv Gostović rijeke,
 - vodotok rijeke Krivaje,
 - vodotok rijeke Bosne.
- Kao „Područja za razvoj turizma i koncentrisanu vikend izgradnju“ izdvajaju se:

Postojeća područja:

 - Kamenica, Maoča, Borovnica-Čardak, Klek, Mitrovići.

Potencijalna područja:

 - napuštena područja - građevinska zemljišta u napuštenim naseljenim mjestima.

Član 44. **(Postupak proglašavanja područja prirodnih vrijednosti)**

Zaštićena područja prirodnih vrijednosti kategorija IIIa i IIIb, IV, Va i Vb i VI, a shodno Zakonu o zaštiti prirode Federacije BiH, proglašava zakonom Skupština Kantona, na osnovu saglasnosti Općinskog vijeća Zavidovići na čijem se području prema ovom Prostornom planu prostiru zaštićena područja.

Sadržaj Zakona o zaštiti prirodne vrijednosti utvrđen je Zakonom o zaštiti prirode FBiH, a zasniva se na stručnom obrazloženju kojim se utvrđuju vrijednosti područja ili komponente prirode koja se predlaže za zaštitu, način upravljanja tom prirodnom vrijednošću, te potvrdu predlagača akta o proglašenju i o osiguranim sredstvima za provođenje mjera zaštite.

Do realizacije aktivnosti iz prethodnog stava, neophodno je od strane Općine Zavidovići obezbijediti mjere zaštite i vršiti kontrolu obavljanja djelatnosti i korištenje prirodnih vrijednosti u granicama područja prirodnih vrijednosti predloženih ovim Prostornim planom u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti prirode FBiH.

Član 45. **(Objekti i područja kulturno-historijskog naslijeđa)**

Prostornim planom utvrđuju se objekti i područja kulturno-historijskog naslijeđa iz različitih historijskih perioda koje treba zaštititi, a ovisno o utvrđenom stanju ovog naslijeđa neophodno je provoditi mjere zaštite od strane nadležnih institucija.

Značajni objekti i područja kulturno-historijskog naslijeđa koja je potrebno zaštititi hronološki pripadaju različitim historijskim periodima, utvrđenim u tekstualnom i grafičkom dijelu Prostornog plana, kao i ovom odlukom:

Predhistorijski period

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/ VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Nalazište u Hrgama	Lokalitet Hrge	Arheološki lokalitet, kasno bronzano doba Lokalni značaj	Lokaliteti su uglavnom nedostupni ili potpuno zarasli ili su ugroženi izgradnjom objekata.	Lokalitete bi trebalo locirati i obilježiti, uspostaviti zone zaštite i zaštititi od propadanja.
2. Gradine	Kamenica, Potpaljenik, Čardak, Grabovica, Mitrovići	Arheološki lokalitet, suhozidni ili zemljani odbrambeni zidovi, bronzano i metalno doba. Lokalni značaj		

Srednji vijek

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/ VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1.Srednjovjekovne nekropole stećaka	Mahoje, Gostović, Lovnica, Kovači, Pašin konak, Dragovići, Podvolujak, Grabovica, Beše, Borovnica-Šehići, Priluk, Stankovići	<i>Arheološki lokalitet, Regionalni značaj</i>	Nabrojane nekropole su mahom zapuštene, neoznačene i nezaštićene.	Lokalitete evidentirati, istražiti, označiti i zaštititi od daljeg propadanja. Najreprezentativnije primjerke učiniti dostupnim javnosti.
2.Srednjovjekovni grad-utvrda Stog	<i>U dolini Krivaje</i>	<i>Arheološki lokalitet, Regionalni značaj</i>	Lokaliteti zapuštene, neistraženi i neoznačeni.	Lokalitete evidentirati i istražiti.
3.Srednjovjekovni grad-utvrda Gradić	<i>U dolini Gostovića</i>	<i>Arheološki lokalitet, Lokalni značaj</i>		

Otomanski period

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Manastir Udrim	Gostović	<i>Ostaci manastira, građen krajem 16.i početkom 17.st. Privremena lista nacionalnih spomenika.</i>	U ruševnom stanju-ostaci.	Napraviti i provesti program obnove.
2. Manastir u Vozuđoj	k.č. 2340, 2342, 2343, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, vlasništvo Srpske pravoslavne crkve općine Zavidovići, k.o. Vozuđa	<i>Nacionalni spomenik sastoji se od manastirske Crkve Sv. Trojice, parcele na kojoj su se nalazile kolibe i škola, izvora Kaluđerice i groblja. Potiče iz 16.st. Nacionalni spomenik. (Odluka br. 06.1-2-1043/03-8 od 20. 01. 2004. godine)</i>	Manastir je u lošem stanju.	Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02, 27/02 i 6/04).

Austrougarski period

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Rezidencija vlasnika „Eissler & Ortlieb“ – poslovna zgrada Krivaje	U krugu današnje tvornice Krivaja	<i>Jedinstven objekat eklektičkog stila sa tornjem – simbol grada. Regionalni značaj</i>	Objekat je u dobrom stanju, obnovljen i zaštićen od propadanja.	Uspostaviti zonu zaštite (u krugu cca 150 m) i održavanje.
2. Zgrada bivše žandarmerijske stanice	Zavidovići, centar	<i>Jednostavan objekat tipičan za manje gradove tog vremena. Lokalni značaj</i>	Objekat je u relativno dobrom stanju	Održavanje i eventualna adaptacija i promjena namjene
3. Zgrada bivše narodne	Zavidovići, centar	<i>Jednostavan objekat tipičan za manje gradove tog vremena.</i>	Objekat je u relativno dobrom stanju	Održavanje i eventualna adaptacija i

škole		Lokalni značaj		promjena namjene
4. Zgrada stare Željezničke stanice	Zavidovići, centar	Najstariji objekt izgrađen 1897. godine. Lokalni značaj	Trenutno u funkciji kao stambeni objekt.	Održavanje
5. Rimokatolička crkva	Zavidovići, centar	Tipična manja crkva u neoromaničkom stilu, iz 1914. godine Lokalni značaj	Renovirana i očuvana u funkciji vjerskog objekta.	Održavanje
6. Pravoslavna crkva	Zavidovići, centar	Manji jednostavan objekt sa centralnim tornjem, izgrađen 1911. godine Lokalni značaj	Renovirana i očuvana u funkciji vjerskog objekta.	Održavanje
7. Stari hotel	Zavidovići, centar	Lokalni značaj	Rekonstruisan i očuvan u funkciji ugostiteljskog objekta	Održavanje
8. Džamija u Rujnici	Selo Rujnica k.č. 1701, k.o. Rujnica	Na osnovu elemenata u enterijeru džamija se može datirati u XIX vijek. Nacionalni spomenik. (Odluka br. 06.1-02.3-71/10-5 od 10. 02. 2010. godine)	Objekat nije u funkciji od 1988. godine i nalazi se u zapuštenom stanju.	Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH ("Sl. novine F BiH", br. 2/02, 27/02 i 6/04).
9. Džamija-Bajvati	Selo Bajvati	Izgrađena je početkom 20. st. Nalazi se na Listi peticija za proglašenjem dobra nacionalnim spomenikom.	Ustanoviti trenutno stanje objekta.	Napraviti i provesti program obnove.

**Ambijentalne cjeline iz 19.i 20. vijeka
(period formiranja općinskog centra i okoline)**

AMBIJENTALNE CJELINE	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TREKUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
1. Stare bosanske stambene kuće	Seoska naselja Bajvati, Gornji Sinanovići i Stara Borovnica	Tipična arhitektura i način gradnje. Lokalni značaj	Ustanoviti trenutno stanje ovih objekata.	Po potrebi izvršiti rekonstrukciju i održavanje u funkciji stambenih objekata.
2.Ul. Stjepana Radića zvana „Crkvena“	Zavidovići, centar	Izgrađena krajem 19. i početkom 20. st., kao niz stambenih i poslovnih objekata, predstavlja jedino sačuvano staro gradsko jezgo. Lokalni značaj	Ustanoviti trenutno stanje ovih objekata.	Po potrebi izvršiti rekonstrukciju i održavanje.

Period poslije Drugog svjetskog rata

SPOMENIK ILI CJELINA	LOKACIJA	OPIS/VALORIZACIJA	TRENUTNO STANJE	TIP INTERVENCIJE
Dom kulture	Zavidovići	Središte kulturnog i društvenog života općine, izgrađen 1953. godine. Lokalni značaj	Dijelovi zgrade su devastirani.	Renoviranje i zaštita objekta u svrhu vraćanja namjene.

Kamene kugle

Lokaliteti kamenih kugli na području općine Zavidovići, čije porijeklo i način nastanka još nije tačno utvrđeno, utvrđuju se kao atraktivne turističke lokacije na kojim je potrebno od strane Općine i loalnog stanovništva provoditi aktivnosti na popularizaciji i uređenju ovih područja u svrhu turističkih posjeta.

Član 46.

(Režim i mjere zaštite kulturno-historijskog naslijeđa)

Prema Zakonu o zaštiti kulturne baštine Zeničko-dobojskog kantona kulturno-historijsko naslijeđe na području općine Zavidovići može se svrstati u dvije kategorije:

- prva kategorija: Nacionalni spomenici Bosne i Hercegovine,
- druga kategorija: dobra od značaja za građane Zeničko-dobojskog kantona.

Za spomenike kulturno-historijskog naslijeđa prve kategorije potrebno je primijeniti mjere zaštite, utvrđene Zakonom o provedbi Odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH .

Kao posebno zaštićena kulturno-historijska područja od šireg društvenog značaja, Prostornim planom, na području općine Zavidovići utvrđeni su:

- Nacionalni spomenici, proglašeni od strane Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika
- Spomenici na privremenoj listi nacionalnih spomenika BiH
- Podnešene peticije za proglašenje nacionalnih spomenika BiH
- Spomenici utvrđeni planskom dokumentacijom višeg reda

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, donijela je odluke o proglašenju nacionalnih spomenika na području općine Zavidovići i to:

- Graditeljska cjelina – Manastir Vozuća u Vozućoj (*Nacionalni spomenik - Odluka br. 06.1-2-1043/03-8 od 20. 01. 2004. godine*)
- Graditeljska cjelina – Stara džamija u selu Rujnica, općina Zavidovići (*Nacionalni spomenik - Odluka br. 06.1-02.3-71/10-5 od 10. 02. 2010. godine*)-???

Na privremenoj listi Komisije nalazi se:

- Ostaci manastira Udrim – Gostović (*Privremena lista nacionalnih spomenika BiH, pod rednim brojem 771.*)

Podnesena peticija za proglašenjem dobra nacionalnim spomenikom BiH:

- Džamija u selu Bajvati

Zaštitne mjere za arheološka nalazišta iz predhistorijskog i perioda srednjeg vijeka, od

kojih je većina sa stanovišta spomeničke vrijednosti lokalnog značaja, sastoje se u njihovom evidentiranju i tačnom lociranju od strane stručnjaka i nadležnih institucija, a zatim adekvatnoj zaštiti lokaliteta od raznošenja materijala i uzurpiranja površina, dok se ne obezbijede uslovi za njihovo detaljno istraživanje. U blizini ovih struktura ne graditi, te poduzeti minimalne mjere na njihovom održavanju i očuvanju koliko je to moguće.

Spomenici otomanskog perioda su većinom islamski vjerski objekti, i postojeće stanje pojedinih objekata iz ovog perioda potrebno je dodatno evidentirati i održavati.

U austrougarskom periodu izgrađeni su brojni javni, administrativni, kulturni, vjerski i stambeni objekti različitih stilskih karakteristika, i većina ovih objekata je u dobrom stanju. Predlaže se održavanje ovih objekata u izvornom obliku, uz mogućnost promjene namjene koja ne bi narušavala vanjski izvorni izgled objekta, dok je nadogradnja ili slične intervencije moguća uz odgovarajuća arhitektonska i funkcionalna rješenja.

Objekti moderne arhitekture iz perioda poslije Drugog svjetskog rata su arhitektonski objekti koji su značajni ne samo po svojoj ulozi u formiranju urbane jezgre općinskog centra, već i po specifičnoj arhitekturi karakterističnoj za taj period, stoga se predlaže njihovo očuvanje i održavanje u izvornom obliku.

Član 47. (Područja namijenjena za razvoj turizma)

Područje općine Zavidovići obiluje prirodnim bogatstvima i ljepotama, čiji se potencijali moraju iskoristiti za promociju turizma, razvijanje ekološke svijesti i boljeg i zdravijeg načina života u cjelini, uz očuvanje prirodnih vrijednosti.

Sadašnje raspoložive potencijale za razvoj turizma neophodno je unaprijediti izgradnjom planirane prometne infrastrukture kako bi došlo do njihove potpunije eksploatacije kroz razvoj raznih vidova turizma.

Razvoj turizma je nužno planirati u skladu s koncepcijom očuvanja područja prirodnih, kulturno-historijskih i duhovnih vrijednosti utvrđenih ovim Prostornim planom.

Kao posebne prostorne vrijednosti, odnosno područja koja imaju ili mogu imati značaj za razvoj raznih vidova turizma u općini Zavidovići mogu se prepoznati potencijali koji obuhvataju područja utvrđena kao prirodne vrijednosti i kulturno-historijsko naslijeđe:

- Spomenik prirode Tajan,
- Područja upravljanja staništima- Masiv Veleža, vodotoci Bosna, Krivaja i Gostović
- Rekreativne zone sa vikend objektima: Čaradak-Borovnica, Mitrovići, Klek, Kamenica,
- Kamene kugle (naročito na lokacijama Duboki potok i selo Grab, te Podubravlje),
- Lokacije nacionalnih spomenika: manastir u Vožućoj i džamija u Rujnici.

Za razvoj „*planinskog turizma*“ postoje prirodne predispozicije za organizovanje zimskih sportova na planini Tajan i iste treba i dalje razvijati i obogaćivati.

U svrhu razvoja „*sportsko-rekreativnog turizma*“ potrebno je dalje razvijati i obogaćivati već postojeća dešavanja i manifestacije na raznim lokalitetima: na rijekama Krivaji i Gostović postoje desetina neformalno organizovanih kupališta (najpoznatija i najposjećenija su u gornjim tokovima ovih rijeka), „Krivaja rafting“ na rijeci Krivaji, Bicikljada „Kamenica-Mitrovići“, izgrađeni Golf tereni na lokaciji Mitrovići, i dr.

Razvoj „*agroturizma (seoskog turizma)*“ treba i dalje razvijati na području sela Maoča i Stipin Han u gornjem toku rijeke Krivaje.

Razvoj „*ekoturizma*“ treba razvijati kroz posjete prirodnim zaštićenim i netaknutim područjima prirode uključujući i rezervate flore i faune Spomenika prirode „Tajan“, lokalitet Kamenice, Masiv Veleža, i sl.

Postojanje osnova za razvoj „*kulturnog turizma*“ ogleda se kroz posjete kulturno-historijskim destinacijama, muzejima, lokalitetima kamenih kugli i sl., kao i kroz organizovanje likovne kolonije na području Maoče i Međunarodne smotre folklora u općinskom centru.

Za razvoj „*lovnog turizma*“ potrebno je koristiti uslove na lovnom području površine cca 42.000 ha, kojim upravlja LO „Klek“.

Za razvoj „*ribolovnog turizma*“ na području općine postoje prirodne predispozicije zbog postojanja vodotoka koji pružaju uslove za bavljenje ribolovom (rijeke Bosna, Krivaja i Gostović, te rječice Trbušica, Tajašnica, Suha, Botašnica, Mašica, Buretina i dr.).

Član 48.

(Objekti i područja od značaja za Federaciju BiH i Kanton)

Objekti i područja od značaja za Federaciju BiH utvrđeni planskim dokumentima šireg područja, a koji se nalaze se na prostoru općine Zavidovići, preuzeti su i ovim Prostornim planom, i odnose se na:

- Autocestu Orašje – Tuzla – Žepče,
- Hidroelektrane Zavidovići, Dolina i Globalarica na rijeci Bosni, koje su predviđene i Prostornim planom ZE-DO kantona (HE „Globalarica“ se nalazi na granici između općina Zavidovići i Žepče),
- Hidroelektrane na rijeci Krivaji (HE „Ribnica“, HE „Velike Skroze“, HE „Miljevići“, HE „Vožuća“), koje su predviđene i Prostornim planom ZE-DO kantona (HE „Ribnica“ je planirana kao akumulaciona, a ostale tri kao protočne hidroelektrane)
- Područja graditeljskih cjelina koje kao nacionalne spomenike utvrdi Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika u skladu sa aneksom 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH.

Za područje od značaja za Kanton Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.g. utvrđena je obaveza izrade Prostornog plana područja posebnih obilježja od značaja za Kanton, i to za:

-Zaštićenu prirodnu cjelinu („Tajan“, „Žučica“, „Ribnica“ i „Trstionica“), koja obuhvata i područje Spomenika prirode.

Područja navedena u prethodnim stavovima ovog člana su Prostornim planom općine Zavidovići uvrštena kao područja koja podliježu specifičnim uvjetima planiranja i zaštite, bez obzira na nivo nadležnosti.

POGLAVLJE XIII. SAOBRAĆAJNA INFRASTRUKTURA I SISTEM VEZA

Član 49.

(Kategorizacija javnih cesta)

Zakonom o cestama Federacije BiH, javne ceste se ovisno o njihovom društvenom, privrednom i teritorijalnom značaju, razvrstavaju na autoceste, brze, magistralne, regionalne i lokalne ceste, te saobraćajnice u naseljima.

Kolovozi ulica, u naseljima i gradovima kroz koje prolaze javne ceste, smatraju se dijelovima tih cesta.

Član 50. (Širina zaštitnog cestovnog pojasa)

Zaštitni pojas uz javne ceste (zaštitni cestovni pojas) je pojas na kojem važi poseban režim gradnje i uspostavlja se s ciljem zaštite javne ceste i sigurnosti saobraćaja na njoj od štetnih uticaja i različitih aktivnosti u prostoru pored javne ceste.

Zaštitni pojas u smislu stava 1. ovog člana mjeri se od vanjskog ruba cestovnog pojasa, tako da je u pravilu širok sa svake strane :

- autoceste 40 m
- brze ceste 30 m
- magistralne ceste 20 m
- regionalne ceste 10 m
- lokalne ceste 5 m.

Izuzetno od prethodnog stava na urbanim područjima (sa režimom gradnje I i II stepena) zaštitni cestovni pojas utvrđuje se odgovarajućim planskim dokumentom.

U dijelovima naselja sa režimom gradnje III i IV stepena zaštitni cestovni pojas utvrđuje se urbanističkom saglasnošću ili lokacijskom informacijom, odnosno odobrenjem za građenje, a u skladu sa Zakonom o cestama i odredbama koje se utvrđuju ovom odlukom.

Unutar zaštitnih pojaseva mogu se graditi drugi objekti od javnog interesa (vodovodi, dalekovodi, gasovodi, itd.), te odmorišta/parkirališta, moteli, benzinske pumpe i drugi objekti kojim se opslužuju korisnici cestovne infrastrukture.

U postupku izdavanja odobrenja za građenje ili urbanističke saglasnosti za građenje objekata i instalacija na javnoj cesti ili unutar zaštitnog pojasa javne ceste, organ nadležan za prostorno uređenje obavezan je zatražiti prethodnu saglasnost, odnosno odobrenje od nadležnog upravitelja ceste.

Član 51. (Priključak i prilaz na javnu cestu)

Priključak i prilaz na javnu cestu može se izvesti samo na osnovu odobrenja upravitelja cesta.

Priključke na javnu cestu treba riješiti, gdje god je to moguće preko internih zajedničkih saobraćajnica.

Član 52. (Pružna infrastruktura)

Zemljište pružne infrastrukture obuhvata pojas na kome je izgrađen željeznički kolosjek, postrojenja, uređaji i objekti koji neposredno služe za vršenje željezničkog saobraćaja.

Član 53. (Širina zaštitnog pružnog pojasa)

Prema važećoj zakonskoj regulativi o bezbjednosti u željezničkom saobraćaju, širina koridora unutar kojih se može razvijati trasa izvan građevinskog područja, u pravilu, iznosi za:

- „pružni pojas“ koji je prostor između kolosijeka, a i pokraj krajnjih kolosijeka, na udaljenosti od 8 m najmanje, a ako željeznička pruga prolazi kroz naseljeno mjesto na udaljenosti od 6 m najmanje, računajući od osi krajnjeg kolosijeka,
- zaštitni „pružni pojas“ koji je zemljišni prostor s obje strane pruge, širine 200 m, računajući od ose krajnjeg kolosijeka i mjereno po horizontali.

Član 54.

(Postavljanje instalacija u pružnom pojasu)

Cjevovodi, vodovodi, električne i telefonske linije, podzemni kablovi i druge instalacije, te uređaji koji služe za opću upotrebu mogu se postavljati na zemljište željezničke pruge i zaštitnog pojasa, ukrštati, odnosno, izvoditi paralelno sa kolosjecima, samo pod uvjetom da se njihovim izvođenjem ne dovodi u pitanje bezbjedno odvijanje željezničkog saobraćaja.

Član 55.

(Telekomunikaciona infrastruktura)

Sve telekomunikacijske veze (mrežni kablovi, koaksijalni kablovi i dr.) u pravilu se trebaju polagati u koridorima postojeće ili planirane saobraćajne ili druge infrastrukture.

U urbanim područjima izgradnja TT vodova se vrši podzemno, a na ostalom građevinskom zemljištu može i nadzemno.

U oblasti mobilnih telekomunikacija u planskom periodu potrebno je završiti 99 % pokrivanje signalom 3.5 G mreže, te omogućiti izgradnju 4G mreže. Ova mobilna mreža zajedno sa izgradnjom optičke mreže do kraja planskog perioda omogućit će svim domaćinstvima pristup brzinom do 100 Mbit/s.

U oblasti zemaljske televizije (TV kuće) potrebno je uvesti emitiranje digitalnog televizijskog signala kao televizije visoke rezolucije.

Kablovski operateri do kraja planskog perioda, kroz infrastrukturu koja će se bazirati na optičkim kablovima, trebaju omogućiti pristup govornim servisima, prenosu slike i podataka za sva domaćinstva na prostoru grada.

Poštansku infrastrukturu razvijati na način da se izgradnjom poštanskih jedinica priđe što bliže korisniku.

Član 56.

(Zaštita telekomunikacione infrastrukture)

Zaštitni pojasevi (zone) telekomunikacione infrastrukture utvrđuju se posebnim propisima koji regulišu ovu oblast.

POGLAVLJE XIV. EMISIONE VEZE I ZAŠTITNI POJASEVI

Član 57.

(Emisija elektromagnetnog zračenja)

Zaštita ljudi od štetnog djelovanja elektromagnetnog polja, koja stvaraju emisioni uređaji u frekventnom području od 9 Hz do 300 GHz je obezbijedena propisanim „Pravilima za ograničavanje emisije elektromagnetnog zračenja“, kojima se utvrđuju metode mjerenja i

proračuna potrebnih da bi se izvršila procjena stvarnih nivoa elektromagnetnog zračenja određenih lokacija, kao i obaveza označavanja i upozoravanja oko antenskih sistema u kojima se boravak ljudi ne preporučuje ili zabranjuje bez upotrebe zaštite.

Član 58.
(Zaštitni - sigurnosni pojasevi)

Kod instaliranja fiksnih radio stanica utvrđuje se sigurnosna udaljenost, koja zavisi od frekvencijskog područja rada instaliranih uređaja:

R.B.	Frekventno područje	Najviša efektivna izračena snaga (e.r.p.) (W)	Sigurnosna udaljenost (m)
1	9 kHz - 100 kHz	600	5
2	100 kHz - 150 kHz	600	5
3	150 kHz - 1 MHz	600	5
4	1 MHz - 10 MHz	600	15
5	10 MHz - 30 MHz	600	15
6	30 MHz - 70 MHz	100	6
7	70 MHz - 400 MHz	250	10
8	400 MHz - 470 MHz	250	10
9	470 MHz - 1000 MHz	1000	15
10	1 GHz - 3 GHz	1000	15
11	3 GHz - 300 GHz	30000	50

Iznimno od vrijednosti navedenih u prethodnom stavu, u frekventnom području od 87,5 MHz do 108 MHz granična vrijednost snage zračenja VHS/FM radio stanica, kojima se emituje radio program, maksimalna dozvoljena efektivna izračena snaga iznosi 1000 W, a odgovarajuća sigurnosna udaljenost iznosi 20 m.

POGLAVLJE XV. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA

Član 59.
(Gasna infrastruktura)

Imajući u vidu prednosti gasa kao energenta i blizinu planirane interkonekcije Brod-Zenica općinskom centru Zavidovića, u planskom periodu potrebno je izvršiti analizu potreba za gasom i ekonomsku opravdanost planiranja izgradnje odvojka sa planiranog gasovodnog pravca Zenica-Žepče-Maglaj za općinu Zavidovići.

Ukoliko se utvrdi objektivna potreba za gasom radi uspostave centralnog sistema zagrijavanja objekata, ali i za razvoj privrednih djelatnosti, moguće je pokrenuti odgovarajuće aktivnosti u pogledu gasifikacije područja Općine.

Član 60. (Proizvodnja električne energije)

Elektroenergetski objekti se grade u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10), tehničkim i drugim propisima i propisima utvrđenim Zakonom o električnoj energiji u Federaciji BiH („Sl. novine FBiH“, 66/13).

Kao postojeći izvori električne energije koji su realizovani na slivu rijeke Gostović utvrđuju se tri priključena distribuirana izvora električne energije: mala hidroelektrana mHE „Čardak“ priključne snage 945 kVA, mala hidroelektrana mHE „Rujevica Ušće“ priključne snage 760 kVA i mala hidroelektrana mHE „Botašnica Ušće“ priključne snage 980 kVA.

Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029.g. kao potencijalne hidroelektrane planirane su HE i mHE na rijekama Bosni i Krivaji, i iste se planiraju i Prostornim planom općine Zavidovići, kao mogućnost, što ne mora biti obavezujući uslov za njihovu izgradnju, ukoliko se za iste naknadno utvrdi da ne postoji ekonomska opravdanost za njihovu izgradnju.

Planirane HE/mHE na rijeci Bosni su:

- HE „Zavidovići”,
- HE „Dolina”,
- HE „Globarica”, na granici između općina Zavidovići i Žepče.

Planirane HE/mHE na rijeci Krivaji su :

- HE „Ribnica” (akumulaciona),
- HE „Velike Skroze” (protočna),
- HE „Miljevići” (protočna),
- HE „Vožuća” (protočna).

Na srednjenaponskom nivou, prema Studiji hidroenergetskog iskorištenja sliva rijeke Gostović iz 2014.g. planirana je izgradnja devet novih mHE navedenih u narednoj tabeli:

Naziv	Rijeka	Snaga [kVA]
mHE "Borovnica"	Buretina	187,26
mHE "Medeni potok"	Gostović	773,85
mHE "Popovača"	Gostović	369,81
mHE "Lemešak"	Gostović	379,62
mHE "Bogatina Luka"	Gostović	277,40
mHE "Kamenica"	Kamenica	778,00
mHE "Sađevica ušće"	Lužnica	403,53
mHE "Sajavica ušće"	Lužnica	456,61
mHE "Dvanaesti kilometar"	Otežna	1.296,00

Na cjevovodu gradskog vodovoda, u vlasništvu JKP „Radnik“ planirane su dvije mHE:

- mHE „Prekidna komora“ u naselju Čardak, snage 52 kVA,
- mHE „Hlorna stanica“ u naselju Kamenica, snage 54 kVA.

Iskorištavanje hidroenergetskog potencijala općine Zavidovići može se vršiti i na drugim

lokalitetima koji nisu utvrđeni ovim Prostornim planom, ukoliko se za iste utvrdi da postoji ekonomska opravdanost za njihovu izgradnju, uz primjenu svih propisanih zakonskih procedura u postupku njihove moguće realizacije.

U planskom periodu potrebno je primjenjivati podsticajne mjere za proizvodnju električne i toplotne energije iz obnovljivih izvora energije (OIEiEK) prema Uredbi o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije i određivanju naknada za podsticanje („Službene novine Federacije BiH“ broj: 48/14). Tijelo nadležno za sprovođenje ovih mjera je Operator za OIEiEK, prema Zakonu o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije („Službene novine Federacije BiH“ broj 70/13 i 5/14).

Član 61. **(Zaštitni pojasevi elektroenergetske infrastrukture)**

Odlukom Državne regulatorne komisije za električnu energiju (DERK) br. 05-28-190-9/07 od 27.02.2008. godine uspostavljene su zone sigurnosti za nadzemne elektroenergetske vodove nazivnih napona od 110 kV do 400 kV. Prema važećem „Pravilniku o zonama sigurnosti nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 110 kV do 400 kV“ („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj: 23/08 od 18.03.2008.godine), potrebno je zadovoljiti širine područja zone sigurnosti horizontalne ravnine za dalekovode naponskih nivoa:

nazivni napon dalekovoda	širina područja sigurnosti
• 400 kV	40 m
• 220 kV	30 m
• 110 kV	20 m

Zavješnja krajnjih faznih provodnika su podjednako udaljena od granice zone sigurnosti.

Zona sigurnosti uspostavlja se za izgrađene dalekovode, nove dalekovode i objekte oko izgrađenih i novih dalekovoda, osim u slučajevima definiranim članom 4. „Pravilnika o zonama sigurnosti nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 110 do 400 kV“, koji se odnosi na objekte izgrađene prije stupanja na snagu ovog Pravilnika.

Unutar koridora postojećeg dalekovoda napona od 110 kV do 400 kV nije dopuštena nova gradnja. Trase magistralnih elektroenergetskih vodova 110 kV i 400 kV prikazane na kartografskom prikazu se mogu korigirati prostornim planom Kantona i Grada/Općine unutar koridora širine 500 m uz uvjet da tačke konekcije ostaju nepromjenjene ili predmet unutarkantonalnog usaglašavanja.

Pri prolasku elektroenergetskih nadzemnih vodova preko građevina, odnosno približavanje vodova građevinama, građevine moraju biti udaljene od vodova za minimalnu sigurnosnu visinu i udaljenost utvrđenu u Pravilniku o tehničkim normativima za izgradnju nadzemnih elektroenergetskih vodova nazivnog napona od 1 kV do 400 kV “Službeni list SFRJ”, broj 65/88 (“Odluka DERK-a 05-28-190-10/07 od 27. 02.2008. godine).

Okvirne širine zona sigurnosti nadzemnih sredjenaponskih dalekovoda su:

nazivni napon dalekovoda	širina područja sigurnosti
• 35 kV	15 m
• 10 (20) kV	10 m.

Za svaki postojeći i novoplanirani elektroenergetski infrastrukturni objekat mora biti osiguran priključak na elektroenergetsku mrežu. Elektroenergetska mreža se projektira i izvodi u saglasnosti sa posebnim propisima prema planskim rješenjima. Do svake trafostanice treba biti osiguran saobraćajni pristup.

Izuzetno može se odobriti izgradnja objekata namjenjenih stanovanju ili boravak ljudi u zaštitnom pojasu dalekovoda, pod uslovima koje odredi nadležni nezavisni operater sistema u Bosni i Hercegovini (NOS) za visokonaponsku mrežu ili nadležni operater distributivnog sistema (ODS) za srednjenaponsku mrežu.

U gušće naseljenim područjima i na lokacijama poslovnih zona treba planirati zamjenu postojećih stubnih trafo-stanica sa slobodno stojećim, a nadzemnih dalekovoda srednjenaponskim podzemnim kablovima (20) 10 kV, što bi omogućilo brži razvoj na tim lokalitetima.

Član 62. (Sistem daljinskog grijanja)

U planskom periodu je potrebno provoditi mjere za smanjenje emisija štetnih tvari u atmosferu od grijanja, kroz izradu energetske studije centralnog općinskog područja Zavidovići, koja će definirati:

- stvarne potrebe za toplinskom energijom,
- tehničko-tehnološki pristup za rješavanje pitanja toplifikacije općinskog centra (da li treba pristupiti rekonstrukciji i poboljšanju postojećih postrojenja ili graditi nova, definiranje vrste i kvaliteta goriva i sl.),
- lokaciju izgradnje (eventualne) nove toplane.

Nakon izrade studije iz prethodnog stava, potrebno je uraditi glavni projekat toplifikacije za trajno rješavanje pitanja snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za centralno područje općine Zavidovići, te na njega postepeno spajati javne, privredne, kolektivne i individualne stambene objekte, ujedno gasći njihova individualna ložišta.

U planskom periodu potrebno je primjenjivati podsticajne mjere za proizvodnju električne i toplotne energije iz OIEiEK koje je donijela Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, prema Uredbi o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije i određivanju naknada za podsticanje („Službene novine Federacije BiH“ broj: 48/14). Tijelo nadležno za sprovođenje ovih mjera je Operator za OIEiEK, prema Zakonu o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije ("Službene novine Federacije BiH" broj 70/13 i 5/14), koji je u skladu sa Rezolucijom Vijeća Evrope o strategiji Zajednice u promociji kombinovane toplote i energije (Council Resolution of 18 December 1997 on a Community strategy to promote combined heat and power).

POGLAVLJE XVI. KOMUNALNI OBJEKTI

Član 63. (Groblja)

Groblje predstavlja obavezan sadržaj svakog naseljenog mjesta, koje egzistira na određenom lokalitetu i funkcionira bez obzira na vrstu naselja i njegovu opremljenost drugim sadržajima.

U planskom periodu nisu utvrđene veće nove površine za sahranjivanje, ali se utvrđuje obaveza da se na postojećim površinama izvrši racionalizacija njihovog korištenja.

U planskom periodu potrebno je:

- formiranje i uspostava nadležnih ustanova ili službi na području općine, koje će planski upravljati i održavati površine za ovu namjenu,
- centralizovanje površina za sahranjivanje u okviru granica mjesnih zajednica ili naseljenih mjesta, kako bi se izbjegla evidentirana usitnjenost grobalja na području,
- evidentiranje i valorizacija starih i pasivnih grobalja od strane nadležnih institucija i preduzimanje mjera zaštite i održavanja,
- utvrditi precizne površine parcela pojedinih grobalja i izvršiti njihovo ažuriranje u geodetske podloge,
- opremiti groblja objektima komunalne infrastrukture: prilaz, voda, rasvjeta i sl., posebno na grobljima unutar urbanog područja općinskog centra i grobljima uz veća urbana područja,
- omogućiti proširenje postojećih grobalja, kao i otvaranje novih, na lokalitetima gdje ne postoje i gdje se ukaže potreba.

Član 64. (Pijace i tržnice)

Projekcijom Prostornog plana nisu planirane nove lokacije ove vrste objekata za prodaju prehrambenih proizvoda, što ne isključuje mogućnost njihovog planiranja ukoliko se ukažu potrebe stanovnika kroz izradu detaljnih planskih dokumenata.

Za prodaju rabljenih roba, neophodno je iznaći nove povoljnije lokacije izvan urbanog područja općinskog centra (izvan granice Urbanističkog plana).

Član 65. (Postupanje s otpadom)

Trajno rješenje pitanja zbrinjavanja komunalnog otpada na području općine Zavidovići je odvoz istog na već postojeću Regionalnu deponiju „Mošćanica“ u Zenici, što je u skladu sa federalnom Strategijom zaštite okoliša i federalnim i kantonalnim planovima upravljanja otpadom, i u sklopu provođenja aktivnosti postepenog zatvaranja i sanacije postojećeg odlagališta/deponije „Ekonomija“ Zavidovići.

Pored sanacije postojećeg odlagališta/deponije „Ekonomija“, predviđa se izgradnja pretovarne stanice i sortirnice za privremeno deponovanje sortiranog otpada na ovoj lokaciji, koja će biti u funkciji privremenog skladišta, pripreme i pretovara otpada namijenjenog transportu prema Regionalnoj deponiji „Mošćanica“.

U skladu sa utvrđenim strateškim opredjeljenjima, započetim aktivnostima i finansijskim sredstvima u narednom periodu treba nastaviti realizaciju:

- Aktivnosti na izradi investiciono-tehničke dokumentacije i okolinske dokumentacije, zatvaranja i sanacije deponije i izgradnja reciklažnog dvorišta sa selektivnicom i drugim pratećim sadržajima.
- U saradnji sa mjesnim zajednicama i nadležnim Javnim komunalnim preduzećem provoditi aktivnosti u skladu sa Planom upravljanja otpadom koje se odnose na proširenje organizovanog sistema prikupljanja otpada, te podjele pvc kanti na lokalitetima koji su u sistemu javne vodovodne mreže, odnosno kontejnerima na području mjesnih zajednica koje nisu u sistemu javne vodovodne mreže.
- Pojačati aktivnosti na saniranju divljih deponija na područjima koja se uključe u sistem organizovanog odvoza komunalnog otpada, te pojačati inspeksijski nadzor i procesuirati prekršioce eko-incidenata.
- Educirati stanovništvo u oblasti zaštite okoliša.

- Zbrinjavanje opasnog otpada iz industrije i drugih izvora neophodno je razmatrati na širem nivou, izvan granica Općine i Kantona, i na način planiranja izgradnje spalionice na nivou Federacije BiH ili na nivou države BiH.

- Kod zbrinjavanja životinjskog otpada u planskom periodu utvrđenom Prostornim planom, neškodljivo uklanjanje životinjskih leševa neophodno je rješavati na regionalnom nivou, a u prelaznom periodu do sticanja uslova za regionalni nivo, neophodno je utvrditi prostore za ovu namjenu u centrima za upravljanje otpadom.

POGLAVLJE XVII. ZAŠTITA STANOVNIKA I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

Član 66.

(Gradnja na uslovno-stabilnom i nestabilnom tlu)

Zabranjena je gradnja objekata na uslovno-stabilnim i nestabilnim terenima, dok se na osnovu tehničko-tehnoloških ekspertiza ne utvrdi da je moguća izgradnja na takvim zemljištima.

Područja uslovno-stabilnih i nestabilnih terena potrebno je u što kraćem roku utvrditi kroz izradu studijskih inženjersko-geoloških istraživanja na području cijele općine Zavidovići na geodetskim podlogama u razmjeri 1:2500 koje omogućavaju detaljnije sagledavanje kategorija terena, što će direktno utjecati na uslove građenja na pojedinim građevinskim zemljištima.

Član 67.

(Lokacije klizišta)

Na tematskim kartama Prostornog plana lokacije klizišta su orijentacione, što je razlog obavezne provjere inženjersko-geoloških karakteristika i stabilnosti terena za svaku intervenciju u prostoru, odnosno izgradnju građevina, bez obzira na stabilnost terena i pozicije klizišta definisane ovim Prostornim planom.

U što kraćem roku, potrebno je izvršiti pozicioniranje svih klizišta, odnosno, načiniti katastar klizišta sa prijedlogom sanacije.

Na površinama koje su utvrđene kao klizišta ili koja se u planskom periodu pokažu kao potencijalna klizišta i aktivna klizišta, nije dozvoljena gradnja, sve do otklanjanja opasnosti, odnosno, sanacije klizišta. Gradnja je tada moguća samo pod uslovom da se dobije nalaz stručnog, ovlaštenog subjekta o uspješnoj sanaciji i otklanjanju prepreka za gradnju.

Član 68.

(Korištenje opasnih materija)

Zabranjena je upotreba svih kancerogenih materija, uređaja i postrojenja koja emitiraju radioaktivna zračenja štetna po zdravlje ljudi.

Obavezno je pojačati kontrolu nad privrednim subjektima hemijske i petrohemijske industrije koje koriste opasne hemijske materije, čija je koncentracija onečišćenja u vodu i zrak iznad dozvoljenih.

Član 69.
(Bujična i plavna područja)

Bujična, plavna i erozivna područja definisana su u tekstualnom i grafičkom dijelu Prostornog Plana, a utvrđene mjere zaštite od poplava i erozija se obavezno ugrađuju u sve planske dokumente, čiju će realizaciju pratiti nadležne službe i institucije.

Na područjima koja su proglašena erozivnim ne može se graditi niti mijenjati katastarska kultura zemljišta, bez prethodno navedenih mjera i radova.

Član 70.
(Minirana područja)

Zabranjeno je korištenje zemljišta za bilo kakvu namjenu površina kontaminiranih minama i minsko – eksplozivnim sredstvima dok se ne izvrši njihovo deminiranje.

U Prostornom planu u tekstualnom i grafičkom dijelu prikazane su sumnjive površine date kroz kategorizaciju (I, II i III kategorija).

Općina mora izraditi planove etapne realizacije deminiranja u skladu sa definisanim namjenama prostora, a u procesu realizacije etapnog deminiranja prostora, prioritet moraju imati građevinska zemljišta u urbanim područjima ili van njih, namijenjena stanovanju, privrednim kompleksima, poljoprivrednoj proizvodnji, kao i područja saobraćajnih komunikacija i lokaliteti od strateškog značaja.

Član 71.
(Mjere za ograničavanje negativnih efekata)

Mjere za ograničavanje negativnih efekata prirodnim i ljudskim djelovanjem izvanih nesreća detaljno su utvrđene u tekstualnom dijelu Prostornog plana, koji je sastavni dio ove odluke.

POGLAVLJE XVIII. ZAŠTITA OKOLIŠA

Član 72.
(Mjere zaštite od zagađenja zraka)

Za postizanje kvaliteta zraka neophodno je:

- permanentno usklađivati i dorađivati postojeće propise koji se odnose na zaštitu zraka sa legislativom EU, strukturno i djelotvorno provoditi donesene zakonske propise iz oblasti zaštite zraka, posebno propise koji se odnose na monitoring emisija zagađujućih materija u zrak i granične vrijednosti emisija zagađujućih materija u zrak,
- izgraditi centralni sistem daljinskog grijanja za općinski centar,
- na područjima gdje nije moguće priključenje na centralni sistem grijanja (kod manjih kotlovnica i domaćinstava) nastojati da se koristi ugulj sa niskim % sumpora, po pravilu ispod 1 % sumpora u gorivu,
- smanjenje uticaja saobraćaja preko izduvnih gasova primjenom katalizatora, bezolovnog benzina, stalnom kontrolom izduvnih gasova prilikom tehničkog pregleda vozila, regulisanjem saobraćaja i unaprjeđenjem javnog prevoza,
- vršiti stalni monitoring kvalitete zraka.

Član 73.
(Mjere zaštite od zagađenja tla)

Da bi se tlo adekvatno zaštitilo od svih vidova degradacije kojem je izloženo putem zraka (aerozagađenje), otpadnih voda, mehaničke degradacije (klizišta, nekontrolisanog odlaganja otpada) neophodno je provoditi slijedeće mjere zaštite:

- planirati izgradnju savremenog sistema kanalizacione mreže za odvodnju otpadnih i oborinskih voda sa postrojenjima za prečišćavanje otpadnih voda, te proširenje mreže javne kanalizacije na ruralna područja,
- izvršiti sanacija klizišta i divljih deponija,
- provođenje Plana upravljanja otpadom,
- očuvanje šumskih ekosistema,
- plansko pošumljavanje degradiranih šumskih površina,
- primjenu adekvatnih agrotehničkih mjera u poljoprivrednoj proizvodnji,
- kao i adekvatan pristup zakonski propisanih mjera za rekultivaciju degradiranih površina.

Član 74.
(Mjere zaštite od zagađenja vode)

U cilju zaštite voda neophodno je provesti administrativne mjere, mjere za očuvanje kvaliteta voda i mjere za sprječavanje akcedentnih zagađenja.

Mjere za sprječavanje i smanjenje zagađenja voda obuhvataju:

- planiranje, rekonstrukciju i izgradnju sistema za prikupljanje i odvođenje komunalnih otpadnih voda,
- planiranje, rekonstrukciju i izgradnju uređaja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda,
- smanjenje opterećenja otpadnih voda iz raznih tehnoloških procesa i prilagođavanje sastava otpadnih voda dopuštenim vrijednostima opasnih i drugih materija koje se ispuštaju u sistem javne kanalizacije ili prirodni recipijent – prijemnik,
- zamjena postojećih tehnologija sa boljim i čistim tehnologijama u tehnološkim procesima gdje opasne i druge materije zagađuju vode,
- uvođenje programa mjera za smanjenje zagađenja voda od agrotehničkih sredstava,
- uređenje erozijskih područja i sprječavanje ispiranja gradnjom regulacijskih vodnih objekata,
- pošumljavanjem, pravilnom obradom zemljišta i pravilnom upotrebom agrotehničkih sredstava u poljoprivredi,
- zatvaranje i sanacija deponije „Ekonomija“ prema Planu prilagođavanja upravljanja otpadom za deponiju komunalnog otpada općine Zavidovići,
- uklanjanje divljih deponija, identifikacija i dokumentovanje te fizičko uklanjanje istih.

POGLAVLJE XIX. ZAŠTITA URBANOG STANDARDARDA

Član 75.
(Zaštita urbanog standarda)

Da bi se obezbijedili osnovni uslovi egzistencije stanovnika i uslovi za normalno funkcionisanje uspostavljenih centara razvoja i ostalih područja koja im gravitiraju, utvrđuju se minimalni uslovi zaštite urbanog standarda, a isti se odnose na slijedeće:

- vodosnabdijevanje centralnog općinskog urbanog područja Zavidovića i okolnih naselja vodom za piće vršit će se iz javne vodovodne mreže,
- u urbanim područjima i građevinskim zemljištima gdje još uvijek ne postoje tehnički uslovi za vodosnabdijevanje stanovništva iz javne vodovodne mreže, vodosnabdijevanje vodom za piće se može osigurati iz lokalnih izvora uz prethodnu sanitarnu kontrolu vode za piće,
- izgradnja vodovoda i drugih vodoopskrbnih objekata na području općine Zavidovići, kao i upravljanje tim objektima i njihovo održavanje može se vršiti samo pod uslovima propisanim važećom zakonskom regulativom,
- odvođenje otpadnih voda sa centralnog općinskog urbanog područja Zavidovića vršit će se putem javne kanalizacione mreže,
- u ostalim urbanim područjima i građevinskim zemljištima, gdje ne postoji sistem javne kanalizacione mreže, do izgradnje kanalizacione mreže odvođenje otpadnih voda će se vršiti putem nepropusnih, propisno izgrađenih septičkih jama (pojedinačnih ili za više objekata),
- otpadne vode sa područja Općine ne mogu se neprečišćene ispuštati u otvorene vodotoke rijeka i potoka,
- sva urbana područja i građevinska zemljišta na području Općine moraju imati kvalitetno snabdijevanje električnom energijom, te svi objekti u kojima se obavlja određena djelatnost ili stanovanje moraju biti priključeni na električnu mrežu,
- urbana područja ili njihovi dijelovi moraju biti povezani sa telekomunikacijskim vodovima,
- urbana područja ili njihovi dijelovi moraju imati obezbijedene objekte društvene infrastrukture i urbane opreme (obrazovanje, objekti dnevnog snabdijevanja, zdravstvo, kultura, fizička kultura, vjerski objekti i sl.), ovisno o utvrđenom centralitetu, tj. statusu urbanog područja,
- koeficijent izgrađenosti za stambene cjeline unutar urbanih područja utvrđuje se urbanističkim planom ili detaljnim planskim dokumentima ili na osnovu stručne ocjene ovisno o statusu urbanog područja,
- sva urbana područja u Općini moraju biti povezana kolskim saobraćajnicama sa centralnim općinskim urbanim područjem Zavidovića (primarni centar),
- skupljanje i odvoz smeća sa urbanih područja Općine i deponovanje smeća će se vršiti na način i pod uvjetima utvrđenim u posebnoj odluci Općinskog vijeća, a u skladu sa Planom upravljanja otpadom.

DIO ČETVRTI - USLOVI ZA IZGRADNJU I KORIŠTENJE PROSTORA

Član 76. (Odobranje građenja)

Građenje i izvođenje drugih zahvata u prostoru se odobrava u skladu sa Prostornim planom, odredbama ove odluke, drugim planskim dokumentima donesenim na osnovu ovog Prostornog plana, i u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i građenju i propisima donesenim na osnovu tog zakona i drugim zakonima iz oblasti za koju se odobrava građenje.

Član 77.
(Uslovi građenja)

Građenje građevina i drugi zahvati u prostoru može se odobriti samo u okviru urbanih područja i na građevinskom zemljištu van urbanih područja u skladu sa njihovom namjenom, prema važećim prostorno-planskim dokumentima.

Izuzetno, izvan granica urbanog područja i građevinskog zemljišta van urbanog područja, može se odobriti građenje koje, s obzirom na svoj karakter, zauzima prostore izvan urbanih područja i građevinskih zemljišta van urbanih područja, i to za:

- infrastrukturne koridore i objekte (saobraćajna, energetska, komunalna, telekomunikaciona i dr.);
- zdravstvene, rekreacione i sportske građevine;
- građevine za potrebe odbrane,
- stambene i privredne građevine poljoprivrednog proizvođača ili građevine u svrhu razvoja seoskog agro- turizma uključujući i sisteme za navodnjavanje;
- istraživanje, iskorištavanje i uređenje prostora prirodnih resursa (mineralne sirovine, poljoprivredno i šumsko zemljište, vode i vodna područja);
- komunalne i slične građevine (deponije komunalnog otpada, centri za upravljanje otpadom, groblja, spomen obilježja i sl.)
- objekti na vodnim površinama (ribogojilišta, plutajuće platforme i sl.)
- dogradnja, nadogradnja i rekonstrukcija postojećih stambenih objekata, s tim da se korisna površina može povećati najviše do 50% postojeće korisne površine.

Član 78.
(Zaštićena područja, zone i pojasevi)

Izgradnja objekata i vršenje radova iz prethodnog člana ove odluke ne može se odobriti na zemljištima koja su Prostornim planom, odredbama ove odluke i drugim dokumentima utvrđena kao zaštićena područja, zone i pojasevi.

Izuzetno od prethodnog stava ovog člana, izgradnja objekata i vršenje drugih radova iz člana 77. ove odluke može se odobriti, ako je to predviđeno odgovarajućim planom ili programom ili ako izgradnja i radovi služe u svrhu zaštite i unaprjeđenja zemljišta.

Član 79.
(Građenje na urbanim područjima i građevinskim zemljištima van urbanih područja)

Građenje na urbanim područjima i na građevinskom zemljištu van urbanih područja, za koja Prostornim planom nije planirana izrada razvojnih i detaljnih planskih dokumenata će se vršiti prema slijedećim uslovima:

- za nove objekte do tri nadzemne etaže visine (do P+2) rastojanje od postojećeg ili planiranog susjednog objekta ne može biti manje od 6 metara, a udaljenost novog objekta od regulacione linije (javni put) ne može biti manja od 3 metra,
- za nove objekte od četiri i više nadzemnih etaža (P+3 i više), rastojanje od postojećeg ili planiranog susjednog objekta ne može biti manje od 2/3 visine višeg objekta; udaljenost se može smanjiti i na 1/2 visine višeg objekta ako na oba susjedna objekta na bočnim fasadama nema otvora za osvjetljenje stambenih i poslovnih prostorija i ateljea, s tim da minimalna udaljenost objekata od bočne i zadnje granice parcele ne može biti manja od 3m,

- nadležna služba može odobriti i manje rastojanje između objekata, ali ne manje od 2 metra, pod uslovom da na bočnim zidovima susjednih objekata nema otvora za osvjetljenje prostorija i da su zadovoljeni protivpožarni uslovi,
- u plohama rastojanja dozvoljava se izgradnja potpornih zidova, vanjskih stepenica, šahtova, rampi, podzemnih infrastrukturnih i komunalnih objekata, skloništa, terasa, trafo i gasnih stanica, jarbola, parkirališta i sl.,
- rastojanje novih objekata od prizemnih objekata (garaže, pomoćni objekti, šupe itd.), može biti i manje, pod uslovom da su zadovoljeni protivpožarni i drugi uslovi iz ove odluke,
- rastojanje između granice neizgrađene parcele i novog budućeg objekta ne može biti manje od 1m pod uslovom da na bočnim zidovima objekta prema granici neizgrađene parcele nema otvora za osvjetljenje prostorija i da su zadovoljeni protivpožarni uslovi,
- rastojanja između dviju zgrada mogu biti i manja, uz pisanu saglasnost investitora i susjeda, a u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i građenju, i ukoliko nova lokacija objekta ne ugrožava egzistenciju najbližeg postojećeg objekta, osnovne sanitarno-higijenske uslove stanovanja, protivpožarne mjere, stabilnost i sigurnost susjednog objekta,
- u objektima kombinovane namjene (stambeno-poslovni objekti) ne može se odobriti poslovna djelatnost kojom se stvara buka, prašina, neugodni mirisi, para i drugi vidovi zagađenja i smetnji iznad zakonom utvrđenih normativa, koji ometaju normalnu funkciju stanovanja u samom objektu i u susjednim stambenim objektima,
- postojeći stambeno-poslovni objekti koji svojom djelatnošću ometaju normalnu funkciju stanovanja moraju svoju djelatnost uskladiti u roku koji odredi nadležna služba,
- u objektima poslovne namjene može se odobriti određena djelatnost uz zakonom propisane uslove za tu djelatnost,
- nadležna služba ne može izdati odobrenje za izgradnju stambeno-poslovnog objekta niti pretvaranje stambenog prostora u poslovni bez utvrđene namjene poslovnog dijela objekta, a u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju i građenju.

Minimalna udaljenost između objekata, računa se od najisturenije zidne površine i odnosi se na rastojanje u svim pravcima.

Član 80. (Parcelacija)

Izgradnja objekata na građevinskim zemljištima, može se odobriti samo ako je prethodno izvršena parcelacija građevinskog zemljišta na građevinske parcele.

Parcelacija građevinskog zemljišta vrši se na osnovu detaljnih planskih dokumenata ili planova parcelacije, a njena veličina zavisi od namjene, načina gradnje i drugih uslova koji su postavljeni u projektnom zadatku pri izradi planskih dokumenata.

Građevinska parcela mora da ima površinu i oblik koji obezbjeđuje izgradnju građevine u skladu sa Planom i urbanističko-tehničkim uslovima.

Parcela mora da ima trajan pristup na ulicu, odnosno put.

Ukoliko građevinska parcela jednom svojom stranom ne graniči sa ulicom, odnosno putem, onda se mora obezbijediti pristup parceli u najmanjoj širini od 3,0 m kao sastavni dio parcele sa trajnim pravom služnosti prolaza.

Koeficijent izgrađenosti građevinske parcele (Ki) i procenat izgrađenosti građevinske parcele (Kp) će definisati veličinu i visinu objekta na toj parceli ovisno od njene namjene.

Minimalni urbanističko-tehnički uslovi koje parcela mora ispunjavati su: priključak na elektro, komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu.

Član 81. (Regulacione i građevinske linije)

Regulacionom linijom utvrđuje se pojedinačna građevinska parcela i njen odnos prema ostalim površinama.

Utvrđivanje regulacione linije se vrši u sklopu izrade detaljnih planskih dokumenata ili planova parcelacije, a u slučaju da se radi o parceli za pojedinačni objekat, moraju se ispuniti minimalni urbanističko-tehnički uslovi.

Građevinska linija predstavlja liniju do koje se može graditi, a može biti za pojedinačni objekat, građevinski blok, građevinski kompleks, može se poklapati sa regulacionom linijom (u slučaju formiranja ulične fasade ili kod objekata u nizu), ispod nivoa terena za podzemne objekte.

Utvrđivanje građevinskih linija se vrši u sklopu izrade detaljnih planskih dokumenata, a ako se formuliše za područja za koja nije predviđena izrada detaljnih planskih dokumenata onda se njome definiše najistureniji dio objekta bez obzira na njegovu visinu.

Član 82. (Namjena)

Namjena objekata mora biti u skladu sa Prostornim planom, ovom odlukom i važećom zakonskom regulativom.

Ukoliko postojeći objekti ne odgovaraju planiranoj namjeni za njih je predviđeno tekuće održavanje shodno važećim propisima, do momenta uklanjanja ili prilagođavanja planiranoj namjeni.

Za postojeće objekte koji odgovaraju planiranoj namjeni dozvoljava se dogradnja, nadogradnja i konstruktivna adaptacija, samo ako je to u skladu sa detaljnim planskim dokumentom, ili ako postoje uslovi da se radovi izvode na osnovu urbanističke saglasnosti koja je donesena neposredno na osnovu ove odluke i Prostornog plana.

Član 83. (Objekti bez odobrenja za građenje)

Odredbes članova 79., 80., 81. i 82. ove odluke ne odnose se na objekte izgrađene bez odobrenja.

Član 84. (Namjena objekata u urbanom području)

Namjena objekata unutar urbanog područja Prostornim planom je planirana kao dozvoljena, uslovno dozvoljena i zabranjena.

Dozvoljena namjena je: stanovanje, objekti društvene infrastrukture i urbanog standarda, poslovanje, privredni i poslovni objekti u sklopu poslovnih zona i poslovnih kompleksa.

Uslovno dozvoljena namjena je: poslovni i proizvodni objekti koji ne ugrožavaju funkciju stanovanja, vikend objekti, komunalni objekti u poslovnim zonama i poslovnim kompleksima.

Zabranjena namjena: objekti koji svojom namjenom i djelatnošću ugrožavaju čovjekovu okolinu.

Član 85.
(Namjena objekata na građevinskom zemljištu van urbanog područja)

Prostornim planom je definirana osnovna namjena građevinskih zemljišta van urbanog područja i to: stanovanje, poslovna zona, turizam, vikend naselja, deponije.

Na građevinskom zemljištu van urbanog područja namjenjenom stanovanju dozvoljena je izgradnja: stambenih objekata i objekata društvene infrastrukture, kao i manjih proizvodnih i poslovnih objekata koji ne ugrožavaju osnovnu funkciju stanovanja.

Uslovno dozvoljena namjena: vikend objekti.

Član 86.
(Uklanjanje arhitektonsko-urbanističkih prepreka)

Građevine sa više stambenih jedinica, javni objekti, te uslužni i privredni objekti moraju biti projektovani i izgrađeni tako da je licima sa umanjenim tjelesnim mogućnostima trajno osiguran nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad, a shodno Zakonu o prostornom uređenju i građenju.

Uslovi iz prethodnog stava definisani su Uredbom o prostornim standardima, arhitektonsko-tehničkim uslovima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe sa umanjenim tjelesnim mogućnostima.

Za uklanjanje arhitektonsko-urbanističkih prepreka, odnosno omogućavanje slobodnog pristupa građevini i kretanja u građevini licima sa umanjenim tjelesnim mogućnostima, odgovoran je vlasnik građevine, odnosno investitor, a uklanjanje arhitektonsko-urbanističkih prepreka će se izvesti o trošku vlasnika građevine.

Član 87.
(Izgradnja vikend objekata)

Za područja za koja je Prostornim planom utvrđena izgradnja vikend objekata u sklopu područja za razvoj turizma utvrđuje se obaveza izrade detaljnih planskih dokumenata.

Pojedinačni vikend objekti, odnosno objekti za odmor, moraju biti građeni tako da zadovoljavaju arhitektonsko-estetske uslove i predviđenu namjenu utvrđene urbanističko-tehničkim uslovima, te da budu u skladu sa okolinom.

Bruto razvijena površina vikend objekta može iznositi najviše 80 m², sa jednom ili dvije nadzemne etaže, namijenjen isključivo povremenom i privremenom boravku korisnika radi odmora.

Član 88.
(Izgradnja pomoćnih i gospodarskih objekata)

Pomoćnim objektima smatraju se samostojeći objekti: garaže, ostave za smještaj ogrjeva i alata, nadstrešnice, ljetne kuhinje, pušnice, i sl.

U granici Urbanističkog plana pomoćni objekti se mogu graditi uz postojeći stambeni objekat tako da sa istim čine jedinstvenu cjelinu.

Izgradnja pomoćnih objekata na ostalim urbanim područjima Općine je dozvoljena u skladu sa zakonskim propisima (minimalne udaljenosti, način lociranja i sl.) i detaljnim prostorno-planskim dokumentima ukoliko su isti doneseni.

Pod izgradnjom gospodarskih objekata, u smislu ove odluke, podrazumijeva se izgradnja svih vrsta štala za držanje krupne i sitne stoke, tov peradi, kokošinjaca, spremišta poljoprivrednih proizvoda i stočne hrane, alata i drugih sličnih objekata.

Izgradnja gospodarskih objekata iz prethodnog stava nije dozvoljena u granici Urbanističkog plana.

Izgradnja gospodarskih objekata na ostalim urbanim područjima Općine je dozvoljena u skladu sa zakonskim propisima (minimalne udaljenosti, način lociranja i sl.) ili detaljnim prostorno-planskim dokumentima ukoliko su isti doneseni.

Minimalna udaljenost gospodarskih od stambenih objekata je 10 m, a u izgrađenim dijelovima urbanog područja rastojanje može biti i manje, samo ako su obezbijeđeni higijensko-tehnički uslovi.

Gospodarski objekti, đubrišta, septičke jame i slični objekti koji su izvor zagađivanja sredine ili to mogu biti, ne mogu se graditi na rastojanju manjem od 25 metara od zaštitnog pojasa objekta za lokalno snabdijevanje vodom za piće.

Gospodarski objekti se ne mogu graditi između stambenih zgrada, niti između stambenih zgrada i puta.

Na urbanim područjima ili njihovim dijelovima, đubrišta, osočne i septičke jame moraju se graditi od betona, kao vodonepropusni objekti.

Septičke i osočne jame moraju biti pokrivena betonskom pločom, obezbijeđene od pristupa ljudi i životinja, a đubrišta ograđena i obezbijeđena od pristupa ljudi i životinja.

Objekti za spremanje stočne hrane (sijeno, slama i dr.), koji se grade od tvrdog materijala, ne mogu se graditi na rastojanju manjem od 10 metara od susjednih objekata.

Objekti građeni od nepostojanog materijala ili objekti sa krovovima od slame, odnosno od lako zapaljivog materijala, ne mogu se graditi na rastojanju manjem od 15 metara od susjednih objekata.

Postojeći pomoćni i gospodarski objekti koji po svojoj lokaciji ne odgovaraju namjeni prostora iz prostorno planskog dokumenta moraju se porušiti u roku koji odredi nadležni organ Općine.

Član 89. (Bespravna gradnja)

Građenje građevina bez odobrenja za građenje nije dozvoljeno, osim u slučaju kako je to utvrđeno odredbama Zakona o prostornom uređenju i građenju Zeničko-dobojskog kantona.

Za građevinu koja se gradi ili je izgrađena bez odobrenja propisanog Zakonom, ne smije se dati priključak na električnu mrežu, javni vodovod, kanalizaciju i drugu komunalnu infrastrukturu.

DIO PETI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 90. (Potrebne aktivnosti za provođenje Prostornog plana)

U cilju realizacije Prostornog plana potrebno je da državni organi u okviru svojih nadležnosti provode aktivnosti u smislu ostvarivanja zacrtanih ciljeva i opredjeljenja.

Da bi se ovo moglo sprovesti, potrebno je odmah pristupiti ostvarenju slijedećeg:

- izvršiti inventarizaciju raspoložive prostorno-planske dokumentacije svih nivoa izrade i donošenja, u tom postupku izvršiti selekciju i usklađivanje svih do sada donesenih prostorno-planskih dokumenata,
- izvršiti usklađivanje svih dokumenata koji nisu u skladu sa Prostornim planom, a za dokumente kojima je istekao rok važnosti donijeti odluku o daljoj primjeni ukoliko nisu u suprotnosti sa Prostornim planom,

- obezbijediti izradu novih planskih dokumenata propisanih Zakonom i ovim Prostornim planom u roku koji odredi nadležna služba Općine.

Realizaciju aktivnosti i provođenje mjera utvrđenih ovim Prostornim planom će voditi Nosilac pripreme plana.

Član 91.
(Prijelazne odredbe)

Za područja za koja nisu doneseni planski dokumenti propisani za područja u članu 11. ove Odluke, do njihovog donošenja primjenjuju se odredbe utvrđene ovim Prostornim planom i Zakonom o prostornom uređenju i građenju.

Ranije doneseni planski dokumenti, do donošenja novih, mogu se primjenjivati ukoliko nisu u suprotnosti sa ovim Prostornim planom i Zakonom o prostornom uređenju i građenju.

Prostorni plan i ova odluka primjenjivat će se po dobijanju saglasnosti Skupštine Zeničko-dobojskog kantona.

Član 92.
(Stupanje na snagu)

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku Općine Zavidovići”.

Broj:

Zavidovići,

Predsjedavajući
Općinskog vijeća:

GRAFIČKI PRILOZI

Sadržaj:

Projekcija prostornog uređenja:

1. Izvod iz Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona (2009-2029.)
2. Postojeća namjena i korištenje prostora
3. Stanovništvo i sistem naselja
4. Urbana područja i građevinska zemljišta van urbanih područja
5. Poljoprivredno zemljište
6. Šume i šumsko zemljište
7. Vode i vodna područja / Mineralne sirovine
8. Saobraćaj i sistem veza
9. Energetska infrastruktura
10. Komunalna infrastruktura
11. Privreda i turizam
12. Društvena infrastruktura
13. Zaštićena područja
14. Ugroženost prostora

Projekcija razvoja prostornih sistema:

15. Prostorni razvoj sistema naselja
16. Prostorni razvoj privredne i javne infrastrukture
17. Prostorni razvoj okoline